



ISSN : 2586-9450 (Print)

ISSN : 2697-4290 (Online)

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Journal of Humanities and Social Sciences
Volume 5 Issue 2 (July-December 2021)

HUSO

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences
Vol. 5 No. 2 July-December 2021

ISSN : 2586-9450 (Print)
2697-4290 (Online)

ปีที่พิมพ์ : December 2564

Year : December 2021

พิมพ์ที่ : อนุรักษ์ ก้อปปี
9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน
กรุงเทพมหานคร 10220

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รายละเอียดทั่วไป

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทพิจารณาหนังสือ (Book Review) จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาเกี่ยวกับสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ใช้การกลั่นกรองบทความก่อนลงตีพิมพ์แบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind Peer Review) โดยแต่ละบทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จัดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (ม.ค.-มิ.ย. และ ก.ค.-ธ.ค.)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่มีคุณภาพในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับเครือข่ายทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
3. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับบริการวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. เพื่อเป็นการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ข้อความและบทความในวารสารฉบับนี้เป็นแนวความคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์บทความเข้าเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ และมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร



คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
HUSO Journal of Humanities and Social Sciences
ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)
ISSN : 2586-9450 (Print) ISSN : 2697-4290 (Online)

เจ้าของ	วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.เป็รื่อง กิจรัตน์ภร
บรรณาธิการบริหาร	รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ อินทพรหม
บรรณาธิการประจำฉบับ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี กล่อมเมือง
กองบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ยวงเงิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วณิษา ศิริวรสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร บุญญาสถิตย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลยมณ สีนห้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรดา นุ่มเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขจิตพรรณ อมรปาน อาจารย์ ดร.อุมาพร ยุวชิต อาจารย์ ดร.เกศนี คุ่มสุวรรณ อาจารย์ศุภินันท์การย์ ระวังวงศา อาจารย์ศศิวิมล พลายชุม อาจารย์ณัฐธา เกิดทรัพย์ อาจารย์จิราพร เนตรสมบัติผล อาจารย์กิตติศักดิ์ คงพูน อาจารย์อวยพร แสงคำ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุญตาสาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักษร สวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสวียน เจนเขว่า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดนัย สุภัทรากุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษยานนทร์ สุทธโส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ไชยนิติย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก วิเศษชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี ทรัพย์ประสพโชค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัสชา น้อยสะอาด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิ่นณัณช รัตนพรพรรัตน์
อาจารย์ ดร.ศิรดา เทียนขาว
อาจารย์เดชา ชาติวรรณ

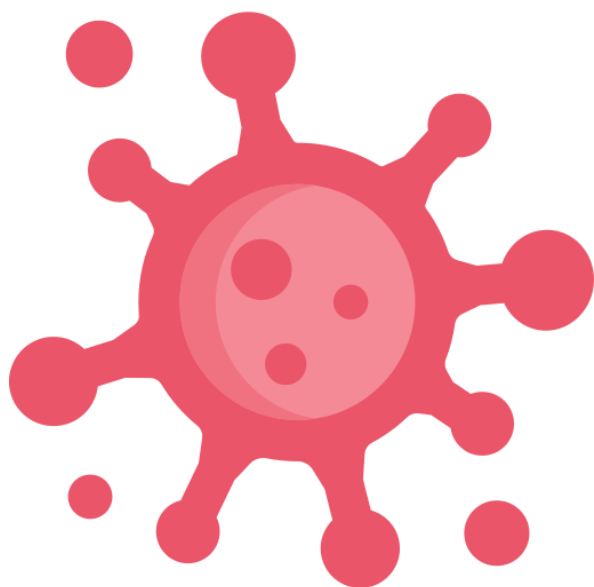
ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์
ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์
ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พวงงาม
ศาสตราจารย์ ดร.พระมหาบุญเลิศ อนทปัญญา
ศาสตราจารย์ ดร.สมบุญณ์ สุขสำราญ
ศาสตราจารย์ ดร.วัชรระ งามจิตรเจริญ
Professor Dr. Walmilk Sarawade
Professor Dr.Kinnarry Thakkar
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลวรรณ ประเสริฐวงศ์ เรพเพอร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรภัทร ปัจฉิมม
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล

ประสานงาน
พิสูจน์อักษร

ออกแบบ/จัดทำรูปเล่ม
พิมพ์ที่

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทินันท์ พรหมสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัลลภ พิริยวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณ เกษมผลกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวลี เพชราทิพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นนท์ณธิ์ ดุลยทวีสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โชคขจิตสัมพันธ์
Dr.John Sterling Forssen Smith
ดร.ศิริกัญญา ศิริกัญนันท์
ดร.ฐิติภา คุประเสริฐ
ดร.พวงพญา สิทธิจันทร์
นายศุภโชค มณีมัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภมน สิ้นหน่ง
อาจารย์ณัฐฐา เกิดทรัพย์
ฉันทกร ก่อปปี
ฉันทกร ก่อปปี
9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน
กรุงเทพมหานคร 10220



สารบัญ

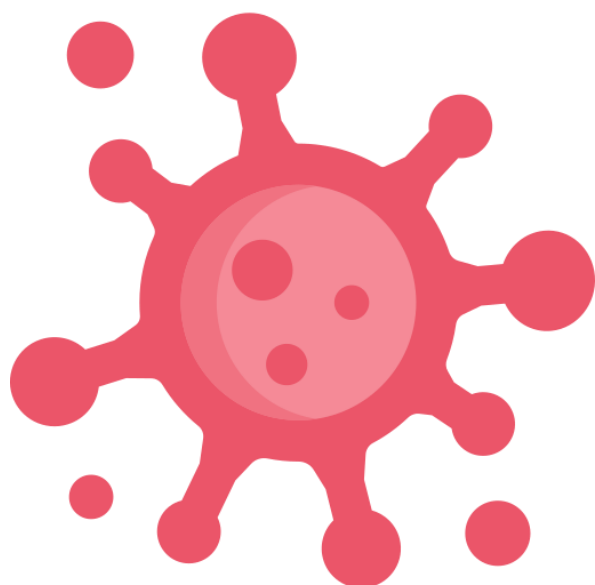
	หน้า
บทบรรณาธิการ	1
พัชรี กล่อมเมือง	
บทความวิจัย	3
การคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลาย	5
ภิญญาพัชญ์ ตีบวงษา	
การจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก	35
โรจน์ พิริยะเวชากุล, ชัยสรณ์ รอดยิ้ม และคณะ	
การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว บนหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม	67
ศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์	
การประพันธ์เดี่ยวระนาดเอกเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น เพื่อการ ประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยระดับชาติ สำหรับนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา	109
รณฤทธิ์ ไหมทอง	
การประยุกต์ใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่	131
มัทรี สีม่า อีรพิพัฒน์, ธนา บุญญาเสถียร, เมษา คำแก้ว และ อภิษฎา เดชพันธ์	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนปฏิบัติทางดนตรีสู่การจัดการ เรียนการสอนออนไลน์จากผลกระทบวิกฤต โควิด-19	159
นัฏฐิกา สุนทรชนผล, วรภาพ ประสานตรี	
การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษในยุคความปกติใหม่	181
สิริภาณณ์ ทองมาก	
การศึกษาการสอนดนตรีโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ ตำบลแพรกหนามแดง	209
ปฐมวัส ธรรมชาติ, ชนนภา มินะนันท์ และ กฤตวิทย์ ภูมิถาวร	
การศึกษาอุปถัมภ์ผ่านข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ ของเงินภายใต้ภาวะวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 (COVID-19)	237
พิชัย แก้วบุตร และ นพวรรณ เมืองแก้ว	
นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเทคโนโลยีเสมือนจริง สื่อนาคศทองเรียน สังคมศึกษาออนไลน์	273
วรารณ ชนะจันทร์ และ ชรินทร์ มั่งคั่ง	
แนวคิดการประดิษฐ์ทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง	297
ธนาจุฑา อ้นวงษ์	
การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต	319
จารุณี คงกุล, สุปัทมนชัย โพธิ์แก้ว, กัญญาพัชร ชูเล็ก	
จรรยาวรรณ ชูแก้ว, ชุตติกาญจน์ บุญชลาลัย	
ปาริณา วิมลเมือง และ อัมรินทร์ สาโคก	
พัฒนาการทำนองเพลงขอปิ่นฝ่ายสู่ทำนองเพลงประกอบ	351
การแสดงชุดฟ้อนสาวไหม	
ธีรวัฒน์ หมีนทา	

สารบัญ (ต่อ)

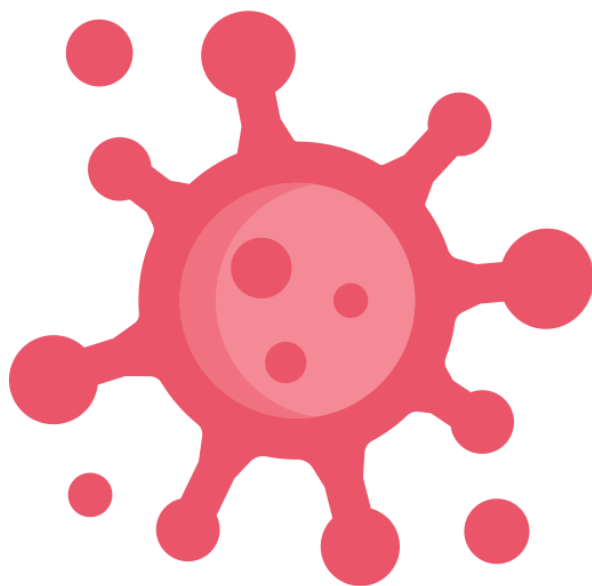
	หน้า
ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชน ต่อพฤติกรรมกรรมการก่อกวนบนโลกไซเบอร์	375
ลิขิต ใจดี และ กุสุมา เทพรักษ์	
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) องค์การไม่แสวงหา ผลกำไร, การบริหารจัดการและการพัฒนา	401
กิตติศักดิ์ อุตสาหการ และ ณัฐฐา เกิดทรัพย์	



บทบรรณาธิการ

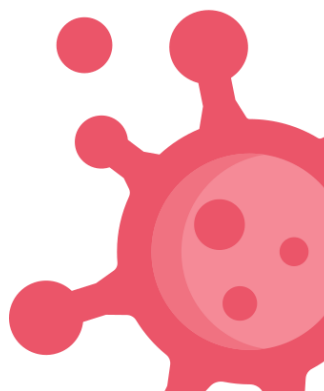
วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ฉบับนี้เป็น ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความทวิจาณ์หนังสือทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อค้นพบข้อคิดเห็นทางวิชาการและวิจัยแก่นักวิชาการ อาจารย์นักศึกษานักวิจัยตลอดจนบุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มีความสนใจด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 15 บทความ จำแนกเป็นบทความวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์จำนวน 11 เรื่อง และด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 3 เรื่องสั้น และสุดท้ายเป็นบทความทวิจาณ์หนังสือ จำนวน 1 เรื่อง บทความทั้งหมดล้วนเป็นบทความที่น่าสนใจ นำเสนอข้อค้นพบใหม่ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งนี้ผู้สนใจสามารถติดตามอ่านบทความของวารสารได้ทั้งฉบับตีพิมพ์ และฉบับออนไลน์ วารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ประกอบด้วย บรรณาธิการบริหาร กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก ที่กรุณาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงบทความให้มีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพอีกทั้งขอขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจ และส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ กองบรรณาธิการขอเชิญผู้สนใจทุกท่านร่วมส่ง บทความวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่โดยไม่มีค่าใช้จ่าย และหากท่านมีข้อเสนอแนะหรือต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวารสารฯสามารถติดต่อได้ที่ human.pnru.ac.th กองบรรณาธิการยินดีน้อมรับข้อเสนอแนะเพื่อจักเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวารสารฯให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นไป

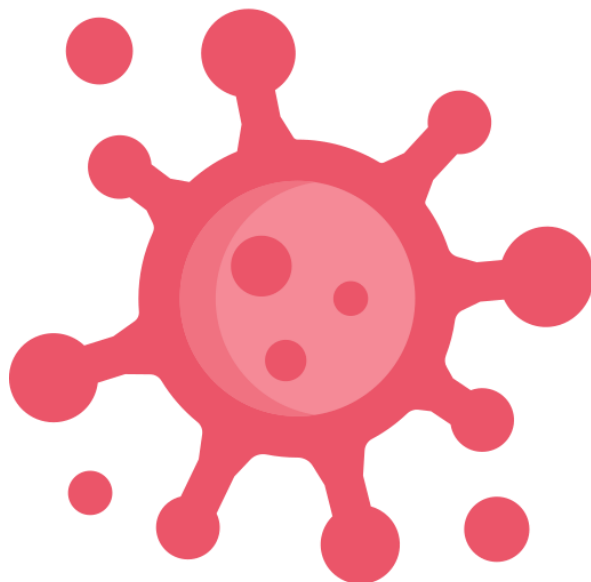
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี กล่อมเมือง
บรรณาธิการ





คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences





การคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยนุภาพัชญ์ ทิब्วงษา

Pinyapat Tibwongsa

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร,

Assistant Professor Dr. Pinyapat Tibwongsa at the Department of

Law Faculty of Humanities and Social Sciences,

Phranakon Rajabhat University.

Email : Porjai-2558@hotmail.com

5

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลาย ให้เกิดความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่รัฐมากยิ่งขึ้น โดยการเขียนบทความครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยการวิจัยเชิงเอกสารโดยคำตอบที่ได้นำไปพัฒนาแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อค้นพบของบทความนี้คือ คำตอบของการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลาย ด้วยเหตุผลตามหลักความยุติธรรม ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐล้มละลายเกี่ยวกับปัญหาการถูกฟ้องล้มละลายระหว่างดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาสถานะของบุคคลหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกศาลพิพากษาว่าล้มละลาย ปัญหาการพ้นจากตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐว่ามีผลบังคับเมื่อใด ปัญหาการรับบำเหน็จหรือบำนาญเมื่อพ้นจากการดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐและปัญหาการนับอายุราชการของเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีล้มละลาย

ข้อเสนอแนะการวิจัย โดยการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 หรือวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือ



พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องเจ้าหน้าที่รัฐแต่ละองค์กรนั้นๆ โดยพิจารณาได้ดังนี้

ประเด็นแรก ควรบัญญัติกฎหมายว่า “หากการล้มละลายของเจ้าหน้าที่รัฐเกิดขึ้นด้วยเหตุจำเป็นเกี่ยวกับครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดู บุตรตามฐานานุรูป หรือเหตุผลใดๆ ก็ตามที่เป็นเหตุอันมิได้เกิดขึ้นเพราะตนเองไม่ระมัดระวังในการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยการดำรงตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นย่อมสามารถดำรงตำแหน่งต่อไปได้ถือว่ามีใช้บุคคลที่ล้มละลายที่ต้องออกจากราชการแต่อย่างใด”

ประเด็นที่สอง ควรบัญญัติกฎหมายว่า “เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐหรือข้าราชการในหน่วยงานนั้นล้มละลายให้มีผลในการนับเวลาที่จะได้รับบำเหน็จหรือบำนาญนับแต่วันที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งให้ออกจากราชการหรืองานนั้นๆ

คำสำคัญ : การคุ้มครองสิทธิ, เจ้าหน้าที่รัฐ, ล้มละลาย

ABSTRACT

This article is intended to protect the rights of bankruptcy government officials. to be more fair to government officials By writing this article, it is a qualitative research consisting of a documentary research by the answers that have been developed to amend the relevant laws further.

The findings of this article are Answers to protecting the rights of bankrupt government officials for reasons of justice In the event of bankruptcy of a government official regarding the issue of bankruptcy during his tenure Problems with the status of a person or government official who has been adjudged bankrupt The issue of retirement from government officials when it comes into force Problems in receiving pension or pension after retirement from government officials and problems in counting the age of government officials in case of bankruptcy

research recommendations by amending the laws relating to the State Administration Act B.E. 2534 or the Administrative Procedures B.E. 2539 or the Organic Act or the Act relating to government officials of each organization which can be considered as follows:

The first point should be to enact the law that “If the bankruptcy of a government official occurs because of family necessity, Child support under his power or any reason which did not arise because of his carelessness in spending extravagantly. Holding the position of a government official shall be able to continue holding the position. It is not a bankrupt person who has to retire from government service at all.”



Second issue The law should be stipulated that “When a government official or civil servant in such agency goes bankrupt, it shall take effect in counting the time to receive the gratuity or pension from the date the superior has issued an order to retire from that government service or job.

Keywords : protection of rights bankruptcy government officials

บทนำ

การคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มลายนั้นเกี่ยวข้องกับอาชีพของเจ้าหน้าที่รัฐทุกภาคส่วนในการประกอบอาชีพที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 บัญญัติไว้ นั่นเจ้าหน้าที่รัฐมีสิทธิการประกอบอาชีพและมีสิทธิได้รับผลประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐล้มละลายปรากฏว่ากฎหมายมิได้กำหนดเหตุไว้อย่างเป็นธรรมว่าการล้มละลายเกิดจากเหตุอันใดจึงให้ออกจากงานที่ทำทันที เมื่อผู้บังคับขาดรบเรื่องล้มละลายนั้นแล้ว ซึ่งหากว่าการล้มละลายของเจ้าหน้าที่รัฐมิใช่เหตุที่เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในอันที่จะให้ตนเองต้องล้มละลาย โดยเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถโต้แย้งใดๆ ได้เลย ทั้งที่กฎหมายในเรื่องการประกอบอาชีพนั้นย่อมเป็นกฎหมายต้องพิจารณาให้ลึกลงไปถึงข้อเท็จจริงที่เกิดการล้มละลายด้วยว่ามีเหตุผลที่เป็นธรรมอย่างไร หรือไม่เป็นธรรมอย่างไร ที่เจ้าหน้าที่รัฐล้มละลาย อันมีผลนำไปสู่ความทุกข์ยากของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นๆ ที่จะดำรงชีวิตภายหลังจากล้มละลายแล้ว หากเกิดถูกฟ้องล้มละลายและมีผลต่อครอบครัวของบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐอย่างยิ่ง ทั้งยังมีผลถึงการบริหารราชการแผ่นดินที่อาจเกิดปัญหาตามมามากมายในองค์กรนั้นๆ ดังนั้นสิ่งสำคัญควรมีการคุ้มครองสิทธิเจ้าหน้าที่รัฐที่สุจริตและดำเนินงานราชการมาโดยมิได้กระทำผิดวินัยร้ายแรงใดๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐมีกำลังใจในการทำงานต่อไป

โดยภายใต้ภาวะสังคมปัจจุบันมีสถานการณ์ไม่ปกติกล่าวคือได้เกิดโรคระบาดชื่อว่า โรคไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ที่ได้ระบาดหนักในช่วงปี พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2564 โดยสถานการณ์ในตอนนี้ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นกล่าวคือมีการระบาดไปทั่วทุกพื้นที่ทำให้ประชาชนมีความยากลำบากเพราะโรคดังกล่าวติดต่อกันง่ายและหากติดเชื้ออาจถึงแก่ความตาย เจ้าหน้าที่รัฐบางคนมีภาระมากมายที่ต้องดูแลทั้งครอบครัวและตนเองต้องแบกรับภาระหนี้สินครัวเรือนจำนวนมากจากภาวะดังกล่าวไม่สามารถทำงานอย่างอื่นที่เป็นงานพิเศษได้เนื่องจากเศรษฐกิจไม่ดีได้รับความเดือนร้อนกันทั่ว อันนำไปสู่การอาจจะเป็น



บุคคลล้มละลายของเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมาก ซึ่งการให้ความยุติธรรมต่อเจ้าหน้าที่รัฐในการที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจึงมีความจำเป็นเพื่อไม่เป็นการไปซ้ำเติมความเดือดร้อนให้เจ้าหน้าที่รัฐ อีกทั้งมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงการเป็นบุคคลล้มละลายของเจ้าหน้าที่รัฐให้ชัดเจนว่ารัฐจะสามารถช่วยเหลือบรรเทาภาระต่างๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐได้อย่างไร จึงสมควรพิจารณาทฤษฎีกฎหมายหมายธรรมชาติประกอบกับทฤษฎีกฎหมายบ้านเมืองเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐที่จะล้มละลายให้สามารถยืนหยัดพ้นช่วงเวลาที่เป็นวิกฤตช่วงนี้ของประเทศให้ได้ อันจะนำไปสู่หลักนิติรัฐหรือหลักนิติธรรมที่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐที่อยู่ในกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินสามารถทำงานได้อย่างไม่เป็นกังวลมากเกินไป

ปัญหาการดำรงชีพในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สถานการณ์โรคระบาดในประเทศมีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เจ้าหน้าที่รัฐมีภาระหลายประการในการดำรงชีพและแบกรับภาระในครอบครัวทำให้เกิดหนี้สินในช่วงสถานการณ์โรคโคโรนา (โควิด-19) ทำให้อาจถูกฟ้องคดีจนเป็นบุคคลล้มละลายในสภาวะการณ์เช่นนี้เกิดปัญหาที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้คือ ปัญหาการถูกฟ้องล้มละลายระหว่างดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาสถานะของบุคคลหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกศาลพิพากษาว่าล้มละลายแล้ว ปัญหาการพ้นจากตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐว่ามีผลบังคับเมื่อใด ปัญหาการรับบำเหน็จ บำนาญเมื่อพ้นจากการดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐและปัญหาการนับอายุราชการของเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีล้มละลาย

จากปัญหากฎหมายดังกล่าวข้างต้นทำให้ได้ค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐได้รับความเป็นธรรมยิ่งขึ้นโดยแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ความหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ¹ ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

¹พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 3 บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐหมายความว่า

(1) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคลหรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง

1) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง

2) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใดๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคลและ

3) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม (1) หรือ (2)

สรุปว่า เจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานที่มีสิทธิต่างๆ ในหน่วยงานเมื่อถูกศาลพิพากษาว่าล้มละลายแล้วย่อมมีสิทธิที่เพิ่มขึ้นในการตีความกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในสภาวะการณ์ยุคโควิด-19 นี้ภายหลังที่ได้ล้มละลาย

"หน่วยงานทางปกครอง" หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง คือ บุคคลทั้งหลายที่มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามไว้นั้นเอง² ส่วนเอกชนผู้จัดทำบริการสาธารณะแทนรัฐ ยังคงเป็นเอกชนหรือนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ใน

(2) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใดๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล และ

(3) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม (1) หรือ (2)"

² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 3 วรรคแรกบัญญัติว่า "หน่วยงานทางปกครอง" หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง"



กรณีนี้ผู้เขียนเน้นหนักไปที่บุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้นไม่ได้เจาะจงไปที่นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

บุคคลล้มละลาย (being a bankrupt) เป็นคำที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยบุคคลใดจะเป็นบุคคลล้มละลายจะมีผลกระทบไปถึงการที่สิ้นสุดการของผลตามกฎหมาย การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งและเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งในหน่วยงานราชการหรือนอกหน่วยงานราชการ ซึ่งควรศึกษาถึงการล้มละลายว่ามีผลต่อสถานภาพบุคคลหรือตำแหน่งของบุคคลอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาและค้นคว้าจากเอกสาร (documentary research) เป็นหลัก โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย กฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความหมายของเจ้าหน้าที่รัฐและสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลาย
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลาย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลาย

กรอบแนวคิด

1. ศึกษาเกี่ยวกับการล้มละลายของเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศไทย
2. ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการล้มละลายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2497 กฎหมายที่เกี่ยวข้องและกฎหมายล้มละลายในต่างประเทศ

3) ศึกษาถึงสภาพการณ์ในปัจจุบันและปัญหาของการล้มละลายของ
เจ้าหน้าที่รัฐ

4) ศึกษาถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่
ล้มละลายของไทย

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายล้มละลาย สามารถพิจารณาได้
ออกเป็น สองประเด็น คือ การล้มละลายที่มีผลเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน
การล้มละลายที่มีผลเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคล

ในการล้มละลายที่มีผลเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลจะเริ่มต้น
ตั้งแต่เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายทันทีโดยในคดี
ล้มละลายที่ไม่มีการทุเลการบังคับคดีใด ย่อมทำให้บุคคลนั้นต้องพ้นจาก
ตำแหน่งนับตั้งแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายโดยไม่
จำต้องรอให้คดีถึงที่สุดก่อน ส่วนการฟื้นล้มละลายนั้นมิได้มีผลกระทบ
กระเทือนถึงการใดๆ ที่ผู้ันได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่แต่อย่างใดเป็นไป
ตามบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ซึ่ง
ไม่มีผลไปถึงในขณะที่ยก่อนล้มละลายนั่นเอง

โดยกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษนั้น วิธีดำเนินกระบวน
พิจารณาคำขอพิสูจน์หนี้ในคดีล้มละลายจะบัญญัติในลักษณะของกฎหมาย
ลำดับรองที่เรียกว่า "Insolvency Rules 1986" ซึ่งออกตาม Insolvency
Act 1986 โดยจะมีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอพิสูจน์
หนี้ ตลอดจนวิธีการดำเนินกระบวนพิจารณาคำขอพิสูจน์หนี้โดยละเอียดใน
ลักษณะที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยมีได้นำ
หลักเกณฑ์และวิธีการคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมา
ใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคำขอพิสูจน์หนี้ในคดีล้มละลายเพื่อให้คู่ความและ
เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศาลสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว
อีกด้วยซึ่งประเทศไทยพยายามนำมาหลักการนี้มาใช้ด้วยโดยในระบบ
กฎหมายล้มละลายในประเทศอังกฤษ วิวัฒนาการของระบบกฎหมาย



ล้มละลายในประเทศอังกฤษ³ กล่าวได้ว่ามี “หลักการแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกฎหมายล้มละลาย” จึงสามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า ระบบกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย มีวิวัฒนาการมาจากระบบการติดตามและทวงหนี้สินที่พัฒนามาจนถึงปัจจุบันโดยอังกฤษในปัจจุบันมีกฎหมาย Insolvency Act of 1986⁴ ที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายซึ่งการล้มละลายจะใช้บังคับเฉพาะกรณีบุคคลธรรมดาเท่านั้น (Individual) แต่ไม่ครอบคลุมถึงกรณีการล้มละลายของห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลอื่นๆ⁵ เหมือนกับประเทศไทย

ในประเทศไทย การเป็นผู้ล้มละลายจะต้องผ่านกระบวนการทางศาลเท่านั้น ลักษณะการดำเนินคดีเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับของสหรัฐอเมริกาข้างต้น กล่าวคือ คู่ความในคดีจะต้องนำพยานหลักฐาน และข้อกล่าวอ้างมาพิสูจน์ในศาล โดยศาลจะชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ตลอดจนเหตุผลของบรรดาคู่ความในการพิจารณาตัดสินคดีกรณีนี้อาจเป็นเพราะระบบกฎหมาย ของอังกฤษ (Common Law)⁶

จากการศึกษาทั้งกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยและภาพรวมของการล้มละลายในประเทศอังกฤษพบบัญญัติทางกฎหมายที่ของบุคคลล้มละลายอาจเป็นลักษณะต้องห้ามและเป็นเหตุแห่งให้มีการพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ได้ทันทีซึ่งผลกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับสิทธิในการประกอบอาชีพอันเป็นประเด็นสำคัญซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

กฎหมายของไทยได้บัญญัติให้การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่ง นั้นๆ พิจารณาได้สองกรณีคือไม่มีสิทธิลงสมัคร

³ ปวีตร เลิศธรรมเทวี และปาน จินดาพล, “หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกฎหมายล้มละลาย” (2560) 73(1) บทบัณฑิตย, 131-154

⁴ The Insolvency Act of 1986 (United Kingdom).

⁵ the Companies (Winding Up) Act of 1890 (United Kingdom).

⁶ <https://www.gov.uk/statutory-demands/overview>. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2564

ในตำแหน่งนั้น เช่น พระราชบัญญัติสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 บัญญัติว่า “ผู้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้มีลักษณะต้องห้ามในการเลือกตั้ง (2) ล้มละลายหรือกรณีพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ผู้สมัครนายกเทศบาลต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

ประเด็นที่ควรพิจารณา คือ ผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนดมีสถานะเป็นบุคคลล้มละลายภายหลังจากที่ได้ดำรงตำแหน่งนั้น จะถือว่าสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งนั้นๆ เมื่อไร และผลของการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้กระทำไปผลเป็นอย่างไร ด้วย

ผู้วิจัยเริ่มต้นจากหลักเกณฑ์การเป็นบุคคลล้มละลาย จากอธิบายถึงการเริ่มต้นล้มละลาย การพ้นจากตำแหน่ง และผลของการปฏิบัติหน้าที่ และข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับบทกฎหมายที่บัญญัติให้การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่ง โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าจะช่วยให้เกิดแนวคิดการพัฒนาการร่างกฎหมายของประเทศไทยได้ในอนาคตต่อไป

หลักเกณฑ์การเป็นบุคคลที่ล้มละลาย หลักเกณฑ์เกี่ยวกับบุคคลล้มละลายนั้น ต้องอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งเบื้องต้นการที่บุคคลใดจะตกเป็นบุคคลล้มละลายนั้นต้องปรากฏเสียก่อนว่าบุคคลนั้นมีฐานะเป็นลูกหนี้และต้องปรากฏว่ามีมูลเหตุตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งศาลจะพิพากษาให้ล้มละลายได้ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

1) มูลเหตุที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย
กฎหมายได้บัญญัติมูลเหตุที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จึงอาจแยกองค์ประกอบของมูลเหตุที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ ดังนี้

(1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว คำว่า “ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว” ไม่ มีบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้โดยเฉพาะ ในความหมายทั่วไปย่อมหมายถึงบุคคลที่มีทรัพย์สินน้อยกว่าหนี้สินหรือจะเรียกว่าบุคคลที่มีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ก็



ได้⁷ การที่จะรู้ได้ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่ จำต้องพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของทรัพย์สินและหนี้สินของลูกหนี้ว่ามีมากน้อยอยู่เท่าไรจะพิสูจน์ มาตรา 8⁸ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จึงได้กำหนดข้อสันนิษฐานว่ามีเหตุใดบ้างที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งบัญญัติไว้ให้เห็นเป็นสังเขปเท่านั้นว่า ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังสันนิษฐานไว้เกิดขึ้นให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่หากมีเหตุอื่นเกิดขึ้นนอกจากที่

⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 7. บัญญัติว่า “ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวในราชอาณาจักรหรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น”

⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 8.บัญญัติว่า “ถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(1) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลายของตน ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(2) ถ้าลูกหนี้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สินของตนไปโดยการแสดงเจตนาลง หรือโดยการฉ้อฉล ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(3) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินของตนหรือก่อให้เกิดทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นเหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะต้องถือว่าเป็นการให้เปรียบ ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(4) ถ้าลูกหนี้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักร หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร

ข. ไปเสียจากเคหสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือหลบไป โดยวิธีอื่น หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ

ค. ยักย้ายทรัพย์สินไปให้พ้นอำนาจศาล

ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงินซึ่งตนไม่ควรต้องชำระ

(5) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้

(6) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาลในคดีใด ๆ ว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(7) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(8) ถ้าลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

(9) ถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าสองครั้งซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

ระบุไว้แล้วศาลอาจถือว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวได้ เช่น ไม่ปรากฏแน่ชัดว่ามี เจ้าหน้าทีคนและทรัพย์สินมีเท่าใดกันแน่⁹ เป็นต้น

(2) ในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลา หนึ่งปีก่อนนั้น ลูกหนี้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจใน ราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทน หมายความว่า ลูกหนี้จะต้อง มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือภายในหนึ่งปีก่อนฟ้อง หรือลูกหนี้ประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทน ขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือภายในหนึ่งปีก่อนฟ้อง เจ้าหนี้จึงจะสามารถฟ้องลูกหนี้ ให้ล้มละลายได้

2) หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 การฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้ธรรมดา คือ

(1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียว หรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติ บุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า สองล้านบาท¹⁰

(3) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

คำว่า “หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน” หมายถึง หนี้ที่ เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงกำหนดจำนวนกันไว้แน่นอน เช่น หนี้ตามสัญญาเช่าซื้อ รถยนต์ หนี้ตามสัญญาจำนองที่ดิน เป็นต้น กรณีหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งแม้คดีนั้นยังไม่ถึงที่สุดก็ถือว่าเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน แล้ว เพราะว่าคุณค่าความยังต้องผูกพันในผลของคำพิพากษามากกว่าคำพิพากษานั้นจะถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับหรืองดเสีย¹¹ ส่วนหนี้ที่ไม่อาจกำหนด

⁹ เรื่องเดิม,มาตรา 8

¹⁰ เรื่องเดิม,มาตรา 9

¹¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3210/2532



จำนวนได้แน่นอน เช่น หนี้ค่าเสียหายที่เกิดจากมูลหนี้ละเมิดหรือจากค่าปรับ
ทำผิดสัญญา เป็นต้น

การฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกัน ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ในมาตรา
10 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ดังนี้

(1) ต้องเข้าหลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้ธรรมดา
ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช
2483

(2) เจ้าหนี้มีประกันต้องมีได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้
เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ซึ่งกรณีนี้ก็คือ
เจ้าหนี้ผู้รับจำนองที่ไม่มีข้อสัญญาเป็นพิเศษว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในหนี้ที่
ขาดอยู่หลังบังคับจำนอง¹²

(3) เจ้าหนี้มีประกันต้องกล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะ
ยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคา
หลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่
สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือ
ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท หากเจ้าหนี้มี
ประกันไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในข้อนี้ถือว่าเป็นการฟ้องคดีล้มละลายโดยมิ
ชอบ ศาลจะไม่รับฟ้องนั้นไว้พิจารณา¹³

คำว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย
พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 ได้ให้นิยามว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า
เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึด
หน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ” จาก

¹² ประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 733 บัญญัติว่า “ถ้าเอาทรัพย์สินจำนองและราคาทรัพย์สิน นั้น มี
ประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ ได้
เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ
ในเงินนั้น”

¹³ คำพิพากษาฎีกาที่ 175/2529

นियามดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายคือเจ้าหนี้ที่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกัน และต้องเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้น¹⁴ ซึ่งแตกต่างจากเจ้าหนี้มีประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่อาจมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของผู้ใดก็ได้รวมทั้งเจ้าหนี้ที่มีบุคคลเป็นผู้ค้ำประกันด้วย

3) หลักเกณฑ์การวินิจฉัยชี้ขาดคดีล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 14 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การวินิจฉัยชี้ขาดคดีล้มละลายว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง” ในการพิจารณาคดีล้มละลายไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อจะชี้ขาดหรือพิพากษาบังคับให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์โดยเฉพาะ ย่อมแตกต่างกับการพิจารณาคดีแพ่งสามัญเพราะการล้มละลายนั้นจำเลยซึ่งถูกฟ้องขอให้ล้มละลายเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและเป็นหนี้โจทก์จำนวนแน่นอนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท สำหรับจำเลยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา หรือไม่น้อยกว่าสองล้านบาท สำหรับจำเลยซึ่งเป็นนิติบุคคล หรือไม่ว่าอย่างไร หากศาลพิจารณาได้แน่ชัดแล้วศาลก็ต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาด หากไม่จริงก็ไม่สมควรให้จำเลยล้มละลาย ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง คดีล้มละลายศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษา 2 กรณี คือ มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือพิพากษายกฟ้อง¹⁵

3.1) กรณีที่ศาลจะพิพากษายกฟ้อง หากปรากฏว่า

¹⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 บัญญัติว่า “..เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีปริณสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ..”

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 2230/2544



(1) การพิจารณาไม่ได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 และเมื่อการพิจารณาคดีล้มละลายแตกต่างกับการพิจารณาคดีแพ่งสามัญ เพราะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน¹⁶ มีผลในทางจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ศาลจึงต้องพิจารณาให้มีความจริงว่ามีเหตุที่จะฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายนั่นจริง

(2) ลูกหนี้ที่สามารถนำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด คือ การที่ลูกหนี้แสดงได้ว่าตนอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หากการพิจารณาจะให้ความจริงว่าเป็นหนี้จำนวนมากตามมาตรา 9 มาตรา 10 ศาลต้องยกฟ้อง เพราะการฟ้องคดีให้ลูกหนี้ล้มละลายเพื่อจัดการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ตามส่วนที่เป็นหนี้กัน ถ้าลูกหนี้สามารถชำระหนี้ทั้งหมดได้ก็ไม่จำเป็นต้องรวบรวมทรัพย์สินต่อไป

(3) มีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย กรณีนี้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะไม่พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเพราะมีเหตุอันสมควร แม้ว่าในการพิจารณาจะความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ก็ตาม เช่น หนี้ตามฟ้องของโจทก์ขาดอายุความ¹⁷ ถือได้ว่าเป็นเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องโจทก์เสียได้เป็นต้น

¹⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 341/2531 การพิจารณาคดีล้มละลายผิดแผกแตกต่างกับการพิจารณาคดีแพ่งสามัญเพราะพระราชบัญญัติล้มละลายฯ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน มีผลในทางตัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ศาลจึงต้องพิจารณาเอาความจริงตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2463 ว่าคดีมีเหตุควรให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือไม่ ฉะนั้น แม้ในชั้นอุทธรณ์ฎีกาคดีจะไม่มีประเด็นโต้เถียงโดยตรงว่า จำเลยเป็นหนี้โจทก์ 90,000 บาท จริงหรือไม่ ศาลก็มีอำนาจพิจารณาไปถึงประเด็นดังกล่าวได้เมื่อทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยทั้งสองเป็นหนี้เงินกู้โจทก์เพียง 8,000 บาท จึงไม่เข้าองค์ประกอบที่โจทก์จะฟ้องให้จำเลยล้มละลายได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9(2) ที่แก้ไขแล้ว

¹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 71/2522

3.2) กรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด¹⁸ ถ้าได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 แล้วแต่กรณี ประกอบกับลูกหนี้ไม่น่าสืบไม่ได้ว่าตนอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด และไม่มีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย

คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว เป็นวิธีการชั่วคราวก่อนวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า “ก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องขอให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวก็ได้ เมื่อศาลได้รับคำร้องนี้แล้วให้ดำเนินการไต่สวนต่อไปโดยทันที ถ้าศาลเห็นว่าคดีมีมูล ก็ให้สั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราว แต่ก่อนจะสั่งตั้งว่านี้ จะให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ให้ประกันค่าเสียหายของลูกหนี้ตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้” โดยคำว่า “คดีมีมูล” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ซึ่งเป็นบทว่าด้วยการคุ้มครองชั่วคราวในระหว่างพิจารณาเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของลูกหนี้ในระหว่างนั้น มีความหมายว่ามีมูลที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายได้หาได้หมายความว่าเพียงมีมูลเป็นหนี้สินกันอยู่จริงแต่อย่างเดียวไม่¹⁹ นอกจากนี้คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวก็มีได้เฉพาะในศาลชั้นต้นเท่านั้น

¹⁸ คำอธิบาย เกี่ยวกับคำสั่ง พิทักษ์ทรัพย์ มีสองกรณี คือ ประการแรก คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว เป็นคำสั่งที่จะเกิดขึ้นในช่วงระหว่างพิจารณาค่าฟ้อง โดยเจ้าหนี้สามารถขอให้ศาลพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวได้ เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกหนี้อยกย้าย ถ่ายโอนทรัพย์สินไปไว้ที่อื่น และประการที่สอง คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อศาลวินิจฉัยชี้ขาดแล้วว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นคำสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ารวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเด็ดขาด อันมีผลเหมือนเป็นคำพิพากษาแต่จะยังไม่ถือว่าเป็นบุคคลล้มละลาย เพราะสามารถขอเจรจากับเจ้าหนี้เพื่อประนอมหนี้ก่อนได้ภายในกำหนด 7 วัน

¹⁹ ข้อสังเกต

1) ในการขอให้พิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวนั้น ขอได้เฉพาะในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จะขอในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2142/2517)

2) เมื่อพ.ร.บ.ล้มละลายบัญญัติวิธีการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ชั่วคราวก่อนจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามวิธีการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวแล้ว จึงไม่น่าการยึดอายัดชั่วคราวตาม



คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เป็นคำสั่งที่ศาลได้วินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์ฟังได้ตามฟ้อง ศาลจะมีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งมีผลอย่างคำพิพากษา ทั้งนี้ เพราะคดีล้มละลายนั้นเมื่อได้ความจริงตามฟ้องของโจทก์แล้วศาลจะพิพากษาให้จำเลยล้มละลายทันทีไม่ได้ แต่จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาดเสียก่อนเพื่อให้โอกาสจำเลยที่จะขอประนอมหนี้ ถ้าการประนอมหนี้เป็นผลสำเร็จ จำเลยก็จะต้องถูกพิพากษาให้ล้มละลาย คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นอันถูกยกเลิกเพิกถอนไปในตัว ต่อเมื่อการประนอมหนี้ไม่สำเร็จหรือจำเลยไม่ยื่นคำขอประนอมหนี้ ศาลจึงจะพิพากษาให้จำเลยเป็นบุคคลล้มละลายต่อไป²⁰

4) การเริ่มต้นล้มละลายและการพ้นจากตำแหน่ง โดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายได้มีคำพิพากษาให้บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนดเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว บุคคลผู้นั้นจะเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งนั้นตั้งแต่นั้นเมื่อใด กรณีนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาก่อนว่าการเป็นบุคคลล้มละลายของบุคคลผู้นั้นเริ่มต้นตั้งแต่นั้นเมื่อใด กล่าวคือ จะเริ่มต้นตั้งแต่นั้นเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย และถ้าหากการเป็นบุคคลล้มละลายเริ่มต้นตั้งแต่นั้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย คำพิพากษาที่ให้บุคคลนั้นตกเป็นบุคคลล้มละลายจะต้องเป็นคำพิพากษาที่ถึง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254(1) มาใช้ในคดีล้มละลาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 3721/2535) (วินิจฉัยตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 1745/2532)

3) ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ ต่อมาศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ต่อศาลฎีกา โจทก์สามารถขอคุ้มครองชั่วคราวระหว่างพิจารณาป้องกันไม่ให้ลูกหนี้อย่างจ่ายโอนทรัพย์สินไปได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 264 โดยขอให้ศาลฎีกามีคำสั่งให้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นไว้ต่อไป (ดูคำสั่งคำร้องที่ 14/2506)

อนึ่งเพื่อคุ้มครองลูกหนี้นี้มิให้ใช้สิทธิในการขอให้มีการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวโดยมิชอบ ตาม พ.ร.บ.ล้มละลายฯ มาตรา 18 และ 29 คือมาตรการเยียวยาแก่ลูกหนี้เช่นเดียวกัน

²⁰ วิชัย วิวิทเสวี, กฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ : หลักกฎหมายจากคำพิพากษาฎีกา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : อธิศปรีณ, 2546), หน้า 21.

ที่สุดหรือไม่ เมื่อพิจารณามาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งบัญญัติว่า “การล้มละลายของลูกหนี้เริ่มต้นมีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์” ปัญหาตามมาตรานี้ คือ คำว่า “การล้มละลาย” มีความหมายอย่างไร ในเรื่องนี้ปรากฏว่านักกฎหมายมีความเห็นแยกออกเป็นสองฝ่าย คือ

ฝ่ายที่หนึ่ง เห็นว่า การล้มละลายเป็นผลของคำพิพากษาให้ล้มละลาย เพราะฉะนั้นการล้มละลายจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าหากศาลยังไม่ได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 61²¹ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า แม้ศาลยังไม่ได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว ถือว่าการล้มละลายของลูกหนี้เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์²²

สรุปได้ว่า กรณีการล้มละลายของลูกหนี้จะเริ่มต้นทันทีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องรอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเสียก่อน แต่การล้มละลายที่เริ่มต้นทันทีตามมาตรา 62 นี้ หมายความว่าเฉพาะการล้มละลายที่เกี่ยวกับอำนาจการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น มิได้หมายความว่ารวมถึงสถานภาพของลูกหนี้ด้วย โดยสถานภาพของลูกหนี้จะเป็นบุคคลล้มละลายเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วเท่านั้น การเป็นบุคคลล้มละลายของลูกหนี้จะไม่มีผลย้อนหลังไปเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 62 ดังนั้นเรื่องสถานภาพของบุคคลกับอำนาจในการจัดการทรัพย์สินนั้นจึงแตกต่างกัน เมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏว่า ศาลได้มีคำ

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1748/2498 ซึ่งวินิจฉัยว่า “... ขณะที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นนั้นศาลยังมิได้พิพากษาให้ผู้ร้องล้มละลายแต่อย่างใด แม้เมื่อศาลชั้นต้นสั่งคำร้องของผู้ร้อง ผู้ร้องก็ยังไม่ได้เป็นบุคคลล้มละลาย จึงไม่มีการล้มละลายอย่างใดที่ศาลจะมีคำสั่งยกเลิกได้ ...” ซึ่งหากพิจารณาตามนัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1748/2498 น่าจะหมายความว่าเมื่อศาลยังมิได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ลูกหนี้ก็ยังไม่ใช่บุคคลล้มละลายและจะขอให้ศาลยกเลิกการล้มละลายไม่ได้ จึงเท่ากับว่าการล้มละลายต้องเกิดขึ้นภายหลังจากที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1897 - 1898/2531



พิพากษาให้บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนดเป็นบุคคลล้มละลาย ย่อมทำให้สถานภาพของบุคคลนั้นเปลี่ยนเป็นบุคคลล้มละลายตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายทันทีโดยมีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานแล้ว²³ ไม่จำให้คดีถึงที่สุดก่อน

5) ผลของการปฏิบัติหน้าที่เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งนั้นๆ ที่ล้มละลาย ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นสภาวการณ์ในปัจจุบันนี้เป็นช่วงที่เกิดโรคระบาดอย่างหนักในการพิจารณาเรื่องการล้มละลายนั้น กรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนดต้องพ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามเพราะล้มละลาย แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหน้าที่นั้นยังคงปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ เนื่องจากเข้าใจว่าตนสามารถทำงานได้ต่อไปในตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นๆ กรณีดังกล่าวนี้หากกฎหมายนั้นมิได้บัญญัติไว้ว่าเมื่อมีการออกจากตำแหน่งภายหลังจากที่ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามแล้ว การที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่จะเกิดผลอย่างไร ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การพ้นจากตำแหน่งเช่นว่านี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิใดๆ ที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ไปแล้วทั้งยังมีผลต่อเนื่องในการทำหน้าที่นั้นโดยให้ถือว่าเป็นการทำหน้าที่ทางราชการอยู่ในการทำงานอย่างต่อเนื่องมิใช่กรณีพ้นจากตำแหน่งทันทีตามคำพิพากษาของศาลล้มละลาย ด้วยเหตุผลที่ว่า การล้มละลายเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยในสังคม การพิจารณากฎหมายล้มละลาย ย่อมต้องคำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและสังคมด้วยว่าสถานการณ์ช่วงนั้น ๆ เป็นอย่างไร จึงจะมีผลทำให้การพิจารณาถึงการพ้นจากตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐเกิดความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินมาตลอดชีวิตด้วย การนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทาง

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 763/2527 (ประชุมใหญ่) พิพากษาว่า คำว่า “ล้มละลาย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1154 หมายถึง ศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ดังนั้น การที่กรรมการบริษัทจำกัด ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงยังถือไม่ได้ว่ากรรมการบริษัทตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว

ปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นกฎหมายกลางและสามารถนำมาอนุโลมใช้บังคับได้ในกรณีที่กฎหมายเฉพาะนั้นมิได้กำหนดไว้²⁴ มาใช้บังคับและในมาตรา 19²⁵ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่รองรับหลักการดังกล่าวว่า การที่บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือการแต่งตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องพ้นจากตำแหน่งนั้น ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ แต่อย่างไรก็ตาม กรณีของค่าตอบแทนที่ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้รับไปในช่วงที่ตนพ้นจากตำแหน่งไปแล้วแต่ยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ ด้วยเหตุผลนี้มีผลกระทบเทือนถึงสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลายแล้ว เพราะมีปัญหาที่ต้องจะพิจารณาต่อไปว่าแล้ว บำเหน็จหรือบำนาญที่เจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลายจะได้รับนั้นควรพิจารณาอย่างไร แค่นั้นเพียงใดด้วย

ในเรื่องนี้ผู้วิจัย เห็นว่า ในการพิจารณาในเรื่องนี้ควรพิจารณาอย่างไร ตามที่เคยมีคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค เรื่องดำที่ 5910161 เรื่องแดงที่ 0038161 ซึ่งเรื่องที่มีการอุทธรณ์กรณีที่ข้าราชการพลเรือนสามัญ ได้ทำงานอยู่จนตนเองล้มละลาย แต่ปรากฏว่าจะนับวันใดที่จะถือว่าบุคคลนั้นพ้นจากการเป็นข้าราชการเนื่องด้วยมีผลกระทบต่อเงิน บำเหน็จ บำนาญ คณะกรรมการจึงมีคำวินิจฉัยที่เป็นธรรมให้นับแต่วันที่ผู้ว่ามีคำสั่งให้ออกจากราชการซึ่งมิใช่วันที่ข้าราชการตนดังกล่าวถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย อันมี

²⁴ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 3 บัญญัติว่า “วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็น ธรรม หรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้”

²⁵ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 19 บัญญัติว่า “ถ้าปรากฏภายหลังว่าเจ้าหน้าที่หรือกรรมการใน คณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองใด ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามหรือการแต่งตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเหตุให้ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่งการ พ้นจากตำแหน่งเช่นว่านี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่”



ผลให้บุคคลนั้นได้รับบำเหน็จ บำนาญเพิ่มขึ้นอีกจำนวนหนึ่ง²⁶ โดยในเรื่องนี้ ผู้เขียน ช้ออ้างเหตุผลว่า ในเมื่อการพิจารณาถึงบุคคลนั้นล้มละลายแล้ว ก็ควรพิจารณาถึงเนื้อหาแห่งการล้มละลายด้วยจึงจะเป็นธรรมกับบุคคลนั้น โดยผู้วิจัยเห็นว่าสมควรพิจารณา ดังนี้

(1) เหตุผลของการล้มละลายของเจ้าหน้าที่รัฐ หากว่าเจ้าหน้าที่รัฐล้มละลายเพราะเหตุว่า ได้ค้ำประกันบุคคลใดๆ ก็ตามแล้วตกเป็นบุคคลล้มละลาย ถูกฟ้องต่อศาล เจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าวก็สมควรได้รับการยกเว้นมิให้พ้นจากการเป็นผู้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า มิได้เกิดจากการฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายอย่างไม่ระมัดระวังในการดำรงชีพ หากแต่ไปค้ำประกันบุคคลอื่นจนตนเองล้มละลาย มิได้มีความจงใจกระทำให้เกิดความเสียหายต่อตนเองแต่อย่างใด ซึ่งส่วนใหญ่ข้าราชการก็มักจะวนกัน ค้ำประกันเพื่อกู้เงินมาซื้อบ้านหรือซื้อรถยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแม้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นจะล้มละลายก็ถือว่าเป็นบุคคลที่มีได้มีเจตนาให้ตนเองล้มละลายแต่ด้วยเหตุที่บุคคลอื่นทำให้ตนเองล้มละลายจึงสมควรที่จะได้รับการดูแลจากรัฐเป็นอย่างยิ่ง ว่ามิต้องถูกให้ออกจากราชการให้สามารถทำงานได้ต่อไปแม้ศาลจะมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้วก็ตามและให้มีสิทธิในการรับบำเหน็จ บำนาญได้ตามปกติที่กฎหมายกำหนดไว้ทุกประการ ทั้งนี้ก็ควรต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 53 วรรคสี่แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ประกอบกับหลักความเชื่อโดยสุจริต²⁷ ด้วย

(2) เมื่อบุคคลเป็นเจ้าหน้าที่รัฐได้ซื้อบ้านและรถยนต์หรือสิ่งจำเป็นตามควรแก่ฐานะารูปและอุปการะเลี้ยงดูบุตร จนถูกศาลมีคำพิพากษา

²⁶ คำวินิจฉัยของ ก.พ.ค เรื่องดำที่ 5910161 เรื่องแดงที่ 0038161

²⁷ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 53 วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเพราะเหตุตามวรรคสอง (3) (4) และ (5) ผู้ได้รับประโยชน์มีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหายอันเกิดจากความเชื่อโดยสุจริตในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองได้ และให้นำมาตรา 52 มาใช้ บังคับโดยอนุโลม”

ล้มละลาย ในกรณีนี้เป็นเรื่องที่สามารถวินิจฉัยให้ความเป็นธรรมตามหลักความเหมาะสมและหลักความได้สัดส่วนตามกฎหมายปกครองได้ว่าสมควรให้บุคคลนั้น แม้ศาลมีคำพิพากษาล้มละลายก็ตามซึ่งได้ก็สมควรได้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ต่อไปด้วยเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพด้วยความสุจริต แต่ประกอบกับภาระและหนี้สินที่เกิดจากความจำเป็นตามฐานานุรูปนั้น เจ้าหน้าที่นั้นไม่สามารถแบกรับภาระได้จึงถูกฟ้องล้มละลายเพื่อให้เจ้าหน้าที่นั้นมีสิทธิได้รับเงิน บำเหน็จ บำนาญหรือเงินพิเศษใดๆ หลังเกษียณอายุราชการเพื่อให้ไม่ลำบากต่อไปในอนาคตเนื่องจากส่วนใหญ่บุคคลดังกล่าวจะเข้าสู่วัยชราแล้วไม่สามารถหางานใหม่ได้อย่างแน่นอน

(3) เมื่อบุคคลใดระหว่างปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นเวลานานถึง 20 - 29 ปีแล้ว แล้วศาลมีคำสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายการที่บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายหากว่าได้ประกอบอาชีพโดยสุจริตมาตลอดแต่ด้วยเหตุผลของครอบครัว ภาระต่างๆ ที่ต้องรับภาระนั้น ๆ แม้จะศาลจะพิพากษาให้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลล้มละลายก็ตามรัฐก็ควรระลึกถึงคุณความดีที่ทำงานมาอย่างยาวนานให้สามารถเป็นเจ้าหน้าที่รัฐต่อไปจนเกษียณอายุราชการมีสิทธิรับบำเหน็จบำนาญตามปกติด้วย โดยที่เคยมีคำวินิจฉัยเรื่องผลของการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งได้กระทำไป²⁸

²⁸ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) ในเรื่องเสร็จที่ 116/2548 ได้วินิจฉัยว่า

“... ในกรณีดังกล่าวนี้พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มิได้กำหนดไว้ว่าเมื่อมีการออกจากตำแหน่งภายหลังจากสมาชิกภาพสิ้นสุดลงจะเกิดผลอย่างไร กรณีจึงต้องอาศัย บทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงมาอนุโลมใช้ ซึ่งปรากฏว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 19 ว่า ถ้าปรากฏภายหลังว่าเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือการแต่งตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเหตุให้ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งเช่นว่านี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยยังกำหนดหลักการทำนองเดียวกันไว้สำหรับกรณีของสมาชิกรัฐสภาด้วย ...” สำหรับหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) อ้างถึงประกอบความเห็นนั้น ปรากฏอยู่ในมาตรา 97 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติว่า “การออก



6) เหตุผลแห่งการพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการเป็นบุคคลล้มละลาย

(1) การกำหนดลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่ง
ในกรณีเจ้าหน้าที่รัฐ

การกำหนดให้การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งกรณีของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ เช่น มาตรา 30 (9) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ที่เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้ ... (9) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย” กรณีนี้การกำหนดในลักษณะดังกล่าวอาจไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพราะอาจมีปัญหากระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมอยู่ในช่วงวิกฤตเช่นปัจจุบันที่มีโรคระบาด หรือการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพที่เกินความจำเป็น โดยอาจกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 26²⁹ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ ถ้าบุคคลเหล่านั้นไม่อาจเป็นเจ้าหน้าที่รัฐได้เลย ทั้งที่ความสามารถในการจัดการทรัพย์สินไม่ได้

จากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาล่วงวันทีสมาชิกภาพสิ้นสุดลง หรือวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณีที่ออกจากตำแหน่งเพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว”

²⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 26 บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไป ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าว ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้ง ...”

เกี่ยวข้องกับความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่การงานแต่อย่างใด³⁰ หรือแม้เจ้าหน้าที่รัฐนั้นไม่สามารถจัดการทรัพย์สินได้ก็ตามรัฐโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยย่อมคุ้มครองเพราะกฎหมายที่ใช้บังคับนั้นต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ ทั้งจะไปซ้ำเติมเจ้าหน้าที่รัฐด้วยการตีความกฎหมายเคร่งครัดเกินไปในช่วงเกินภาวะวิกฤตย่อมทำให้การบริหารราชการแผ่นดินเกิดวิกฤตไปด้วยเช่นเดียวกันเพราะเจ้าหน้าที่รัฐหมดแรงจูงใจที่จะดำรงตนทำงานอุทิศให้กับการบริหารราชการแผ่นดินทำให้เกิดปัญหาในระบบอีกมากมายขึ้น

7) การการศึกษาผู้เขียนจึงพบว่าปัญหาเกี่ยวกับการล้มละลายของเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีดังต่อไปนี้คือ

(1) ปัญหาการถูกฟ้องล้มละลายระหว่างดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐล้มละลายนั่นระหว่างดำรงตำแหน่งมีปัญหาต้องพิจารณาว่าเมื่อศาลพิพากษาว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายจะถือว่าบุคคลล้มละลายเป็นบุคคลล้มละลายเมื่อใด ซึ่งตามกฎหมายล้มละลายนั่นถือว่าบุคคลนั้นล้มละลายทันที เมื่อเป็นเช่นนี้เท่ากับว่าบุคคลนั้น จะถูกยึดอายัดทรัพย์สินทั้งหมดโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การดำรงตำแหน่งในขณะนั้นต้องยุติลงทันที อันมีผลอย่างมากต่อการต้องประกอบอาชีพนั้น ปัญหานี้เจ้าหน้าที่รัฐแม้ยังไม่พ้นจากตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องรายงานผู้บังคับบัญชาหากปกปิด อาจมีโทษทางวินัยร้ายแรงถือว่าทุจริตต่อหน้าที่ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่รัฐอย่างยิ่ง

(2) ปัญหาสถานะของบุคคลหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกศาลพิพากษาว่าล้มละลายแล้ว กล่าวคือ หากยังไม่มีคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้ออกจากการเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ บุคคลนั้นย่อมยังเป็นเจ้าหน้าที่รัฐอยู่เพียงอาจเป็นได้อีกไม่นานก็จะถูกดำเนินการให้ออกจากตำแหน่งนั้นซึ่งสถานะขณะนั้นยังไม่พ้นจาก



ความเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ไปจนกว่าจะมีคำสั่งของผู้บังคับบัญชา แต่ปรากฏว่าตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ถือว่าบุคคลนั้นหรือเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นไม่มีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐแล้วเมื่อศาลตัดสินพิพากษาว่าเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นล้มละลาย กล่าวคือให้มีผลวันนั้นว่าบุคคลนั้นล้มละลาย ไม่สามารถดำรงตำแหน่งใดๆ ได้อีกต้องให้ออกจากราชการเนื่องจากพ้นตำแหน่งเพราะล้มละลายแล้ว อันไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งต่อเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานมาอย่างยาวนาน

(3) ปัญหาการพ้นจากตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐว่ามีผลบังคับเมื่อใด ในเรื่องนี้ในทางปฏิบัตินั้นเจ้าหน้าที่รัฐสามารถทำงานได้ต่อไปจนกว่าจะได้มีคำสั่งของผู้บังคับบัญชา แต่ผลทางกฎหมายยังไม่ชัดเจนว่าเป็นไปในทางใดในสองทาง กล่าวคือให้นับวันใดกันแน่ระหว่างวันที่ศาลล้มละลายมีคำพิพากษาหรือกรณีที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งให้ออกจากราชการเนื่องจากเป็นบุคคลล้มละลายนับแต่วันที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งให้ออก โดยไม่มีผลย้อนหลังไปในวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายซึ่งในทางปฏิบัติมักจะมีปัญหาอย่างยิ่ง

(4) ปัญหาการรับบำเหน็จ บำนาญเมื่อพ้นจากการดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐล้มละลายปัญหาว่ากรณีบุคคลนั้นมีสิทธิรับบำเหน็จหรือบำนาญจะรับเมื่อใด กรณีปัญหาอยู่จึงเป็นเรื่องการตีความโดยการตีความของกฎหมายจะตีความคำสั่งผู้บังคับบัญชาให้เป็นโทษแก่เจ้าหน้าที่รัฐมิได้เนื่องจากคำสั่งทางปกครองที่ออกกว่าทำให้เจ้าหน้าที่รัฐนั้นพ้นจากตำแหน่งใดๆ ย่อมมีผลต่อการรับเงินบำเหน็จ บำนาญอย่างยิ่ง ตลอดระยะเวลาหลังเกษียณอายุราชการแล้ว ดังนั้นคำสั่งทางปกครองย่อมต้องมีผลผูกพันผู้บังคับบัญชาให้มีผลนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ออกจากราชการหรือหน่วยงานนั้นๆ

(5) ปัญหาการนับอายุราชการของเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีล้มละลายเมื่อบุคคลใดล้มละลายแล้วหากยังไม่มีคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้ออกจากราชการย่อมถือว่าบุคคลนั้นได้ทำงานอยู่มิใช่ให้ออกทันทีที่ศาลมีคำสั่งให้

เจ้าหน้าที่รัฐนั้นล้มละลาย ดังนั้นในการนับอายุราชการย่อมต้องนับแต่วันที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งให้ออกมิใช่วันที่เจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย

8) บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติให้การล้มละลายของลูกหนี้เริ่มต้นทันทีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แต่คงมีความหมายเฉพาะการล้มละลายที่เกี่ยวกับอำนาจการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น มิได้หมายความว่ารวมถึงสถานภาพของลูกหนี้ด้วย แต่จะมีผลถึงสถานภาพของลูกหนี้คือการเป็นบุคคลล้มละลายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วเท่านั้น และการเป็นบุคคลล้มละลายของลูกหนี้จะไม่มีผลย้อนหลังไปเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้เจ้าหน้าที่รัฐตามที่กฎหมายกำหนดเป็นบุคคลล้มละลายย่อมทำให้สถานภาพของบุคคลนั้นเปลี่ยนเป็นบุคคลล้มละลายทันทีตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว การที่กฎหมายจะให้ความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่รัฐในสภาวะการณ์ฉุกเฉินนี้ รัฐควรมีมาตรการที่ดีและเป็นธรรมขึ้นรองรับการล้มละลายคนเจ้าหน้าที่รัฐด้วยจากกรณีปัญหาในข้อที่ 7 นั้น เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นต่อไปอันมีผลต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง

ดังนั้นในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล้มละลาย รัฐควรมีกฎหมายออกมาเป็นกฎหมายกลางในช่วงวิกฤตนี้ เช่นบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 หรือวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องเจ้าหน้าที่รัฐแต่ละองค์กรนั้นๆ

ประเด็นแรกในการแก้ไขปัญหาคือ 7(1)-(4) ควรบัญญัติกฎหมายว่า “หากการล้มละลายของเจ้าหน้าที่รัฐเกิดขึ้นด้วยเหตุจำเป็นเกี่ยวกับครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามฐานานุรูป หรือเหตุผลใด ๆ ก็ตามที่เป็นเหตุอันมิได้เกิดขึ้นเพราะตนเองไม่ระมัดระวังในการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การ



ดำรงตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นย่อมสามารถดำรงตำแหน่งต่อไปได้ถือว่ามิใช่บุคคลที่ล้มละลายที่ต้องออกจากราชการแต่อย่างใด”

ประเด็นที่สองในการแก้ไขปัญหาคือที่ 7(5) ควรบัญญัติกฎหมายว่า “เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐหรือข้าราชการในหน่วยงานนั้นล้มละลายให้มีผลในการนับเวลาที่จะได้รับบำเหน็จหรือบำนาญนับแต่วันที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งให้ออกจากราชการหรืองานนั้นๆ

สรุปด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ย่อมทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่กดดันจนเกินไปในการทำงานช่วงวิกฤตนี้และไม่เกิดอคติความขึ้นจากการทุจริตเพื่อหาทางรอดในการดำรงตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐนั้น อันจะยังผลให้มีความสงบเรียบร้อยในสังคมอย่างทั่วถึงกันทุกองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2547). **กฎหมายกับความยุติธรรม**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ปรีชา พานิชวงศ์. (2543). **คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย**.

กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.

มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. (2547). **กฎหมายที่มีบทบัญญัติไม่สอดคล้อง**

กับรัฐธรรมนูญ. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อ
คณะกรรมการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อการพัฒนาประเทศ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

วิชัย วิวิทเสวี. (2546). **กฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของ**

ลูกหนี้ : หลักกฎหมาย จากคำพิพากษากฎีกา. (พิมพ์ครั้งที่ 2)
กรุงเทพมหานคร: อธิศปวิณ.

ปวริศร เลิศธรรมเทวี และปาน จินดาพล. (2560). “**หลักการ แนวคิด และ**

ทฤษฎีเกี่ยวกับ ระบบกฎหมายล้มละลาย” 73(1) *บทบัญญัติ*.

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

The Insolvency Act of 1986 (United Kingdom).

the Companies (Winding Up) Act of 1890 (United Kingdom).

เว็บไซต์

<https://www.gov.uk/statutory-demands/overview>. สืบค้นเมื่อวันที่
13 กรกฎาคม 2564

https://www.krisdika.go.th/data/activity/act78.htm#_ftn17 อ้างถึง
นายยงยุทธ ภูประดับกฤต นิติกรระดับ 4 ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง
สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา, สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม
2564

คำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3210/2532

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 175/2529

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2230/2544

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 341/2531

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 71/2522

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2142/2517

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3721/2535

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1745/2532)

คำสั่งศาลฎีกาที่ 14/2506



คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1748/2498

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1897 - 1898/2531

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 763/2527 (ประชุมใหญ่)

คำวินิจฉัยขององค์กรอื่นๆ

คำวินิจฉัยของ ก.พ.ค เรื่องดำที่ 5910161 เรื่องแดงที่ 0038161

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) ในเรื่องเสร็จที่ 116/2548

การจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน
หนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

Community Management Based on the Philosophy of
Sufficiency Economy of Nong HuaLing In Village in Nong
Saeng Sub-district, Pak Phli District, Nakhon Nayok Province.

อาจารย์โรจน์ พิริยะเวชากุล¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชสรัญ รอดยิ้ม²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรวิทย์ ประสิทธิ์ผล³

อาจารย์นกพิชญ์ วชิวนรนนท์⁴

และนพวรรณ ระวิงป่า⁵

บทคัดย่อ

การจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ
หมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของชุมชนหมู่บ้าน
หนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก 2) เสนอ
แนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงของหมู่บ้านหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี
จังหวัดนครนายก

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย
การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-

¹ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะวิทยาการจัดการ สาขาการจัดการทั่วไป

² อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะวิทยาการจัดการ สาขาการตลาด

³ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะวิทยาการจัดการ สาขาการตลาด

⁴ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะวิทยาการจัดการ สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม

⁵ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านหนองหัวลิงใน



depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนจำนวน 5 คนและ สมาชิกของชุมชน จำนวน 20 คน เมื่อได้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแล้วนำมา วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน หลักความพอประมาณชาวบ้านมีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวบ้านมีการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเป็นผักสดที่ปลอดสารพิษ และเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนอีกด้วย การมีเหตุผลหลักการมีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะเลือกผู้นำมาบริหารงานของชุมชน การมีภูมิคุ้มกันที่ดีสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชาวบ้านได้มีความรัก ห่วงแหน รักษาประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้อยู่คู่กับลูกหลาน เงื่อนไขความรู้มีการบริหารจัดการชุมชน กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการแบ่งปันปันส่วน เงื่อนไขคุณธรรมมุ่งเน้นให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม รักษาความเป็นประชาธิปไตย 2) แนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำหลักการจัดการมาประยุกต์ใช้บริหารงานชุมชนด้านการวางแผนชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องการวางแผนด้านการบริหารจัดการภารกิจของชุมชน ด้านการลงมือปฏิบัติทุกคนได้รับมอบหมายหน้าที่แล้วก็จะลงมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจต่างมีความสุขที่ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมทำกิจกรรมของชุมชน ด้านการตรวจสอบประเมินผลมีดำเนินการติดตามตรวจสอบรายรับ-รายจ่ายทุกเดือน เพื่อให้ชุมชนเกิดสภาพคล่องในการบริหารจัดการงบประมาณ และด้านปรับปรุงและพัฒนาการปรับปรุงสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ รวมไปถึงส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการชุมชน, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, หมู่บ้านหนองหัวลิงใน

Abstract

Community Management Based on Sufficiency Economy Philosophy of Nong Hua Ling Nai Village, Nong Saeng Sub-district, Pak Phli District, Nakhon Nayok Province

The Objectives of the research were: 1. To study the potential of Nong Hua Ling Nai Village Community, Nong Saeng Sub-district, Pak Phli District, Nakhon Nayok Province 2. To propose guidelines for community management development based on the philosophy of Sufficiency Economy of Nong Hua Ling Nai Village, Nong Saeng Sub-district, Pak Phli District, Nakhon Nayok Province.

This was a qualitative research by documentary study and in-depth interview. The research tool was an observational interview. Key Informants consisted of 5 community leaders and 20 community members. After obtaining qualitative data from interviews and observations, Analyze with Content Analysis.

The results showed 1) that Potential of Nong Hua Ling Nai Village Community The principle of moderation. Villagers have a sufficient life. In the residential area of the villagers, vegetables are planted in the kitchen garden for consumption as non-toxic fresh vegetables. And it is a cost savings within the household as well. Having a rational principle in the decision to choose a leader to run the community. Good immunity creates good immunity for villagers to love, cherish, preserve the traditions and culture of the community to be with their children. Knowledge conditions are community management. learning management process allotment process Moral conditions focus on everyone to behave as a good



person with morals and ethics to maintain democracy. 2) Approaches to developing community management based on the philosophy of sufficiency economy Apply management principles to community management in community planning, focusing on community mission management planning in the field of implementation, everyone was previously assigned to act willingly and was happy to be a part of participating in community activities. In terms of auditing and evaluation, there is a follow-up on income-expenses every month. To provide the community with liquidity in budget management and improvement and development to improve the environment, buildings and premises, as well as to promote the development of new innovations that are beneficial to the community.

Keywords : community management, philosophy of sufficiency economy, Nong Hua Ling Nai Village

บทนำ

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากกระบวนการพัฒนาชุมชนมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปฏิบัติงานตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองบนความพอเพียง ปี 2549 – 2551 กรมพัฒนาชุมชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ 1) ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกดอกบายมุข 2) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเหมาะสม) 3) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) 4) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) 5) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัตถุดิบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) 6) เอื้ออาทรต่อกัน (ช่วยเหลือ คนจน รู้รักสามัคคี) ต่อมากรมพัฒนาชุมชน ได้ขยายผลการทำงานสู่ความยั่งยืนโดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบ มีศักยภาพ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด คือ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแบ่งศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้าน เป็น 3 ระดับ คือ ระดับ “พออยู่ พอกิน” ระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ซึ่งทั้ง 3 ระดับ สามารถพัฒนาไปได้เฉพาะระดับของตนเองไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นระดับหรือขั้นตอนต่อไป (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรมพัฒนาชุมชน : เอกสารฝึกอบรมโครงการสร้างวิทยากรกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2558) ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (2560 – 2564) ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปณิธานนำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงเกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน



การจัดการชุมชนควรมุ่งหลักแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย โดยทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2549) และการจัดการชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองในชนบทที่กลายเป็นกระแสทั่วไปในสังคมไทยภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำรัสเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 นอกจากนี้แนวทางในการปฏิบัติมีหลักคิดและทิศทางในการดำเนินการ โดยเน้นจุดสำคัญ 1) เน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนชนบท 2) ให้ความสำคัญกับการผลิตในภาคการเกษตร 3) เน้นที่ความพอเพียงและการพยายามพึ่งตนเองเพื่อลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกต่างๆ 4) ใช้ศักยภาพทางด้านต่างๆ ของตนเองหรือที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นหลัก 5) เน้นที่กิจกรรมการผลิต มากกว่าการซื้อขายแลกเปลี่ยน และ 6) มีการนำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการเพื่อการพัฒนา กิจกรรมต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ในด้านหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ (สำนักราชเลขาธิการ, ออนไลน์, 2550) และแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้นำมากำหนดเป็นเป้าหมายที่สำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) และฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) เพราะเนื่องจากเป็นแนวทางทำให้ประเทศไทยมีรากฐานทางด้านเศรษฐกิจที่มั่นคงและมีเสถียรภาพจากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจจากภายนอกประเทศได้จนทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาแบบ

ยั่งยืน หมายถึงการพัฒนาที่จะสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและตลอดไปภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมซึ่งเป็นกระแสการพัฒนาที่กล่าวถึงกันมากในปัจจุบัน

การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมาเนิ่นนาน ซึ่งในอดีตการท่องเที่ยวอาจเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่หากในปัจจุบันรูปแบบของการท่องเที่ยวได้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้มีการแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวออกเป็นหลายประเภท อาทิ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท เป็นต้น และเมื่อชุมชนได้เข้ามาจัดการท่องเที่ยวจึงเป็นการพลิกกลับและตั้งหลักการท่องเที่ยวใหม่โดยที่ชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของ มีส่วนร่วมในการจัดการและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชนให้คนในท้องถิ่นได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้มีการส่งเสริมเรื่องนี้กันมากขึ้น (พจนานวนศรี, 2554)

จังหวัดนครนายก มีพื้นที่ 2,122 ตารางกิโลเมตร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และอำเภอปากพลี ระยะห่างจากจังหวัดกรุงเทพฯ ตามทางหลวงหมายเลข 305 เพียง 105 กิโลเมตร (สำนักงานจังหวัดนครนายก, 2560: ออนไลน์) มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายกระจายกันอยู่ในทุกอำเภอซึ่งมีระยะห่างกันไม่มาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อองครักษ์ อำเภอองครักษ์ แหล่งโบราณคดีบ้านดงละคร รอยพระพุทธรูปจำลอง เขานางบวช วัดเขาชะโงก (วัดพระพุทธราย) วัดถ้ำสาริกา อำเภอเมือง พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวน วัดฝางคลอง อำเภอปากพลี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ได้แก่ น้ำตกวังม่วง อำเภอปากพลี น้ำตกกะอาง อำเภอบ้านนา อุทยานแห่งชาติวังตะไคร้ น้ำตกนางรอง อำเภอเมือง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอเมืองและอำเภอปากพลี แหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระราชดำริ



ได้แก่ ศูนย์ภูมิรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมทฤษฎีการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในด้านต่างๆ มาปรับใช้ให้เข้ากับเทคโนโลยี แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับและโฮมสเตย์ อำเภองครักษ์และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ได้แก่ ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อำเภองครักษ์ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์พืชทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ประจำถิ่น สมุนไพร พืชใกล้สูญพันธุ์โดยการขยายพันธุ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งยังเป็นอุทยานการเรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งวิจัยสร้างองค์ความรู้ทางพฤกษศาสตร์และเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนและนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ จังหวัดนครนายกยังมีหอศิลป์จังหวัดนครนายกซึ่งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้สร้างสรรค์ผลงานและแรงบันดาลใจให้เด็กและเยาวชน และอาคารพิพิธภัณฑ์เขื่อนขุนด่านปราการชล อำเภอเมือง ซึ่งจัดแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา ปฐพีวิทยา รวมทั้งพืชและน้ำของจังหวัดนครนายก เป็นต้น

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่บ้านหนองหัวลิงในพบว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมและได้รับคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในหมู่บ้านพัฒนาต้นแบบ OTOP นวัตกรรม การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประเมิน 6 ด้าน คือ 1) ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ลดรายจ่าย) 2) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเหมาะสม) 3) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) 4) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) 5) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัตถุดิบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) 6) เอื้ออารีต่อกัน (ช่วยเหลือ คนจน รู้รักสามัคคี) มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนได้ เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จากหลักการประเมินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นหมู่บ้านหนองหัวลิงในยังไม่สามารถเพิ่มรายได้โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมได้ รวมทั้งยังไม่

มีการสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่จะนำเสนอชุมชนตามโครงการ OTOP นวัตกรรม คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้การจัดการชุมชนไม่เกิดปัญหาขึ้นในภายหลังเมื่อการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในหมู่บ้านหนองหัวลิงใน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก
2. นำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก
3. ใช้เป็นแนวทางในการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก



ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายกในครั้งนี้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับ

1. ศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน

2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม

3. การจัดการชุมชน ประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเรื่องการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

1. ผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน นางนพวรรณ ระวังป่า
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นางฉลวย มั่งคั่ง
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายยงยุทธ สุธะเกต
- สมาชิก อบต. นายกรวิวัฒน์ ธนไพบุลย์ภัทร
- สมาชิก อบต. นายสงวน มั่งคั่ง

2. สมาชิกของชุมชน จำนวน 20 คน

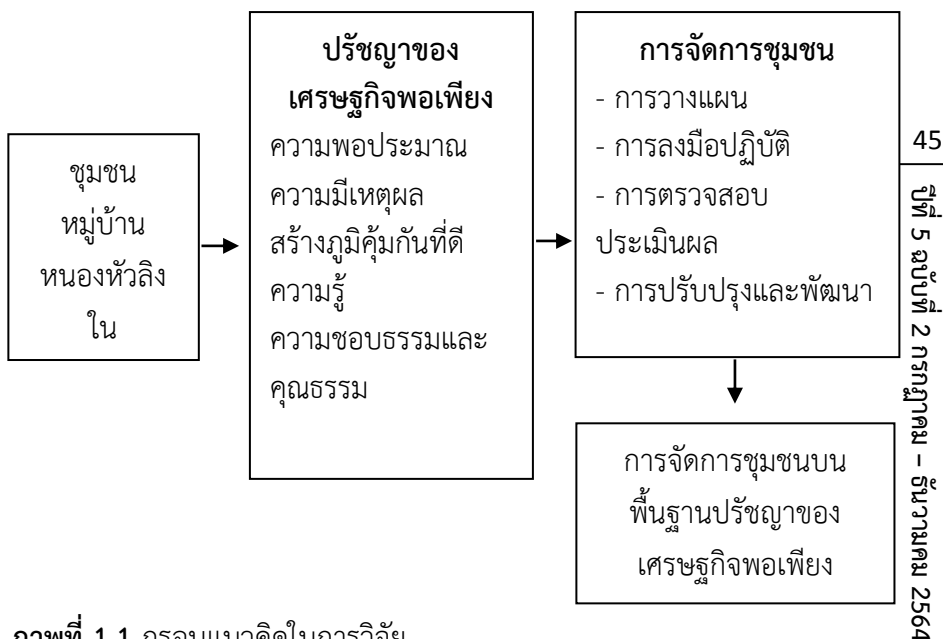
3. ขอบเขตพื้นที่

หมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก

4. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 12 เดือน เดือน ตุลาคม 2562 – กันยายน 2563

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาจากเอกสาร โดยผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การจัดการชุมชน หลักเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลพื้นที่การศึกษา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับพฤติกรรมของชาวบ้านในเรื่องวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาสภาพทั่วไปของ



ชุมชนบ้านหนองหัวลิงใน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ศึกษากระบวนการจัดการชุมชนที่นำไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนศึกษาพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายของสมาชิกในชุมชน ได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรม การติดต่อสื่อสารระหว่างภายในชุมชนและนอกชุมชน อีกทั้ง สังเกตพฤติกรรมของผู้นำชุมชนต่อการแสดงออกในการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และผู้วิจัยยังได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน ได้แก่ การประชุมหมู่บ้าน การร่วมประกอบกลุ่มอาชีพ และแนวทางการสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามที่เกี่ยวกับประเด็นกระบวนการจัดการชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้การสัมภาษณ์จะมุ่งสัมภาษณ์ที่ผู้นำชุมชน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ และตัวแทนชาวบ้านหนองหัวลิงใน หลังจากการที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จึงได้นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และดำเนินการ สรุปผลการศึกษาเป็นลำดับต่อไป

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์แบบเชิงลึกครั้งนี้ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน นางนพวรรณ ระวังป่า
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นางฉลวย มั่งคั่ง
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายยงยุทธ สุสเกตุ
- สมาชิก อบต. นายกรวิวัฒน์ ธนไพบูลย์ภัทร
- สมาชิก อบต. นายสงวน มั่งคั่ง

2. ตัวแทนชาวบ้าน โดยไม่จำกัดเพศ มีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ และมีการดำรงชีวิตในชุมชนบ้านหนองหัวลิงใน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์ผู้นำอย่างเป็นทางการจำนวน 5 คน และตัวแทนชาวบ้าน คือ ชาวบ้าน โดยไม่จำกัดเพศ มีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ และมีการดำรงชีวิตในชุมชนบ้านหนองหัวลิงใน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ประเด็นเรื่อง ศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม การจัดการชุมชน ประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิและแหล่งปฐมภูมิที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยอิงตามทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการสำรวจพื้นที่ดำเนินการจัดการชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงในและการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้นำอย่างเป็นทางการจำนวน 5 คน และตัวแทนชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงในโดยตรงซึ่งในการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปขั้นตอนของการศึกษาได้ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามมารวบรวม โดยจัดระเบียบของข้อมูลจำแนกตามประเด็นและหัวข้อ ทั้งนี้หากข้อมูลที่ได้ยังมีความไม่ชัดเจนหรือมีความบกพร่องผู้วิจัยจะลงพื้นที่ไปศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2. นำข้อมูลที่ได้จัดระเบียบจำแนกตามประเด็นแล้วมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อมโยงความสอดคล้องแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้มีการอ้างอิงไว้

3. นำมาวิเคราะห์การจัดการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพิจารณาการจัดการชุมชนที่เหมาะสมกับหมู่บ้านหนองหัวลิงใน



4. นำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงในให้ผู้นำชุมชนพิจารณาถึงความเหมาะสมของหมู่บ้าน

ศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน

ศักยภาพของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย บ้านเรือนมีความสะอาดเรียบร้อย ส่งเสริมให้ทุกคนครัวเรือนปลูกผักริมรั้วเป็นแนวกั้นที่สวยงาม และยังเก็บกินพืชผักจากรั้วได้ ชาวบ้านมีความรักความสามัคคี เสียสละซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมกันพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้สามารถเดินไปในทิศทางที่เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข การประกอบอาชีพเน้นไปที่การทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผักสวนครัวในการบริโภคภายในครัวเรือน ทั้งนี้ชุมชนมีการส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านรวมตัวกันในการประกอบอาชีพถักไหมพรม โดยมีการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากถักไหมในรูปแบบต่างๆ เป็นการสร้างอาชีพ เกิดผลิตภัณฑ์ มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้

2.1 หลักความพอประมาณ หมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก ชาวบ้านมีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวบ้านมีการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเป็นผักสดที่ปลอดสารพิษ และเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนอีกด้วย หลายครอบครัวหาอาชีพเสริมในการสร้างรายได้โดยการแปรรูปถักไหมพรม เช่น สบู่ถักไหมพรม น้ำยาทำความสะอาด เป็นของใช้ภายในบ้านเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ และยังผลิตส่งขายสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน เห็นได้ว่าผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีความตระหนักถึงแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพอประมาณ ทุกคนต่างปฏิบัติตนอย่างพอเหมาะไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป และไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น เป็นแนวทางที่ควรแก่การส่งเสริมและนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต “ชุมชนนี้ดี อยู่แบบ

พึ่งพาอาศัยกัน แบบพี่น้อง มีอะไรก็จะแบ่งปันกัน รักใคร่ปรองดองกัน” (นพวรรณ ระวังป่า, คำสัมภาษณ์, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563)

2.2 ความมีเหตุผล หมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านพร้อมที่จะเป็นผู้ตามเสมอ ร่วมคิดร่วมประชุมกิจกรรมของชุมชน ชาวบ้านมีความยินดีที่จะให้ผู้นำชุมชนมาจากภายนอกชุมชนเห็นว่าผู้นำที่มาจากภายนอกชุมชนนั้น มีแนวคิดที่แตกต่างในการพัฒนาที่สามารถต่อยอดให้ชุมชนดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง ผู้ใหญ่บ้านมีการปฏิบัติหน้าที่ที่เข้มแข็ง จากแนวคิดของชาวบ้านสามารถสรุปได้ว่าใช้หลักการมีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะเลือกผู้นำมาบริหารงานของชุมชน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าชาวบ้านจะไม่สนับสนุนให้คนในชุมชนได้เป็นผู้นำเพียงแต่ชาวบ้านต้องการผู้นำที่มีแนวคิดทักษะ และประสบการณ์รอบด้านมาช่วยพัฒนาชุมชนให้มีการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้อง “อยากพัฒนาตัวเอง เวลาที่เค้าจัดอบรมเราก็อยกไป มีอะไรใหม่ที่ยังไม่เคยรู้เลย” (รุ่งนภา มีมั่งคั่ง, คำสัมภาษณ์, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563)

2.3 สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก มีวิถีการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยรุ่นบรรพบุรุษ ชาวบ้านยังคงดำรงวิถีชีวิต สืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ให้อยู่คู่กับลูกหลานรุ่นต่อรุ่น เช่น ประเพณีทำบุญข้าว ประเพณีกวนกระยาสารท ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ การทำกิจกรรมโดยผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน วัด โรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนี้ด้วยเพื่อแสดงออกถึงความรักความสามัคคีภายในชุมชน และเป็นการสืบสาน ประเพณีวัฒนธรรมให้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป เป็นการสร้างความรักความสามัคคี สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชาวบ้านได้มีความรัก ห่วงแหน รักษา ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้อยู่คู่กับลูกหลาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ สร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับวิถีดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี อีกทั้งชุมชนยังได้มีการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชาวบ้านทุกครัวเรือนได้รู้จักใช้เงิน จัดการกับ



ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ไม่ส่งเสริมให้ชาวบ้านไปกู้หนี้ยืมสินจากภายนอกหรือที่เรียกว่ากู้เงินนอกระบบ ชุมชนจึงได้มีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อจัดปัญหานี้นอกระบบและยังเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านต่อยอดของเงินที่มีอยู่หรือเงินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้านไปลงทุนกิจการต่างๆ และในส่วนของกฎระเบียบของชุมชนถือได้ว่าเป็นแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน โดยยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางพลเมืองดี เน้นการปฏิบัติตนเป็นคนดี ยึดมั่นตามหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ มุ่งเน้นให้ลูกหลานห่างไกลจากยาเสพติด “ยึดหลักตามแนวทางการเป็นพลเมืองดี เน้นการเป็นคนดี มีจิตสำนึกต่อสังคม และเน้นเรื่องยาเสพติด” (นพวรรณ ระวังป่า, คำสัมภาษณ์, วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563)

2.4 ความรู้ ชุมชนมีการผลักดันให้ชาวบ้านเกิดความรู้พัฒนาทักษะและประสบการณ์ด้านต่างๆ จึงได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านไปศึกษาดูงานตำบลสริกา จังหวัดลพบุรี ศึกษาการบริหารจัดการชุมชน กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการแบ่งปันปันส่วน และยังได้ไปดูงานการทำโฮมสเตย์ที่อัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร อีกทั้ง หัวหน้ากลุ่มอาชีพได้ไปอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากถ่านไม้ไผ่จากภายนอกชุมชนและยังมีวิทยากรจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ได้เข้ามาอบรมการผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ให้กับชาวบ้านได้มีการพัฒนาต่อยอดอีกด้วย เมื่อชาวบ้านได้เรียนรู้ทักษะประสบการณ์ ทำให้ชาวบ้านร่วมกันหาแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม วางแผนงานอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการทำงานที่มีความชัดเจน จึงทำให้มีผู้ที่สนใจติดต่อเข้ามาศึกษาดูงานหมู่บ้านหนองหัวลิงใน คือ คณะครูนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร และในส่วนของไม้ไผ่ ชาวบ้านได้มีการผลิตเป็นของใช้ภายในครัวเรือน และส่งขายสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน “กรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดนครนายก ได้ส่งวิทยากรเข้ามาสอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากถ่านไม้ไผ่เป็นผงพอกหน้า และส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดตั้ง

กลุ่มอาชีพ เริ่มแรกมี 15 คน” (สุรเชษฐ์ หอมทวี, คำสัมภาษณ์, วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563)

2.5 ความชอบธรรมและคุณธรรม หมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนถือปฏิบัติตามหลักพลเมืองดี มุ่งเน้นให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมรักษาความเป็นประชาธิปไตย พึ่งพาตนเองและหาเลี้ยงครอบครัวอย่างสุจริต ส่งเสริมให้ชาวบ้านห่างไกลจากยาเสพติด เมื่อชุมชนมีกฎระเบียบที่ทุกคนถือปฏิบัติจึงทำให้ชุมชนได้รับรางวัลด้านคุณธรรมแบบอย่างที่ดี ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก “ชุมชนเห็นความสำคัญถึงความถูกต้อง ชัดเจน ตรงที่ว่า ยึดหลักตามแนวทางการเป็นพลเมืองดี เน้นการเป็นคนดี มีจิตสำนึกต่อสังคม และเน้นเรื่องยาเสพติด” (ยงยุทธ สุกฤต, คำสัมภาษณ์, วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563)

แนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก สนับสนุนให้ชาวบ้านปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยผู้ใหญ่บ้านได้นำหลักการจัดการมาประยุกต์ใช้บริหารงานชุมชนเพื่อให้การบริหารงานภายในชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายของชุมชนที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่หลักการด้านความพอเพียงชุมชนยังได้มีการส่งเสริมให้ทุกคนมีการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักพลเมืองดีเพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการวิจัยในหลักการจัดการของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน จำแนกได้ 4 แนวทาง ดังนี้

1. ด้านการวางแผน ผู้ใหญ่บ้านหนองหัวลิงใน หมู่ที่ 3 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการวางแผนด้านการบริหารจัดการภารกิจของชุมชน โดยสมาชิกชุมชนจะมีการร่วมกันหารือถึงแนวทางการดำเนินกิจกรรม ทุกคนจะคำนึงถึงสภาพแวดล้อม วิถีความเป็นอยู่รวมถึงการ



ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่จัดขึ้น เมื่อได้ข้อสรุปในเบื้องต้นแล้ว จึงได้มีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ด้วยการนำแนวทางจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาเป็นตัวอย่างในการพาสมาชิกไปศึกษาดูงานในด้านการบริหารจัดการชุมชนต้นแบบ โดยชุมชนเลือกไปศึกษาดูงาน ณ ตำบลสาริกา จังหวัดลพบุรี ซึ่งถือได้ว่าตำบลสาริกาเป็นตัวอย่างของชุมชนที่ดีในการส่งเสริมให้สมาชิกภายในชุมชนเน้นการเรียนรู้ มุ่งกระบวนการมากกว่าที่จะเน้นผลลัพธ์ ผู้ใหญ่บ้านหนองหัวลิงในและชาวบ้านเมื่อได้ไปศึกษาดูงานจากหมู่บ้านต้นแบบแล้วพอกลับมาได้มาร่วมกันวางแผนหาหรือแนวทางในการบริหารงานชุมชนให้เกิดความพอเพียงอย่างยั่งยืน เน้นให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมส่งเสริมให้เกิดความรู้ต่อยอดภายในชุมชน และอีกหนึ่งสถานที่ที่หมู่บ้านหนองหัวลิงในได้ไปศึกษาดูงานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของชุมชน คือ ชุมชนโฮมสเตย์ อำเภอมโนพรว จังหวัดสมุทรสาคร โดยหมู่บ้านหนองหัวลิงในได้ไปศึกษาถึงหลักการบริหารจัดการ กระบวนการแบ่งปันปันส่วน ซึ่งความรู้ที่ชาวบ้านได้รับนั้น จึงนำมาสรุปเป็นแนวทางให้สอดคล้องตามวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านหนองหัวลิงในให้มากที่สุด

ในเรื่องของงบประมาณ หมู่บ้านหนองหัวลิงในยังได้มีการวางแผนการใช้งบประมาณให้เกิดความคุ้มค่ากับกิจกรรมของชุมชน โดยชุมชนได้มีการร่วมกันวางแผนและจัดตั้งกองทุนชุมชนขึ้นมา โดยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกองทุนมีการออมเงินทุกวันที่ 10 ของเดือน จะเก็บคนละ 1 บาท เพื่อนำเข้ากองทุนเป็นทุนสำรองไว้ใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมของชุมชน อีกทั้ง มติที่ประชุมเมื่อครั้งมีการตกลงร่วมกันจัดตั้งกองทุนได้หาหรือกันว่ากองทุนนี้จะเอาไว้ช่วยสมาชิกที่ต้องการต่อยอดอาชีพในการสร้างรายได้หาเลี้ยงตนเองและครอบครัว เห็นได้ว่าหมู่บ้านหนองหัวลิงในเมื่อมีกิจกรรมหรือภารกิจใด ๆ ต้องมีการมาร่วมกันหาหรือเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

2. ด้านการลงมือปฏิบัติ หมู่บ้านหนองหัวลิงในเมื่อมีกิจกรรมอะไรก็จะมาช่วยกันทำ โดยก่อนวันเริ่มงานชาวบ้านต่างออกมาช่วยกันจัดสถานที่ ผู้ใหญ่บ้านมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับลูกบ้านช่วยกันทำอย่างชัดเจน แต่ละคนจะได้รับหน้าที่ตามความถนัด เมื่อทุกคนได้รับมอบหมายหน้าที่แล้วก็จะลงมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจต่างมีความสุขที่ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมทำกิจกรรมของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ จะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต้อนรับคณะผู้ดูงานและผู้ร่วมเดินทางมาเยี่ยมชมหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกงานหนึ่งในการจะนำเสนอผลงานของชุมชนให้สื่อมวลชนที่ได้เข้ามาทำข่าวได้มีการนำข้อมูลข่าวประชาสัมพันธ์ของชุมชนไปเผยแพร่ ชุมชนจึงได้มีการเตรียมความพร้อมของสมาชิกในชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบตามความถนัด เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จะทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการบรรยายสภาพทั่วไปของชุมชนและหลักการบริการงานภายในชุมชน ชาวบ้านได้รับหน้าที่จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในวันงาน ซึ่งได้มีชาวบ้านหลายคนได้เข้าร่วมกับฝ่ายจัดเตรียมสถานที่เพราะต้องการกำลังแรงงานในการช่วยยกของส่วนฝ่ายต้อนรับพร้อมจัดเตรียมขบวนพาสำหรับอาหารคาวหวานจะเป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพในการนำทีม เห็นได้ว่ากิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนอย่างเต็มที่ จะเห็นว่าผู้นำอย่างเป็นทางการจะช่วยกันรณรงค์รักษาประเพณี วัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับชุมชน อีกทั้ง ผู้นำนี้ยังมีหน้าที่ในการติดต่อขอรับงบประมาณจากส่วนราชการ ถือได้ว่าผู้นำที่เป็นทางการได้มีการส่งเสริมให้ลูกบ้านช่วยกันรักษาประเพณี วัฒนธรรมมีการถ่ายทอดสู่ลูกหลานผ่านทางโรงเรียน ถือได้ว่าเป็นการต่อยอดแนวทางการรักษาประเพณีวัฒนธรรม และในส่วนของผู้นำที่ไม่เป็นทางการของชุมชนจะเน้นให้มีการฟื้นฟูความรู้ในด้านของประเพณี และวัฒนธรรม โดยเน้นให้ผู้มีความรู้ ประสบการณ์ เข้ามาช่วยถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้กับชุมชน การร่วมมือกันทำกิจกรรมของสมาชิกภายในหมู่บ้านหนองหัวลิงในจนสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยกำลังใจที่ทุกคนต่างให้กัน จึงทำให้ทุกคนมีความสุขกับการทำ



กิจกรรมเพื่อส่วนรวมส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและมีประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด

3. ด้านการตรวจสอบประเมินผล ผู้ใหญ่บ้านหนองหัวลิงในได้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องของค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนของลูกบ้าน นับได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญมากในเรื่องของรายรับ-รายจ่ายแต่ละครัวเรือน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ โดยผู้ใหญ่บ้านจึงได้มีการดำเนินงานตามหลักการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นเรื่องการเงินที่อยู่ดีมีความสุขของลูกบ้าน มีการตรวจสอบประเมินผลของรายรับ-รายจ่าย การดำเนินชีวิตของลูกบ้าน เพื่อเป็นการติดตามว่าครัวเรือนใดกำลังประสบกับสภาวะรายจ่ายเกินกว่ารายรับจะได้แก้ไขปัญหาดังอย่างทันที ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนมีการใส่ใจเกี่ยวกับปากท้องของสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก จึงได้มีการดำเนินการติดตามตรวจสอบรายรับ-รายจ่ายทุกเดือนเพื่อให้ชุมชนเกิดสภาพคล่องในการบริหารจัดการงบประมาณได้อีกทางหนึ่ง การตรวจสอบประเมินผลอีกหนึ่งปัญหาที่ชุมชนได้มีการดำเนินการสำรวจเส้นทางคมนาคมภายในชุมชน ถนนบริเวณภายในชุมชนเกิดการชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านช่วยกันสำรวจตรวจสอบจุดที่ชำรุดแล้วนำข้อมูลปัญหานั้น มาหารือสรุปผลถึงแนวทางการแก้ไขปัญห และกำหนดงบประมาณที่ใช้ในการแก้ปัญหาค้างนี้

4. ด้านปรับปรุงและพัฒนา หมู่บ้านหนองหัวลิงในให้ความสำคัญในด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ รวมไปถึงส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชน ในด้านการปรับปรุงผลเกิดจากการที่ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกในชุมชนต่างช่วยกันตรวจสอบสภาพเส้นทางคมนาคมภายในชุมชน พบว่าต้องมีการซ่อมแซมพื้นผิวถนนที่เป็นหลุมเป็นบ่อ จึงได้มีการนำงบประมาณบางส่วนจากกองทุนชุมชนและรับบริจาคเงินจากชาวบ้านภายในชุมชน จนสามารถทำให้งบประมาณที่รวบรวมมาได้นำไปซื้อยางมะตอยมาจัดการซ่อมแซมถนนที่ชำรุดเสียหายโดยไม่รอส่วนราชการมาปรับปรุงเพื่อต้องการให้ชุมชนน่าอยู่ น่ามอง เส้นทางคมนาคม

สะดวกสบายต่อชาวบ้านและบุคคลที่มาเดินทางมาเยี่ยมชมชุมชนในด้านของ การพัฒนางานหรือนวัตกรรม ชุมชนได้มีการส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านมีการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ไม้ไผ่ ที่มีความหลากหลายของรูปแบบที่สามารถตอบสนอง ต่อตลาดภายนอกชุมชนได้ จึงคิดที่จะมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานจักสาน โดยกลุ่มอาชีพถักไม้ไผ่ได้มุ่งผลิตของใช้ที่ทำจาก ไม้ไผ่ ทำขายเพื่อ สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน และการพัฒนาอีกด้านหนึ่งที่ชุมชนมี การส่งเสริมเป็นอย่างมากเพราะสามารถลดค่าใช้จ่ายแต่ละครัวเรือนได้และ ยังไม่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ นั่นคือ โรงเรียนชาวนา ที่ได้มีการคิดค้นการ ลดใช้สารเคมีหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ชาวบ้านมีการหมักเอง ซึ่งปุ๋ยชีวภาพนี้ได้ จากการเก็บเกี่ยวพืชผลจากกริมรั้วของชาวบ้านมาต่อยอดในการผลิตปุ๋ย ชีวภาพไว้ใช้ฉีดป้องกันแมลงหรือศัตรูพืชไม่ให้กัดกินพืชผักที่ชาวบ้านปลูกไว้ บริโภคและขาย อีกทั้ง ยังมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่ไว้ให้นำไปใส่ในแปลงนาข้าว เพื่อให้ดินไม่จับตัว มีความชุ่มชื้นของดินได้อีกด้วย เห็นได้ว่าชุมชนมีการ ส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการต่อยอดความรู้เพื่อผลักดันให้เกิดการสร้าง นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

อภิปรายผล

ศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน

ศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก มีสภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย สืบทอด ประเพณี วัฒนธรรมมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ชุมชนมีการจัดประเพณีต่าง ๆ มี การบูรณาการชาวบ้านทุกฝ่ายมาร่วมกิจกรรมทั้ง วัด โรงเรียน ชุมชน เพื่อ เป็นการถ่ายทอดประเพณีให้คนรุ่นหลังได้เกิดความเข้าใจ รักและหวงแหน ประเพณีที่ดีงามให้อยู่คู่กับชุมชน ชาวบ้านหนองหัวลิงในชอบทำกิจกรรม ชุมชน ชอบเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น และร่วมฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ถวิลวดี บุรีกุล (2548) และ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ที่ได้กล่าวว่าเป็นการปฏิบัติงานที่ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกัน



เรียนรู้ ร่วมกันใช้ความพยายาม ร่วมกันให้เกิดผลงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยหมู่บ้านหนองหัวลิงในนี้ได้มีการส่งเสริมให้ทุกกิจกรรมต้องให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยแต่มีความแตกต่างจากชาวบ้านชุมชนบ้านป่าบง ตำบลตะเบาะ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ปรากฏในผลงานวิจัยของ อมลณัฐ ฉัตรตระกูล และ สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ (2551) ได้กล่าวว่า ชาวบ้านไม่ชอบแสดงความคิดเห็น ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม รอให้ผู้นำเป็นผู้สั่งการเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้การบริหารงานขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้นำและผู้ตาม (Bottom Up) ได้ ส่วนบ้านเรือนภายในชุมชนมีความสะอาด รอบรู้ เขตบ้านทุกหลังมีการปลูกพืชผักสวนครัวเป็นแนวกั้น เพื่อความสวยงามและสามารถเก็บบริโภคได้ ผักที่ปลูกจะปลอดสารพิษ ผู้คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ บางครัวเรือนจะประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับไม้ไผ่เป็นการสร้างรายได้หาเลี้ยงตนเอง ครัวเรือนได้เป็นอย่างดี เวลาว่างแม่บ้านก็จะมารวมตัวกันใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการมาเข้าร่วมเรียนรู้อบรมทำสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. 312 ซึ่งผลงานที่แม่บ้านทำได้นั้น นำไปเป็นของที่ระลึกหรือสามารถขายสร้างรายได้เลี้ยงดูตนเอง ทั้งนี้ชาวบ้านทุกคนมีการตกลงร่วมกันว่าจะประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบที่ชุมชนถือปฏิบัติ นั่นคือ หลักการเป็นพลเมืองดี โดยมุ่งเน้นให้ปฏิบัติตนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ไม่เบียดเบียน สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นอีกทั้งมุ่งเน้นให้ชุมชนห่างไกลจากยาเสพติดอีกด้วย ด้วยวิถีชีวิตของหมู่บ้านหนองหัวลิงในมีการดำเนินอย่างเรียบง่าย มีการประกอบอาชีพสุจริต ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภค ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผู้นำมีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างความรัก ความผูกพันให้กับชาวบ้านภายในชุมชนนั้น ถือได้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตของหมู่บ้านหนองหัวลิงในสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2542) สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) อุดมพร อมร

ธรรม (2549) ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2551) และ สุระเชษฐ์ ชีระมณี (2559) ที่ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเน้นวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และส่งเสริมให้มีคุณธรรม เป็นหลักการที่ผู้ใหญ่นานาชาติเห็นด้วยและส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ถือปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความเป็นอยู่ของทุกคนอยู่ดีกินดีมีความสุขกายสบายใจและเพื่อเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

แนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้นำหมู่บ้านหนองหัวลิงใน หมู่ที่ 3 ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีแผนงานกระบวนการในการบริหารจัดการงานกิจกรรมของชุมชนมีการให้ชาวบ้านทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คอยเป็นผู้สนับสนุนให้ ชาวบ้านได้ เข้ามาร่วมกิจกรรมของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการด้านผู้นำและภาวะผู้นำที่ต้องใช้อำนาจหน้าที่ อิทธิพลในการสั่งการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ไม่เพียงแต่ผู้นำอย่างเดียว ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ยังมีภาวะผู้นำในตัวอีกด้วยที่สามารถทำให้ชาวบ้านเชื่อใจ เข้าใจ และลงมือปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ขาวลาภ (2544) ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545) และ เจษฎา บุญมาโฮม (2546) อีกทั้ง ผู้นำหมู่บ้านหนองหัวลิงในนี้ใช้หลักการนำแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของลูกบ้านทุกคน ถ้าเกิดประเด็นที่ไม่เข้าใจตรงกันก็จะมาร่วมกันหารือเพื่อสรุปให้ได้แนวทางที่ดีที่สุดของชุมชน และผู้นำยังมีการบริหารงานที่เน้นงานและเน้นคนควบคู่กันด้วย มุ่งพัฒนาชุมชนให้ขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันก็จะคอยให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ และชาวบ้าน เพื่อให้มีกำลังใจในการทำงานในส่วนของการวางแผนการดำเนินงานของชุมชนผู้ใหญ่บ้านใช้ทักษะ และประสบการณ์ในการวางแผน



งานกิจกรรมโครงการ มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ จากภายนอกชุมชนด้วยการไปศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จ นำแนวทางการบริหารจัดการชุมชนอย่างพอเพียง แนวทางการแบ่งส่นปันส่วนหลักการให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเมื่อได้หลักการแนวทางในการจัดการชุมชนแล้ว ผู้ใหญ่บ้านจึงได้ นำหลักการมาบูรณาการให้สอดคล้องเข้ากับบริบทของหมู่บ้านหนองหัวลิงในมากที่สุด เห็นได้ว่าผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการชุมชนตั้งแต่เริ่มแรกการวางแผน เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนการดำเนินงานของชุมชนให้ไปสู่เป้าหมาย ทั้งยังเป็นแนวทางให้ทุกคนได้เข้าใจและร่วมกันบริหารงานของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อชุมชนมีการศึกษาดูงานแล้วได้นำแนวทาง ประสบการณ์ที่ได้ไปศึกษาดูงานมาหารือร่วมกันกำหนดแผนงานแล้วจึงนำมาลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ โดยผู้ใหญ่บ้านมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ลูกบ้านได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกันทุกคนเป็นการเสริมสร้างให้ชาวบ้านได้เกิดความภาคภูมิใจต่อกิจกรรมที่ร่วมกันทำ จะเห็นได้จากพอมีกิจกรรมของชุมชนผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน จะมาร่วมกันเป็นกองหนุนในการทำกิจกรรม ฝ่ายสถานที่จะมอบหมายให้ผู้ใหญ่ ชาวบ้านได้มีการจัดเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรม ผู้รับผิดชอบหน้าที่ในการเป็นวิทยากรบรรยายสภาพวิถีชีวิต และการบริหารจัดการชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นลูกมือในการเตรียมสถานที่ จากการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของหมู่บ้านหนองหัวลิงในมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนชัย ยมจินดา (2540) และ เสน่ห์ จัยโต (2551) ที่ได้กล่าวว่าหลักการแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างองค์กรหรือชุมชนนั้นต้องมีการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน ไม่เกิดความซ้ำซ้อนของภารกิจแต่ละงาน ทุกฝ่ายมีการทำงานแบบประสานงานเชื่อมโยงกันเพื่อให้กิจกรรมมีความราบรื่นและประสบความสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เช่น คณะอาจารย์และนักศึกษาจาก

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมาเยี่ยมหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ทุกคนต่าง
ร่วมกันแบ่งหน้าเพื่อต้อนรับคณะอาจารย์และนักศึกษาอย่างเต็มที่

ในด้านการตรวจสอบประเมินผลหมู่บ้านหนองหัวลิงในไม่ได้ละเลย
ขั้นตอนนี้ผู้ใหญ่บ้านมีการติดตามรายรับ-รายจ่ายของลูกบ้านโดยการจัดทำ
บัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทุกเดือนเพื่อให้ทราบถึงความ
เคลื่อนไหวสภาวะค่าใช้จ่ายของแต่ละครัวเรือน ยังเป็นการเชื่อมโยงไปสู่การ
จัดสรรงบประมาณกองทุนออมวันละบาทที่ชุมชนมีการจัดเก็บกันทุกวัน 10
ของเดือน โดยกองทุนนี้มีไว้เพื่อเป็นงบประมาณสำรองในการไว้ใช้จ่าย
กิจกรรมหรือพัฒนาชุมชนเนื่องจากบางครั้ง ชุมชนขอรับงบประมาณ
สนับสนุนจากหน่วยงานราชการอาจมีความล่าช้าจึงต้องมีการนำงบประมาณ
สำรองจากหมู่บ้านมาใช้จ่ายก่อน อีกทั้ง กองทุนนี้ยังมีไว้ช่วยเหลือให้สมาชิก
ได้ใช้กู้ยืมไปเพื่อต่อยอดกิจการที่ทำหรือนำเงินไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ
ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา หาระบุตร (2553) ที่กล่าวว่า ชุมชน
ภาคอีสานตอนใต้มีการดำเนินงานภายในชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจ
พอเพียง มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนที่เดือดร้อน
ต้องการใช้เงินไปต่อยอดในการประกอบอาชีพ ในด้านการพัฒนาปรับปรุง
หมู่บ้านหนองหัวลิงในต่างให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน
โดยการคิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ที่มีรูปแบบที่แตกต่างและทันสมัย
เพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาดที่ส่งออกมากขึ้น บางครอบครัวหันมาทำอาชีพ
เกี่ยวกับไม้ไผ่เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี ในส่วนของ
การปรับปรุงชุมชนได้มีการเรียไร้เงินจากชาวบ้านในการจัดซื้ออย่างมะตอยมา
ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมภายในชุมชนให้สามารถสัญจรได้อย่างสะดวกและ
เกิดความสวยงามและน่าอยู่ของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่าหมู่บ้านหนองหัวลิง
ใน มีการทำงานร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน นำโดย ท่านเจ้าอาวาส
ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ พร้อมทั้ง ชาวบ้านร่วมกันใน
การพัฒนาหมู่บ้านหนองหัวลิงในตามหลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข แนวทาง
เศรษฐกิจพอเพียงเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและ



ร่วมกันแก้ไขพัฒนาภารกิจของชุมชนให้ขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน

เห็นได้ว่าการบริหารจัดการภายในหมู่บ้านหนองหัวลิงใน มีขั้นตอนกระบวนการแบบแผนที่ดีสอดคล้องกับหลักการจัดการตามวงจรคุณภาพของ ดร. เอ็ดเวิร์ด เดมिंग อ้างถึงในศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547) ที่มีการบริหารที่เน้นตั้งแต่เริ่มแรก ให้ทุกคนมีการเพิ่มทักษะ ความรู้ โดยการไปศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้ไปอบรม เพื่อได้นำความรู้ที่ได้จากการไปศึกษาดูงานอบรมนั้น มาร่วมกันวางแผนงานโครงการต่างๆ ก่อให้เกิดกระบวนการการทำงานที่ชัดเจนเน้นให้ทุกคนได้ร่วมกันปฏิบัติเพื่อจะเกิดความภาคภูมิใจต่อผลงานที่ทุกคนร่วมกันจัดขึ้น ทั้งยังมีการตรวจสอบ รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาของหมู่บ้านหนองหัวลิงในให้มีการต่อยอดผลงานไปสู่ผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

การศึกษาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกพบว่า มีการบริหารร่วมกันระหว่างท่านเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ รวมทั้ง ชาวบ้านต่างร่วมกันบริหารจัดการชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมายได้อย่างสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงขอเสนอเชิงการจัดการ และเชิงทฤษฎี ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการ

1.1 ศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองหัวลิงใน แหล่งไม้ไผ่ เป็นแหล่งที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมากเพื่อเป็นการขยายแหล่งรายได้ของชุมชนและส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพ ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพควรประสานส่วนราชการหรือแหล่งการค้าในการส่งออกผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับไม้ไผ่ นวัตกรรมที่หมู่บ้านหนองหัวลิงในมีการคิดค้นขึ้น จากโรงเรียนชานา คือ ปุยชีวภาพ ปุยอินทรีย์ เป็นต้น ชุมชนควรมีการจดลิขสิทธิ์ บันทึกเป็น

นวัตกรรมของชุมชนอย่างถูกต้องชัดเจน แล้วประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนอื่นได้นำไปใช้เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์ต่อไป ในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรม ที่ได้มีการสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษนั้น เป็นเรื่องที่ชุมชนควรจะส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมของหมู่บ้านหนองหัวลิงในอย่างต่อเนื่องไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง

1.2 แนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ใหญ่บ้านมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังมีการบูรณาการเทคนิคการจัดการให้สอดคล้องกับบริบทของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน จึงถือเป็นแนวทางที่ต้องส่งเสริมและเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นๆ ได้ การให้ วัด โรงเรียน ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชน ถือได้ว่าเป็นการต่อยอดทักษะความรู้ ผู้ใหญ่บ้านต้องเน้นให้ชาวบ้านตระหนักถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

การศึกษาการจัดการชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน ตำบลหนองแสง อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยนำทฤษฎีตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง 2 เงื่อนไข มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านหมู่บ้านหนองหัวลิงใน อีกทั้งยังได้ใช้ทฤษฎีวงจรคุณภาพวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลักการบริหารจัดการชุมชนควบคู่กับสภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งเห็นได้ว่าแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามทฤษฎีนั้นสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของหมู่บ้านหนองหัวลิงใน อีกทั้ง ผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการชุมชนนำไปสู่ชุมชนต้นแบบมาอย่างต่อเนื่องนั้น ถือได้ว่าเป็นการสนับสนุนแนวคิดและทฤษฎีการจัดการอีกด้วย



ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเฉพาะบุคคลที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนเท่านั้นจึงทำให้ได้ข้อมูลเฉพาะมุมมองภายในอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปว่าต้องมีการสัมภาษณ์บุคคลภายนอกหมู่บ้านหนองหัวลิงในที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของชุมชน เช่น ตัวแทนข้าราชการหน่วยงานที่ติดต่อกับชุมชน (นักพัฒนากร) หรือวิทยากรที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้าน

2. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จ ควรศึกษาปัจจัยที่สำคัญเป็นลำดับแรกในการส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จนั้น คือ ด้านผู้นำ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการชี้นำ บริหารจัดการชุมชนให้ไปสู่เป้าหมายได้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปว่าให้มีการมุ่งเน้นการศึกษาถึงภาวะผู้นำ เทคนิคของการบริหารงานของผู้นำชุมชนเพื่อให้เกิดความชัดเจนและยังสามารถเป็นตัวอย่างในการประยุกต์ใช้กับผู้นำอื่นต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2549). **คู่มือปฏิบัติการ**

เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน.

กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.

กรมพัฒนาชุมชน. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. (2554).

กระบวนการส่งเสริมระบบการบริหารจัดการชุมชน. พิมพ์ครั้งที่

2. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมพัฒนาชุมชน.

กรมพัฒนาชุมชน. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (2558). **เอกสาร**

ฝึกอบรมโครงการสร้างวิทยากรกระบวนการพัฒนาหมู่บ้าน

เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2558. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมพัฒนาชุมชน.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **การจัดการและวางแผนธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคค์.
- เจษฎา บุญมาโฮม. (2546). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. นครปฐม: กลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- ธนชัย ยมจินดา. (2540). **ทฤษฎีองค์การ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธัญชนก ปะวะละ. (2561). การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมี ศรีสุข: กรณีศึกษาบ้านหนองเผือก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม. **วารสารเกษตรพระวรุณ** ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2561
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). **การมีส่วนร่วมแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: บริษัท พาณิชพระนคร จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ประดินันท์ อุปรมัย. (2551). **สร้างพลังทีมงานตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. นนทบุรี: ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการพิมพ์แห่งชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2549). **การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พจนา สวนศรี. (2554). “บทบาทของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.



พิชัย มีชัย. (2552). **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. รายงานการศึกษาอิสระ. คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2555). **เศรษฐกิจพอเพียง**. [ออนไลน์] ได้จาก:
<http://www.chaipat.or.th/chaipat/index.php>

ยุทธนา หาระบุตร. (2553). “**ยุทธศาสตร์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือนในชุมชนภาคอีสานตอนใต้.**” รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

ศุภชัย อาชีวะระงับโรค. (2547). **Practical PDCA แก้ปัญหาและปรับปรุงเพื่อความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ: ซีโนดีไซน์.

สมศักดิ์ ขาวลาภ. (2544). **ภาวะผู้นำการจูงใจและทีมงาน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). **หลักธรรมตามรอยยุคลบาท**. กรุงเทพฯ: สุทธาการพิมพ์.

สุรเชษฐ์ ชีระมณ. (2559). **การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการลดปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาในที่โล่ง : กรณีศึกษาเกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกข้าวโพดในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่**. เพชรบุรี: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.

เสนห์ จามริก. (2546). **เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**. วรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.

เสน่ห์ จัยโต. (2551). **องค์การสมัยใหม่**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมธิราช.

สำนักกราชเลขาธิการ. (2550). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** สืบค้นเมื่อ 24
ธันวาคม 2563 <http://www.rdpb.go.th/th/Sufficiency>

สำนักงานจังหวัดนครนายก. (2560). **ข้อมูลจังหวัดนครนายก** สืบค้นเมื่อ 24
ธันวาคม 2562

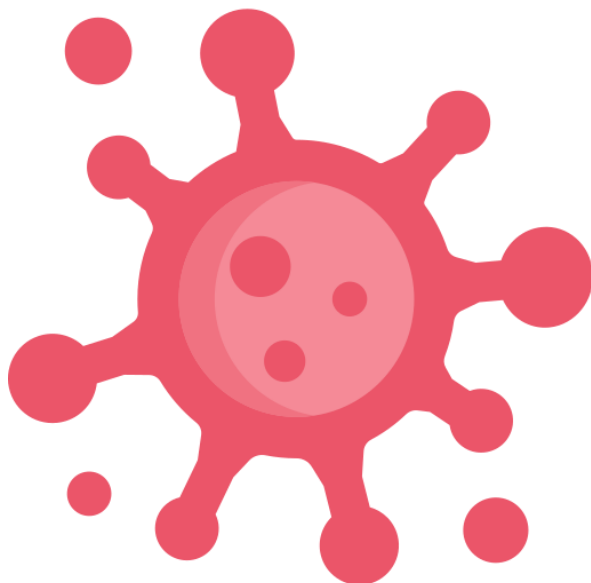
<http://ww2.nakhonnayok.go.th/content/general>

อมลนัฐ ฉัตรตระกูล และ สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์. (2551). “การสร้าง
**รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแบบบูรณาการสู่พอเพียงและ
ยั่งยืน ของชุมชนบ้านป่าบาง ตำบลตะเบา อำเภอมือง จังหวัด
เพชรบูรณ์.**” รายงานการวิจัย โครงการวิจัยแบบบูรณาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

อุดมพร อมรธรรม. (2549). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

Donkwa, K. (2012). “The Development of the Community’s
Economy in the Northeast of Thailand”. Suranaree
Journal of Science and Technology. 19(3): 215-223.

Jackson E. T. (2004). Community Innovation Through
Entrepreneurship: Grantmaking in Canadian Community
Economic Development. **Journal of the Community
Development Society**. 35(1): 65-81.



การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว
บนหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม
Lad Phrao Canal Side Community Development
Strategic Plan
Formulation On The University Social Engagement

อาจารย์ศุภินันท์การย์ ระวังวงศ์
สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร แบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว โดยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคีการพัฒนาและชุมชนเป้าหมาย ใช้เทคนิควิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามครัวเรือนและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจัดเวทีประชาคมและการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในระดับชุมชนและภาพรวม แล้วนำข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาพัฒนาเป็นแผนยุทธศาสตร์ชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว มียุทธศาสตร์สำคัญ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ศูนย์บูรณาการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวสู่ความยั่งยืน 2) สนับสนุนการจัดการที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมความสะอาด/ความปลอดภัยในชุมชน 3) การสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์ ให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของสมาชิก 4) การส่งเสริมการดูแลสุขภาพและการดูแลกลุ่มเปราะบาง 5) การส่งเสริมการให้ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชน และ 6) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการขยะและน้ำ



เสียชุมชน และภูมิทัศน์ให้สวยงาม จากแผนยุทธศาสตร์พัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวนี้ หน่วยงานภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ในการดำเนินการอย่างเป็นระบบไม่ซ้ำซ้อน สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมถึงนโยบายของรัฐบาล โดยมีกลไกและระบบการประสานการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด นำไปสู่การเป็นต้นแบบการพัฒนาชุมชนรูก่ลาที่สาธารณะริมคลองอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน, พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม

Abstract

This paper is part of a research ‘Participatory Strategic Plan Formulation for Community Development’ It aims to formulate integrated strategic plans, as the guidelines for involving agencies, that working in this area. The programs draw upon insightful data from the series of workshops and key message from household based-line data.

The outputs of the research are the six integrated strategic plans, focused on the quality of life improvement include:

- 1) Formulating the committee to as collaboration unit.
- 2) Supporting the management of housing construction and other vital facilities.
- 3) Strengthening cooperatives and savings groups to the key economic institution.
- 4) Promote health care for vulnerable groups.
- 5) Promoting the use of social capital for community development.
- 6) Promote environmental management and landscape development.

The development partner agency that plays a role in community development along Lad Phrao Canal side can take this strategic plan as a participatory development approach to implement through collaboration with the target community along the canal, based on their function that will reduce redundant operation. In accordance with the problems and needs of the community including government policies which will have mechanisms and systems for coordinating work integrated between all relevant departments. Ultimately, this community development strategy plan can be used as a model for sustainable development of communities encroaching on public areas along the canals.



Key words : Community Development Strategic Plan, University Social Engagement

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายในการแก้ปัญหาการรุกร้าคูคลองของรัฐบาลชุดปัจจุบันได้ถูกกำหนดขึ้นผ่านโครงการจัดการที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว และได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 โดยดำเนินการเป็นช่วงๆ ขึ้นอยู่กับความยินยอมในการรื้อย้ายของแต่ละชุมชน ส่วนการสร้างบ้านและการพัฒนาชุมชนหลังการรื้อย้ายนั้น รัฐบาลได้มอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการตามโครงการบ้านมั่นคง มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน โดยมีหน่วยงานหลัก ได้แก่ กรุงเทพมหานครดำเนินการเรื่องการสร้างเขื่อนริมคลอง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการก่อสร้างบ้าน และดำเนินการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจของชุมชนในระยะยาวเพื่อให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำหน้าที่ และด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล รวมทั้งปัญหาในชุมชนมีความซับซ้อน ทำให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความยากลำบาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ประชุมหารือและได้ข้อสรุปร่วมกัน เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2560 ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนริมคลองแบบบูรณาการ โดยการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยบูรณาการกับพันธกิจของแต่ละหน่วยงาน

พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (University Social Engagement) เป็นการบูรณาการทุกพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยในการทำงานเพื่อสังคม โดยใช้กำลังคนในมหาวิทยาลัย พัฒนาให้บุคลากรเกิด

อุดมการณ์ มีความรู้ และทักษะในการทำงานวิชาการเพื่อสังคมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและ ยกระดับงานวิชาการสู่งานวิชาการเพื่อสังคม ทำให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นในการแก้ปัญหาของประเทศ สอดรับกับบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ถูกกำหนดตำแหน่งให้เป็นสถาบันวิชาการที่มีบทบาทในการสร้างปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งต้องทำงานในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละมหาวิทยาลัยรวมทั้งเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 อันได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีหลักการทำงานที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การทำงานมีการร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน (Partnership) หมายถึง ผู้ให้บริการทางวิชาการ ผู้รับบริการทางวิชาการ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมดำเนินการ
2. ความมีประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual Benefits) หมายถึง มหาวิทยาลัยได้ประโยชน์ในด้านองค์ความรู้ใหม่ภายใต้บริบทและเงื่อนไขของชุมชน ผู้เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์จากส่วนที่เกี่ยวข้องกันทุกฝ่าย
3. การเรียนรู้ร่วมกันและเกิดผลงานวิชาการ (Knowledge Sharing and Scholarship) หมายถึง การใช้หลักวิชาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของทุกหน่วยงานและชุมชน ร่วมกันเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อน และนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการรับใช้สังคม สามารถนำไปขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการได้



4. การเกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (Measurable Social Impact) หมายถึง การประเมิน โดยวัดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านนโยบาย ที่วัดได้อย่างชัดเจน ว่าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม(สมาคมพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม, 2562)

ดังนั้น เพื่อให้สามารถจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตบนหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยเพื่อสังคมได้ลุล่วง กระบวนการการสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวโดยหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคมจึงดำเนินการอยู่บนหลัก 4 ประการดังกล่าว สามารถพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวได้อย่างยั่งยืน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการจัดทำแผนงานโครงการของหน่วยงานตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวบนหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคีการพัฒนาและชุมชนเป้าหมาย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. หน่วยงานภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการดำเนินการอย่างเป็นระบบไม่ซ้ำซ้อน สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน และนโยบายของรัฐบาล

2. มีกลไกและระบบการประสานการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

3. เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนที่รุดล้าที่สาธารณะริมคลอง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญและนำมาออกแบบแผนยุทธศาสตร์ โดยมี

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ ชุมชนริมคลองลาดพร้าวตามเป้าหมายของโครงการบ้านมั่นคง 50 ชุมชน
2. หน่วยงานภาคีการพัฒนาชุมชน ในการร่วมระดมความคิดในการออกแบบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แผนชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

แผนชุมชนหรือแผนแม่บทชุมชน เป็นแผนแกนกลางของชุมชนซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งเส้นทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายตามแนวทางที่ชุมชนต้องการ อันจะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการที่จะคิด ทำ และปรับปรุงพัฒนากระบวนการทำกิจกรรมในชุมชนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนเอง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม ตลอดจนมองถึงสวัสดิการอันพึงมีที่ชุมชนต้องการให้เกิดผลย้อนกลับมายังสมาชิกของชุมชน กระบวนการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องอาศัยเวลา โอกาส เงื่อนไข และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม แผนแม่บทชุมชนต้องเป็นกระบวนการ ระบบการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน นักพัฒนาคือ ผู้กระตุ้น ผู้ประสาน ผู้อำนวยความสะดวก ตลอดจนต้องเป็นผู้จัดเวทีการพูดคุย ผู้ช่วยจัดระบบข้อมูล และผู้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลเท่านั้น ส่วนการตัดสินใจเป็นเรื่องของชุมชนที่เขาจะต้องตัดสินใจเองจากการที่เขาได้มีโอกาสพูดคุยจากข้อมูล จากการวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนของเขาเอง (ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์, 2554: 533)



สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึงใน สำนักพัฒนาองค์ความรู้และประเมินผล, 2559: 3 และ กรมการพัฒนาชุมชน, 2553: 5) ได้ให้ความหมายของแผนชุมชนว่า หมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนด แนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า แผนชุมชนเป็นของชุมชนดำเนินการโดยชุมชนและเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ซึ่งแตกต่างจากแผนที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อการจัดสรรงบประมาณเป็นหลัก

ตามที่กล่าวมาข้างต้น ได้มีผู้ให้ความหมายของแผนชุมชนไว้หลากหลาย และสามารถสรุปความหมายของแผนชุมชนโดยรวมได้ว่า หมายถึง แผนที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำตั้งแต่ต้น เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเอง และทุกคนในชุมชนร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2553: 5) อธิบายว่า การให้ชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชน จัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง มีแนวคิดหลักการและความเชื่อในหลายๆ ด้าน เช่น

1. แนวคิดจากปรัชญาพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสากลที่บอกว่าชาวบ้านมีศักยภาพ สามารถพัฒนาตนเองได้ถ้าให้โอกาส และการพัฒนาต้องเริ่มต้นที่ชาวบ้าน

2. แนวคิดจากหลักการพัฒนาชุมชน คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง

3. แนวคิดในการมีส่วนร่วม คือการให้ชุมชนได้มีกระบวนการในการจัดการชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการชุมชน

4. แนวคิดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือการสร้างพลังชุมชน ใช้พลังชุมชน ในการพัฒนาชุมชน

5. แนวคิดที่ว่าไม่มีใครรู้ปัญหาชุมชนเท่าคนในชุมชน ดังนั้น การแก้ปัญหาชุมชนจึงเริ่มจากชุมชน การให้การสนับสนุนของภาครัฐจะต้องเป็นลักษณะ Bottom-up ไม่ใช่ Top Down กรมการพัฒนาชุมชน (2553: 6-7) อธิบายวัตถุประสงค์หลักๆ ของการจัดทำแผนชุมชน ไว้ว่า

1. เพื่อให้ชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของชุมชน ได้กำหนดอนาคตของชุมชนตนเอง

2. เพื่อให้เกิดกระบวนการในการจัดการชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันเพิ่มคุณค่าทางสังคม และทุนทางเศรษฐกิจ

3. เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาและชุมชน

4. เพื่อให้ชุมชนได้มีเป้าหมาย แนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาให้คนในชุมชนอยู่ดีมีสุขในทุกบ้าน

5. เพื่อให้ชุมชนได้มีแผนรองรับการสนับสนุนจากภายนอกได้อย่างครอบคลุมสมบูรณ์ ในการส่งเสริมกระบวนการแผนชุมชนที่ผ่านมา

ทั้งนี้การจัดทำแผนชุมชนมีประโยชน์หลายประการ เช่น

1. คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2. คนในชุมชนได้เห็นข้อเด่น ข้อดี โอกาสและข้อจำกัดของชุมชน ในการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย

3. คนในชุมชนมีช่องทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม

4. คนในชุมชนสามารถกำหนดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

5. คนในชุมชนคิดเป็นและกล้าที่จะตัดสินใจด้วยตนเองได้



6. ชุมชนสามารถวางแผนจัดการกับทรัพยากรหรือทุนในชุมชน
ทั้งทุนบุคคลและทุนสังคมที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชุมชน
7. คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
8. ความร่วมมือกันของคนในชุมชนจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี เอื้อ
อาทรต่อกันได้
9. ปลุกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ดีให้กับลูกหลาน
10. สามารถหาแนวร่วมในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
ของตนเองได้

3. กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ประทวน พิกุลทอง (อ้างถึงใน เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2544) ได้
ให้ข้อคิดในการจัดกระบวนการทำแผนแม่บทของชุมชนว่า หัวใจของ
กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ
ดังต่อไปนี้ 1) ความพร้อมของผู้นำชุมชน 2) ทีมหรือกลุ่มที่ต้องทำงาน
ต่อเนื่องในชุมชน 3) การจัดเวทีต่อเนื่องใน ชุมชน 4) ความพิถีพิถันในการ
จัดเก็บข้อมูลของชุมชน ตลอดจนการตรวจสอบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง 5) การ
ร่วมมือและช่วยกันระบบข้อมูล 6) การสลายความเกรงใจกันเองของผู้นำ
ชุมชนในเวทีวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชน 7) สุดท้ายคือแผนของชุมชน

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน (ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์, 2554:
534) มีดังนี้

1. การจัดเวทีแลกเปลี่ยน พูดคุยปรึกษาหารือชี้แจงวัตถุประสงค์ของ
การจัดทำแผน หาจุดร่วมความเต็มใจตั้งใจของชุมชน และแสวงหาความ
ร่วมมือกับองค์กรชุมชนต่างๆ

2. กระบวนการจัดเก็บข้อมูล กระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดี
ที่สุด คือ ให้ชุมชนได้เก็บรวบรวมข้อมูลของเขาเอง เพื่อให้เขารู้จักชุมชนของ
ตนเอง/ชุมชนอื่น การแสวงหาผู้นำชุมชนที่มีความเชื่อถือโดยการชี้แจงและ
ชักชวน

3. การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บท โดยจะต้องพิจารณาวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้มาเพื่อดำเนินการ ดังนี้ 1) ประมวลความเชื่อมโยงปัญหา วิถี แก่ปัญหา การบริหารจัดการเข้ากับข้อมูล ศักยภาพ 2) นำความคิดสู่ชุมชน จัด เวทีแลกเปลี่ยน 3) รวบรวมจัดหมวดหมู่ลำดับความสำคัญ

4. พัฒนาสู่โครงการ/กิจกรรม โดยนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาสู่โครงการ หรือกิจกรรม พิจารณาตามความสำคัญของปัญหา ความเร่งด่วนของแหล่ง ต้นทุน

5. กรอบของการจัดทำโครงการ/กิจกรรมของชุมชน ก็คือ การพึ่งพา ตนเองของชุมชนลดการพึ่งพาจากภายนอกชุมชนให้มากที่สุด

สำนักพัฒนาองค์ความรู้และประเมินผล (2559: 5) ได้กำหนด ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน สรุปได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมการวางแผน จุดประกายความคิด สร้างทีมขับเคลื่อน และทีมวางแผน

ขั้นที่ 2 การวางแผน ยกร่างแผนพัฒนา ประชาพิจารณ์ กำหนด อนาคตและข้อตกลงร่วมของชุมชน

ขั้นที่ 3 กำหนดกลยุทธ์การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ จัดทำแผนปฏิบัติการ และแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ติดตาม ประเมินผล ถอดบทเรียน และรายงาน

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ที่ปัญหาต่างๆ มีความ สลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงเร็วยิ่งขึ้น การแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีความ รอบคอบ โดยคำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน ต้องมีความรอบรู้ และต้อง อาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย จะต้องสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่ กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน อันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกคน ยอมรับซึ่งกันและกัน การรวมตัวของประชาชนที่หลากหลายทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนความคิด องค์ความรู้ และต่อเชื่อม ประสบการณ์อย่างกว้างขวาง เป็นการเสริมพลังซึ่งกันและกัน สร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถเรียนรู้และ พัฒนานตนเองได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังต้องสร้างการบริหารจัดการ



ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานราก ให้ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิหน้าที่ และบทบาทในการจัดการทรัพยากรสาธารณะมากขึ้น ทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็ง เกิดการประสานงานงบประมาณระหว่างองค์กรต่างๆ ทั้งในแนวราบกับท้องถิ่น/หน่วยงานอื่นๆ และในแนวดิ่งกับส่วนกลาง

4. การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

การวางแผนยุทธศาสตร์ (Formal Strategic Planning) พัฒนขึ้นจากแนวคิดของการตัดสินใจวางแผนแบบเชิงเหตุผล (Rational Decision-Making) แนวทางการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ตามแนวนี้ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ กล่าวได้ว่าเป็นกระแสหลักของการจัดการเชิงยุทธศาสตร์โดยพิจารณาจากตัวแบบการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของ จอห์น เอ็ม. ไบรสัน (John M. Bryson) และ เฟรด เดวิด (Fred David) เรียกแนวทางนี้ว่า ระบบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning System) ซึ่งเริ่มจากกระบวนการระบุปัญหาและตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Problem Definition & Strategic Audit) เพื่อทราบถึงบริบทขององค์กรทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดเพื่อให้องค์การได้นำไปเป็นฐานในการตัดสินใจและกำหนดเป้าหมายขององค์กรในอนาคต ขั้นที่สองคือการกำหนดเป้าหมายพันธกิจ (Mission Statement) เป็นขั้นตอนที่องค์กรกำหนดเป้าหมายหรือจุดที่องค์กรมุ่งสู่ หรือเป็นการกำหนดทิศทางขององค์กร ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ ตั้งแต่ การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) การกำหนดพันธกิจ (Mission) การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) ขั้นที่สามคือขั้นการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) เป็นขั้นตอนที่องค์กรกำหนดแนวทางหลักเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรตามขั้นที่สอง โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและสมรรถนะขององค์กรที่ได้วิเคราะห์ในขั้นที่หนึ่ง ในขั้นตอนนี้นิยมใช้ ตาราง SWOT Matrix เพื่อการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ตลอดจนตัวแบบตามแนวคิดพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) มาสนับสนุนการตัดสินใจการจัดวางตำแหน่ง (Position) ที่สอดคล้องกับบริบทขององค์กร ขั้นที่สี่ขั้นการนำไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) เกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ที่ถูกกำหนดแปลงไปเป็น

แผนงานและโครงการซึ่งสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมของแต่ละหน่วยเข้าด้วยกัน ขั้นตอนนี้ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงกิจกรรมของยุทธศาสตร์ฝ่ายต่างๆ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการปรับวัฒนธรรม และระบบการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ขั้นตอนที่ทำให้ การวัดและควบคุมการดำเนินงาน (Measurement and Control) เป็นขั้นตอนของการวัดผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และการสำรวจสภาพแวดล้อม เพื่อติดตามความก้าวหน้าและปรับกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรอย่างต่อเนื่อง จุดเด่นของตัวแบบนี้อยู่ที่กระบวนการของการจัดการมีความชัดเจนทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวนมากสามารถเข้าใจและร่วมดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการกำหนดปัญหาให้มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อม มากำหนดยุทธศาสตร์อย่างมีเหตุผล ในขณะที่ข้อจำกัดของแนวทางนี้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมมีความรวดเร็ว และการมีข้อมูลจำนวนมากเพื่อการวิเคราะห์ส่งผลให้มีความเป็นไปได้น้อยมากที่องค์กรจะสามารถตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน ตลอดจนการเน้นกระบวนการวางแผนเชิงเส้นตรง ทำให้ไม่สามารถฝึกความคิดเชิงนวัตกรรม (Innovation Thinking) เพื่อสร้างความได้เปรียบอย่างเด่นชัด เพราะความคิดที่โดดเด่นต้องอาศัยประสบการณ์ หรือแม้แต่สัญชาตญาณของผู้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการวางแผนอย่างมีเหตุผล (Rational planning) (Bryson, 2004)

ธรรมชาติของการสภาพแวดล้อมขององค์กรย่อมเปลี่ยนแปลงมีอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในปัจจุบันองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว แนวคิดของความพยายามที่จะทำความเข้าใจบริบทของสภาพแวดล้อมทั้งหมดเพื่อนำมาเป็นฐานในการตัดสินใจ ในลักษณะ Corporate Planning จึงเป็นสิ่งที่ดำเนินการจริงได้ยาก เนื่องจากข้อจำกัดของเวลา เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก และการรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของบุคลากรที่มีจำกัด ดังนั้นแนวทางการจัดการที่เหมาะสมใน



บริบทนี้ มีลักษณะของการคิดและดำเนินการบนฐานเดิมเป็นหลักโดยมีการปรับปรุงแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่เน้นความเป็นทางการของการจัดทำยุทธศาสตร์ มองยุทธศาสตร์เป็นเรื่องของการปฏิบัติที่ต้องทำอยู่ตลอดเวลา (Day-to-Day Affairs) ให้ความสำคัญกับโครงสร้างและกระบวนการในการปฏิบัติ จุดเด่นของแนวทางนี้คือ เหมาะกับองค์กรที่มีลักษณะเปิด ซึ่งพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงได้ยาก เป็นแนวทางที่ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือเป้าหมายที่หลากหลายขององค์การ ตลอดจนเหมาะกับองค์กรที่มีประสบการณ์ในการจัดการเชิงกลยุทธ์น้อย ในด้านข้อจำกัดคือให้ความสำคัญกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมมากจนอาจนำไปสู่การลดลงของความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Rabin, Miller and Hilgreth, 2000)

5. หลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม

พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (University Social Engagement) เป็นการบูรณาการทุกพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยในการทำงานเพื่อสังคม โดยใช้กำลังคนในมหาวิทยาลัย พัฒนาให้บุคลากรเกิดอุดมการณ์ มีความรู้ และทักษะในการทำงานวิชาการเพื่อสังคมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและยกระดับงานวิชาการสู่งานวิชาการเพื่อสังคม ทำให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นในการแก้ปัญหาของประเทศ (สมาคมพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม, 2562) สอดรับกับการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับการกำหนดตำแหน่งให้เป็นสถาบันวิชาการที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยทำงานในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละมหาวิทยาลัยรวมทั้งเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ตามทีระบุไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 มาตรา 7 อันได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้

ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทุนบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู และเพื่อให้ การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตาม มาตรา 7 นั้น ในมาตรา 8 จึงได้กำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังต่อไปนี้ (1) แสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐาน ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล (2) ผลิตบัณฑิตที่ มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อ ท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตดังกล่าว จะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพ สอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศ (3) เสริมสร้างความรู้ความ เข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของ ชาติ (4) เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและ นักการเมืองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และ ความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของ ส่วนรวม (5) เสริมสร้าง ความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและ บุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็น วิชาชีพชั้นสูง (6) ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่าง มหาวิทยาลัย ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและ ต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (7) ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนา เทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และ การประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริม ให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (8) ศึกษา วิจัย ส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติ ภารกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น



6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อินทิรา เจียรสุตพัฒน์ (2552) ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองภายใต้แนวปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง: กรณีศึกษาเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินและปัญหาในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดปทุมธานี ที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ด้านการศึกษาสภาพสำรวจข้อมูลของตำบลส่วนใหญ่มีการปรับข้อมูลที่ได้มากให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของตำบลอยู่เสมอ มีการวิเคราะห์สภาพของตำบลด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มีการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลรายครัวเรือนของทุกหมู่บ้าน และมีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเสนอปัญหาสำคัญของหมู่บ้านในเวทีตำบล ด้านการกำหนดแผนชุมชนพบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับปรุงการกำหนดแผนชุมชน มีการระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดร่างโครงการ ผู้นำสามารถวิเคราะห์ตำบลเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตำบลได้อย่างชัดเจน นำข้อมูลด้านเงินทุน สังคมวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกำหนดแผนชุมชน ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ พบว่า ส่วนใหญ่การสร้าง ความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน ผู้นำเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นจริงในการทำงานจริงตามแผน กลุ่มต่างๆ ในตำบลและในพื้นที่ใกล้เคียงสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือการดำเนินงานกันได้ในลักษณะ เครือข่าย และด้านการประเมินผลแผนชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีลดลง วัตถุดิบไม่มีสารปนเปื้อน ทรัพยากรในชุมชนยังมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถพลิกฟื้นวิถีชุมชน สะท้อนวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น นำสู่ความสุขในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชนท้องถิ่น โดยที่พบว่าระดับ ปัญหากระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจในพื้นที่บริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมกระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่

ได้ดำเนินการตามกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินผลแผนชุมชน ด้านการศึกษาสภาพ / สืบหาข้อมูลชุมชน ด้านการกำหนดแผนชุมชน และด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ

วิวัฒน์ หามนตรี (2556) ศึกษาการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลชัยฤทธิ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจเจริญ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลชัยฤทธิ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจเจริญ ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำแผนชุมชนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน พัฒนารูปแบบการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าการจัดทำแผนชุมชนเป็นไปตามขั้นตอนแนวทางของกระทรวงมหาดไทย สิ่งที่ควรปรับปรุงเพิ่มเติม ได้แก่ การจัดเวทีการเรียนรู้ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การร่วมเวทีถ่ายทอดความรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มอาชีพ ราษฎรชาวบ้าน การวิเคราะห์ SWOT การค้นหาอัตลักษณ์และการปรับปรุงแผนชุมชน ระดับการมีส่วนร่วมมาก คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีส่วนร่วมระดับปานกลางคือการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ปัญหาในการจัดทำแผนชุมชน ประกอบด้วย การขาดการจัดทำแผนชุมชนเชิงคุณภาพ การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง ผู้นำท้องถิ่นบางส่วนขาดวิสัยทัศน์ ขาดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ดี การวางแผนยังให้ความสำคัญด้านวัตถุและโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น แกนนำชุมชน การพัฒนารูปแบบการจัดทำแผนชุมชน 8 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมทีมงาน ขั้นจัดเวทีการเรียนรู้ ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นยกร่างแผนชุมชน ขั้นประชาสัมพันธ์แผนชุมชน ขั้นเสนอแผนชุมชนให้อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นนำแผนชุมชนไปปฏิบัติและติดตามประเมินผล

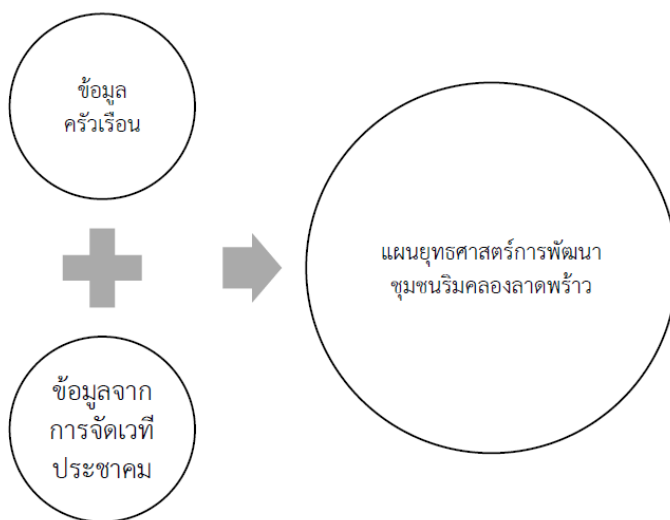


มณฑกานติ ปรากฎวงษ์ (2558) ศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดทำแผนชุมชนของเทศบาลตำบลศรีสขานาลัย จังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดทำแผนชุมชนของเทศบาล ผลการศึกษาพบว่า ความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในปัญหาการจัดทำแผนชุมชนของเทศบาลตำบลในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการกำหนดแผนชุมชน รองลงมาคือด้านการสำรวจชุมชน ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ และด้านการประเมินแผนชุมชน ตามลำดับแนวทางในการจัดทำแผนชุมชน ด้านการสำรวจชุมชนควรมีการวางแผนในการจัดเวทีเพื่อการสำรวจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้านการกำหนดแผนชุมชนควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแผนชุมชน เพื่อให้การจัดทำแผนชุมชนมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ด้านการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผนชุมชน และด้านการประเมินแผนชุมชน ควรมีการถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงานตามแผนชุมชน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

โดยสรุป การออกแบบจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว ให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ภาคีการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่คลองลาดพร้าวตามแนวคิด มหาวิทยาลัยพันธกิจเพื่อสังคม โดยทีมมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นหน่วยงานด้านวิชาการ ไปทำงานพัฒนาโดยผ่านพันธกิจของมหาวิทยาลัย ทั้งด้านการวิจัย บริการวิชาการ และการเรียนการสอน มีการนำนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนไปร่วมเรียนรู้ การเก็บข้อมูลชุมชน การสังเคราะห์ข้อมูลชุมชน โดยทำการออกแบบยุทธศาสตร์ไปพร้อมกับงานพัฒนาชุมชนตามแผนงานของหน่วยงานหลักที่ดำเนินการในพื้นที่มาก่อน อันได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และเครือข่ายชุมชนริมคลองที่มีมาก่อนหน้า

กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ได้ผสมผสานแนวทางการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองโดยระดมความคิดเห็นจากชุมชนและการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศรายครัวเรือน นำมาผสมผสานร่วมกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ต่อยอดจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นในแผนยุทธศาสตร์จะมุ่งเน้นการจัดการที่อยู่อาศัยตามแนวทางบ้านมั่นคงและการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการสร้างระบบการทำงานเพื่อการร่วมมือกันระหว่างชุมชนและภาคีในการทำงานพัฒนาร่วมกันในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามครัวเรือนสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจัดเวทีประชาคม ทั้งในระดับชุมชนและภาพรวม



การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมคลองลาดพร้าว จำนวน 50 ชุมชน 7,069 ครัวเรือน จำนวนประชากร 20,002 คน อ้างอิงจากสูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 พบว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ 393 คน และดำเนินการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงโดยคัดเลือกจากความสมัครใจ ได้ตัวอย่างที่สมัครใจจำนวน 1,714 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ดำเนินการรวบรวมข้อมูลครัวเรือนชุมชนริมคลองลาดพร้าวทั้งหมด 6 ด้าน คือ (1) ข้อมูลทางประชากรและข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชนริมคลองลาดพร้าว (2) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของชุมชนริมคลองลาดพร้าว (3) ข้อมูลด้านสังคมของชุมชนริมคลองลาดพร้าว (4) ข้อมูลด้านสุขภาพของชุมชนริมคลองลาดพร้าว และ (5) ข้อมูลด้านการสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลองลาดพร้าว

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้ (1) นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบด้านเนื้อหา ความถูกต้อง ภาษา ข้อคำถาม ความสอดคล้องของแบบสอบถาม และความเหมาะสม (2) นำแบบสอบถามมาทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษา ความชัดเจนของข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน 15 ชุมชน ตัวแทนสมาชิกชุมชนริมคลองลาดพร้าวจาก 15 ชุมชน กรรมการเครือข่ายชุมชนริมคลองลาดพร้าวจาก 15 ชุมชน และเจ้าหน้าที่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การจัดเวทีประชาคม โดยมีประเด็นในการจัดเวทีประชาคม ดังต่อไปนี้ (1) ทุกข์และปัญหาของชุมชน (2) ทุนชุมชน (3) ความต้องการการพัฒนาของชุมชน (4) แผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม

3. การจัดทำประเด็นในการจัดเวทีประชาคม ดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา ข้อมูลจากเครือข่ายชุมชนริมคลองลาดพร้าว และข้อมูลจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดเวทีประชาคมรวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์
1	การสัมมนาขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนริมคลองลาดพร้าว	1. เพื่อศึกษาดำเนินงานด้านการทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตจากชุมชนต้นแบบ 2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน	ผู้เข้าสัมมนาได้เรียนรู้กับชุมชนต้นแบบ
2	การประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนเพื่อวางแผนการทำงาน	วางแผนการเก็บข้อมูล	แผนการเก็บข้อมูลครัวเรือน



3	การจัดเตรียมข้อมูลบริบท ชุมชนริมคลองลาดพร้าว	1. เพื่อสร้างความคุ้นเคย ระหว่าง คณะกรรมการของ ทั้ง 2 หน่วยงาน หลัก (มหาวิทยาลัยราช ภัฏพระนคร และ สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน) 2. เพื่อทำความเข้าใจบริบทชุม ชมริมคลอง ลาดพร้าว 3. เพื่อกำหนด แผนการทำงาน ร่วมกันระหว่าง ภาคีเครือข่าย	1. คณะทำงาน ของทั้ง 2 หน่วยงาน คุ้นเคยกันมาก ขึ้นและเกิด ความสะดวก ในการ ประสานงาน 2. มีข้อมูล บริบทชุมชน ริมคลอง ลาดพร้าว 3. มี แผนปฏิบัติ การในการ ขับเคลื่อนการ ทำงานร่วมกัน
4	การประชุมคณะกรรมการ ขับเคลื่อนเพื่อวางแผนการ ทำงาน (ภายหลังการ เตรียมข้อมูลบริบทชุมชน)	กำหนด แผนปฏิบัติการ	แผนปฏิบัติ การการเก็บ ข้อมูลชุมชน
5	การประชุมเชิงปฏิบัติการ “จัดทำแผนชุมชนริมคลอง ลาดพร้าว”	1. เพื่อระดม ความคิดในการ จัดทำแผนชุมชน ในชุมชนนำร่อง 7 ชุมชน	แผนชุมชน พึ่งตนเอง

		2. วางแผนการ ขับเคลื่อนแผน ชุมชนสู่การ ปฏิบัติ	
6	การอบรมพัฒนาศักยภาพ แกนนำหลักสูตรการ ออกแบบการจัดการชุมชน	เพื่อกลับไป ดำเนินการด้าน การบริหารจัดการ ชุมชนแบบมีส่วนร่วม	การ ดำเนินการ ด้านการ บริหารจัดการ ชุมชนแบบมี ส่วนร่วม
7	การอบรมพัฒนาศักยภาพ ผู้นำชุมชนริมคลอง ลาดพร้าว หลักสูตรการ บริหารจัดการเครือข่าย	1. เพื่อสร้าง ความรู้ความ เข้าใจเรื่อง ความสำคัญของ เครือข่าย รวมทั้ง ความตระหนักใน การเป็นเจ้าของ เครือข่าย 2. เพื่อระดม ความคิดและ จัดทำแนวทาง แผนของเครือข่าย ในการขับเคลื่อน การพัฒนาชุมชน ริมคลอง ลาดพร้าว	แผนงานของ เครือข่ายชุม ชมริมคลอง ลาดพร้าว



8	การอบรมพัฒนาศักยภาพ แกนนำชุมชน หลักสูตร การจัดทำระบบสื่อและ การรณรงค์	เพื่อสร้างการ เรียนรู้เรื่องการ สื่อสารการพัฒนา กับสมาชิกใน ชุมชนและ ภายนอกชุมชน	เพื่อให้ชุมชน สามารถที่จะ สื่อสารสร้าง การยอมรับ รวมทั้งการมี ส่วนร่วมใน ชุมชน
9	การประชุมคณะทำงาน เครือข่ายคลองลาดพร้าว เพื่อการขับเคลื่อน แผนงานของเครือข่าย	เพื่อจัดทำ แผนงานโครงการ ขับเคลื่อน กิจกรรมของ เครือข่ายชุมชน ริมคลอง ลาดพร้าว	แผนงาน โครงการ ขับเคลื่อน กิจกรรมของ เครือข่าย ชุมชนริม คลอง ลาดพร้าว
10	การประชุมคณะกรรมการ บริหารจัดการเครือข่าย โครงการชุมชนริมคลองนำ มองนำอยู่ เพื่อกำหนด แผนพัฒนาคุณภาพชีวิต	นำเสนอผลการ เก็บข้อมูลชุมชน	ข้อสรุปในการ ใช้ข้อมูลเพื่อ การกำหนด แผนพัฒนา คุณภาพชีวิต
11	สรุปบทเรียนการพัฒนา ชุมชนริมคลองลาดพร้าว	เพื่อถอดบทเรียน การขับเคลื่อนการ พัฒนาชุมชนริม คลองลาดพร้าวที่ ผ่านมาและ กำหนดแนว	ผลสรุปการ ถอดบทเรียน การขับเคลื่อน การพัฒนา ชุมชนริม คลอง

		ทางการพัฒนา รวมทั้งกลไกและ ระบบการจัดการ ภายในชุมชน เพื่อให้สามารถ บริหารกิจกรรม การพัฒนาให้ สอดคล้องกับ ปัญหาความ ต้องการของ ชุมชน	ลาดพร้าว และแนวทาง การพัฒนา รวมทั้งกลไก และระบบการ จัดการภายใน ชุมชน
12	การประชุมคณะกรรมการ บริหารจัดการเครือข่าย โครงการชุมชนริมคลองนำ มองนำอยู่เพื่อนำเสนอ ภาพรวมงานพัฒนา คุณภาพชีวิต	นำเสนอกิจกรรม การพัฒนาชุมชน ริมคลอง ลาดพร้าว	ภาพรวมงาน พัฒนา คุณภาพชีวิต ดำเนินการใน ชุมชนริม คลอง ลาดพร้าว

5. การวิเคราะห์ผลการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากนั้นนำผลที่ได้มาสรุปและตีความ และดำเนินการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนริมคลองลาดพร้าว



การสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวบนหลักการ พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม

กระบวนการสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลอง
ลาดพร้าวบนหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม เป็นการนำ
ข้อมูล (Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามมาประมวลผล
เพื่อจัดทำเป็นสารสนเทศ (Information) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ชุมชนริมคลองลาดพร้าวในแต่ละด้าน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน จากนั้นนำ
สารสนเทศดังกล่าวมาบูรณาการกับข้อมูลที่ได้จากการจัดทำเวทีชุมชนริม
คลองลาดพร้าว ส่งผลให้เกิดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลอง
ลาดพร้าวบนหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม โดยการนำ
ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาพัฒนาเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลอง
ลาดพร้าว โดยมีกระบวนการสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนริมคลอง
ลาดพร้าวตามหลักการของพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ทั้ง 4
หลักการ ดังนี้

1. การทำงานมีการร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน (Partnership)

การร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน คือการที่ผู้ให้บริการ
ทางวิชาการ ผู้รับบริการทางวิชาการ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามี
ส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมดำเนินการ จึงมิใช่การที่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงาน
ใดหน่วยงานหนึ่งเข้าไปช่วยเหลือชุมชนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการให้
ความสำคัญกับการสร้างความรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์จริง สามารถนำสู่การ
ปฏิบัติเพื่อการพัฒนาได้ ชุมชนและภาคีเครือข่ายได้ร่วมคิดร่วมทำ ร่วม
ดำเนินการ การทำงานแบบพันธมิตรดังกล่าวเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลต่างๆ ของ
ชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลทางประชากร ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ
สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การสื่อสาร และการเมืองการปกครอง ข้อมูลเรื่อง
ปัญหาของชุมชน ทุนชุมชน ความต้องการการพัฒนาของชุมชน ซึ่งข้อมูล
เหล่านี้มีอยู่ในชุมชนทั้งแบบที่มองเห็นและมองไม่เห็น แต่เมื่อผ่าน

กระบวนการร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วนแล้ว ชุมชนในฐานะ “คนใน” และนักวิจัย นักศึกษา และ พอช. ในฐานะ “คนนอก” สามารถมองเห็น รู้และเข้าใจข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวร่วมกันได้ชัดเจน

2. ความมีประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual Benefits)

กระบวนการสร้างแผนชุมชนโดยการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยแบบสอบถาม และการจัดทำเวทีชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งชุมชน นักวิจัย นักศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง และ พอช. ซึ่งได้ทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้

พื้นที่ (ชุมชนริมคลองลาดพร้าว) เกิดการพัฒนาชุดข้อมูลของชุมชน ได้แก่ข้อมูลประชากร ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านการสื่อสาร ข้อมูลด้านการเมือง การปกครอง ข้อมูลปัญหาของชุมชน ข้อมูลความต้องการการพัฒนาของชุมชน ข้อมูลแผนชุมชน

สถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร) เกิดการบูรณาการด้านการเรียนการสอน ทั้งการเรียนการสอนกับการวิจัยและการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการ นักศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวข้องที่ลงพื้นที่ได้เรียนรู้บนพื้นฐานการเรียนรู้แบบประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติ ได้เห็นการทำงานแบบภาคีเครือข่าย ได้เรียนรู้การประสานงานที่ต้องใช้ทักษะและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะงานด้านการพัฒนาชุมชนและการทำวิจัย โดยนักศึกษาที่เข้าร่วมการบูรณาการกับการเรียนการสอน เป็นนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ที่ศึกษารายวิชาการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ที่ศึกษาในรายวิชาการวิจัยทางคอมพิวเตอร์ศึกษา รายวิชาการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ 1 และรายวิชาการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ 2

ภาคีเครือข่าย (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช.) เป็นองค์กรที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ดูแลโครงการบ้านมั่นคง



ของชุมชนคนจนเมืองทั่วประเทศ ซึ่งครอบคลุมถึงชุมชนริมคลองลาดพร้าว พอช. จึงได้ข้อมูลจากการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำเวทีชุมชน เกิดความเข้าใจ เข้าถึง และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

3. การเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดผลงานวิชาการ (Knowledge Sharing and Scholarship)

แผนชุมชนเป็นเสมือนแนวทางไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนต้องการ การสร้างแผนชุมชนจึงต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ในการคิด ทำ และปรับปรุงกระบวนการในการทำกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน การสร้างแผนชุมชนโดยกระบวนการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ที่มีหลักการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดผลงานวิชาการจึงตอบสนองการสร้างแผนชุมชนตามแนวทางนี้อย่างชัดเจน ดังนี้

ขั้นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งโดยแบบสอบถาม และการสร้างเวทีชุมชน ล้วนก่อให้เกิด “ความรู้” ที่ได้มาจากการประมวลผลข้อมูลและนำมาใช้ประกอบการสร้างแผนชุมชน “ความรู้” นี้ เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่รวบรวมได้ คือ ความรู้ ที่ได้จากการประมวลผล ข้อมูลทางประชากรของชุมชน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของชุมชน ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ข้อมูลด้านสุขภาพของชุมชน ข้อมูลด้านสื่อสารของชุมชน และข้อมูลด้านการเมืองการปกครอง รวมถึง ข้อมูลเรื่องทุกข์และปัญหาของชุมชน ข้อมูลเรื่องทุนชุมชน ข้อมูลเรื่องความต้องการในการพัฒนาของชุมชน และข้อมูลเรื่องแผนชุมชนที่ชุมชนคาดหวังไว้ ผลการทำงานทำให้ชุมชนทราบข้อมูลด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาของชุมชนตัวเอง ผ่านการเรียบเรียงโดยนักวิจัย เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

ขั้นการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ผลจากการวิจัยได้รับการพัฒนามาเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวแบบบูรณาการ นำไปสู่การตีพิมพ์บทความวิจัยและเผยแพร่ในระดับต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในวงกว้าง นักศึกษาสามารถเขียนรายงานวิชาการบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์จากการเรียนรู้ร่วมกัน พอช. สามารถนำเสนอรายงาน

ความก้าวหน้าในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าวซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจของ พอช.

4. การเกิดผลกระทบต่องสังคมที่ประเมินได้ (Measurable Social Impact)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจในการพัฒนาท้องถิ่นและมีบทบาทอย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาพื้นที่ในความรับผิดชอบ ชุมชนริมคลองลาดพร้าว เป็นชุมชนท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยที่มีลักษณะเป็นชุมชนแออัดริมคลองลาดพร้าว มีการเข้าร่วมกับโครงการบ้านมั่นคงของรัฐบาล ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สมาชิกของชุมชนมีคุณลักษณะทางประชากรที่หลากหลายทั้งในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ รวมถึงองค์ประกอบทางประชากรอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ทัศนคติส่วนบุคคล การใช้เวลา จิตอาสา และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งนี้กระบวนการสร้างแผนชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม สร้างให้เกิดผลกระทบที่สรุปได้คือ

4.1 ผลกระทบระดับมหภาค ดังนี้

4.1.1 เกิดภาคีเครือข่ายแบบไตรภาคี คือ มหาวิทยาลัยชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชุมชนริมคลองลาดพร้าว และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

4.1.2 เกิดแผนชุมชนที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าวสามารถนำไปใช้พัฒนาชุมชนได้จริง

4.1.3 ชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างจากเดิมในเชิงบวก ซึ่งสามารถระบุได้ว่าส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากกิจกรรมพัฒนาแผนชุมชนที่จัดขึ้น เช่น การทำสวนผักคนจ๋า การทำแปลงเกษตรชุมชน และการสร้างอาชีพการทำขนมไทย เป็นต้น



4.2 ผลกระทบระดับจุลภาค ดังนี้

4.2.1 ยกระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ และผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก จำนวนผู้เข้าร่วม ความถี่ และความสม่ำเสมอในการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ได้จัดขึ้น เนื่องจากผู้นำเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนของตน

4.2.2 ยกระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน โดยพิจารณาจาก จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการเก็บข้อมูลครัวเรือนและข้อมูลเวทีประชาคม มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลครัวเรือน พบประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ด้านประชากร ประชากรของชุมชนริมคลองลาดพร้าว กำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ คือ มีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น โดยช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.9 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 40 - 49 ปี ร้อยละ 15.5 ช่วงอายุ 20 - 29 ปี ร้อยละ 15.1 ช่วงอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 14.8 ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.8 ช่วงอายุ 10-19 ปี ร้อยละ 11.4 และช่วงอายุ 1-9 ปี ร้อยละ 8.9

2. ด้านเศรษฐกิจ (1) ด้านหนี้สิน มีภาระหนี้สินของครัวเรือน โดยประชากรในชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 87.7 ซึ่งหนี้สินส่วนใหญ่เกิดจากการซื้อสังหาริมทรัพย์/สร้างบ้าน/ซื้อที่ดิน ร้อยละ 54.1 รองลงมา ซื้อยานพาหนะ ร้อยละ 9.9 ค่าใช้จ่ายด้านอาหารและการศึกษาบุตร ร้อยละ 8 (2) ด้านอาชีพ คนวัยทำงานมีอาชีพหลักเป็นเพียงรับจ้างทั่วไปแบบรายวันมากที่สุด ร้อยละ 22.3 รองลงมาคือว่างงาน ร้อยละ 21.8 การที่สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ว่างงานและโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ต้องอาศัยลูกหลานเป็นผู้หารายได้เลี้ยงครอบครัว ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดภาระหนี้สินใน

ครัวเรือนทุกครัวเรือนทุกชุมชน (3) ด้านปัญหาในการประกอบอาชีพ สำหรับปัญหาหลักๆ ในการประกอบอาชีพ คือ ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองร้อยละ 51.3 รองลงมาคือ ไม่สามารถกู้เงินมาลงทุนได้ ร้อยละ 19.6 และขาดเทคนิควิธีในการสร้างงาน/รายได้/อาชีพ ร้อยละ 10.7

3. ด้านสังคม พบว่าสมาชิกมีปัญหาในการดำรงชีวิต ปัญหาส่วนใหญ่คือมีรายรับน้อยกว่ารายจ่าย ร้อยละ 69 โดยมีรายได้ต่ำ เฉลี่ยครัวเรือนละ 4,400 บาท ต่อเดือน ในขณะที่รายจ่ายสูงกว่าอยู่ในอัตราเฉลี่ย ประมาณ 5,200 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังพบปัญหาอื่นๆ ที่ปรากฏในชุมชน คือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการขับเร็ว (จักรยานยนต์) ปัญหาการให้ความร่วมมือกับส่วนรวม

4. ด้านสุขภาพ ประชากรในชุมชนริมคลองลาดพร้าวส่วนใหญ่ไม่มีการเจ็บป่วยเรื้อรัง ร้อยละ 72 กลุ่มโรคที่มีการเจ็บป่วยเรื้อรังโดยมีกลุ่มโรค 5 อันดับ คือ กลุ่มโรคความดันโลหิตมากที่สุด ร้อยละ 7.0 รองลงมา คือ กลุ่มโรคเบาหวาน ร้อยละ 3.9 โรคไขข้อในเลือด ร้อยละ 3.1 กลุ่มโรคกระดูก กล้ามเนื้อและข้อ ร้อยละ 2.2 และกลุ่มโรคหัวใจ ร้อยละ 1.8

5.ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าส่วนใหญ่ มีการจัดการขยะภายในครัวเรือนมากที่สุด คือ ร้อยละ 98 รองลงมา คือ การจัดให้มีภาชนะรองรับขยะ ร้อยละ 35.4 และการใช้บริการเก็บขยะในพื้นที่ (ชุมชน เอกชน หรือบริการสาธารณะโดยรัฐ) ร้อยละ 26.2 ส่วนการนำขยะมาทำปุ๋ยหมัก มีน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 0.4

ข้อมูลจากการจัดเวทีประชาคม พบข้อมูลทั้งในระดับชุมชนและเครือข่ายสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาของชุมชน ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน จำแนกได้ดังนี้

1.1 ปัญหาทั่วไป ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน เช่น ปัญหาเยาวชน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการจราจรในชุมชน (ขับเร็วอาจเป็นอันตราย)



ปัญหาการว่างงาน ปัญหาไม่มีพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน ขาดระเบียบวินัย ปัญหาเรื่องการทิ้งขยะ ปัญหาจุดจัดเก็บขยะ ปัญหาไฟส่องสว่างทางในชุมชน ซึ่งปัญหาที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องหาแนวทางการแก้ไข และบริหารจัดการกับปัญหาที่มีอยู่ให้ลดน้อยลงไป

1.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของคนในชุมชน ด้วยการเป็นชุมชนเมือง หลังจากที่อยู่ก่อสร้างบ้านเรียบร้อยแล้วทำให้ส่วนใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ รวมกับการที่ต้องประกอบอาชีพหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ทำให้การให้ความร่วมมือกับกิจกรรมส่วนรวม หากไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง หรือเห็นประโยชน์ที่ชัดเจน ก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เท่าที่ควร

1.3 ผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชน มีแกนนำอยู่แต่แกนนำส่วนใหญ่ ยังขาดทักษะในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน รวมทั้งในชุมชน มีแกนนำหลายกลุ่ม ที่มีความไม่ลงรอยกัน ทำให้ต่างคนต่างนำ โดยส่วนใหญ่แกนนำยังขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการชุมชน

2. ทิศทางสังคมของชุมชน

2.1 ผู้นำชุมชน ในทุกชุมชน มีแกนนำที่ทำงานร่วมกับพอช. มาเป็นเวลานานหลายปี แม้ว่าจะยังมีไม่มากนัก แกนนำนั้น ประกอบด้วยกรรมการชุมชน และ กรรมการกลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนกลุ่มเดียวกัน แต่หากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบก็สามารถที่จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนชุมชนได้

2.2 กลุ่มองค์กรในชุมชน ที่เห็นเป็นรูปธรรม คือกลุ่มออมทรัพย์ และสหกรณ์บริการเคหสถานฯ ซึ่งทุกชุมชนต้องจัดตั้ง เพื่อเป็นกลไกในการบริหารจัดการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย มีสหกรณ์จำนวน 25 แห่ง ในชุมชน 29 ชุมชน ริมคลองลาดพร้าว ปัจจุบันมีสมาชิกรวมกันทั้งสิ้น 4,557 ครอบครัว ซึ่งปัจจุบัน ส่วนใหญ่ดำเนินการด้านการการดูแลเรื่องการรับฝากและสินเชื่ออย่างเดียว ซึ่งหากพัฒนาให้เป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ระบบสวัสดิการชุมชน ก็จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์มีขีดความสามารถในการเป็นกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนได้

2.3 เครือข่าย ปัจจุบันในคลองลาดพร้าวมีการจัดตั้ง “เครือข่ายชุมชนริมคลองน่านมองน่ายู่” มีสมาชิก ประกอบด้วย 22 ชุมชน และยังมีเครือข่ายเดิม คือ เครือข่ายพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมคูคลอง (คพสค.) ซึ่งเครือข่ายดังกล่าว ได้รับการสนับสนุนการทำงาน จาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และมีการกำหนด พันธกิจของเครือข่าย 5 ด้าน ประกอบด้วย งานด้านนโยบาย งานด้านการก่อสร้างที่อยู่อาศัยและงานสาธารณูปโภค งานด้านการพัฒนาบุคลากร และงานด้านสิ่งแวดล้อม

2.4 หน่วยงานสนับสนุน การดำเนินการภายใต้โครงการชุมชนริมคลองน่านมองน่ายู่มีหน่วยงานสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย ประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร สสส. ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ มีภารกิจ งบประมาณ บุคลากร ความรู้ ที่จะมาช่วยหนุนเสริมการพัฒนาเครือข่ายและชุมชนริมคลองลาดพร้าวได้

2.5 กิจกรรมการพัฒนาที่ผ่านมา ในแต่ละชุมชนมีกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งมาจากการริเริ่มของชุมชนและการสนับสนุนของหน่วยงานภาคีต่างๆ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สสส. และหน่วยงานอื่น กิจกรรมการพัฒนาชุมชน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ของชุมชนริมคลองลาดพร้าว อาทิเช่น (1) กิจกรรมตามประเพณี เช่น ใส่บาตรวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันสงกรานต์ งานประเพณีลอยกระทง (2) กิจกรรมสำหรับเยาวชน เช่น งานวันเด็ก กิจกรรมต้านภัยยาเสพติดให้กับเยาวชน กิจกรรมอบรมภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (3) กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ กิจกรรม UD สำหรับผู้สูงอายุ (Universal Design for Aging) กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ (4) กิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการคัดแยกขยะ กิจกรรมการทำถังดักไขมันครัวเรือน การทอดผ้าป่าขยะ กิจกรรมขยะแลกไข่ กิจกรรม Big Cleaning day (5) กิจกรรมทางสังคม เช่น ลานชุมชนสัมพันธ์ การช่วยเหลือเด็กกำพร้าโดยสมาชิกชุมชน การสอนดับเพลิง การตรวจสุขภาพ (6)



กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การส่งเสริมอาชีพและรายได้ OTOP การเพาะเห็ด การทำแปลงผัก กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านสร้างอาชีพ เป็นต้น

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากข้อมูลข้างต้น นำมาออกแบบแผนยุทธศาสตร์โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ (vision) คือ การบูรณาการการทำงานของภาคีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนริมคลองลาดพร้าว

2. ภารกิจสำคัญของชุมชนและภาคีเครือข่าย (Mission) ประกอบด้วย (1) การสร้างกลไกและระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนตนเองได้ (2) การยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนริมคลองลาดพร้าว

3. เป้าประสงค์ (Goal) ประกอบด้วย (1) การมีกลไกและระบบการทำงานแบบบูรณาการระหว่าง ชุมชน เครือข่าย และภาคีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนริมคลองลาดพร้าว (2) การเกิดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัย ด้านความปลอดภัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมนั้นเกิดผลกับชุมชนที่สามารถวัดได้

4. ยุทธศาสตร์ (Strategy) ได้แก่ (1) ศูนย์บูรณาการขับเคลื่อนงานพัฒนานโยบายการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวสู่ความยั่งยืน (2) การสนับสนุนการจัดการที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน (3) การส่งเสริมเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มคนยากจน เพิ่มเงินออม ลดภาระหนี้สิน การสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์ (4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม (5) การส่งเสริมการดูแลสุขภาพ และการดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง (6) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชน และปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม

5. ระบบสนับสนุน (Supporting System) ได้แก่ (1) ระบบสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนและประเมินผลการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว (2) งานวิจัย/บริการวิชาการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาตามยุทธศาสตร์

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว มีแกนนำชุมชนจากชุมชน 22 ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่สมัครใจเข้ามามีส่วนร่วม เครือข่ายชุมชนริมคลองนำมาลงนํ้าอยู่ และคณะกรรมการสหกรณ์ ซึ่งในตัวบุคคลมีความทับซ้อนกันอยู่ การขับเคลื่อน โดยใช้ ผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคี ประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สสส. กรุงเทพมหานคร ช่วยสนับสนุน การทำงานของเครือข่ายตามพันธกิจหลักของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้ยุทธศาสตร์ต่างๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น มีความก้าวหน้า มีการประเมินผลสรุปบทเรียนเป็นระยะ

สรุปผล

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว บนหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม โดยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคีการพัฒนาและชุมชน เป้าหมาย

ผลผลิต (Output) ของงานวิจัย คือ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ (Outcomes) คือ หน่วยงานภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการดำเนินการอย่างเป็นระบบไม่ซ้ำซ้อน สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนและนโยบายของรัฐบาล และมีกลไกและระบบการประสานการทำงานแบบบูรณาการระหว่าง



หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด นำไปสู่การเป็นต้นแบบการพัฒนาชุมชนรูล้ำที่
สาธารณะริมคลอง อย่างยั่งยืนต่อไป

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว เน้นการให้
ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม
สิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับชุมชนและเครือข่ายทั้งสายคลอง โดยมีกระบวนการ
เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย ข้อมูลที่เก็บจากราย
ครัวเรือนและข้อมูลจากการจัดเวทีประชาคมระดมความคิดจากผู้มีส่วนได้
ส่วนเสีย

ภาคีสำคัญที่มาร่วมขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย
เครือข่ายชุมชนริมคลองนำ
มองนำอยู่ คณะกรรมการ
สหกรณ์ สถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
สร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกรุงเทพมหานคร ตามแผนภาพต่อไปนี้



อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาชุมชน พบว่าส่วนใหญ่มีปัญหาทั่วไปที่คล้ายคลึงกัน เช่น ปัญหาเยาวชน ปัญหายาเสพติด ฯลฯ โดยเป็นปัญหาที่ชุมชนต้องหาแนวทางแก้ไข และบริหารจัดการให้ปัญหาที่มีอยู่ให้ลดน้อยลงไป การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของคนในชุมชนเนื่องจากต้องประกอบอาชีพหารายได้ทำมาค้ายให้ความร่วมมือ เท่าที่ควร ผู้นำในแต่ละชุมชนมีแกนนำอยู่แต่แกนนำส่วนใหญ่ ยังขาดทักษะในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน รวมทั้งในชุมชน มีแกนนำหลายกลุ่ม ที่มีความไม่ลงรอยกัน ทำให้ต่างคนต่างนำ โดยส่วนใหญ่แกนนำยังขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มนกานติ ปรากวณิช (2558) ที่ศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดทำแผนชุมชนของเทศบาลตำบลศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่พบปัญหาทั้งในด้านการกำหนดแผนชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแผนชุมชน ซึ่งควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแผนชุมชน เพื่อให้การจัดทำแผนชุมชนมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน (2553) ว่า ไม่มีใครรู้ปัญหาชุมชนเท่าคนในชุมชน ดังนั้นการแก้ปัญหาชุมชนจึงเริ่มจากชุมชน การให้การสนับสนุนของภาครัฐจะต้องเป็นลักษณะ Bottom-up ไม่ใช่ Top Down และแนวคิดในการมีส่วนร่วม คือการให้ชุมชนได้มีกระบวนการในการจัดการชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการชุมชน

2. ผลการศึกษาทุนทางสังคมของชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชน ในทุกชุมชน มีแกนนำที่ทำงานร่วมกับพอช. มาเป็นเวลานานหลายปี แม้ว่าจะยังไม่มีมากนัก แกนนำนั้น ประกอบด้วย กรรมการชุมชน และ กรรมการกลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์ ส่วนกลุ่มองค์กรในชุมชน คือกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ บริการเคสสถานฯ ซึ่งทุกชุมชนต้องจัดตั้ง เพื่อเป็นกลไกในการบริหารจัดการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ด้านเครือข่าย ปัจจุบันในคลองลาดพร้าวมีการจัดตั้ง “เครือข่ายชุมชนริมคลองน่านอนน้อย” และมีเครือข่ายเดิม คือ เครือข่าย



พัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมคุคลอง (คพสค.) ซึ่งเครือข่ายดังกล่าว ได้รับการสนับสนุนการทำงาน จาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และมีการกำหนด พันธกิจของเครือข่าย 5 ด้าน ประกอบด้วย งานด้านนโยบาย งานด้านการก่อสร้างที่อยู่อาศัยและงานสาธารณูปโภค งานด้านการพัฒนาบุคลากร และงานด้านสิ่งแวดล้อม ทางด้านหน่วยงานสนับสนุน ประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร สสส. ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ มีภารกิจ งบประมาณ บุคลากร ความรู้ ที่จะมาช่วยหนุนเสริมการพัฒนาเครือข่ายและชุมชนริมคลองลาดพร้าวได้ นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งมาจากการริเริ่มของชุมชนและการสนับสนุนของหน่วยงานภาคี ต่างๆ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สสส. และหน่วยงานอื่น ประกอบด้วย กิจกรรมตามประเพณี กิจกรรมสำหรับเยาวชน กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึงใน สำนักพัฒนาองค์ความรู้และประเมินผล, 2559: 3 และ กรมการพัฒนาชุมชน, 2553: 5) ว่าแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนด แนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก

3. ผลการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว นำมาออกแบบแผนยุทธศาสตร์มีองค์ประกอบ 5 ด้านดังนี้ ด้านที่ 1 วิสัยทัศน์ (vision) คือ การบูรณาการการทำงานของภาคีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านที่ 2 ภารกิจสำคัญของชุมชนและภาคีเครือข่าย (Mission) ประกอบด้วย (1) การสร้างกลไกและระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนตนเองได้ (2) การยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านที่ 3 เป้าประสงค์ (Goal)

ประกอบด้วย (1) การมีกลไกและระบบการทำงานแบบบูรณาการระหว่าง ชุมชน เครือข่าย และภาคีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนริมคลองลาดพร้าว (2) การเกิดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัย ด้านความปลอดภัย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมนั้นเกิดผลกับชุมชนที่สามารถวัดได้ ด้านที่ 4 ยุทธศาสตร์ (Strategy) ได้แก่ (1) ศูนย์บูรณาการขับเคลื่อนงานพัฒนา นโยบายการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวสู่ความยั่งยืน (2) การสนับสนุนการจัดการที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน (3) การส่งเสริมเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มคนยากจน เพิ่มเงินออม ลดภาระหนี้สิน การสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์ และกลุ่มออมทรัพย์ (4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม (5) การส่งเสริมการดูแลสุขภาพ และการดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง (6) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชน และปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม และด้านที่ 5 ระบบสนับสนุน (Supporting System) ได้แก่ (1) ระบบสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนและประเมินผล การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าว (2) งานวิจัย/บริการวิชาการตามยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไบรสัน (Bryson, 2004) ที่ว่า ระบบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning System) เริ่มจากขั้นตอน กระบวนการระบุปัญหาและตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Problem Definition & Strategic Audit) เพื่อทราบถึงบริบทขององค์การทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด เพื่อให้องค์การได้นำไปเป็นฐานในการตัดสินใจและกำหนด เป้าหมายขององค์การในอนาคต ขั้นที่สอง คือการกำหนดเป้าหมายพันธกิจ (Mission Statement) เป็นขั้นตอนที่องค์การกำหนดเป้าหมายหรือจุดที่องค์การ มุ่งสู่ หรือเป็นการกำหนดทิศทางขององค์การ ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ ตั้งแต่ การ กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) การกำหนดพันธกิจ (Mission) การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) ขึ้นถัดไปคือขั้นการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) เป็นขั้นตอนที่องค์การกำหนดแนวทางหลักเพื่อการบรรลุ เป้าหมายขององค์การตามขั้นที่สอง โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและสมรรถนะ



ขององค์การที่ได้วิเคราะห์ในขั้นต้น จากนั้นจึงนำไปสู่ขั้นที่สี่ คือขั้นการนำไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้

1. การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ให้ใช้ศูนย์บูรณาการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวสู่ความยั่งยืนเป็นจุดบูรณาการเพื่อไม่ให้เกิดการทำงานแบบซ้ำซ้อน

2. การแบ่งความรับผิดชอบให้เป็นไปตามพันธกิจหลักของแต่ละหน่วยงาน โดยทำงานกับชุมชนเป้าหมายและเครือข่าย

ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งถัดไป

1. ชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นชุมชนเมือง ยังไม่เข้มแข็ง มีปัญหาซับซ้อน ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือ แกนนามีหลายกลุ่ม ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางความร่วมมือ และการประสานแกนนำแต่ละกลุ่ม

2. ควรมีการวิจัยเพื่อนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวไปเชื่อมโยงกับแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ของชุมชนริมคลองลาดพร้าว

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). **คู่มือแนวทาง การขับเคลื่อนกระบวนการ**

แผนชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน.

ธีระภัทรา เอกผายยสวัสดิ์. (2554). **ชุมชนศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพฯ: บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด.

มนทกานติ ปราภวงษ์. (2558). **ปัญหาและแนวทางการจัดทำแผน**

**ชุมชนของเทศบาลตำบลศรีสัชนาลัยจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและพัฒนาประชาคม
เมืองและชนบท) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.**

วิวัฒน์ หามนตรี. (2556). การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริม
เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลชัยฤทธิ์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง.

วารสารมหาวิทยาลัยราชชมงคล. 7(1) : 39-45

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2528). **โครงการบ้าน
มั่นคง. กรุงเทพฯ: สำนักงานบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กร
ชุมชน (องค์การมหาชน).**

สมาคมพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม. (2562). **หลักการทํางาน
ENT. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2562, เข้าถึงได้จาก
<http://engagementthailand.org/?p=5074>**

สำนักพัฒนาองค์ความรู้และประเมินผล. (2559). **บทเรียน การจัดทำ
แผนพัฒนาชุมชนระดับตำบล/จังหวัดและการบูรณาการ
แผนพัฒนาชุมชนกับหน่วยงาน/ภาคี. กรุงเทพมหานคร: สำนัก
พัฒนาองค์ความรู้และประเมินผล สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน).**

สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน. (2559). **คู่มือการจัดทำแผนการพัฒนา
ชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สถาบันพัฒนาองค์กร
ชุมชน (องค์การมหาชน).**

เสรี พงศ์พิศ และคณะ. (2544). **วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญา
ไทย.**

อินทรา เจียรระสุพัฒน์. (2552). **กระบวนการขับเคลื่อนการจัดทำแผน
ชุมชนพึ่งตนเองภายใต้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง:
กรณีศึกษา เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี.
รายงานการศึกษาระยะ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**



สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Bryson, John M. (2004). **Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations.** San Francisco: John Wiley & sons, Inc.

David, Fred R. (2005). **Strategic Management Concepts and Cases.** New Jersey: Pearson Education, Inc.

Rabin, Jack, Miller, Gerald J., and Hildreth, W. Bartley. (2000). **Handbook of Strategic Management.** 2nd ed. New York: Marcel Dekker, Inc.

การประพันธ์เดี่ยวระนาดเอกเพลงเทวาประสิทธิ์ สองชั้น เพื่อการประกวด
เดี่ยวเครื่องดนตรีไทยระดับชาติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
Musical Composition of Ranad Ek solo version of 'Thewa
Prasit Song Chan', for a Thai National Musical Instrument
Solo Competition for Elementary Level Students

อาจารย์รณฤทธิ์ ไหมทอง

ตำแหน่ง อาจารย์ สังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ที่อยู่ เลขที่ 1 ถนน สุริยวงศ์ ตำบลหายยา

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100

โทรศัพท์ 082-3542245

Email: Ronnarit_2536@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการประพันธ์เพลงเดี่ยวระนาดเอก สำหรับการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยระดับชาติ ซึ่งเป็นการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยในเครื่องมือระนาดเอกสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีเกณฑ์กำหนดเพลงประเภทสองชั้น ให้ผู้เข้าประกวดเลือกเพื่อนำมาประพันธ์เป็นทางเดี่ยวทั้งสิ้น 3 เพลง ได้แก่ เพลงการเวกเล็ก สองชั้น เพลงครอบจักรวาล สองชั้น และเพลงเทวาประสิทธิ์ สองชั้น ในการนี้ผู้ประพันธ์ได้เลือกเพลงเทวาประสิทธิ์ สองชั้น มาประพันธ์เป็นทางเดี่ยวสำหรับระนาดเอก เนื่องจากเป็นเพลง 2 ท่อน มีทำนองที่จดจำง่าย และมีสำนวนเพลงโดดเด่นไพเราะ การประพันธ์ทางเดี่ยวได้ใช้กลวิธีพิเศษตามแบบของระนาดเอกทุกประการ ในท่อน 1 เที้ยวแรกได้ใช้กลวิธีการสะบัด การสะเดาะ และการขยี้ เพื่อแสดงถึงการใช้กลวิธีในการบรรเลง ส่วนท่อน 1 เที้ยวกลับใช้กลวิธีการรวบคาบลูกคาบดอกผสมการตีเก็บคู่แปด ท่อน



2 เทียบแรก เป็นการแสดงกลวิธีพิเศษโดยการตีรวทำนองทั้งท่อน ซึ่งถือว่าเป็นเทคนิคที่ยากต่อการบรรเลงสำหรับระดับประถมศึกษาพอสมควร แต่ผู้ประพันธ์ได้คำนึงถึงผู้บรรเลงเป็นหลักจึงได้เลือกใช้สำนวนของการตีรวทำนองที่ง่ายที่สุดต่อการบรรเลง ในส่วนของท่อน 2 เทียบกลับ เป็นการบรรเลงแบบตีคู่แปดทั้งท่อน โดยได้ประพันธ์สำนวนกลอนที่ยากขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง เป็นสำนวนกลอนที่เรียกว่า กลอนฝาก ได้นำมาใช้ในการบรรเลงเพื่อให้มีสำนวนกลอนที่ต่างจากสำนวนกลอนทั่วไป จากการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงเทวาประสิทธิ์ สองชั้น ผู้เข้าประกวดสามารถบรรเลงได้ออกมาเป็นอย่างดี ในการประกวดครั้งนี้ผลปรากฏว่าได้รับรางวัลชนะเลิศเหรียญทอง อันดับที่ 1 ของการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยระดับชาติ การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยและขับร้องระดับชาติ “เสริมประสบการณ์สืบสานสังคีตศิลป์ไทย” โครงการ 50 ปี ดนตรีบ้านสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (ช่วง บุนนาค) ประจำปีพุทธศักราช 2564 และวาระครบรอบ 50 ปี ดนตรีบ้านสมเด็จพระยา

คำสำคัญ : การประพันธ์/เดี่ยวระนาดเอก/เทวาประสิทธิ์/ประกวดดนตรีไทย

¹อาจารย์ สาขาดนตรีศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

^{1a} a lecturer in Music Education, Faculty of Art Education, Bunditpatanasilpa Institute

Abstract

This academic article's aim is to present a Ranad Ek solo version musical composition guideline that has been used in a Thai national musical instrument solo competition, Serm Prasobkarn Seubsan Sangkitsil Thai, organized by Bansomdejchaopraya Rajabhat University, in 2021, during its Bansomdej Music Center 50th anniversary and the death anniversary of Somdej Chaophraya Borom Maha Sri Suriyawongse's (Chuang Bunnak). Each of the contestants picked one out of three song chan musics: Karawek Lek, Krop Jakrawan, and Thewa Prasit. In this competition, Thewa Prasit was the choice of the contestant sent by our team. Then all contestants had to recompose the chosen song as Ranad Ek solo version chan diao music. Thewa Prasit contains two sections with beautiful melodies and easy to memorize. Our re-composed version contains all techniques of playing Thai classical Ranad Ek. In the first section of the song various techniques were used such as, Sabat, Sadaw, and Kayi. Then the first section was played for a second round, but with different techniques, Rua Kab Luk Kab Dok, and Dtee Keb Ku Paet. The whole round of the second section was played through trembling beat technique, Dtee Rua, which was quite a challenge for an elementary student to do, as it required a higher level of skills to do it. The music composer was well aware about the difficulty of this Dtee Rua technique, so he chose not to add any extra notes into the music sheet, but rather keep it as original and simple as possible for the musician. And finally, the whole second section was played again using Dtee Ku Paet technique. This time around, the composer composed this melodic section in a more interesting



style, Klon Faak (Goal-delayed melodic phrases). After all, the musician has very well played the re-composed version of Thewa Prasit song and won first prize, a gold medal, of this competition.

Keywords : Composition/Ranad Ek Solo/Thewa Prasit/Thai music contest

บทนำ

ดนตรี เป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงรื่นเริงใจ เหมือนกันทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด ภาษาใดดนตรีไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ ที่ใดมีเสียงดนตรี ที่นั่นเต็มไปด้วยไมตรีจิต ไม่ว่าประเทศที่เจริญแล้วหรือยังไม่เจริญ มนุษย์กับดนตรีเป็นของคู่กัน ประเทศไทยเราก็มียอดนักดนตรีมาแต่โบราณ มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ช่อทิพย์ ภูมิณี, 2564: 258)

หากพูดถึงดนตรีไทยในปัจจุบันนั้น ต้องยอมรับว่าได้เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจและมีความสามารถในดนตรีไทยได้มีพื้นที่ในการแข่งขันมากขึ้น ซึ่งพบว่ามีหลากหลายรายการ และเวทีการแข่งขันที่ใช้ในการประกวด มีทั้งรูปแบบของการบรรเลงรวมวงและการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภท แน่นอนว่าในแต่ละรายการมีผู้ที่สนใจสมัครเข้าแข่งขันเป็นจำนวนมากในแต่ละรายการ ทำให้เด็กไทยได้มีพื้นที่ในการแสดงฝีมือ และได้เปิดโลกทัศน์ของดนตรีไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรายการแข่งขันศิลปหัตถกรรมระดับชาติ รายการประลองเพลง ประเลงมโหรี รายการประกวดดนตรีไทยศรทอง และรายการประกวดดนตรีไทยอื่นๆ ที่มีการจัดประกวดขึ้นตามวาระนั้นๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีกฎเกณฑ์ในการประกวดที่เป็นมาตรฐาน เมื่อมีพื้นที่ในการแสดงฝีมือมากขึ้น วงการดนตรีไทยก็จะได้เม็ดเงินใหม่ของดนตรีไทยเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ในแต่ละรายการเราจะได้เห็นผู้เข้าประกวดที่เป็นนักเรียนทั้งในระดับพื้นฐาน ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา มาแสดงโชว์ฝีมือในการประกวดเครื่องดนตรีต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีจุดเด่นที่แตกต่างกันไป แต่แน่นอนว่าทุกเวทีการประกวดต้องมีการแพ้ ชนะ อันเป็นเรื่องปกติทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าใครสามารถเตรียมตัวฝึกซ้อมในการแข่งขันมาได้ดีกว่ากัน สำหรับตัวผู้เขียนเองมีมุมมองว่าในการประกวดดนตรีไทยนั้น เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เราจะได้เห็นฝีมือของเด็กรุ่นใหม่ที่มีใจรักในดนตรีไทย ทุกคนย่อมที่จะเตรียมตัวฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ส่วนผลจะเป็นอย่างไรนั้นไม่สำคัญเท่ากับตัวผู้



เข้าแข่งขันเองที่จะได้รับประสบการณ์ใหม่ในชีวิตนักศึกษาคนไทย ได้พัฒนาทักษะและความรู้เพิ่มขึ้นแน่นอน

นอกจากเวทีการประกวดดนตรีไทยระดับชาติที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ในปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมามีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้จัดรายการประกวดดนตรีไทย โดยชื่อว่า (การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย และขับร้องระดับชาติ “เสริมประสบการณ์ สืบสานสังคีตศิลป์ไทย” งานสัปดาห์เชิดชูเกียรติและการจัดงานวันคล้ายวันพิราลัยสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ปีพุทธศักราช 2564 และวาระครบ 50 ปี ดนตรีบ้านสมเด็จฯ) โดยแบ่งเป็นการประกวด 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีรายการประกวดเดี่ยวและดนตรีหลายประเภท ในโอกาสนี้ตัวผู้เขียนได้มีโอกาสรับเชิญให้เป็นผู้ฝึกซ้อมเดี่ยวระนาดเอกให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเทศบาลทางดงประชาคมสร้างสรรค์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเกณฑ์ระบุเพลงที่ใช้ในการประกวดของระดับประถมศึกษา เป็นเพลงประเภท 2 ชั้น มีให้เลือก 1 ในจำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลงการเวก สองชั้น เพลงเทวาประสิทธิ์ สองชั้น และเพลงครอบจักรวาล สองชั้น โดยตัวผู้เขียนได้พิจารณาในการเลือกเพลงเพื่อนำมาทำเป็นทางเดี่ยวสำหรับระนาดเอก เห็นควรว่าเพลงเทวาประสิทธิ์ สองชั้น เหมาะสมที่จะนำมาทำทางเดี่ยวมากที่สุด เนื่องจากพิจารณาทำนองเพลงมีความคิดว่ามีท่วงทำนองที่เป็นเอกลักษณ์จดจำง่าย และถ้ามาทำเป็นทางเดี่ยวจะไม่ยากจนเกินไป

เพลงเทวาประสิทธิ์

เพลงเทวาประสิทธิ์ อัตร 2 ชั้น ของเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี 2 ท่อน ท่อนละ 4 จังหวะ ใช้ขับร้องในการแสดงโขนละคร สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้ทรงพระนิพนธ์เพลงนี้ขึ้นเป็นเพลงเถาเมื่อ พ.ศ. 2471 ต่อมาใน พ.ศ. 2483 ได้ทรงแก้ไขใหม่ทั้งทางร้องและทางดนตรี ทรงบันทึกโน้ตสากลประทานนายเทวาประสิทธิ์

พาทย์โกสัล เพลงนี้เผยแพร่ในกลุ่มศิษย์จางวางทั่ว พาทย์โกสัล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549: 183) เพลงเทวาประสิทธิ์ สองชั้น มักนิยมนำมาใช้ในการบรรเลงรับร้องประกอบการแสดง จะไม่พบว่าไม่นิยมนำมาใช้เพื่อทำเป็นทางเดี่ยวเครื่องดนตรี

ความหมายการบรรเลงเพลงเดี่ยว

ในวงการดนตรีไทยนับว่าเพลงเดี่ยวเป็นเพลงที่ใช้ทักษะปฏิบัติด้านฝีมือมากที่สุด บุคคลที่บรรเลงเพลงเดี่ยวได้นั้นต้องได้รับการถ่ายทอดและฝึกฝนทักษะปฏิบัติทางด้านดนตรีมาอย่างชำนาญเพราะในกระบวนการของเพลงเดี่ยวจะมีวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีครบทุกอย่าง ซึ่งผู้ประพันธ์ได้วางจุดมุ่งหมายของเพลงเดี่ยวได้อย่างสนิทสนม อีกทั้งการปรุงแต่งทำนองอย่างวิจิตรพิสดารยิ่งนัก ซึ่งกล่าวได้ว่าเพลงเดี่ยวนั้นเป็นวิชาความรู้และอาวุธที่สำคัญของนักดนตรีไทย เพลงเดี่ยวที่นิยมกันทั่วไป ได้แก่ เพลงแขกมอญ สารถี พญาโศก ลาวแพน นกขมิ้น เชิดนอก กราวโน ทอยยเดี่ยว อาหนู อาเฮีย เป๊าะ การเวก ม้าย่อง นารายณ์แปลงรูป ดอกไม้ไทร ต่อยรูป เป็นต้น ลำดับขั้นตอนของการเดี่ยวนั้นจะเป็นการเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นในวงดนตรี มักจะเป็นวงปี่พาทย์และเริ่มด้วย ปี่ใน ระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม ตามลำดับ ส่วนจะบรรเลงเพลงใดก่อน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของนักดนตรีที่ร่วมวงกันอยู่ รวมทั้งสถานการณ์ในขณะนั้น ในการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์จะมีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะที่บรรเลงร่วมกับการเดี่ยว ได้แก่ กลองสองหน้าและฉิ่ง ซึ่งจะเป็นผู้กำกับจังหวะให้วิธีการประพันธ์หรือการทำทางเดี่ยวเครื่องดนตรีนั้น เป็นวิชาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาอันแยบคาย ผู้ที่ประพันธ์จะต้องเรียนรู้และเข้าใจในหลักการของการประพันธ์เพลงเดี่ยวว่ามีระเบียบแบบแผนอย่างไรบ้าง อีกทั้งยังต้องสามารถบรรเลงเพลงเดี่ยวจนแตกฉานและชำนาญการก็จะยิ่งส่งผลให้การประพันธ์เพลงเดี่ยวเกิดความถูกต้องสมบูรณ์สละสลวย เมื่อไปบรรเลงที่ไหนหรือถ่ายทอดให้กับใคร ก็จะสามารถบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสายการ



เรียนรู้ที่สืบทอดและยังเป็นเอกลักษณ์ของผู้ประพันธ์เพลงเดี่ยวอีกด้วย (พงศ พิษณุ แก้วกุลธร และคณะ, 2558: 203)

เดี่ยว เป็นวิธีการบรรเลงชนิดหนึ่ง ซึ่งใช้เครื่องดนตรีบรรเลงแต่อย่าง เดี่ยว (ไม่นับเครื่องประกอบจังหวะ) การบรรเลงชนิดนี้มีความประสงค์อยู่ 3 ประการ คือ 1. เพื่ออวดทาง (วิธีการดำเนินทำนองเพลง) 2. เพื่ออวดความ แม่นยำ และ 3. เพื่ออวดฝีมือ เพราะฉะนั้นที่เรียกว่าการบรรเลงเดี่ยวจึงมีได้ หมายความว่าแต่เพียงการบรรเลงคนเดียว ต้องหมายตลอดถึงทางก็สมควร ที่จะเป็นทางเดี่ยว เช่น มีโอดพันมีโลดโผนต่างๆ ตามสมควรแก่เครื่องดนตรี นั้นๆ เพื่อให้ถูกความประสงค์ทั้ง 3 ประการ (มนตรี ตราโมท, 2540)

มนตรี ตราโมท ได้อธิบายถึงจุดมุ่งหมายของการบรรเลงเพลงเดี่ยว ซึ่งความหมายได้กล่าวถึงการอวดฝีมืออยู่ 3 ประการดังนี้

ประการแรก คือ ทำนองเพลงที่ครูได้ประพันธ์ขึ้นไว้ได้อย่างวิจิตร พิสดารสมควรที่จะบรรเลงอวดฝีมือได้

ประการที่สอง คือ ผู้บรรเลงต้องมีความแม่นยำ จดจำทำนอง เม็ดพรายและวิธีการที่ครูผู้แต่งได้ประดิษฐ์ไว้อย่างถ่องถ้วนทุกประการ

ประการที่สาม คือ ผู้บรรเลงมีความสามารถบรรเลงเดี่ยวเครื่อง ดนตรีชนิดนั้นๆ ได้ตามที่ครูผู้แต่งประดิษฐ์ไว้ ไม่ว่าจะโลดโผนหรือพลิ้วแพลง เพียงใด ก็สามารถทำได้ถูกต้องคล่องแคล่วไม่มีบกพร่อง (มนตรี ตราโมท, 2538: 32)

นอกจากนี้ครูมนตรี ตราโมท ได้อธิบายความหมายของการบรรเลง เพลงเดี่ยว และองค์ประกอบของการบรรเลงเพลงเดี่ยวไว้ดังนี้

การบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น มิใช่หมายความว่าต้องบรรเลงคนเดียว แล้วจะเป็นการบรรเลงเดี่ยว การบรรเลงเดี่ยวนั้น เพลง ทำนอง และผู้ บรรเลงจะต้องเหมาะสมที่จะเป็นการบรรเลงเดี่ยวด้วยจึงจะใช้ได้ อันที่จริง การบรรเลงเดี่ยวนั้น มิใช่ว่าจะบรรเลงผู้เดียวจริงๆ เวลาบรรเลงเพลงเดี่ยว

มักจะมีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น โทน-รำมะนา หรือสองหน้า และ ฉิ่ง สำหรับควบคุมหน้าทับบรรเลงไปด้วย (มนตรี ตราโมท, 2538: 45)

บุญช่วย โสวัตร ได้อธิบายลักษณะพิเศษที่สำคัญของเพลงเดี่ยวไว 10 ประการ มีใจความดังนี้

1. ความเป็นเลิศในความจำ
2. ความพิสดารในเชิงสำนวนกลอนเพลงที่ผู้ประพันธ์เพลงได้

ประดิษฐ์ไว้

3. สมรรถภาพในการบังคับเครื่องดนตรีของนักดนตรีผู้บรรเลง
4. สมรรถภาพในการบังคับเสียงของเครื่องดนตรี
5. สมรรถภาพในการใช้พลังงานเหมาะสม หรือความคงทนแห่ง

กำลัง

6. สมรรถภาพในการใช้สมาธิเข้าควบคุมการบรรเลง
7. ความพิเศษในการสอดใส่อารมณ์
8. ความเป็นเลิศในการใช้สติปัญญาในเชิงการประพันธ์เพลง
9. สมรรถภาพในการใช้ความเร็ว (ไหว)
10. สมรรถภาพการบูรณาการความสามารถพิเศษเข้าด้วยกัน (บุญช่วย

โสวัตร, 2531: 6)

ในการนี้สามารถสรุปได้ว่าเพลงเดี่ยวนั้นเป็นเพลงที่ใช้ในการอวดฝีมือของผู้บรรเลงที่จะถ่ายทอดออกมาอย่างไรให้เหมาะสมกับการบรรเลงเดี่ยวในเครื่องดนตรีนั้นๆ อีกประการหนึ่งคือเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์ทางเดี่ยวว่าแต่ละท่านสามารถคิดทางเพลงออกมาได้วิจิตรเพียงใด ซึ่งรายละเอียดของเพลงเดี่ยวในเครื่องดนตรีแต่ละประเภทจะมีลักษณะทางเพลงต่างกันไปในส่วนของระนาดเอกนั้น หากจะทำเพลงเดี่ยวสำหรับระนาดเอกจะต้องอาศัยองค์ประกอบของทางเดี่ยวระนาดเอก ได้แก่ การสะบัด การชยี้ การรวบคาบลูกคาบดอก การรวบทำนอง และดำเนินกลอนแบบเก็บยกตัวอย่างให้เห็นคือเพลงพญาโศก เรียกได้ว่าเป็นเพลงที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเดี่ยวระนาดเอก เหตุเพราะเป็นเพลงท่อนเดี่ยว ทางระนาดสามารถแสดงทาง



เดี่ยวได้ครอบงำประกอบ โดยเดี่ยวแรกจะเป็นการตีสะบัด ขยี้ เทียวที่ 2 จะเป็นการตีแบบบัวควบบลูกควบบดอก เทียวที่ 3 เป็นการตีแบบบัวทำนองทั้งท่อน และเทียวที่ 4 เป็นการดำเนินกลอนทางเก็บ แสดงให้เห็นว่าเป็นเพลงเดี่ยวของระนาดเอกที่ถ่ายทอดกลวิธีพิเศษออกมาได้ครบที่สุด นอกจากนี้การที่จะบรรเลงเดี่ยวได้นั้น ผู้บรรเลงจะต้องพร้อมด้วยความแม่นยำและการใช้กลวิธีพิเศษต่างๆ โดยไม่มีข้อบกพร่อง ซึ่งในการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ผู้เขียนได้เลือกเพลงที่ใช้มาทำทางเดี่ยวสำหรับระนาดเอก และยึดปฏิบัติการประพันธ์ทางเดี่ยวจากเพลงเดี่ยวพญาโศก โดยคำนึงถึงการใช้กลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับผู้บรรเลง

การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยระดับชาติ



ภาพที่ 1 ประกาศรับสมัครเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยและขับร้องระดับชาติ

ที่มา : Facebook ดนตรีไทย-มรภ.บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ในการประกวด ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้กำหนดคุณสมบัติผู้เข้าประกวดว่าต้องเป็นนักเรียน หรือนักศึกษาในระดับชั้น

ได้แก่ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า โดยผู้สมัคร 1 คน สามารถเข้าประกวดได้เพียง 1 รายการเท่านั้น และได้กำหนดประเภทของการแข่งขัน ประกอบด้วย การขับร้องเพลงไทย, การบรรเลงเดี่ยวซอสามสาย, การบรรเลงเดี่ยวซอด้วง, การบรรเลงเดี่ยวซออู้, การบรรเลงเดี่ยวจะเข้, การบรรเลงเดี่ยวขิม 7 หย่อง, การบรรเลงเดี่ยวซลุ่ยเพียงออ, การบรรเลงเดี่ยวปี่ใน, การบรรเลงเดี่ยวระนาดเอก, การบรรเลงเดี่ยวระนาดทุ้ม, การบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ และการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงเล็ก

จากรายละเอียดการประกวดดังกล่าว ผู้เขียนได้รับหน้าที่เป็นผู้ฝึกซ้อมให้นักเรียนโรงเรียนเทศบาลหางดงประชาคมสร้างสรรค์ จังหวัดเชียงใหม่ จากการเชิญชวนของครูเจริญ ขวัญใบจิว ตำแหน่งครูผู้สอนดนตรีไทย โดยได้ส่งเด็กนักเรียนเข้าประกวดแข่งขันรายการเดี่ยวระนาดเอกหนึ่งรายการ ได้แก่ เด็กชายศุภฤกษ์ ใบจิว นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งตามผู้เขียนที่ได้กล่าวไว้ตอนแรกว่าได้นำเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น นำมาประพันธ์เป็นทางเดี่ยวในครั้งนี้ โดยทางกองประกวดได้กำหนดโน้ตทำนองหลักสำหรับการประพันธ์ทางเดี่ยว ดังนี้

โน้ตทำนองหลัก เพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น

หน้าทับปรบไก่ 2 ชั้น

ท่อน 1

--- ล	- ตี ตี ตี	--- รี่	- ตี ตี ตี	- ล - ซ	ซ ซ - ตี	ตี ตี - รี่	รี่ รี่ - มี่
- ตี รี่	- ซ - ล	- ตี - ล	- ซ - ม	- ซ - ตี	- รี่ - มี่	- ซ - มี่	- รี่ - ตี
---	รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- ตี - ล	- ท รี่ ล	ทล ซ ม	- ร - ม	ล ซ - ล
- รี่ ตี	- ซ - ตี	ตี ตี - รี่	รี่ รี่ - มี่	- ซี่ - ลี่	- ซ - มี่	มี่ มี่ - รี่	รี่ รี่ - ตี

กลับต้น



ท่อน 2

- - - ท	- ท - ท	- รี่ - ท	- ล - ช	- ล ดั ล	ช ม - ช	- ม - -	ฟช ล -ดั
- - - รี่	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- ดี่ - ท	- ช ช ช	- ล - ท	- ล - ท	- ดี่ - รี่
- - - รี่	- รี่ - รี่	- ช ล ท	- รี่ - มี่	- ชี่ - ลี่	- ชี่ - มี่	มี่ มี่ - รี่	รี่ รี่ - ท
- ท - ท	ท ท - ล	ล ล - ช	ช ช - ม	- ร - ช	- ล - ท	- รี่ - ท	- ล - ช

กลับต้น

การประพันธ์ทางเดี่ยวระนาดเอกเพลงทวาประสิทธิ์ สองชั้น

ในการนำเสนอแนวคิดการประพันธ์เดี่ยวระนาดเอกเพลงทวาประสิทธิ์ สองชั้น ผู้เขียนขออธิบายศัพท์สังคีต เกี่ยวกับกลวิธีพิเศษสำหรับระนาดเอก ดังนี้

1. การตีฉาก คือวิธีการตีให้มือทั้งสองลงพร้อมกัน ได้น้ำหนักเท่ากัน
2. การตีส่งมือ หรือการตีสิม คือการตีเก็บสองมือพร้อมกัน โดยให้เสียงลงเท่ากันแล้วรีบยกมือขึ้นโดยเร็ว
3. การตีกรอ คือวิธีการตีคู่ต่างๆ สองมือสลับกันโดยละเอียด ด้วยน้ำหนักทั้งสองมือเท่ากัน โดยมือซ้ายต้องลงก่อนมือขวา
4. การตีสะเดาะ คือการตีคู่แปด 3 ครั้ง ห่างเท่าๆ กันโดยเร็ว และตียืนเฉพาะเสียงเดียวเท่านั้น
5. การตีสะบัด คือการตีคู่แปด 3 ครั้ง ห่างเท่าๆ กันโดยเร็ว ให้เสียงเคลื่อนที่เป็นคู่เสียงต่างๆ ดังนี้
 - การตีสะบัดสองเสียง คือการตีคู่แปด 3 ครั้ง 2 เสียง ห่างเท่าๆ กันโดยเร็ว
 - การตีสะบัดสามเสียง คือการตีคู่แปด 3 ครั้ง 3 เสียง ห่างเท่าๆ กันโดยเร็ว
 - การตีสะบัดข้ามเสียง คือการตีคู่แปด 3 ครั้ง ห่างเท่าๆ กันโดยเร็วแต่ไม่เรียงเสียง
 - การตีสะบัดร่อน คือการตีคู่แปด 3 ครั้ง ห่างเท่าๆ กันโดยเร็ว ให้

เสียงเคลื่อนที่เป็นคู่เสียงต่างๆ ด้วยวิธีเปิดหัวไม้เพียงให้สัมผัสกับผิวลูกกระนาบ แต่ลูกโดยเร็ว อาจจะซุดเดียวกัน หรือติดต่อกันหลายๆ ซุดก็ได้

6. การตีกระพือ คือวิธีการตีเน้นคู่แปด ให้เสียงดังกว่าปกติอย่างเป็นระเบียบ และหรือ เร่งจังหวะด้วยจุดประสงค์เฉพาะกิจ

7. การตีรัว คือการตีสลับมือ มือซ้ายลงก่อนมือขวา ตีรัวให้ละเอียด
หลายๆ

- การรัวลูกเดียว
- การตีรัวเป็นคู่ต่างๆ
- การตีรัวชั้น รัวลง คือวิธีการตีรัวเคลื่อนที่จากเสียงหนึ่งไปอีกเสียง

หนึ่ง

- การตีรัวคาบลูกคาบดอก คือวิธีการตีรัวเป็นทำนองเป็นวรรคตอน
ต่อด้วยการตีเก็บเป็นทำนองวรรคตอน

- การตีรัวเป็นทำนอง (รัวพื้น) คือวิธีการดำเนินทำนองเพลง ด้วยการ
ตีรัวตลอดทั้งท่อน

- การตีรัวกรอด คือวิธีการตีรัวโดยบังคับเสียงช่วงท้ายให้สั้นลง โดย
วิธีกดหัวไม้ตี

- การตีรัวกรุป คือวิธีการตีรัวโดยการกดหัวไม้ตี บังคับให้เสียงสั้นลง
อย่างฉับพลันในช่วงเริ่มต้น

- การตีรัวดู คือวิธีการตีรัวโดยเน้นกล้ำเนื้อแขนและหัวไหล่พร้อมทั้ง
เกร็งข้อมือ นิ้วชี้กดหัวไม้เพื่อให้เสียงมีน้ำหนักดังหนักแน่น

- การตีรัวเสียงโต มีวิธีคล้ายกับการตีรัวดู แต่บังคับให้เสียงโปร่งกว่า
โดยไม่กดหัวไม้และนิ้วชี้ เรียกว่ารัวแบบเปิดหัวไม้

- การตีรัวฉีกอก คือวิธีการตีรัวแยกมือออกจากกัน ไปหาเสียงต่างๆ

- การตีรัวก้าวกาย คือวิธีการตีรัวดำเนินทำนองด้วยวิธีพิเศษใน

ลักษณะการตีสลับมือสลับเสียงเป็นทำนองต่างๆ

- การตีรัวไขว้มือ คือวิธีการตีด้วยมือซ้ายอยู่เสียงหนึ่งแล้วใช้มือขวา
ไขว้มือซ้ายตีรัวคู่เสียงต่างๆ ตีไขว้เป็นคู่เสียงอยู่กับที่ หรือตีไขว้เป็นคู่เสียงเลื่อน



ขึ้นหรือเลื่อนลงตามทำนองเพลง

- การตีรัวกระพือ คือวิธีการตีรัวโดยเร่งเสียงให้ดังกว่าปกติ
- การตีรัวปรับ คือวิธีการตีรัวแต่กดไม้ให้สั้นสะท้อนน้อยที่สุดและ

ห้ามเสียงโดยวิธีการกดหัวไม้ที่เสียงสุดท้าย

8. การตีชัย คือวิธีการตีให้ถี่กว่าการตีเก็บเป็นสองเท่า
9. การตีตวาด คือวิธีการตีเน้นเสียงมือขวาให้หนักในเสียงแรกๆ
10. การตีกวาด คือวิธีการตีโดยใช้ไม้ตีลากไปบนผืนระนาด จะเป็น

จากเสียงสูงมาหาเสียงต่ำ หรือเสียงต่ำมาหาเสียงสูงก็ได้

11. การตีเน้น คือวิธีการตีที่ดังกว่าปกติ
12. การตีถ่างมือ คือวิธีการตีเก็บคู่แปด ผสมแยกคู่เสียง
13. การตีปรับ คือวิธีการตีเช่นเดียวกับการตีกรอ แต่กดไม้ให้สั้นสะท้อนน้อยที่สุดและห้ามเสียงโดยวิธีการกดหัวไม้ที่เสียงสุดท้าย (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2538: 87-88)

สำหรับการประพันธ์ทางเดียวระนาดเอกเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น เพื่อใช้ในการแข่งขันประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยระดับชาติ ระดับประถมศึกษา ผู้เขียนได้นำเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น ที่ทางกองประกวดได้กำหนดโน้ตทำนองหลักมาเป็นเกณฑ์ในการประกวดครั้งนี้ ผู้เขียนได้ประพันธ์ทางเดียวสำหรับระนาดเอกเป็นการบรรเลงท่อนละ 2 เที้ยว ในท่อนที่ 1 เป็นการใช้กลวิธีพิเศษในการสับัด การขยี้ การสะเดาะ และการตีรัวคาบลูกคาบดอก ส่วนท่อนที่ 2 เป็นการตีรัวทำนอง 1 เที้ยว และการตีเก็บเป็นคู่แปด 1 เที้ยว โดยได้คำนึงถึงผู้บรรเลงเป็นหลักว่าสามารถบรรเลงได้หรือไม่ โดยการประพันธ์ทางเดียวได้มีการตรวจสอบทักษะการบรรเลงเดี่ยวของผู้บรรเลงว่ามีพื้นฐานทักษะอยู่ในระดับใด จึงประพันธ์ทางและใช้กลวิธีพิเศษต่างๆ ให้เหมาะสมกับผู้บรรเลง ในการนี้ผู้เขียนจะนำเสนอแนวทางการประพันธ์ทางเดียวจากโน้ตที่ได้บันทึกเป็นทางเดียวสำหรับระนาดเอก โดยจะนำเสนอให้เห็นแนวทางการประพันธ์ไปทีละท่อน

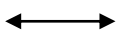
สัญลักษณ์แทนการบันทึกโน้ตสำหรับศัพท์ที่ใช้ในเพลงเดี่ยว



แทนการสะบัด



แทนการสะเดาะ



แทนการรื้อทำนอง

กำหนดใช้สัญลักษณ์การบันทึกโน้ตเป็นตาราง 8 ห้อง / 2 บรรทัด

ตัวอย่างเช่น

ตาราง	ห้องที่ ๑	ห้องที่ ๒	ห้องที่ ๓	ห้องที่ ๔	ห้องที่ ๕	ห้องที่ ๖	ห้องที่ ๗	ห้องที่ ๘
มือขวา	----	----	----	----	----	----	----	----
มือซ้าย	----	----	----	----	----	----	----	----

โน้ตเดี่ยวระนาดเอกเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น

บันทึกโน้ต: อาจารย์รณฤทธิ์ ไหมทอง

ท่อน 1 (เที่ยว 1)

ดรัม-ชล	ซด-ดัดดี	มรดิล	-ร่มรดิล-ดี	ทลซร	ชลท-ดี	ทดรัมมรดิล	ดิลดิลทลซม
ดรัม-ชล	ซด-ดัดด	มรดิล	-ร่มรดิล-ด	ทลซร	ชลท-ด	ทดรัมมรด	ดิลดิลทลซม

รัดล-ซม	มมม-รด	ชลท-ลทด	ทดรัม-ดรัม	ชลท-ลซ	พมรัมซ-ม	ซลดรัม	ร่มรัม-มด
รดล-ซม	มมม-รด	ชลท-ลทด	ทดรัม-ดรัม	ชลท-ลซ	พมรัมซ-ม	ซลดรัม	ร่มรัม-มด

ดรัม-มมม	มรด-รุ่ม	รัดล-ดัดดี	ทลซ-ลลล	ชลท-รล	ทลซม	รดทด	รดทล
ลซม-มมม	มรด-รุ่ม	รดล-ดัดด	ทลซ-ลลล	ชลท-รล	ทลซม	รดทด	รดทล

ทลท	ดลทด	รทด	มดรัม	ซมซ	ลมซ	ดิลซ	ซมรด
ทลท	ดลทด	รทด	มดรัม	ซมซ	ลมซ	ดิลซ	ซมรด



การประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงทวาประสิทธิ์ สองชั้น ในท่อนที่ 1 เทียวแรกผู้ประพันธ์กำหนดให้เป็นการขึ้นเพลงด้วยวิธีการ สะบัดขึ้นเพลง ผสมการกับตีสะเดาะ และมีการขยี้ในช่วงท้ายประโยคที่ 1 เพื่อแสดงถึงการขึ้นเพลงที่เหมาะสมกับเพลงเดี่ยว โดยใช้กลวิธีพิเศษที่ไม่ยากจนเกินไปสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งผู้บรรเลงสามารถบรรเลงได้เป็นอย่างดี ในท่อนนี้จะเป็นการประพันธ์ที่ใช้กลวิธีพิเศษ การสะบัด การขยี้ การสะเดาะ ผสมกับการดำเนินกลอนระนาดที่ยังคงยึดทำนองหลัก เป็นการดำเนินกลอนที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน จะสังเกตได้ว่าในเทียวแรกผู้ประพันธ์จะเน้นไปที่การสะบัดและการสะเดาะเป็นหลัก เนื่องจากผู้บรรเลงสามารถปฏิบัติในส่วนนี้ได้ดีกว่าการตีแบบขยี้ ซึ่งเป็นการแสดงในส่วนของจุดเด่นในทักษะของผู้บรรเลงให้มากที่สุด ในส่วนของแนวการบรรเลงในช่วงแรกจะอยู่ในจังหวะปานกลาง ไม่ช้า ไม่เร็วจนเกินไป เนื่องจากเป็นเพลงประเภท สองชั้น โดยการเพิ่มแนวในการบรรเลงจะเริ่มเร่งจังหวะขึ้นตั้งแต่ประโยคที่ 4 เพื่อส่งแนวสู่การบรรเลงสำหรับเทียวกลับ ทำให้สามารถบรรเลงกลวิธีคาบถูกคาบดอกได้ในแนวจังหวะที่เหมาะสม

ท่อน 1 (เทียว 2)

-ซุ-ด-ซุ-ด	-ซุ-ด-ซุ-ด	-ซุ-ด-ซุ-ด	-ซุ-ด-ซุ-ด	-ท-ซุ-ท-ท	-ด-ล-ด-ด	-ร-ท-ร-ร	-ม-ด-ม-ม
ซุ-ซุ-ซุ-ซุ	ซุ-ซุ-ซุ-ซุ	ซุ-ซุ-ซุ-ซุ	ซุ-ซุ-ซุ-ซุ	ล-ล-ล-ล	ท-ท-ท-ท	ด-ด-ด-ด	ร-ร-ร-ร

ดัลซุร	ซมรด	ทลซล	ทดรม	รมซล	ซดรัม	ดรัลท	ดมรด
ดลซุร	ซมรด	ทลซล	ทดรม	รมซล	ซดรม	ดรัลท	ดมรด

ซลทซ	ลทดรี	ดมรด	มรดล	-ม-ด-ม-ม	-ด-ม-ม-ด	-ด-ล-ด-ด	-ล-ด-ด-ล
ซลทซ	ลทดรี	ดมรด	มรดล	ร-ร-ร-ร	ร-ร-ร-ร	ท-ท-ท-ท	ท-ท-ท-ท

ดัลซุร	ซมรด	ทลซล	ทดรม	รมซล	ซดรัม	ดรัลท	ดมรด
ดลซุร	ซมรด	ทลซล	ทดรม	รมซล	ซดรม	ดรัลท	ดมรด

การประพันธ์ในเที่ยวที่ 2 เป็นการตีแบบรวบคาบลูกคาบดอก โดยยังคงยึดลูกตกของทำนองหลักไว้ ในการกลับต้นเป็นการตีรวบแบบง่ายๆ คือ การตีรวบยืนที่เสียงเดียวสลับเสียงต่ำและเสียงสูง สังเกตได้ใน 4 ห้องแรก จากนั้นจะเป็นการตีแบบรวบทำนองขึ้นไปทีละเสียง ซึ่งเป็นการตีรวบแบบพื้นฐานไม่ยากจนเกินไป ในประโยคที่ 2 สังเกตจาก 4 ห้องสุดท้ายจากเป็นการตีรวบทำนองที่ยากขึ้นมาจากแบบแรก การรวบในลักษณะนี้จะสามารถตีได้หลายแบบ ขึ้นอยู่กับความคล่องตัวของผู้บรรเลง ซึ่งผู้เขียนได้ใช้การรวบทำนองแบบง่ายที่สุด มีการเคลื่อนที่ของมือเพียงสองกลุ่มเสียง เมื่อนำไปทดสอบกับผู้บรรเลงในหลายๆ รูปแบบ ปรากฏว่าผู้บรรเลงสามารถบรรเลงรวบในลักษณะนี้ได้เพียงแบบเดียวเท่านั้น การบรรเลงรวบทำนองในลักษณะนี้จึงใช้ในหลายๆ ช่วงการบรรเลง เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดระหว่างการบรรเลง

ท่อน 2 (เที่ยว 1)

-ร-ม-ร-ช	-ท-ช-ท-ท	-ท-ม-ม-ท	-ช-ท-ท-ช	-ด-ม-ช-ม	-ด-ม-ช-ช	-ม-ล-ด-ล	-ม-ล-ด-ด
ร-ร-ร-ร	ล-ล-ล-ล	ร-ร-ร-ร	ล-ล-ล-ล	ร-ร-ร-ร	ร-ร-ช-	ช-ช-ช-ช	ช-ช-ด-

-ท-ช-ท-ท	-ร-ท-ร-ร	-ม-ด-ม-ม	-ท-ร-ร-ท	-ช-ท-ท-ช	-ท-ช-ท-ท	-ท-ร-ร-ท	-ร-ท-ร-ร
ล-ล-ล-ล	ด-ด-ด-ด	ร-ร-ร-ร	ด-ด-ด-ด	ล-ล-ล-ล	ล-ล-ล-ล	ด-ด-ด-ด	ด-ด-ด-ด

-ร-ร-ร-ร	-ร-ร-ร-ร	-ท-ช-ท-ท	-ม-ท-ม-ม	-ช-ม-ช-ม	-ม-ม-ม-ม	-ร-ร-ร-ร	-ท-ท-ท-ท
ล-ล-ล-ล	ล-ล-ล-ล	ล-ล-ล-ล	ร-ร-ร-ร	ช-ช-ช-ช	ม-ม-ม-ม	ร-ร-ร-ร	ท-ท-ท-ท

-ท-ท-ท-ท	-ล-ล-ล-ล	-ช-ช-ช-ช	-ม-ม-ม-ม	ฟมรม	ฟชลท	ชลมฟ	ชทลช
ฟ-ท-ฟ-ท	ม-ล-ม-ล	ร-ช-ร-ช	ท-ม-ท-ม	ฟมรม	ฟชลท	ชลมฟ	ชทลช

การประพันธ์ในท่อน 2 เที่ยวแรก ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการตีรวบทำนองเกือบทั้งทั้งท่อน เนื่องจากในท่อนนี้ตั้งใจจะประพันธ์เพื่อแสดงความสามารถในการบรรเลงรวบทำนอง โดยได้เลือกใช้สำนวนกลอนที่ผู้



บรรเลงสามารถบรรเลงได้ ในสำนวนรวีทำนองจะมีความคล้ายคลึงกับท่อน 1 เทียบที่ 2 การเคลื่อนที่ของทำนองจะเป็นการใช้สำนวนกลอนที่ให้ลูกกระนาด ไม่ห่างกันมาก เพื่อความคล่องและสะดวกต่อการบรรเลง นอกจากการรวี ทำนองแล้วยังมีการใช้สำนวนของการบรรเลงเหวี่ยงมือเป็นคู่ 8 ซึ่งผู้ประพันธ์ จะใส่ไว้ในช่วงท้ายๆ เพลง สังเกตจากโน้ตในประโยคที่ 3 ช่วงวรรคหลังถึง วรรคแรกของประโยคที่ 4 เป็นทำนองที่สามารถบรรเลงได้ง่าย และเพื่อเพิ่ม แนวส่งไปสู่การบรรเลงทำนองเก็บในเที่ยวหลังได้อย่างลงตัว

126

ท่อน 2 (เที่ยว 2)

รมฟช	ฟชลท	ดรมร	ดทลช	ฟมรม	ฟชลช	มรดล	ดมรด
รมฟช	ฟชลท	ดรมร	ดทลช	ฟมรม	ฟชลช	มรดล	ดมรด

ทลทช	ลทตร	ฟมรม	ฟชลท	ดรมล	ทตรช	ลทดฟ	ชลทร
ทลทช	ลทตร	ฟมรม	ฟชลท	ดรมล	ทตรช	ลทดฟ	ชลทร

ลชลท	รมรท	ลชลท	ลทรม	ฟรมฟ	ชมฟช	ลฟชล	ทชลท
ลชลท	รมรท	ลชลท	ลทรม	ฟรมฟ	ชมฟช	ลฟชล	ทชลท

ลทตม	รตทร	ดทลต	ทลชม	-ชลท	-ร-ม	-ร-ล	ชชชช
ลทตม	รตทร	ดทลต	ทลชม	-ชลท	-ร-ม	-ร-ล	ชชชช

จบ

ในการประพันธ์สำหรับเที่ยวสุดท้าย เป็นการแสดงฝีมือการบรรเลง โดยการตีทำนองเก็บคู่แปดแบบธรรมดา โดยไม่มีกลวิธีที่ซับซ้อน เพียงแต่ เป็นการโหว้ถึงการบรรเลงที่เป็นพื้นฐานในการตีระนาดเอกสำหรับผู้บรรเลง เอง ต้องมีพร้อมในเรื่องของความเท่ากันของมือทั้งสองข้าง น้ำหนักเสียงใน การลงน้ำหนักของทั้งสองมือ ซึ่งถือว่าค่อนข้างยากสำหรับการบรรเลงเพลง เดี่ยวเพราะมักจะจะอยู่ในเที่ยวสุดท้ายของการบรรเลง ฉะนั้น ผู้บรรเลงต้อง มีการฝึกฝนในเรื่องของพื้นฐาน และการใช้กำลังในการบรรเลงระนาดเอกมา เป็นอย่างดี ในสำนวนกลอนของเที่ยวสุดท้ายผู้ประพันธ์ได้ใช้สำนวนกลอน

แบบธรรมดาและเพิ่มสำนวนกลอนที่เป็นการฝากเสียง เรียกว่า “กลอนฝาก” นำมาใช้ให้เหมาะสมกับเพลงเดิวยามากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากประโยคที่ 2 วรรคหลัง และประโยคที่ 4 วรรคแรก แนวการบรรเลงในท่อนนี้จะเป็แนวเร็วขึ้น โดยต้องอยู่ในระดับที่ผู้บรรเลงสามารถทำความเร็วได้ ในการจบเพลงจะจบลงด้วยการสับัดเสียงและทอดแนวลง เป็นการจบเพลงโดยสมบูรณ์



ประกาศวิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
เรื่อง ผลการตัดสินการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยและขับร้องระดับชาติ
“เสริมประสบการณ์ สืบสานสืบทอดศิลป์ไทย”
โครงการ ๕๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้า
งานวันคล้ายวันเฉลิมฉลองเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๔
และวาระครบรอบ ๕๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้า

พณนี้ วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จัดการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยและขับร้องระดับชาติ และขับร้องระดับชาติ “เสริมประสบการณ์ สืบสานสืบทอดศิลป์ไทย” โครงการ ๕๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้า งานวันคล้ายวันเฉลิมฉลองเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ และวาระครบรอบ ๕๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้า

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาและตัดสินการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยและขับร้องระดับชาติ “เสริมประสบการณ์ สืบสานสืบทอดศิลป์ไทย” รอบชิงชนะเลิศ ในรายการประกวดระดับประถมศึกษา กลุ่มช่อเดี่ยว ซอด้วงสามสาย จะเข้ โขน ๓ พยางค์ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม พิณวงใหญ่ และซออู้วงเล็ก รวมทั้งรายการประกวดระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา กลุ่มซอด้วงซออู้และปี่ในเรียบร้อยแล้ว ดังรายละเอียดตามเอกสารแนบท้ายประกาศ

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๔

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา วิไลเกษม)
คณบดีวิทยาลัยการดนตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

๖.ระนาดเอก

รางวัล	ชื่อ-นามสกุลผู้เข้าประกวด
รางวัลเหรียญทอง อันดับที่ ๑	เด็กชายศุภฤกษ์ ไบรัมย์
รางวัลเหรียญทอง อันดับที่ ๒	เด็กชายชัชฌา ซลิตฮางกูร
รางวัลเหรียญทอง อันดับที่ ๓	เด็กหญิงภัทรศยา ก้าวางษ์
รางวัลเหรียญทอง	เด็กชายอดิเทพ พิพิธกันต์
รางวัลเหรียญทอง	เด็กชายวิทยา บุญประกอบ
รางวัลเหรียญเงิน	เด็กชายณพิชญ์ สิงห์ตะละ
รางวัลเหรียญทองแดง	เด็กชายรัชชานนท์ ยอดคำเนิน

ภาพที่ 2 ผลการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีและขับร้องและดับชาติ ระนาด
เอกระดับประถมศึกษา

ที่มา : Facebook ดนตรีไทย-มรรบ้านสมเด็จเจ้าพระยา



ภาพที่ 3 ภาพการประกวดเดี่ยวระนาดเอกเพลงทเวาประสิทธิ์ ส่องชั้น
โดยการบันทึก VDO

ที่มา : ผู้เขียน

สรุป

จากการประพันธ์เดี่ยวระนาดเอกเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในรายการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยและขับร้องระดับชาติ “เสริมประสบการณ์สืบสานสังคีตศิลป์ไทย” โครงการ 50 ปีดนตรีบ้านสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ประจำปีพุทธศักราช 2564 และวาระครบรอบ 50 ปีดนตรีบ้านสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยได้ประพันธ์ทางเดี่ยวสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีเกณฑ์กำหนดเพลงประเภทสองชั้นให้ผู้เข้าประกวดเลือกเพื่อนำมาประพันธ์เป็นทางเดี่ยวทั้งสิ้น 3 เพลง ได้แก่ เพลงการเวกเล็ก สองชั้น เพลงครอบจักรวาล สองชั้น และเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น ในการนี้ได้เลือกเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น มาประพันธ์เป็นทางเดี่ยวสำหรับระนาดเอก เนื่องจากเป็นเพลง 2 ท่อน มีทำนองที่จดจำง่ายและมีสำนวนเพลงโดดเด่นไพเราะ การประพันธ์ทางเดี่ยวได้ใช้กลวิธีพิเศษตามแบบของระนาดเอกทุกประการ ในท่อน 1 เที้ยวแรกได้ใช้กลวิธีการสับัด การสะเดาะ และการขยี้ เพื่อแสดงถึงการใช้กลวิธีในการบรรเลง ส่วนท่อน 1 เที้ยวกลับใช้กลวิธีการรวบคาบลูกคาบดอกผสมการตีเก็บคู่แปด ท่อน 2 เที้ยวแรก เป็นการแสดงกลวิธีพิเศษโดยการตีรวทำนองทั้งท่อน ซึ่งถือว่าเป็นการใช้กลวิธีที่ยากต่อการบรรเลงสำหรับระดับประถมศึกษาพอสมควร แต่ผู้ประพันธ์ได้คำนึงถึงผู้บรรเลงเป็นหลักจึงได้เลือกใช้สำนวนของการตีรวทำนองที่ง่ายที่สุดต่อการบรรเลง ในส่วนของท่อน 2 เที้ยวกลับ เป็นการบรรเลงแบบตีคู่แปดทั้งท่อน โดยได้ประพันธ์สำนวนกลอนที่ยากขึ้นมาอีกระดับ เป็นสำนวนกลอนที่เรียกว่า กลอนฝาก มาใช้ในการบรรเลงเพื่อให้มีความสำนวนกลอนที่ต่างจากสำนวนกลอนทั่วไป ในการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงทเวาประสิทธิ์ สองชั้น ผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดให้แก่ผู้เข้าประกวด ได้แก่ เด็กชายศุภฤกษ์ ใบจิว นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเทศบาลทางดงประชาคมสร้างสรรค์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้เข้าประกวดสามารถบรรเลงได้ออกมาเป็นอย่างดีและน่าพอใจ ในการประกวดครั้งนี้ผล



ปรากฏว่าได้รับรางวัลชนะเลิศเหรียญทอง อันดับที่ 1 ของการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยระดับชาติ การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยและขับร้องระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

- ช่อทิพย์ ภูมณี. (2564). การถ่ายทอดความรู้การบรรเลงจะเข้ของครูสุ
ธารณ บัวทั้ง. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์, 16(1), 258.
- บุญช่วย โสวัตร. (2531). “คุณค่าของดนตรีไทย” หนังสือที่ระลึกงานไหว้
ครูและครอบดนตรี ไทยประจำปี ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์พิชญ์ แก้วกุลธร และคณะ. (2558). การศึกษาวิธีการประพันธ์ และ
วิธีการบรรเลงเพลงเดี่ยวระนาดเอกของพันโทเสนาะหลวง
สุนทร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 21/(3), 203.
- มนตรี ตราโมท. (2538). “การบรรเลงเดี่ยว” ใน สุนจิบัตรงานมหกรรม
เดี่ยวเพลงไทยชัยมงคล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล กรม
ศิลปากรและสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย.
- มนตรี ตราโมท. (2540). **ดุริยางคศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ธนาคารกสิกรไทย.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาค
ประวัติและบทร้องเพลงเถา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4)
กรุงเทพฯ: สนามเสือป่า พระราชวังเขตดุสิต.
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2538). **สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา.
เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ:
ประกายพริก.

การประยุกต์ใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

The application of the concept of the marketing mix to
promote Agri-tourism in Chiang Mai province

มัทรี สี่มา* อีรพิพัฒน์ ธนาบุญญาเสถียร** เมษา คำแก้ว และอภิษฐา เดชพันธ์

* อาจารย์ หลักสูตรการท่องเที่ยวและการบริการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

** นักศึกษา หลักสูตรการท่องเที่ยวและการบริการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

E-mail : matsee.s@rmutl.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix: 7Ps) และเพื่อประยุกต์ใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจและหลากหลาย ($\bar{x} = 3.90$) สินค้าและบริการมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ ($\bar{x} = 3.99$) มีการจัดจำหน่ายสินค้าภายในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.22$) อีกทั้งยังมีการส่งเสริมการขายผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook Twitter Youtube Line เป็นต้น ($\bar{x} = 4.31$) มีบุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.95$) รวมถึงมีการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละจุดในแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ($\bar{x} = 4.16$) และแหล่งท่องเที่ยวมีเว็บไซต์หรือFacebook page ที่ให้บริการจองได้สะดวกและทันสมัย ($\bar{x} = 4.21$) อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยประยุกต์ใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการ



จำเป็นต้องมีสินค้าแปรรูปทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย มีการกำหนดราคาให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับและเกิดความคุ้มค่าเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านตัวแทนจำหน่ายและห้างสรรพสินค้า อีกทั้งยังต้องดำเนินการส่งเสริมการขายผ่านสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ใช้สื่อออนไลน์สามารถเข้าถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวได้ รวมถึงจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะการสื่อสารข้อมูลที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเวลาในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน และจำเป็นต้องประยุกต์ใช้บรรจุกุณธ์ที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, ส่วนประสมทางการตลาดบริการ

Abstract

This is the quantitative research aimed to study the concept of Service Marketing Mix (7Ps) and to apply the concept of Service Marketing mix in promoting Agri-tourism in Chiang Mai province. The research was found that tourist activities are interesting and diverse Agri-tourism ($\bar{x}$ = 3.90), Products and services have reasonable prices with quality ($\bar{x}$ = 3.99), Products are distributed within the tourist attractions ($\bar{x}$ = 4.22), There are also online promotions such as Facebook, Twitter, YouTube Line, etc. ($\bar{x}$ = 4.31), there is enough personnel to provide services within the tourist attraction ($\bar{x}$ = 3.95), Including routing in each point of attraction as well ($\bar{x}$ = 4.16) and tourist attractions have a website or Facebook page that offers convenient and modern booking services.

However, processed agricultural products need to be diversified, prices are set by the benefits that the tourists will receive and create value for money, more channels for distributing products through dealers and department stores. Besides, promotional campaigns must be carried out through offline media so that non-online tourists can access the information of the tourist attraction, as well as provide staff training for communication skills that can attract the attention of tourists. Moreover, time management is required for the clear navigation of the attractions. And it is necessary to apply environmentally friendly packaging.

Keywords : Agri-tourism, Tourism promotion, Service Marketing Mix



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทยแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม การท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ คือ การท่องเที่ยวที่ผสมผสานการท่องเที่ยวกับความต้องการอื่นเพิ่มเติม เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home stay & Farm stay Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agri-tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษที่ได้รับความนิยมมากที่สุด กล่าวคือ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้และก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและเกษตรกร รวมถึงนักท่องเที่ยวได้ชื่นชมความงามของแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย (ชวลินุช อุทยาน, 2560; เทพกร ณ สงขลา, 2560) อีกทั้งยังเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อชื่นชมความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น และยังสามารถรักษาทรัพยากรการเกษตรควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม (บริษัท เดอะเวิร์ลด์ คอมมิวนิตี แมนเนจเม้นท์ จำกัด, 2563) นอกจากนี้

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยว และยังสร้างสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากยิ่งขึ้น เช่น โครงการสาธิตการเกษตรแบบพอเพียง โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจัดให้มี

ทางเดินบนไรรู้ว่ามีมุมถ่ายรูป จึงสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้าเยี่ยมชม เรียนรู้วิถีการเกษตร ถือได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอีกด้วย (พีระนัท พรนิเสน, 2562) อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยยังขาดจุดขายและจุดดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในระดับสากล รวมถึงการขาดการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่ดี จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีจำนวนน้อย (จิรนนท์ เข็มจันทร์, 2561) ทั้งนี้ในปี พ.ศ.2558 หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ค้นคว้าหาแนวทางในการพัฒนา และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งการวางแผนการตลาดด้านการท่องเที่ยวนั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจและการชักจูงนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวในสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยว โดยหลักการตลาดเบื้องต้นที่จะนำมาส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ทั้งนี้ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix) คือ แนวคิดหรือองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานด้านการตลาดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการ เป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ กิจการธุรกิจจำเป็นต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix) ประกอบไปด้วยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) ด้านบุคลากร (People) ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Evidence) ด้านกระบวนการ (Process) และสามารถเรียกส่วนประสมทางการตลาดบริการได้อีกอย่างหนึ่งว่า 7Ps (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2560) ดังนั้นแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix: 7Ps) จึงเป็นแนวคิดการตลาดการท่องเที่ยวที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริม



การตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อสร้างการรับรู้และการมีตัวตนของแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะเป็นการจัดแผนการตลาดทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจและชักจูงนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในสถานที่เป้าหมายได้

จากข้อมูลข้างต้น การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กิจกรรมการให้ข่าวและประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการตลาด รวมถึงการนำแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix : 7Ps) มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการตลาดให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเลือกเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น อีกทั้งผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวและเกิดการมาเที่ยวซ้ำ รวมถึงการบอกต่อให้กับผู้อื่นทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นที่รู้จักและเป็นอีกจุดมุ่งหมายหลักในการเดินทางท่องเที่ยวอีกด้วย

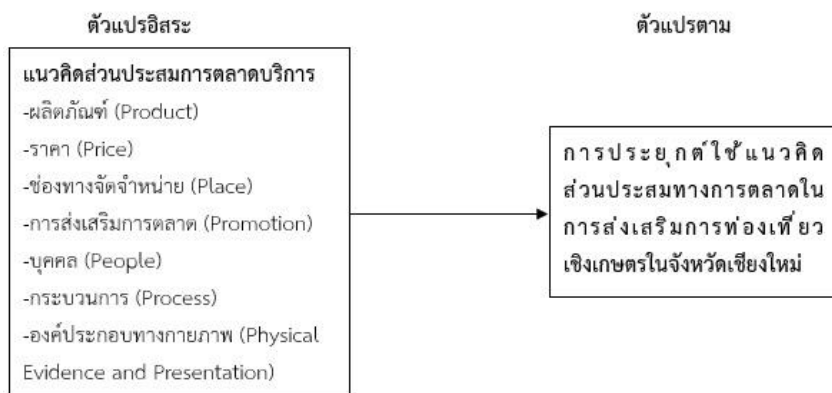
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Service Marketing Mix: 7Ps)
2. เพื่อประยุกต์ใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถนำแนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถนำแนวคิดกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการรับรู้และการสร้างจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวได้

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและเกษตรกร ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม อีกทั้งยัง



เป็นรูปแบบท่องเที่ยวที่เกิดการนำทรัพยากรทางด้านการเกษตร เช่น สวนเกษตร การปลูกพืชสวนและฟาร์มปศุสัตว์มาจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมความงามและพักผ่อนหย่อนใจ เป็นการสร้างโอกาสและรายได้เสริมให้กับเกษตรกรเจ้าของพื้นที่เกษตรนั้นๆ (กรมการท่องเที่ยว, 2552 ; เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร, 2560) ในขณะเดียวกัน เทพกร ณ สงขลา (2559) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายในการให้โอกาสแก่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งได้รับความเพลิดเพลินและการพักผ่อน และในแง่เกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นการนำทรัพยากรทางการเกษตรและวัฒนธรรมการเกษตรมาเป็นทรัพยากรในการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นความเป็นอยู่ของชุมชนชนบทให้มีรายได้เพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการเกษตร การผสมผสานทางวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบอย่างมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและความเจริญก้าวหน้าทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอีกด้วย ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยได้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น มีจุดประสงค์ของการเดินทางและการเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นไปตามกระแสนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ความปลอดภัย (Security) ที่รวมถึงภัยธรรมชาติ และ

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (Sanitation) ความสะอาดปราศจากโรค และมลพิษทั้งอากาศ น้ำดื่ม และสิ่งปฏิกูลต่างๆ และความพึงพอใจ (Satisfaction) ในประสบการณ์ (กองทุนสุขภาพสีเขียว, 2559)

1. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การชมสวนผักผลไม้ การศึกษาการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งมีเกณฑ์การแบ่งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถแบ่งได้ตามขนาดพื้นที่ ลักษณะเจ้าของกิจการ ลักษณะกิจกรรมทางการเกษตร และลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว เกษตรกรที่จะเริ่มดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถเลือกรูปแบบตามความเหมาะสม ตามขนาดพื้นที่ เงินทุน แหล่งที่ตั้ง การตลาดและ ผลผลิตทางการเกษตรที่มี ทั้งนี้ผู้ประกอบการสามารถประเมินความเป็นไปได้ตามหลักพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยว โดยผลสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การสร้างรายได้เพิ่มเติมจากการประกอบเกษตรกรรมหลักในปัจจุบัน (กรมการท่องเที่ยว, 2559; เทพกรณ สงขลา, 2559) ซึ่งเกณฑ์การแบ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีดังนี้

1. แบ่งตามลักษณะกิจกรรมการเกษตรหลัก สามารถแบ่งได้ 5 ประเภท คือ

1.1 การเพาะปลูก หมายถึงการปลูกพืช มีหลายชนิด โดยลักษณะธรรมชาติของพืชแต่ละชนิดก็แตกต่างกันไป แบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น วิธีการปลูก การดูแลรักษา การนำไปใช้ประโยชน์ แต่ในรูปแบบนี้ได้จัดแบ่งลักษณะการปลูกและดูแลรักษาออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

1.1.1 พืชสวน หมายถึง พืชที่ปลูกในเนื้อที่น้อย สามารถให้ผลตอบแทนสูง ต้องการดูแลรักษามาก

1.1.2 พืชไร่ หมายถึง พืชที่ปลูกโดยใช้เนื้อที่มาก มีการเจริญเติบโตเร็วไม่ต้องการดูแลรักษามากเหมือนพืชสวน ส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก ผลผลิตของพืชไร่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและชีวิตประจำวันของ



คนไทย โดยใช้บริโภคเป็นอาหารหลัก และส่งเป็นสินค้าออกจัดเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งสามารถนำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมากเช่น ข้าว ข้าวโพด อ้อย ถั่วต่างๆ ยาสูบ ฝ้าย มันสำปะหลัง เป็นต้น (วาริชต์ มัธยมบุรุษ, 2555)

1.2 การเลี้ยงสัตว์ คือ การบำรุงรักษาเลี้ยงดูสัตว์ให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์และได้รับผลตอบแทนจากสัตว์ไม่ว่าจะเป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558)

1.3 การประมง หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งปัจจุบันการประมงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.3.1 การประมงน้ำจืด หมายถึง การจับปลาในแม่น้ำลำคลองทั่วไปโดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมตามลักษณะภูมิประเทศและชนิดของปลา การประมงจัดเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้แก่ประชากร (กรมประมง, 2556)

1.3.2 การประมงทะเล คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีผู้ประกอบการลงทุนจ้างชาวประมงและใช้เรือขนาดใหญ่ในการจับปลา (กรมประมง, 2556)

1.4 การเกษตรและป่าไม้ หมายถึง การเพาะปลูกพืช เช่น การทำนา การทำสวนผลไม้ การทำไร่ และการประกอบอาชีพเกี่ยวกับป่า เช่น การปลูกป่าไม้เศรษฐกิจ การนำผลผลิตจากป่ามาแปรรูปให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น (วาริชต์ มัธยมบุรุษ, 2555)

1.5 การเกษตรแบบผสมผสาน หมายถึง เกษตรที่มีการปลูกพืชและมีการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวเนื่องประโยชน์ต่อกัน มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่อย่างเหมาะสม มีความสมดุลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และเกิดการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพืชและสัตว์ เศรษฐกิจและผลผลิตที่ได้จากการปลูกพืชจะเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์

ในทางตรงกันข้าม ผลที่ได้จากการเลี้ยงสัตว์ก็จะเป็นประโยชน์ต่อพืชด้วย (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2556)

2. แบ่งตามลักษณะเจ้าของกิจการ และการบริหารจัดการ สามารถแบ่งได้เป็น 7 ประเภทได้แก่

2.1 โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หมายถึง โครงการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงวางแผนพัฒนา ทรงเสนอแนะให้รัฐบาลร่วมดำเนินการตามแนวพระราชดำริ โดยร่วมทรงงานกับหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งมีทั้งฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร โครงการตามพระราชดำรินี้ในปัจจุบันเรียกว่า “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ปัจจุบันมีลักษณะที่เป็นโครงการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น โครงการเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือโครงการที่มีลักษณะเป็นงานวิจัย โครงการหลวงพัฒนาชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ โครงการศึกษาการพัฒนาพื้นที่ห้วยฮ่องไคร้เชียงใหม่ และโครงการพัฒนาต่อยอด เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

2.2 บริหารจัดการโดยภาครัฐ (หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ) หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันระหว่างเจ้าของธุรกิจและหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริหารขององค์กรที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการและการควบคุมกิจการ ให้ดำเนินไปตามนโยบาย จนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรวางไว้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพที่สุด (ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์, 2556)

2.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556)

2.4 องค์กรเอกชน ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถเลือกรูปแบบตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามขนาดพื้นที่ และเงินทุน



แหล่งที่ตั้ง การตลาด ผลผลิตทางการเกษตรที่มีซึ่งการเริ่มประกอบการนั้นสามารถดำเนินการและประเมินความเป็นไปได้ด้วยตนเอง (ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป, 2557)

2.5 บริษัทเอกชน การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มซึ่งมุ่งเน้นไปที่การท่องเที่ยวไปยังฟาร์มการเกษตรหรือฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อเป็นการสัมผัสกับธรรมชาติและท่องเที่ยวไปในตัว อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจที่สามารถเข้าร่วมได้ เช่น การเก็บผลไม้ การขี่ม้า การศึกษากระบวนการทำไวน์ การร่วมงานเทศกาลเก็บเกี่ยวตามฤดูกาลและอื่นๆ อีกมากมาย กิจกรรมเหล่านี้เต็มเปี่ยมไปด้วยประสบการณ์ที่หลากหลายและน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวหลายๆ กลุ่มเป็นเหตุให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การทำการเกษตรในหลายๆ รูปแบบ (Mice Intelligence Center, 2018)

2.6 วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบผสมผสานที่นำความโดดเด่นของชุมชนมาให้บริการนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสุขกายสุขใจและความรู้ด้านการเกษตรที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและเกิดการท่องเที่ยวซ้ำ (กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลเขาบายศรี, 2563)

2.7 บุคคลทั่วไป การนำกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาต่อยอดพัฒนาเป็นแหล่งต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว และเป็นการสร้างตลาดสินค้าเกษตรขึ้นในชุมชนทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชนเกษตร และเกิดการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนได้อย่างที่ใจปรารถนา (สรณพงษ์ บัวโรย, 2556)

3. แบ่งตามขนาดของแหล่งท่องเที่ยวกำหนดตามขนาดพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวแบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่

3.1 แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ 51 ไร่ขึ้นไปและมีจัดการวางแผนระบบที่ดีมีบุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น สามพรานโมเดล จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

3.2 แหล่งท่องเที่ยวขนาดกลาง คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ 21-50 ไร่มีการจัดการวางแผนระบบที่น้อยกว่าแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่มีบุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวแต่น้อยกว่าแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ เช่น ไร่ปลูกรัก จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

3.3 แหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็ก คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ไม่เกิน 20 ไร่การจัดการวางแผนระบบที่น้อยกว่าแหล่งท่องเที่ยวขนาดกลางมีบุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวแต่น้อยกว่าแหล่งท่องเที่ยวขนาดกลาง เช่น ฟาร์มตาเล็ก จังหวัดนครนายก เป็นต้น ทั้งนี้ การนำเสนอรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของนักท่องเที่ยวและลักษณะกิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ดังนี้ (เทพกร ณ สงขลา, 2559)

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการสาธิตแหล่งท่องเที่ยวที่ เน้นกิจกรรมการสาธิตได้แก่ ฟาร์มเพาะเห็ด ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และการแปรรูปของอาหาร แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จะเตรียมขั้นตอนต่างๆ ของการผลิตทั้งวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อที่จะสาธิตให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และต้องการประสบการณ์ไปพัฒนาอาชีพเกษตรของตนเอง

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการให้ความรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งหมดมีกิจกรรมการให้ความรู้ แต่ไม่ใช่กิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด มีแหล่งท่องเที่ยวบางประเภทเท่านั้นที่จะเน้นกิจกรรมการให้ความรู้ทางการเกษตร ได้แก่ ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ มีการเตรียมสถานที่ การบรรยายและมีวิทยากร ให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์



กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทแบบนี้เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชน แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์การเกษตร แต่โดยภาพรวมแล้วการจำหน่ายสินค้าให้นักท่องเที่ยว ไม่ใช่กิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วงกลาง มีเพียงแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่รวบรวมสินค้าชุมชนเพื่อการจำหน่าย โดยมีการสาธิตการแปรรูปขนมชนิดต่างๆ ร่วมด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบแนะนำธุรกิจเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเช่น ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และฟาร์มเพาะเห็ดเกษตรกรจากพื้นที่ต่างๆ เดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบการศึกษาดูงาน แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้นอกจากจะให้ข้อมูลด้านการผลิตและการลงทุนแล้วยังผลิตวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงผึ้งและการเพาะเห็ดเพื่อจำหน่ายให้ผู้สนใจลงทุนธุรกิจ (เทพกร ณ สงขลา, 2559)

1.2 การจัดการบริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งมีหลักการพื้นฐานในการบริหารจัดการเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ การนำเสนอแนวคิดการจัดการธุรกิจเพื่อให้เกิดเป้าหมายการบริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ภายใต้หลักการธุรกิจท่องเที่ยวทั่วไปนั้น การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวมีองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558)

1. ตลาดการท่องเที่ยว ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายสนใจเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว

2. การขนส่ง การจัดให้มีการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยพาหนะประเภทต่างๆ ไปยังแหล่งท่องเที่ยว

3. ทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและยังเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งสิ่งดึงดูดความสนใจเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทางไปท่องเที่ยว

4. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่จะรองรับในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางนั้นเกิดความสะดวกและความปลอดภัย

2. แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวบริการ (Marketing Mix)

การตลาดเป็นกระบวนการทางสังคมและกระบวนการทางการจัดการ เพื่อให้องค์กรหรือธุรกิจบรรลุความจำเป็นและความต้องการ ผ่านการสร้างสรรคและการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์และคุณค่า การตลาดเป็นกิจกรรมของระบบธุรกิจที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นกระบวนการวางแผนการดำเนินการและตอบสนองความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและทำให้เกิดความพอใจต่อองค์กร (สุตาพร กุณชลบุตร, 2557) และบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยมีเป้าหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ของความหมายนี้แสดงให้เห็นถึงเครื่องมือทางการตลาดที่สำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) หรือ ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing mix) 4Ps ขยายความได้ (Kotler, 2015) ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งใดๆ ที่ต้องการนำเสนอต่อการตลาดเพื่อสนองความจำเป็นหรือความต้องการ ผลิตภัณฑ์ประกอบไปด้วยสินค้าที่เป็นรูปธรรม (Physical goods) การบริการ (Service) ประสบการณ์ (Experiences) เหตุการณ์ (Event) บุคคล (People) สถานที่ (Places) ทรัพย์สิน (Properties) องค์กร (Organization) สารสนเทศ (Information) และความคิด (Idea) นักการตลาดได้แบ่งประเภทผลิตภัณฑ์ตามพื้นฐานของความแตกต่างในลักษณะของผลิตภัณฑ์ในแต่ละอย่างมีกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่เหมาะสมเฉพาะตนเอง (Kotler, 2015) ผลิตภัณฑ์



เป็นสิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจหรือบุคคล ในแง่ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสินค้าและบริการต่างๆ ที่ให้บริการได้ตรงตามความต้องการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง สถานที่พักอาหาร มัคคุเทศก์และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินระหว่างการท่องเที่ยว (นิศา ชัชกุล, 2557; งามอาจ ปะทะวานิช, 2557)

2. ราคา (Price) หมายถึง เป็นราคาของสินค้าและบริการที่ผู้ผลิตเรียกเก็บสำหรับสินค้าและบริการ(Kotler, 2015) ซึ่งการกำหนดราคาต้องเหมาะสมกับตำแหน่งทางการแข่งขันของสินค้าและสร้างกำไรในอัตราที่เหมาะสมสู่กิจการ มูลค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงินหรือสิ่งไม่ใช่ตัวเงินซึ่งต้องใช้สิ่งแลกเปลี่ยนเพื่อการค้าสินค้าหรือบริการ โดยราคาของสินค้าและบริการในเรื่องการท่องเที่ยวไม่แน่นอนคงที่มีความยืดหยุ่นสูงขึ้นอยู่กับฤดูกาล วันหยุดและกิจกรรมที่จัดในการนั้นหนทางการและการใช้เวลาว่างของผู้บริโภคและราคายังเปลี่ยนแปลงตามสภาวะเศรษฐกิจการเมืองในช่วงเวลานั้น (งามอาจ ปะทะวานิช, 2557)

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place or Channel of Distribution) หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้สินค้าและบริการไปถึงมือผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม โครงสร้างของช่องทางประกอบด้วยสถาบันหรือกิจกรรมให้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากองค์กรไปยังตลาดสถาบัน ที่นาผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมายคือสถาบันการตลาด ส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวสินค้าประกอบด้วยกระบวนการขนส่งการจัดการเกี่ยวกับการสั่งซื้อ การคลังสินค้าและการเก็บรักษาสินค้า (งามอาจ ปะทะวานิช, 2557) โครงสร้างของช่องทางที่ช่วยเก็บรักษา ดูแลคลังสินค้าและกระจายสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภคอย่างครบถ้วน และสะดวกรวดเร็ว ซึ่งประกอบด้วยองค์การต่างๆ ทั้งในและนอกระบบการท่องเที่ยวเช่น บริษัทจัดนำเที่ยว สายการบิน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและรวมถึงระบบการจองห้องพัก โดยวิธีการทาง

จดหมายโทรศัพท์หรือระบบการสื่อสารอื่นๆ ระบบการขายตรงหรือขายผ่านคนกลางล้วนแต่เป็นช่องทางการจำหน่ายทั้งสิ้น (นิศา ชัชกุล, 2556)

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion Mix) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าการสื่อสารทางการตลาดการสื่อสารประกอบด้วย การโฆษณา ประชาสัมพันธ์การขาย ส่วนบุคคล การส่งเสริมการขาย และการตลาดทางตรงโดยองค์กรหรือธุรกิจใช้ในการโน้มน้าวใจของลูกค้าการสื่อสารเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ (Kotler, 2015) เป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจตระหนักรู้และการเกิดพฤติกรรมการซื้อ โดยเครื่องมือส่งเสริมการขายที่ใช้ในการสื่อสารโน้มน้าวใจมูลค่าของลูกค้าและสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นการสื่อสารข้อมูลของสินค้าหรือบริการระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเพื่อสร้างทัศนคติหรือพฤติกรรมการซื้อการสื่อสารอาจเป็นการขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) และการขายโดยไม่ใช้พนักงาน (Non-personal Selling) (นิศา ชัชกุล, 2557; งามจิตต์ ปัทมานิช, 2557) ทั้งนี้การส่งเสริมการตลาดจึงประกอบด้วย 6 เครื่องมือ (Balch and Balch, 2015) ประกอบด้วย

1. การโฆษณา (Advertising) หมายถึง สิ่งที่เขาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้บริโภค เพราะการโฆษณาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญทางการตลาด เพื่อจูงใจให้มีความต้องการในการซื้อสินค้าหรือบริการ (ธวัชรัตน์ อินทนนชัย, 2552)

2. การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) หมายถึง เป็นการขายโดยอาศัยกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลแบบตัวต่อตัว เป็นการสื่อสารที่มีลักษณะแตกต่าง จากการติดต่อสื่อสารแบบอื่นๆ จากผู้ส่งข่าวคนหนึ่ง ไปยังผู้รับสารคนหนึ่ง (ชลิตา ตั้งสุภาพ, 2555)

3. การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) หมายถึง กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่นอกเหนือไปจากการโฆษณา การตลาดทางตรง การขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นผู้บริโภคหรือลูกค้าให้เกิดความสนใจผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการขององค์กรหรือบริษัทเพื่อเป็นการทดลองใช้ หรือการซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการของผู้บริโภคหรือลูกค้าชั้น



สุดท้าย บุคคลในช่องทางการตลาด หรือพนักงานขายของกิจการ การส่งเสริมการขาย

4. การประชาสัมพันธ์และการให้ข่าวสาร (Public Relations and Publicity) หมายถึง การประชาสัมพันธ์ที่มีการติดต่อสื่อสารทางด้านการประชาสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลที่ดีต่อบริษัทหรือองค์การกลุ่มต่างๆ อาจเป็นผู้บริโภคหรือลูกค้า ผู้ถือหุ้น พนักงาน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม รัฐบาลประชาชนในท้องถิ่นหรือกลุ่มอื่นๆ ในสังคม

5. การตลาดทางตรง (Direct Marketing) หมายถึง การตลาดแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่ใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ตั้งแต่หนึ่งอย่างขึ้นไปเข้ามาช่วย เพื่อก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง ปัจจุบันมีนักการตลาดให้ความสำคัญกับเรื่อง บทบาทกับการตลาดทางตรงเป็นบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาวกับผู้บริโภคหรือลูกค้า (กาญจนาภรณ์ รัตนสนธิ, 2556)

6. การตลาดอินเทอร์เน็ต (Internet Market) หมายถึง การบริหารจัดการด้านการตลาดให้กับเว็บไซต์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการต่างๆ โดยเพิ่มความน่าเชื่อถือ เพิ่มความนิยม การโปรโมทเว็บไซต์ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์หรือรายได้

ทั้งนี้ กลยุทธ์ทางการตลาด 7P มีพื้นฐานมาจากส่วนผสมทางการตลาด โดยมีส่วนประกอบดังนี้ Product, Price, Place, Promotion และเพื่อเพิ่มให้กลยุทธ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะกับธุรกิจบริการจึงเพิ่มองค์ประกอบอีก 3 องค์ประกอบคือ People, Process และ Physical Evidence ดังนั้นจึงรวมกันเป็น 7P (ชีวรรณ เจริญสุข, 2557; ธนอม บริคุต, 2557) ได้แก่

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง เป็นสิ่งที่ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ได้คือ สิ่งที่ผู้ขายต้องมอบให้แก่ลูกค้าและลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้นๆ โดยทั่วไปแล้วผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้และผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้

2. ราคา (Price) หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของบริการกับราคา (Price) ของบริการนั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น การกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการชัดเจนและง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่ต่างกัน (ธนอม บริคุต, 2557)

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอบริการให้แก่ลูกค้า ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้าในคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการที่นำเสนอ ซึ่งจะต้องพิจารณาในด้านทำเลที่ตั้ง สถานที่ (Location) และช่องทางในการนำเสนอบริการ (Channels) (ชีวรรณ เจริญสุข, 2557)

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง เครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้ผู้ใช้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรม การใช้บริการและเป็นกุญแจสำคัญของการตลาดสายสัมพันธ์ (กาญจนารัตน์ รัตนสนธิ, 2556)

5. บุคลากร (People) หรือพนักงาน (Employee) ซึ่งต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรม การจูงใจ เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่งขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการต่าง ๆ ขององค์กรเจ้าหน้าที่ต้องมีความสามารถมีทัศนคติที่สามารถตอบสนองต่อผู้ให้บริการมีความคิดริเริ่มมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาสามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร (ชลิตา ตั้งสุภาพ, 2555)

6. องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) เป็นการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพให้กับลูกค้าโดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวม ทั้งทางกายภาพและรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การเจรจาต้องสุภาพอ่อนโยนและการให้บริการที่รวดเร็วหรือผลประโยชน์อื่นๆ ที่ลูกค้าควรได้รับ (ชีวรรณ เจริญสุข, 2557)



7. กระบวนการ (Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานปฏิบัติในด้านการบริการที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็วและทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ (ธวัชรรัตน์ อินทนนชัย, 2552)

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนผู้วิจัยจึงใช้สูตรในการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรและไม่ทราบสัดส่วนของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 10 ตามสูตรของ Cochran (1953) ตามสูตร

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{E^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำลังสุ่ม .30

Z แทน ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ Z มีค่า

เท่ากับ 1.65 ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90 (ระดับ 0.01)

E แทน ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่เกิดขึ้น = 1

$$\text{แทนค่า } n = \frac{(0.1)(1-0.1)(1.65)^2}{(.03)^2}$$

$$= 272.25$$

ดังนั้นจึงกำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 272 คน ทั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence:

IOC) และได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) อีกทั้งวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจและหลากหลายมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 3.90$) อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวมีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่มีสินค้าทางการเกษตรเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายน้อย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ นิศา ชัยกุล (2556) กล่าวว่าสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีความหลากหลายและของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อไปมอบให้ผู้อื่นเป็นการแสดงความเข้าใจต่อผู้อื่น ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำเป็นต้องดำเนินการจัดจำหน่ายสินค้าแปรรูปทางการเกษตรหลากหลายรูปแบบเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีตัวเลือกในการเลือกสินค้าเพิ่มมากขึ้น

ส่วนการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านราคาอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่าสินค้าและบริการมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ ($\bar{X} = 3.99$) อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวมีสินค้าและบริการที่มีความคุ้มค่าและเหมาะสมกับราคาน้อย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ ธวัชรัตน์ อินทนนชัย (2553) กล่าวว่าราคาเป็นส่วนประกอบของส่วนประสมการตลาดที่สร้างรายได้ให้กิจการ การกำหนดราคาที่เหมาะสมมีความสำคัญต่อกำไรของกิจการ แต่การกำหนดราคาต่อคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ หลายประการ เช่น พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของลูกค้าบางรายตัดสินใจซื้อสินค้าที่ราคาสูงแทนสินค้านำราคา ทั้งนี้เพราะลูกค้าตัดสินใจซื้อที่คุณค่าไม่ใช่ราคา ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรกำหนดราคาให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะ



ได้รับและคุ้มค่ามากที่สุด เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าคุณค่ากับราคาที่นักท่องเที่ยวจ่ายไป

สำหรับการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่า มีการจัดจำหน่ายสินค้าภายในแหล่งท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$) อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านทางตัวแทนจำหน่ายและห้างสรรพสินค้าน้อย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ กมลทิพย์ ประสิทธิ์นราพันธุ์ (2553) กล่าวว่าช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้ามีทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสินค้าจำเป็นต้องมีตัวแทนจำหน่ายเพื่อกระจายสินค้าได้ทั่วประเทศ ในปัจจุบันธุรกิจขนาดใหญ่มักใช้ช่องทางการขายทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมไปด้วยกัน โดยผ่านหน้าร้าน สื่อออนไลน์ ตัวแทนจำหน่าย รวมถึงห้างสรรพสินค้า และใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการส่งเสริมการขายอย่างกว้างขวางเพื่อให้ธุรกิจเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายสินค้าผ่านตัวแทนจำหน่าย และผ่านห้างสรรพสินค้า เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินค้าของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ทั้งนี้การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการส่งเสริมการขายอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีการส่งเสริมการขายผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook Twitter YouTube Line เป็นต้น มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{x} = 4.31$) อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการส่งเสริมการขายผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรศัพท์ สถานีวิทยุ แผ่นพับ โปสเตอร์ ใบปลิวน้อย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ ขนิษฐา แจ่มประจักษ์ (2556) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันมีทั้ง Offline Marketing และ Online Marketing จึงต้องทำการประชาสัมพันธ์ทั้งสองรูปแบบเพราะกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ เพราะช่องทาง Offline เองแม้จะเป็นช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารแบบเก่า แต่ก็เคยเป็นช่องทางที่แข็งแกร่ง โดยกลุ่มลูกค้าที่เสพสื่อ

ออฟไลน์เป็นหลัก มักจะชอบเลือกดู เลือกจับ สินค้าจริงผ่านหน้าร้านก่อนที่จะตัดสินใจเลือกซื้อ ไม่ว่าจะเห็นตามร้านค้าทั่วไป แหล่งช้อปปิ้ง หรือห้างสรรพสินค้าต่างๆ ก็ตาม ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์แบบออฟไลน์ให้เทียบเท่ากับช่องทางการประชาสัมพันธ์แบบออนไลน์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั่วไปและกลุ่มที่ไม่ได้ใช้สื่อออนไลน์สามารถเข้าถึงได้

การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่า บุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 3.95$) อย่างไรก็ตามบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังขาดเทคนิคการพูดที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชีวธรรม เจริญสุข (2557) กล่าวว่าบุคลากรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขาดทักษะในด้านการสื่อสารแต่ก็มีหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมและแหล่งท่องเที่ยวเองก็มีการนำบุคลากรของตนเข้ารับการอบรมเสริมทักษะในเรื่องเทคนิคการสื่อสารให้ดีขึ้น ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรในเรื่องของเทคนิคการสื่อสารข้อมูล รวมไปถึงเทคนิคหรือวิธีการพูดให้น่าสนใจและเข้าใจง่าย เพราะบุคลากรจะได้มีเทคนิคการถ่ายทอดข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ส่วนการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่า มีการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละจุดได้เป็นอย่างดีมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.16$) อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการเวลาในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวไม่ตรงต่อเวลาที่กำหนดน้อย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ ชวลิน อุทยาน (2560) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีการบริหารเวลาให้เพียงพอต่อการให้บริการในแต่ละครั้งโดยกำหนดเวลาที่ชัดเจนในแต่ละจุด เพื่อไม่เสียเวลาและมีเวลาเหลือในการทำกิจกรรมอื่นต่อ ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรมี



การบริหารจัดการเวลาในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น เพราะการจัดสรรเวลาที่จะสามารถทำให้เหลือเวลาในการชมสถานที่เพิ่มขึ้นและนักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมอื่นได้มากขึ้น

สำหรับการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านองค์ประกอบทางกายภาพอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายด้านพบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีเว็บไซต์/เพจ Facebook ที่ใช้บริการในการจองได้สะดวกและทันสมัยมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวมีบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ จีรนนท์ เข็มขันธุ์ (2561) กล่าวว่า ปัจจุบันบรรจุภัณฑ์ได้กลายมาเป็นช่องทางในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการออกแบบที่สวยงาม โดดเด่น สะดุดตา เจ้าของผลิตภัณฑ์ยุคใหม่จึงให้ความสำคัญกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นอย่างมาก นอกจากนั้นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ยุคใหม่ยังต้องคำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ตั้งแต่เรื่องของการเลือกใช้วัสดุวัตถุดิบ ซึ่งครอบคลุมถึงเรื่องของขนาดและน้ำหนัก ตลอดจนกระบวนการผลิต ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ รวมไปถึงกระบวนการทำลายทิ้งเมื่อหมดอายุการใช้งานตามวัฏจักร ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรจะปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ของสินค้าให้มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะบรรจุภัณฑ์ส่วนมากเป็นพลาสติกซึ่งไม่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐควรเพิ่มนโยบายสนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ และในประเทศไทยมากขึ้น
2. ควรมีจัดให้มีการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆโดยรอบ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2563 จาก <https://www.mots.go.th/>
- กรมประมง. (2556) ความหมายของการประมง. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563 จาก <http://www.mkh.in.th/>
- เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร. (2560) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2563 จาก <http://www.tnrr.in.th/>
- กรมการท่องเที่ยว. (2552) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563 จาก <https://www.mots.go.th/>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558) การจัดการบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563 จาก <https://www.tat.or.th/>
- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลเขาบายศรี. (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2563 จาก <https://thailandtourismdirectory.go.th/>
- กาญจนาภรณ์ รัตนสนธิ. (2556) การจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับความรู้ไทย.
- ชนิษฐาแจ้งประจักษ์ (2556) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว : กรณีศึกษา สามชุก ตลาดร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี.
- จรินทร์ อาสาทรงธรรม. (2555) การจัดการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

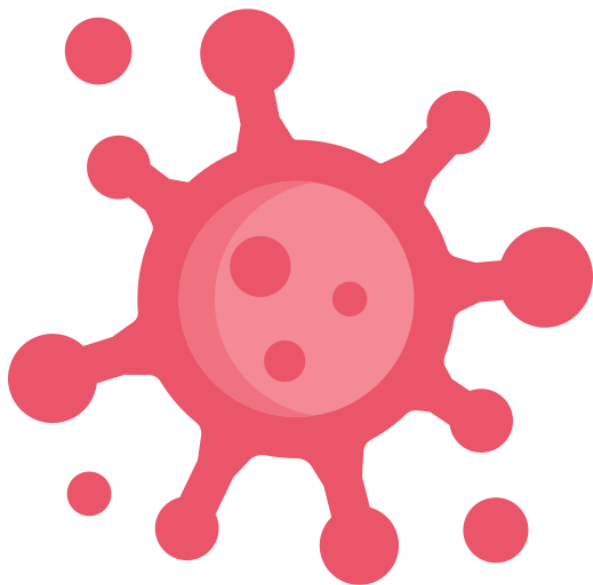


- จิรนนท์ เจริญชัย. (2561) มุมมองของการพัฒนาภาคการท่องเที่ยวเชิง
เกษตรในประเทศไทย. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า 2561.
- เจษฎา นกน้อย. (2559) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม
2563 จาก <http://utcc2.utcc.ac.th/>
- ชลิตา ตั้งสุภาพ. (2555) ปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพนักงานขายของ
โครงการบ้านจัดสรรในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555.
- ชีวรรณ เจริญสุข. (2557). กลยุทธ์ทางการตลาด. บัณฑิตวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยศรีปทุม. บริหารธุรกิจการตลาด.
- ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป. (2557) รูปแบบการบริหารการท่องเที่ยว.
สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2563 จากวารสารวิชาการ Veridian E-
Journal.
- ณอม บรคต. (2557) แนวคิดทฤษฎีทางการตลาด. สืบค้นเมื่อวันที่ 10
ตุลาคม 2563 จาก <https://fifathanom.wordpress.com/>
- เทพกร ณ สงขลา. (2559) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เทพกร ณ สงขลา. (2559) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. วารสารเกษตร
พระจอมเกล้า 2561.
- ธวัชรัตน์ อินทนนชัย. (2552) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อวันที่
10 ตุลาคม 2563 จาก <https://fifathanom.wordpress.com/>
- นิตา ชัชกุล. (2557) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2556) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พานิช ทินนิมิต. (2556) หลักการเลี้ยงสัตว์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม
2563 จาก <http://clrem-opac.sut.ac.th/>

รติวัลย์ วัฒนสิน. (2555) การส่งเสริมการขายที่มีประสิทธิภาพในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, คณะวิทยาการจัดการ.

วรัชต์ มัธยมบุรุษ. (2555) การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยพะเยา

ศิริพร พงศ์ศรีไพโรจน์. (2556) องค์การและการจัดการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2563 จาก<http://dspace.bu.ac.th/>



การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนปฏิบัติทางดนตรีสู่การจัดการเรียนการสอนออนไลน์จากผลกระทบวิกฤต โควิด-19

The Transition of On-site Practical Music Teaching to Online Teaching as a Result of the COVID-19 Crisis

นัทธิกา สุนทรธนผล¹

วรภพ ประสานตรี²

Nuttika Soontorntanaphol¹

Woraphop Prasanthri²

159

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์วิกฤตโรคระบาด โควิด-19 สาขาวิชาทางดนตรีเป็นสาขาวิชาหนึ่งในระดับอุดมศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนจากรูปแบบเดิมเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ทั้งวิชาทฤษฎีและวิชาปฏิบัติ ซึ่งการเรียนการสอนออนไลน์ หรือการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีต่างๆ ได้มีการ

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Asst. Prof. Dr. Lecturer of Division of Music, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University E-mail: nuttikas@g.swu.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Asst. Prof. Lecturer of the Bachelor of Fine Arts Program in Music, Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University

E-mail: woraphop@pnru.ac.th



ดำเนินการในรูปแบบของงานวิจัยอยู่ก่อนวิกฤตโรคระบาด หากแต่การสอน วิชาปฏิบัติต้องอาศัยเครื่องมือ หรืออุปกรณ์สำหรับงานดนตรี (Hardware) และโปรแกรม (Software) ที่มีความเฉพาะทาง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสาขาวิชาทางดนตรี อีกทั้ง ควรมีการพัฒนาการสอนโดยนำเทคโนโลยีอื่นๆ เข้ามาช่วย เช่น เทคโนโลยี ผสานระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริง (AR : Augmented reality) เทคโนโลยีการจำลองภาพให้เสมือนจริงแบบ 360 องศา (VR : Virtual reality) ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อเป็นการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 และพร้อมรับ ความเปลี่ยนแปลงตามความผันผวนของสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ : การสอนปฏิบัติดนตรี, การจัดการเรียนการสอนออนไลน์, วิกฤต โควิด-19

Abstract

Online teaching is adaptation to the COVID-19 crisis and also a transition whereby the Division of Music conducts both theoretical and practical classes through online platforms. In fact, this sort of technology-enhanced teaching had already been researched before the pandemic emerged. Practical classes, in particular, require hardware and software to optimize music teaching. Still, augmented reality (AR) and virtual reality (VR) should be integrated with online teaching so as to accord with a 21st education and well respond to any shifts.

Keywords : practical music teaching, online teaching, COVID-19 crisis



บทนำ

จากสถานการณ์วิกฤต โควิด-19 ซึ่งเป็นการเกิดโรคระบาดที่แพร่กระจายไปทั่วโลก เพื่อให้การระบาดของโรคลดน้อยลงโดยเฉพาะในประเทศไทย ทำให้ภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันช่วยปรับเปลี่ยน “วิถีชีวิตใหม่ (New Normal)” เพื่อลดการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม ทำให้การดำเนินชีวิตของคนเปลี่ยนไปรวมถึงการจัดการศึกษาที่ต้องทำการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการต่างๆ ของภาครัฐ ซึ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับในประเทศไทยมีการพัฒนาการนำการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามาเป็นนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์การระบาดของโรค โควิด-19 ในการลดการมีปฏิสัมพันธ์ส่วนบุคคล การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้ทำการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้เช่นเดียวกัน สาขาวิชาดนตรีก็เป็นอีกหนึ่งสาขาวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาเอก โดยเฉพาะระดับปริญญาตรีซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติเครื่องดนตรีทั้งในรูปแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม จากวิกฤตดังกล่าวทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องทำการปรับเปลี่ยนสู่รูปแบบออนไลน์ โดยทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรวมทั้งแนวคิด ทักษะคติ ของการเรียนรู้แบบเดิมเมื่อการจัดการเรียนการสอนได้ถูกบังคับให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาจากวิกฤตดังกล่าว ทำให้การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์สำหรับการศึกษาทางด้านดนตรีได้มีการพัฒนาเป็นอย่างมากในประเทศไทย ดังนั้น เมื่อพ้นจากวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 การจัดการเรียนการสอนทางดนตรีในประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์มากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนในอนาคต
2. เพื่อเปลี่ยนแปลงแนวคิดของผู้สอนและผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

การเรียนการสอนออนไลน์

การเรียนการสอนออนไลน์เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางในการจัดการเรียนการสอน โดยเป็นการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ตจากคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์สื่อสารที่สามารถเข้าระบบอินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งอาจจัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง โดยการสอนออนไลน์อาจจะเป็นการสร้างเว็บไซต์ การโต้ตอบกันทางอีเมล หรือช่องทางต่างๆ ที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันบนอินเทอร์เน็ต โดยในปัจจุบันอาจจะเรียนได้ว่า “สังคมออนไลน์ (Social Network)” เช่น เฟสบุ๊ก (facebook) ทวิตเตอร์ (twitter) ไลน์ (line) หรือโปรแกรมลักษณะของการประชุมทางไกล เช่น ชูม (zoom) ไมโครซอฟท์ทีม (Microsoft team) มีท (meet) เป็นต้น ซึ่งการเรียนการสอนออนไลน์อาจจะหมายถึง การสอนทางไกล โดยไม่ว่าผู้เรียนและผู้สอนจะอยู่ห่างไกลกัน ถ้าสามารถเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ได้ก็จะสามารถจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ได้

ในประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศที่ถูกพบการระบาดของโรค โควิด-19 เป็นประเทศแรก ได้ทำการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาในวิกฤต โควิด-19 โดยการให้ดำเนินการจัดการศึกษารูปแบบออนไลน์และได้จัดทำคู่มือสำหรับการจัดการศึกษา โดยสถาบันการเรียนรู้อัจฉริยะของมหาวิทยาลัยแห่งกรุงปักกิ่ง (Smart Learning Institute of Beijing Normal University) ได้ร่วมมือกับ ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมนานาชาติเพื่อการศึกษาท้องถิ่นขององค์การสหประชาชาติ (UNESCO International Research and Training Centre for Rural Education) เพื่อให้การจัดการศึกษายังคงดำเนินการได้ในสถานการณ์โรคระบาด โดยเน้นการจัดการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งในคู่มือ



ดังกล่าวมีการนำเสนอเนื้อหาของการสร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับวิกฤตที่ทำให้การศึกษายุคชะงัก การประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ การสร้างความมั่นใจในระบบเครือข่ายออนไลน์ การเลือกใช้เครื่องมือที่เป็นมิตรต่อผู้เรียน การรู้จักนำทรัพยากรดิจิทัลมาใช้ในการเรียนรู้ การอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนและบริการสำหรับผู้สอนและผู้เรียน อีกทั้งเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาล องค์กรต่างๆ และสถาบันการศึกษา (Huang, R.H., Liu, D.J., Tlili, A., Yang, J.F., Wang, H.H., et al. 2020) ซึ่งในประเทศไทยก็มีการจัดการศึกษาผ่านระบบออนไลน์เช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการลดปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งในระดับอุดมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยทางกระทรวงอุดมศึกษา ได้มีประกาศฉบับที่ 3 การปฏิบัติการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยระบุว่า ให้หยุดการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนทุกรูปแบบยกเว้นการสอนแบบออนไลน์ ยกเว้นบางหลักสูตรที่ต้องมีการปฏิบัติการซึ่งขอให้อยู่ในดุลยพินิจของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา (ประกาศกระทรวงอุดมศึกษา, 2563)

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถาบันระดับอุดมศึกษาของไทยได้เริ่มตั้งแต่ปี 2544 โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ผลักดันนโยบายการใช้ ICT และทำการจัดตั้งสำนักบริหารและพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา (UniNet) เพื่อการบริการเครือข่ายสารสนเทศในการวิจัยและการบริการการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งได้มีการจัดตั้งโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (TCU) เพื่อการเตรียมความพร้อมให้กับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (อนิรุทธ์ สติมัน และ ฐานันท์ ธรรมเมธา, 2555 : 91 – 105) พบได้จากงานวิจัย ดังนี้

จากบทความวิจัย เรื่อง “การวิจัยและพัฒนารูปแบบการออกแบบการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับสถาบันอุดมศึกษารายวิชาด้านครุศาสตร์/

ศึกษาศาสตร์” ของ นำนันต์ เรืองฤทธิ์ (2562 : 950 – 961) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิธีสอนด้วยการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดของสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนารูปแบบการออกแบบการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับสถาบันอุดมศึกษารายวิชาด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการออกแบบการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาขึ้น และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาขึ้นพบว่า ผลการวิเคราะห์วิธีสอนที่พบในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิด สำหรับมหาชน (MOOC) จากเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศมีดังนี้ 1) การสอนแบบบรรยาย 2) การสอนแบบอภิปราย 3) การสอนแบบกรณีตัวอย่าง 4) การสอนแบบร่วมมือกัน 5) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 6) การสอนแบบสาธิต 7) การสอนโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ส่วนรูปแบบการออกแบบการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับสถาบันอุดมศึกษารายวิชาด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ข้อมูลเบื้องต้นของรายวิชา 2) โครงสร้างรายวิชา 3) แผนการเรียนรู้ 4) เนื้อหารายวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอน 5) สื่อการเรียนรู้ 6) การจัดการและการติดตามการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และในส่วนขั้นตอนของรูปแบบมีดังนี้ 1) กำหนดระยะเวลาในการเรียนแต่ละรายวิชามีชั่วโมงการเรียนรู้ 12 ชั่วโมง และใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ไม่เกิน 6 สัปดาห์ต่อรายวิชา 2) กำหนดการนำเสนอเนื้อหาประกอบด้วย 2.1) วิดีทัศน์ 2.2) เอกสารประกอบการเรียน 2.3) แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม 2.4) แบบฝึกหัด/คำถามท้ายหน่วย 2.5) แบบทดสอบ 3) กำหนดวิธีสอนและปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ 3.1) วิธีสอน 3.2) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน 3.3) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน พบว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ ในส่วนของผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 6 รายวิชาผ่านเกณฑ์การประเมินผลโดยเฉลี่ยร้อยละ 36.85 จาก



จำนวนผู้เรียนทั้งหมดในแต่ละรายวิชา ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน (Learning Analytics) ทุกรายวิชาอยู่ในระดับดี และในส่วนตัวท้ายความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับดี จะเห็นได้ว่า งานวิจัยดังกล่าวได้นำเสนอการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ระบบเปิด ซึ่งเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียนสามารถเข้ารับการศึกษได้ตามความต้องการการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาทุกช่วงวัย สามารถพัฒนาไปสู่การจัดการศึกษาที่เป็นระบบคลังหน่วยกิต โดยผู้เรียนสามารถที่จะเข้ารับการศึกษและเก็บหน่วยกิตไว้มาก่อนเพื่อขอสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในภายหลังได้

ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อใช้แก้ปัญหาในวิกฤตดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษาเกิดการตื่นตัว ผลักดันให้เกิดการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบ มหาวิทยาลัยศรีปทุมเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยที่ได้ดำเนินการปรับตัวสู่การเรียนออนไลน์แบบรียูเออร์เซ็นต์ โดย ผศ.ดร.วิรัช เลิศไพฑูรย์พันธ์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีปทุม ได้ให้สัมภาษณ์จากเว็บไซต์ thumbsup กล่าวว่า ด้วยทุกหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีปทุม นอกจากจะมีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้วในแต่ละรายวิชาจะมีระบบเสริมการเรียนรู้ด้วยการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยมีระบบที่เรียกว่า Learning Management System (LMS) คือ ระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการจัดห้องเรียนเสมือนให้กับนักศึกษาทุกคน เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ในการทบทวนและฝึกทักษะเพิ่มเติม ซึ่งเมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤตขึ้นระบบที่ได้ดำเนินการอยู่จากเดิมที่เป็นระบบเสริมช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาก็ได้ปรับเปลี่ยนเป็นระบบหลักและใช้งานได้ทันที (LadyBee. 2020 : ออนไลน์)

จากวิกฤตโรคระบาด โควิด-19 การจัดการศึกษาจึงต้องทำการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อสถานการณ์ทางสังคม ทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เป็นการ

พัฒนาการจัดการศึกษาแบบก้าวกระโดดภายในประเทศ แต่ยังคงมีปัญหาบางประการที่ต้องได้รับการแก้ไข เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและไม่เป็นการเพิ่มภาระในมิติอื่นๆ ให้กับผู้เรียน

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนแบบเก่าสู่การสอนออนไลน์

ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม หรือแบบเก่า เป็นการจัดการศึกษาโดยอาศัยความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความเฉพาะทางวิชาชีพจึงต้องมีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ห้องปฏิบัติการและครุภัณฑ์ต่างๆ ที่มีคุณลักษณะเฉพาะทางวิชาชีพ ซึ่งสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เหล่านี้แน่นอนอาจจะมีราคาที่สูงทำให้ผู้เรียนต้องอาศัยสถานศึกษาในการที่จะลงทุนและจัดการศึกษาในวิชาชีพ เพื่อให้การจัดการศึกษาในวิชาชีพต่างๆ มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพก่อนการสร้างอาชีพตามความถนัดของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันได้มีกลุ่มผู้สอนที่มีการนำนวัตกรรมในการจัดการศึกษารูปแบบออนไลน์มาใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อทำการศึกษาวิจัย ค้นคว้าหากระบวนการใหม่ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทั้งผู้สอนและผู้เรียนในการพร้อมรับกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ของสังคมในยุคดิจิทัล

จากบทความวิจัย เรื่อง “เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ : วิถีแห่งการศึกษายุคดิจิทัล” ของ กอบสุข คงมนัส (2561 : 279 – 290) พบว่า ด้วยเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โลกในกระแสดิจิทัลทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมพึ่งพาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการดำรงชีวิต การทำงานและการศึกษา โดยการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่จำกัดรูปแบบ ไร้ขอบเขตของการหาความรู้ที่มีอย่างมากมายมหาศาล การพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองเกิดขึ้นได้ง่ายผ่านทางสิ่งที่



เรียกว่า “เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้” ที่สามารถเลือกใช้ได้ตามลักษณะการใช้งาน เป็นทั้งเครื่องมือการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือพัฒนาเนื้อหา เครื่องมือทรัพยากรบนเว็บไซต์ เครื่องมือทางสังคมและเครื่องมือส่วนบุคคล และพัฒนางาน ผู้เรียนในยุคดิจิทัลจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการศึกษายุคดิจิทัล โดยจะเป็นผู้เลือกใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการแสวงหาและสร้างความรู้ให้ตนเอง ได้อย่างอิสระ สำหรับผู้สอนในยุคดิจิทัลจะเป็นผู้เลือก ผู้ออกแบบและ สร้างสรรค์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนของตนเองโดยใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการ เรียนรู้ ผู้สอนควรเข้าใจวิธีการสอน กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้รวมถึงการออกแบบกระบวนการในการใช้ด้วย เพื่อให้การเรียนรู้มีน้ำหนักผู้เรียนไปให้ถึงเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อให้เกิดการ จัดการความรู้และทักษะที่สมบูรณ์และยั่งยืน ให้สอดคล้องกับโลกที่ เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา โดยเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ตามลักษณะการ ใช้งาน ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องมือการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยเครื่องมือสร้างบทเรียนอีเลิร์นนิ่งระบบการจัดการเรียนรู้และ เครื่องมือโต้ตอบในชั้นเรียน 2) เครื่องมือพัฒนาเนื้อหา ประกอบด้วยเครื่องมือ พัฒนาเนื้อหา เครื่องมือจับภาพหน้าจอและจับภาพเคลื่อนไหวบนหน้าจอ เครื่องมือแบบฟอร์มสำรวจ 3) เครื่องมือทรัพยากรบนเว็บไซต์ ประกอบด้วย เครื่องมือสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เครื่องมือแหล่งทรัพยากรบนเว็บไซต์ เครื่องมือหลักสูตรออนไลน์บนเว็บไซต์ เครื่องมือข่าวและจัดการเนื้อหา เครื่องมือบล็อกและเว็บไซต์ 4) เครื่องมือทางสังคม ประกอบด้วยเครื่องมือ เครือข่ายทางสังคมและส่งข้อความ เครื่องมือการประชุมผ่านวิดีโอ เครื่องมือ การใช้แฟ้มข้อมูลร่วมกัน เครื่องมือการทำงานเป็นทีมและร่วมมือกัน 5) เครื่องมือส่วนบุคคลและพัฒนางาน ประกอบด้วยเครื่องมือสำนักงาน เครื่องมือ อีเมล เครื่องมือเพิ่มผลผลิตส่วนบุคคล จะเห็นได้ว่าการวิจัยดังกล่าวเป็นการ นำเอาเทคโนโลยีมาจัดการเรียนการสอนทำให้การจัดการศึกษาสามารถเข้าถึง ได้จากคนทุกระดับ ทุกวัย เป็นการลดการเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา เพื่อให้ การจัดการศึกษาเป็นของผู้มีความสนใจทุกคน

บทความวิชาการ เรื่อง “การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 3G หรือ 4G ในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21” ของ ปรีวิศว์ ชูเชิด และ พฤษภูมิ ธีรานุตร (2561 : 84 – 95) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟนในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 3G หรือ 4G ในการจัดการเรียนการสอน 2) เพื่อศึกษาลักษณะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 3G หรือ 4G ในการจัดการเรียนการสอน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 3G หรือ 4G ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 384 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One –way ANOVA), Correlation และ Multiple Regressions และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) พบว่า โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟนใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาเพื่อค้นหาข้อมูล หาความรู้ ถ่ายภาพ หรือวิดีโอเพื่อเก็บข้อมูลการศึกษา ส่วนปัจจัยการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนพบว่า ในส่วนของด้านเนื้อหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน ส่วนด้านการให้บริการผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยกลุ่มผู้ใช้บริการสินค้าออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี เป็นนักเรียน/นักศึกษา รายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท รูปแบบการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตแบบการเชื่อมต่อ 4G ค่าใช้จ่ายของค่าบริการโทรศัพท์ต่อเดือน 301-500 บาท/เดือน ใช้ประโยชน์จากโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟนด้านการศึกษาใช้เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้ ถ่ายภาพ หรือวิดีโอเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา



ดังนั้นก่อนสถานการณ์วิกฤตโรคระบาด โควิด-19 ได้มีการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในลักษณะออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาการจัดการศึกษาในรูปแบบออนไลน์ได้ แต่ยังไม่ได้รับความนิยมในการจัดการศึกษา เนื่องจากผู้สอนอาจจะไม่มีแรงผลักดันในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจัดการศึกษา แต่ในสถานการณ์การเกิดวิกฤตโรคระบาดจึงเป็นแรงผลักดันที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยรองศาสตราจารย์ ยืน ภู่วรวรรณ ได้ระบุผ่านเฟซบุ๊กส่วนตัวว่า การศึกษาในยุค โควิด-19 กำลังเปลี่ยนแปลงจากแรงกดดันจากโรคระบาดที่ทำให้เราต้อง Social distancing ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เร็วขึ้นกว่าเดิม โควิด-19 ทำให้เราต้องรักษาระยะห่างทางสังคม การรวมกลุ่มบนโลกจริงซึ่งเป็นปัญหา จึงทำให้ต้องเปลี่ยนมาใช้ชีวิตและการรวมกลุ่มกันทางไซเบอร์ การเรียนการสอนต้องปรับตัวครั้งยิ่งใหญ่ แต่หากดูให้ดีจะเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปไปตามเทคโนโลยี แต่เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดเร็วขึ้น เทคโนโลยีในปัจจุบันรองรับได้อย่างน่าทึ่ง เราสามารถรวมกลุ่มคนทำกิจกรรมการเรียนการสอนบนโลกไซเบอร์ได้เป็นร้อยคนและสามารถพูดคุยโต้ตอบเหมือนอยู่ใกล้ๆ กันได้ (กรุงเทพมหานคร. 2563 : ออนไลน์)

การเรียนการสอนดนตรีในระดับอุดมศึกษาแบบออนไลน์

ในการจัดการศึกษาทางด้านดนตรีระดับอุดมศึกษาส่วนสำคัญที่สุดคือ การสอนปฏิบัติเครื่องดนตรี ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติเดี่ยว หรือการปฏิบัติแบบเป็นกลุ่ม ซึ่งการจัดการศึกษาเดิมนิยมการจัดการเรียนการสอนโดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่ในสถานการณ์วิกฤตโรคระบาด โควิด-19 ไม่สามารถที่จะทำได้ จึงเป็นสาเหตุให้การจัดการศึกษาต้องปรับแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อต่างๆ ที่ไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมาอย่างต่อเนื่องก่อนที่จะประเทศจะพบกับวิกฤตโรคระบาดดังกล่าว ได้แก่

งานวิจัยเรื่อง “การสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย : ระนาดเอก 1” ของ นิรันดร์ แจ่มอรุณ (2561 : 16 – 20) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างสื่อวีดิทัศน์ใช้สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย : ระนาดเอก 1 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยแยกการรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ส่วน คือ เอกสารข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวกับงานวิจัย ข้อมูลด้านเทคนิควิธีการในการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ ข้อมูลด้านบทเพลงทางเพลงและผู้บรรเลง พบว่า การสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทางระนาดเอก เพลงชุดโหมโรงเช้าและเพลงดับต้นเพลงฉิ่ง 3 ชั้น ซึ่งนับว่าเป็นบทเพลงขั้นพื้นฐานของการเรียนการสอนดนตรีไทย วีดิทัศน์ที่ได้จัดทำขึ้นได้ทำแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบให้ผู้ใ้สามารถนำไปฝึกหัด ศึกษาการบรรเลงทางระนาดเอกควบคู่กับทางฆ้องซึ่งถือเป็นหลักเบื้องต้นที่สำคัญในการฝึกหัดแปลทางวิธีการใช้สื่อให้การบรรเลงตามตัวอย่างที่ละวรรคเมื่อเกิดความเข้าใจจึงเริ่มบรรเลงวรรคต่อไปจนจบบทเพลง การสร้างสื่อวีดิทัศน์นี้สามารถใช้แก้ปัญหาการเรียนดนตรีไทยในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนตามสำนักดนตรีต่างๆ เข้าสู่ระบบการศึกษา การจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินไปตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ทำให้เวลาในการเรียนและฝึกฝนทางด้านดนตรีไทย ต้องแบ่งให้กับการเรียนในวิชาอื่นๆ อีกทั้งปัญหาเรื่องสภาพการจราจรที่ส่งผลกับการเดินทางไปเรียน จำนวนผู้เรียนที่มีมากขึ้นไม่สอดคล้องกับจำนวนครูผู้เชี่ยวชาญชำนาญการ สื่อวีดิทัศน์ที่จัดทำขึ้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนดนตรีไทยขจัดปัญหาการเรียนในยุคปัจจุบัน สามารถฝึกปฏิบัติในเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง สามารถทบทวนเพลงด้วยตนเองได้เป็นการเตรียมความพร้อมในเบื้องต้นก่อนที่จะเรียนกับครูในลำดับต่อไป ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวแม้จะเป็นเพียงการสร้างสื่อวีดิทัศน์แต่ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนในการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงจากวิกฤตโรคระบาดที่ต้องเว้นระยะห่างทางสังคมมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถที่จะทบทวนวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีได้



ตลอดเวลาที่ตนเองต้องการ หากนำเอาสื่อลักษณะดังกล่าวนำเข้าสู่ระบบออนไลน์จะสามารถจัดการเรียนการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา

อีกทั้งจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแอปพลิเคชันแบบฝึกทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี” ของ วิชญ์ บุญรอด. (2563 : 204 – 219) พบว่า การพัฒนา แอปพลิเคชันแบบฝึกทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐาน ซึ่งภายในแอปพลิเคชันจะประกอบไปด้วย บทเรียน (Tutorial) แบบฝึกทักษะ (Skill Practice) โดยลำดับคะแนนที่ดีที่สุดจากการทดสอบทักษะของผู้ใช้งานทั้งหมด (Ranking) และประวัติข้อมูลของผู้พัฒนาแอปพลิเคชัน (Contact) โดยแอปพลิเคชันแบบฝึกทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐานสามารถเข้าใช้งานเพื่อเรียนรู้และฝึกแบบทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐานได้ตลอดอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีข้อจำกัดในการใช้งานในด้านเวลา หรือสถานที่ อีกทั้งผลการศึกษาทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐานจากการใช้แอปพลิเคชันแบบฝึกทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐานเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า หลังจากกลุ่มตัวอย่างได้ใช้แอปพลิเคชันแบบฝึกทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐาน ผลทักษะการฟังกอร์ดของกลุ่มตัวอย่างมีระดับสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ย 17.47 คิดเป็นร้อยละ 87.35 เนื่องจากแอปพลิเคชันแบบฝึกทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น สามารถเรียนรู้และฝึกทักษะได้ตลอดต่อเนื่องไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลา ดังนั้น หากผู้ใช้งานได้ทำการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดทักษะการฟังกอร์ดที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่า จากงานวิจัยดังกล่าวที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในการฝึกทักษะการฟังกอร์ดขึ้นพื้นฐานเพิ่มเติมทำให้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าจากการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมซึ่งมีประสิทธิภาพที่ดีแต่ถ้าได้รับการพัฒนาและปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบของการสอนออนไลน์จะทำให้มีผลการ

เรียนที่ดีขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้มีโอกาสในการทบทวนความรู้ได้อยู่ตลอดเวลาตามที่ต้องการ

การเรียนการสอนออนไลน์สาขาดนตรีในระดับอุดมศึกษาได้มีการพัฒนาเป็นอย่างมาก เป็นผลจากการเกิดวิกฤตโรคระบาด โควิด-19 ซึ่งภายหลังหากวิกฤตดังกล่าวได้รับการแก้ไข การจัดการเรียนการสอนทางดนตรีจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติของหลักสูตร มิติของกิจกรรมการเรียนรู้ หากแต่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางดนตรีทั้งอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ (hardware) และโปรแกรมต่างๆ (software) ที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนดนตรี

อุปกรณ์ (hardware) และโปรแกรม (software) กับการเรียนการสอนดนตรีในรูปแบบออนไลน์

ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ทางดนตรี เพื่อให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับศาสตร์ทางดนตรีที่ให้ความสำคัญกับเสียง อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องจึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยอุปกรณ์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ทางดนตรีคือ “เครื่องแปลงสัญญาณเสียงในรูปแบบดิจิทัล” หรือที่เรียกว่า “ชาวด์การ์ด” (audio interface) ซึ่งอุปกรณ์ดังกล่าวเป็นอุปกรณ์สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพลังงานเสียงที่อยู่ในรูปของพลังงานไฟฟ้าให้เปลี่ยนเป็นข้อมูลตัวเลขในระบบดิจิทัล เพื่อทำการส่งข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่คอมพิวเตอร์ซึ่งทำการเชื่อมต่อระบบออนไลน์

ชาวด์การ์ด หรือออดิโออินเทอร์เฟซ ในปัจจุบันมีมากมายหลากหลายรูปแบบของการเชื่อมต่อเข้ากับคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้ใช้ได้เลือกตามความเหมาะสมของตนเอง ซึ่งประสิทธิภาพและความสามารถของอุปกรณ์จะมากพร้อมกับราคาที่สูงขึ้น โดยในการเลือกออดิโออินเทอร์เฟซผู้ใช้



ต้องทำความเข้าใจการประมวลผลเสียงของออดิโออินเทอร์เฟซเสียก่อน เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

การประมวลผลของออดิโออินเทอร์เฟซจะเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือส่งผ่านข้อมูลจากพลังงานไฟฟ้าที่เรียกว่า “อนาล็อก” ไปสู่ระบบตัวเลขที่เรียกว่า “ดิจิทัล” เพื่อทำการส่งข้อมูลดิจิทัลเข้าสู่คอมพิวเตอร์ ซึ่งการประมวลผลของออดิโออินเทอร์เฟซจะเป็นการประมวลผลขาเข้า (input) และขาออก (output) โดยการประมวลผลขาเข้าเป็นการประมวลผลจาก “อนาล็อก” ไปสู่ “ดิจิทัล” โดยจะใช้ตัวย่อภาษาอังกฤษว่า “A/D” ส่วนการประมวลผลขาออกจะเป็นการประมวลผลจาก “ดิจิทัล” ไปสู่ “อนาล็อก” โดยจะใช้ตัวย่อภาษาอังกฤษว่า “D/A” ซึ่งออดิโออินเทอร์เฟซจะต้องแสดงรายละเอียดของการประมวลผลให้ผู้ใช้งานสามารถเลือกใช้งานได้ตามความเหมาะสม โดยรายละเอียดของการประมวลผลจะแสดงค่าความหมายของการประมวลผล 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะการสุ่มข้อมูลเสียงเรียกว่า “แซมปลิ่งเรต” (sampling rate) และลักษณะของการประมวลผลเรียกว่า “บิตเรต” (bit rate) หรือบางครั้งอาจเรียกว่า “บิตเดบ” (bit depth) โดยในลักษณะของการประมวลผลทั้งสองค่าจะต้องมีค่าแซมปลิ่งเรตไม่น้อยกว่า 44,100 เฮิรตซ์ และค่าบิตเรตไม่น้อยกว่า 16 บิต เนื่องจากเป็นค่ามาตรฐานที่ใช้ในการบันทึกเสียงระบบดิจิทัลในปัจจุบัน เพื่อให้การประมวลผลเสียงในการส่งข้อมูลทางดิจิทัลผ่านระบบออนไลน์มีประสิทธิภาพ ทำให้การเรียนการสอนในการปฏิบัติเครื่องดนตรีทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวัง

ในส่วนของโปรแกรมที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์อาจนำโปรแกรมประเภทการประชุมผ่านระบบออนไลน์มาประยุกต์ใช้ได้ เช่น ชุม (zoom) ไมโครซอฟต์ทีม (Microsoft team) มีท (meet) ซึ่งหากใช้ออดิโออินเทอร์เฟซในการประมวลผลเสียง การประยุกต์ใช้โปรแกรมต่างๆ เหล่านี้ก็จะสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้ แต่มีโปรแกรมสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีที่น่าสนใจ

เรียกว่า “แจมคาเซม” (JamKazem) ซึ่งโปรแกรมดังกล่าวได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ทันดนตรี หรือนักร้องได้มีโอกาสที่จะร่วมเล่นดนตรีด้วยกันแม้จะไม่ได้อยู่ในสถานที่เดียวกันโดยเป็นการเล่นดนตรีผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งในวิกฤตโรคระบาด โควิด-19 เป็นช่วงเวลาที่ต้องลดการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคล โปรแกรมดังกล่าวจึงมีความน่าสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนปฏิบัติทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม หากแต่การใช้โปรแกรมดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องมีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อส่งข้อมูลเสียงผ่านระบบออนไลน์มีประสิทธิภาพ อีกทั้งหากเครื่องดนตรีที่ผู้เรียนมีความชำนาญอยู่ในกลุ่มที่ต้องมีการใช้ไมโครโฟนในการรับสัญญาณเสียง ผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องมีไมโครโฟนที่เหมาะสมกับการรับสัญญาณเสียงของเครื่องดนตรีอีกด้วย ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เรียนในการที่จะต้องจัดหาอินเทอร์เน็ตและไมโครโฟนเพื่อใช้ในการเรียนรู้ในการปฏิบัติเครื่องดนตรี แม้ว่าในปัจจุบันราคาในท้องตลาดของอุปกรณ์ดังกล่าวจะมีราคาถูกลงแต่ยังเป็นเรื่องยากที่ผู้เรียนในสาขาวิชาดนตรีตะวันตกจะสามารถมีใช้ทุกคน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สถาบันการศึกษาต้องหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้การจัดการศึกษาในอนาคตหากเกิดเหตุการณ์ หรือวิกฤตต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาจะยังสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนปฏิบัติทางดนตรีในรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์วิกฤตโรคระบาด โควิด-19 เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนผ่านให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจากบทความทางวิชาการ เรื่อง “คุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21” ของ จิตติยาภรณ์ เชาวรากุล (2563 : 100 – 111) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะบัณฑิตที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ของสถานประกอบการ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ โดยคุณลักษณะด้านการสื่อสารมีความสำคัญมาก รองลงมา ได้แก่ การแก้ปัญหาการทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์



คุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการ การตัดสินใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเป็นผู้ประกอบการ การปรับตัวและการจัดการตนเอง จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนออนไลน์เป็นกระบวนการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะบัณฑิตที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 โดยมีความสอดคล้องในด้านการสื่อสาร ด้านการแก้ปัญหา ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการคิดวิเคราะห์และด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งการเรียนการสอนทางด้านดนตรีเป็นศาสตร์ที่ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนการสอน แต่ไม่ใช่เรื่องใหม่กับสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากระบบออนไลน์ได้เข้ามาสู่วิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ (2564 : 37 – 38) เรื่อง “สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย” ซึ่งพบว่า การเข้าใช้สื่อออนไลน์มีความถี่ในการเข้าใช้โดยเฉพาะการเข้าใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ค 4 – 8 ชั่วโมง โดยโทรศัพท์มือถือ ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.69) ซึ่งพิจารณาเป็นรายชื่อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้าน Photo Sharing ($\bar{X}$ =4.83, S.D.=0.78), ด้าน Social Network ($\bar{X}$ =4.52, S.D.=0.86) ด้าน Discuss, Review, Opinion ($\bar{X}$ =4.46, S.D.=0.52) ด้าน Online Video ($\bar{X}$ =4.21, S.D.=0.18) ด้าน Weblogs ($\bar{X}$ =4.05, S.D.=0.03) ดังนั้น การใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม การจัดการเรียนการสอนออนไลน์จึงไม่ใช่เรื่องใหม่กับวิถีชีวิต หากแต่ผู้สอนและผู้เรียนต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดและทัศนคติต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

สรุป

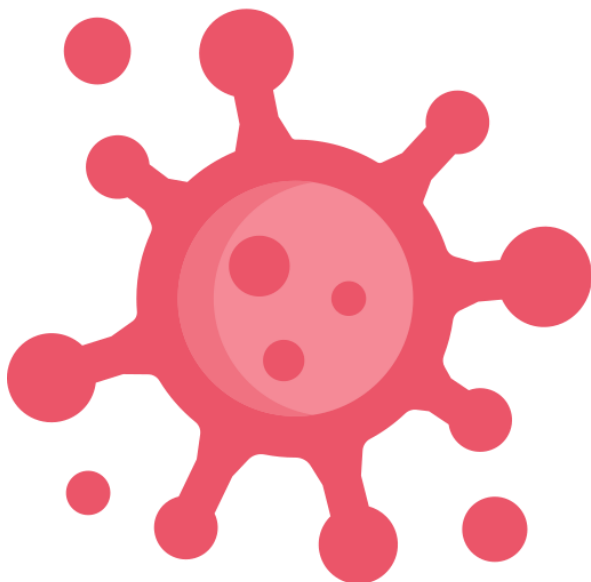
เมื่อสถานการณ์วิกฤต โควิด-19 ได้ผ่านพ้น หรือเมื่อมีวัคซีนในการรักษาโรคดังกล่าว การปรับเปลี่ยนสังคมกับไปสู่รูปแบบเดิมคือมนุษย์ได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การจัดการเรียนการสอนออนไลน์อาจจะลดน้อยลง หากแต่มีการพัฒนาการเรียนการสอนแบบออนไลน์ไปสู่การจัดการศึกษา อย่างจริงจัง การพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบออนไลน์ ทั้งในศาสตร์ทางดนตรีและศาสตร์ทางวิชาชีพอื่นๆ เพื่อให้การเข้าถึงการศึกษาเปิดกว้างกับทุกคนในสังคมไม่ว่าจะอยู่ห่างไกลเพียงใด หรือวัยที่แตกต่างกัน เพียงแต่ยังมีความสนใจและต้องการแสวงหาความรู้ก็จะสามารถได้รับการศึกษาตามความคาดหวังได้ อีกทั้งการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีอื่นๆ มาประยุกต์ใช้และพัฒนาเพิ่มเติม เช่น AR (Augmented reality) เทคโนโลยีผสมระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริง หรือ VR (Virtual reality) การจำลองภาพให้เสมือนจริงแบบ 360 องศา และจัดการศึกษาในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างก้าวกระโดด ซึ่งควรมีการศึกษา หรือการวิจัยเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้เป็นการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลสถานศึกษาไม่ว่าระดับชั้นใดในประเทศก็ควรที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม แต่สำหรับศาสตร์ทางด้านดนตรียังคงต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรส่วนบุคคลของผู้เรียนเพิ่มเติม เพื่อไม่เป็นการเพิ่มภาระในส่วนของการใช้จ่ายในการจัดหาอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ที่เหมาะสมกับศาสตร์ทางด้านดนตรีให้กับผู้ปกครอง หรือตัวผู้เรียนเอง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติทางดนตรีในรูปแบบออนไลน์เป็นนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวิกฤต โควิด-19 อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทย



เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). **NEW NORMAL ชีวิตวิถีใหม่ และการปรับตัวในภาวะ COVID-19.** สืบค้นจาก <https://www.mhesi.go.th/home/index.php/pr/all-media/55-covid-19/covid-km/1448-new-normal>. เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2563.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). **ตามไปดูโควิด-19 จะพลิกโลกการศึกษาอย่างไร. 25 เมษายน 2563.** สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/877251> เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2563.
- กอบสุข คงมนัส. (2561). **เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ : วิธีแห่ง การศึกษายุคดิจิทัล.** วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20 (4), 279 – 290.
- จิตติยาภรณ์ เขาวรากุล (2563). **คุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการ ของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21.** วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 4 (2), 100 – 111.
- น้ามนต์ เรืองฤทธิ์ (2562). **การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการออกแบบ การสอนออนไลน์ระบบเปิดสำหรับสถาบันอุดมศึกษารายวิชาด้านครุ ศาสตร์/ศึกษาศาสตร์.** วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และ ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11 (4), 950 – 961.
- นิรันดร์ แจ่มอรุณ. (2562). **การสร้างสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในวิชาปฏิบัติดนตรีไทย : ระนาดเอก 1.** วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 24 (3), 16 – 20.
- ปรีวิศว์ ชูเชิด และ พงษ์ภูมิ ธีรานุตร (2561). **การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 3G หรือ 4G ใน การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21.** วารสารมนุษยศาสตร์

- และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 3 (3), 84 – 95.
- วิชัญ บุณยรอด. (2563). การพัฒนาแอปพลิเคชันแบบฝึกทักษะการฟังคอร์ด
ขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 22 (1), 204 – 219.
- ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ (2564). สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือก
การท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย. . วารสารวิชาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 5 (1),
37 – 56.
- อนิรุทธิ์ สติมัน และ ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2555, มิถุนายน – ตุลาคม). การ
พัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ เรื่อง วิธีการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์
สำหรับผู้สอนในสถาบันการศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10 (1), 91 – 105.
- Huang, R.H., Liu, D.J., Tlili, A., Yang, J.F., Wang, H.H., et al. (2020).
Handbook on Facilitating Flexible Learning During
Educational Disruption: The Chinese Experience in
Maintaining Undisrupted Learning in COVID-19
Outbreak. Beijing: Smart Learning Institute of Beijing
Normal University.
- LadyBee. (2020). BUSINESS HIGHLIGHT INTERVIEW. 9 เมษายน
2563. สืบค้นจาก <https://www.thumbsup.in.th/interview-spu-online-course> เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2563.



การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษในยุคความปกติใหม่ The Development of English teaching styles in the New Normal

สิริกานต์ ทองมาก*

Sirikarn Thongmak

ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายแนวคิดและการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเข้าสู่การ พัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษในยุค New Normal ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ได้กระจายไปทั่วโลก โดยอัตราการระบาดนั้น ส่งผลกระทบในการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทยรวมถึงระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ก็เข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในยุคนี้ นับเป็นการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบ Active Learning และยังเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาเชิง Productive Learning ซึ่งในการปรับตัวเข้าสู่ยุค New Normal ตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ทางสังคมไม่ได้เป็นเรื่องของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ทุกคนต้องปรับตัวไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนและเรียนรู้ในยุค New Normal อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับการสอนภาษาอังกฤษในยุค New Normal ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการสื่อสาร สามารถนำแนวคิดการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารบูรณาการเข้ากับรูปแบบการ

181

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

* อาจารย์ประจำ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Lecturer of, Major in English, Bachelor of Education program, Faculty of Education, Naresuan University



เรียนรู้อื่นๆ ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน และการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่มากมายมาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความสามารถทางภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับในยุค New Normal ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตประจำวันและในด้านอาชีพต่อไป

คำสำคัญ : การสอนภาษาอังกฤษ, ยุคความปกติใหม่, รูปแบบการสอน

Abstract

This article aims to explain the concepts and teaching of English for the development to teaching and learning in the New Normal era, in which the current COVID-19 epidemic situation has spread to the world by the epidemic rate of COVID-19 has affected the lives of Thai people, including online teaching systems that play a very important role in this era. Related to productive leaning language teaching, in which the adaptation to the New Normal era according to the changes arising from the social situation is not a matter of any individual. But everyone has to adjust at the same time in order to effectively change and learn in the New Normal era. Like teaching English in the New Normal era that aims to communicate. The concept of teaching English for communication can be integrated with many other learning styles, such as work-based learning (WBL) , and the use of abundant technology as a tool for teaching and learning provide learners with knowledge, abilities and skills necessary for the New Normal era, both in daily life and in the future.

Keywords : English teaching, New Normal, teaching styles



บทนำ

ณ ปัจจุบัน สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ได้กระจายไปทั่วโลก โดยอัตราการระบาดของ COVID-19 นั้น ส่งผลกระทบในการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทยเป็นอย่างมากในประวัติศาสตร์ มนุษย์เราได้ผ่านวิกฤตโรคระบาดมาแล้วหลายครั้ง แต่คงไม่มีครั้งไหนที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ สังคม และโลกได้ครอบคลุมมิติได้กว้างขวาง เพราะไวรัสตัวนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลเกิดความเจ็บป่วยสูญเสียในระดับบุคคลแล้ว การระบาดของ coronavirus ยังส่งผลกระทบ ไปทั่วทุกมิติ และเกือบทุกประเทศในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อม โรคอุบัติใหม่ และพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างฉับพลัน เข้าสู่ยุค “New Normal” ซึ่งเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่เพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น รวมถึงระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ก็เข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในยุคนี้ ซึ่งการปรับตัวครั้งนี้ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนต้องมีการวางแผนเนื้อหาในบทเรียนอย่างกระชับและได้ใจความสำคัญในบทนั้น จึงไม่แปลกเลยที่จะต้องให้เวลาในการเรียนที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับเวลาที่กำลังทำการเรียนการสอนในห้องเรียนออนไลน์

วัตถุประสงค์ของการศึกษาและกรอบแนวคิดการศึกษา

เพื่ออธิบายถึงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในอดีตจนถึงยุค New Normal และมุ่งเน้นในการปรับใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุค New Normalที่กำลังกลายเป็นปรากฏการณ์ทางการเรียนการสอนภาษาแบบใหม่

แนวคิดและวิธีการสอนภาษาอังกฤษจากอดีตถึงปัจจุบัน

ภาษาอังกฤษถือว่ามีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบันมากขึ้น ในรูปแบบของการเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน และการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เศรษฐกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการประกอบอาชีพ ทำให้ต้องมีการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรตามสภาพการณ์

ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลกที่ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน ทั้งนี้ สมยศ เม่นแย้ม (2542, หน้า 27) ได้เสนอหลักการเรียนภาษาอังกฤษว่า ควรเริ่มเรียนจากเสียงในภาษาอังกฤษก่อน โดยผู้เรียนควรได้รับการฝึกมากพอจนเห็นว่าภาษาอังกฤษมีระบบการออกเสียงศัพท์และไวยากรณ์ ที่จะสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารได้ต่อไป โดยผู้สอนควรจะคำนึงถึงความซับซ้อนของภาษาซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการสื่อสาร จึงควรให้ผู้เรียนฝึกซ้ำๆ จนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นอัตโนมัติในที่สุด นอกจากนี้ การเลือกคำศัพท์ที่จะนำมาสอน ในระยะเริ่มแรกควรเป็นคำศัพท์ที่มาจากสถานการณ์จริง มีความหมายชัดเจนและน่าสนใจ เพื่อเพิ่มพูนคำศัพท์ให้กับผู้เรียนกิจกรรมในห้องเรียนควรเป็นการพูดในสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้อง ควรเป็นบทสนทนาที่สั้นและเป็นจริง โดยในการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องพูดชัดเจน ถูกต้อง และไม่ซ้ำจนเกินไป ควรใช้ความเร็วในการพูดในระดับปกติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเคยชิน และควรใช้รูปประโยคและคำศัพท์ที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วก่อน จะปรับไปใช้คำใหม่ๆ และรูปประโยคใหม่ๆ ต่อไป อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาใช้ร่วมอย่างเหมาะสมกับกิจกรรมที่หลากหลายจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาให้กับผู้เรียน จากหลักการดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่าในการสอนภาษาอังกฤษนั้นควรเริ่มจากการสอนคำศัพท์ การฟังได้ยิน ฟังแล้วตอบคำถาม พูดในสถานการณ์ต่างๆ การอ่าน และการเขียนเป็นลำดับท้ายสุด

ภายหลังในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารถูกพัฒนาการเรียนการสอน โดยการนำมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยเป็นเวลากว่า 2 ทศวรรษ หากแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อาจเป็นผลมาจากการเรียนเพื่อสอบเป็นหลักมุ่งเน้นไปที่การสอนไวยากรณ์ และการท่องจำคำศัพท์ ไม่ได้เรียนเพื่อมุ่งการสื่อสารอย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้ เพราะยังขาดวินัยและแรงจูงใจในการฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษ แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน เช่น บัตรชมภาพยนตร์ คู่มือการใช้งานอุปกรณ์



อิเล็กทรอนิกส์ หลากหลายอาหารและยา บ้ายข้อมูล หรือแม้แต่เว็บไซต์ เกมส์ และ แอปพลิเคชันต่างๆ ในสมาร์ทโฟน ก็ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก จึงทำให้มีอาจ ปฏิเสธการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันได้อีกต่อไป ซึ่งการจัดการเรียนการสอน ไม่ได้เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับบุคคล ซึ่งกรอบการเรียนรู้ของเครือข่าย P21 (2009,p.142-143) เสนอว่าผู้เรียนต้องมีทักษะ 3Rs โดยให้ความสำคัญกับ ทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการคิดคำนวณ ในวิชาคณิตศาสตร์ (Arithmetic's) ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้เรียนในการ เรียนรู้ และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีเหตุผลและสามารถแก้ปัญหา ได้ (Critical Thinking and Problem Solving), ส่วนทักษะด้านการคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม (Creativity and Innovation), ทักษะด้านให้ ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership), ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม (Cross-Cultural Understanding), ทักษะด้านการสื่อสารและ การรู้เท่าทันสื่อ (Communication, Information and Media Literacy), ทักษะด้าน คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ(Computing and Media Literacy), ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Career and Learning Seld-Reliance), และ ทักษะการเปลี่ยนแปลง (Change) และวิจารณ์ พานิช (2556) ได้เสนออีก 2ทักษะ (2Ls) เพิ่มเติมคือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) และ ทักษะการเป็นผู้นำ (Leadership) การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการกำหนดแผน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และวางแผนการศึกษาชาติ 20 ปี เพื่อการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพของคนที่มีสมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ และสติปัญญา มี ทักษะในยุคปัจจุบัน การมีทักษะแรงงานขั้นสูง และสร้างนวัตกรรมได้ เป็นนัก คิด หรือผู้ประกอบการ เมื่อพิจารณาทักษะนี้แล้วจะพบว่า ทักษะการสื่อสารมี ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากทักษะการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่จะส่งต่อ ความรู้ และวิทยาการใหม่ๆ ไปยังส่วนต่างๆ ของโลกโดยผ่านเครือข่ายดิจิทัลไว้

พรมแดนได้อย่างง่ายดาย สะดวก รวดเร็ว และไร้ขีดจำกัด เกิดเป็นปฏิสัมพันธ์รูปแบบใหม่ผ่านภาษาโลก หรือ World Language ซึ่งก็คือ ภาษาอังกฤษ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษาสากลในการติดต่อสื่อสาร

ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีการประยุกต์ใช้สื่อกลาง อาทิเช่น การนำเนื้อเพลงภาษาอังกฤษมาสอดแทรกในเนื้อหา ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการสื่อความหมาย ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้อื่น ดำเนินกิจกรรมต่างๆ และการอยู่ร่วมกันของสังคมด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ โอกาส และกาลเทศะที่เกิดขึ้นจริง ในสังคมทั้งนี้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้นก็ได้มีการกำหนดมาตรฐาน และระดับความสามารถทางภาษาที่แสดงถึงสมรรถนะที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น ระดับ (Level) ของทักษะและความรู้ทางภาษาที่แสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดได้ ยกตัวอย่างเช่น Krashen (1995,p.84) ได้เสนอแนวการสอนแบบธรรมชาติ (Natural Approach: NA) โดยแบ่งระดับการพัฒนาภาษาที่สองไว้ 5 ระดับ ได้แก่ 1) ช่วงก่อนการผลิตภาษา (Preproduction) หรือ ระยะเงียบ (Silent period) ในขั้นนี้ผู้เรียนภาษาใหม่มักใช้เวลาเรียนรู้คำศัพท์และฝึกออกเสียงคำศัพท์ใหม่ๆ ผู้เรียนอาจจะใช้การพยักหน้าหรือส่ายหน้าแทนการตอบ “ใช่” และ “ไม่ใช่” 2) ช่วงเริ่มผลิตภาษา (Early production) ผู้เรียนเริ่มใช้ภาษาสื่อสาร หรือทักษะการพูดเป็นการตอบคำถามสั้นๆ หรือการสร้างวลีสั้นๆ ได้แต่อาจจะยังไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ 3) ช่วงใช้ภาษาได้ (Speech emergence) ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถโต้ตอบด้วยภาษาที่สองได้ด้วยประโยคสั้นๆ ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น และเริ่มอ่านและเขียนในภาษาที่สอง 4) ช่วงเริ่มมีความชำนาญและใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว (Intermediate fluency) ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ทั้งทางการพูดและการเขียนโดยใช้ประโยคที่ซับซ้อนมากขึ้น และ 5) ช่วงที่มีความสามารถทางการใช้ภาษาสูงสุด (Advanced fluency) ในขั้นนี้ผู้เรียนต้องมีโอกาสใช้ภาษาอย่างต่อเนื่องในการ



พูดภาษาใหม่เพื่อให้สามารถใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว ผู้เรียนต้องฝึกใช้ภาษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มความคล่องและความมั่นใจ

หากจะกล่าวถึงสถาบันสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น หรือ Teachers of English to Speakers of Other Language: TESOL (2006, p.65-67) นั้น ผู้เขียนขออธิบายถึงการแบ่งระดับความรู้ภาษาอังกฤษ ไว้ 2 ระดับ ดังนี้

1) ระดับเริ่มต้น (Beginning) หรือ L1 ผู้เรียนมีความเข้าใจภาษาอังกฤษอย่างจำกัดหรือไม่เข้าใจ ตอบสนองต่อคำสั่งและคำถามง่ายๆ ด้วยการพยักหน้าหรือส่ายหน้า แทนการพูดตอบ เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น จึงจะเริ่ม เลียนแบบคำตอบของผู้อื่นโดยใช้คำเดียวหรือวลีง่ายๆ

2) ระดับเริ่มใช้ภาษา (Emerging) หรือ L2 การสอนภาษาแบบเน้นภาระงาน หรือการปฏิบัติงาน (Task-based Instruction: TBI) ซึ่งการสอนภาษาแบบเน้นภาระงาน เป็นแนวการสอนเพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่และการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน โดยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ในขณะที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับลักษณะทางภาษาโดยการสอนรูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับทฤษฎีการเรียนรู้มากกว่าทฤษฎีทางภาษา ได้แก่ 1) รูปแบบของภาษาที่หลากหลาย 2) โครงสร้างทางภาษา 3) หน้าที่ของภาษา และ 4) การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและการสร้างปฏิสัมพันธ์ผู้เรียนกับผู้เรียน โดยมีงานเป็นสื่อกลาง ซึ่งองค์ประกอบของภาระงานคือ จุดมุ่งหมาย, ตัวป้อน, การปฏิบัติงาน, บทบาท, และผลลัพธ์ มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การใช้คำถามและคำตอบ การสนทนาและบทบาทสมมติ การจับคู่ การเล่าเรื่องจากรูปภาพ การอภิปรายและการตัดสินใจ การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับข้อมูลและการแยกประเภท เป็นต้น (Nunan, 2005,p.112)

จะเห็นได้ว่า การสอนภาษาแบบเน้นภาระงานสามารถนำมาผนวกเข้ากับแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้เรียนนี้ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำ เปิดโอกาสให้มีการ

พัฒนาการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา เพื่อให้ผลงานเสร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ สมบัติ คชสิทธิ์ จันทน์ อินทรสุด และธนกร สุวรรณพฤติ (2560, หน้า 43) เสนอแนวคิดว่าการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศมุ่งเน้นสมรรถนะเพื่อการสื่อสาร (Communicative Competence) การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้จริงและมีความรู้ด้านหลักภาษา (Form) โดยควบคู่ไปกับการใช้ภาษาสื่อสาร (Use) ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ผ่านการสอนภาษาที่เน้นภาระงาน (Task-based Instruction) ซึ่งเป็นแนวการสอนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย และผสมผสานกับทักษะคิดวิเคราะห์หรือเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อแก้ปัญหาและนำไปใช้ทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อทำกิจกรรมหรือชิ้นงานให้สำเร็จ

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นด้วยในประเด็นที่ผู้สอนกลายเป็นผู้เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สนับสนุนในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการคิดวิเคราะห์จากการเรียนหลักภาษาอังกฤษ ทั้งนี้การใช้ภาษาผ่านกิจกรรมสื่อสารที่หลากหลาย สอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศหลายๆ งานที่ได้้นำการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานมาพัฒนาความสามารถทางการฟัง พูด อ่าน และเขียน รวมทั้งด้านไวยากรณ์ และภาษาอังกฤษสำหรับวิชาชีพ (Muh Yahya Akil, Muk Basri Jafar, Abdul Halim, 2018; อังโนวันเพ็ญ เรืองรัตน์, 2549, สุพรรณิ อาศัยราช, 2558, หน้า 4-5) จะเห็นได้จากงานวิจัยที่กล่าวถึงการพัฒนาการเรียนการสอนของผู้สอนภาษาอังกฤษที่ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น

ผศ.ยงยุทธ ขำคง (2562, หน้า 11-12) ได้ศึกษาวิจัยบทความวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพตามบริบทของสังคมไทย พบว่า การทดสอบความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของเด็กไทยโดยทั่วไปมักพบว่า มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจนเกิดคำถามที่ว่า เหตุใดการเรียนภาษาอังกฤษนับแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมหาวิทยาลัย เป็นเวลา 16-17 ปี จึงไม่สามารถฝึกฝนให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพด้านภาษาอย่างสมควร



จะเป็น อะไรคือสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง และพอจะมีแนวทางอะไรที่เป็น
รูปธรรมที่จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองขึ้นมาได้ การศึกษานี้ได้วิเคราะห์
สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน และ 3)
ผู้กำหนดนโยบาย โดยพบว่า ครูอาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษควรเพิ่มวิธีการ
สอนด้วยการสื่อสารภาษากับผู้เรียนให้มากขึ้น ส่วนตัวผู้เรียนเองต้อง
ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษและสร้างนิสัยการฝึกฝนภาษาให้
เกิดขึ้นเป็นกิจวัตรประจำวันให้ได้ ผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาต้องให้
ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและกำหนดกรอบการพัฒนา
ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะการวัดประเมินผลที่ต้องมีการสื่อสารทาง
ภาษาพูดร่วมด้วย ทั้งนี้ การพัฒนาภาษาอังกฤษของคนไทยต้องใช้บริบทของ
สังคมไทยในการเรียนรู้และพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้คำศัพท์ที่อยู่
รอบตัวสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างมั่นใจ

ปริยาภา วังมณีและวรพล ธูปมงคล (2563, หน้า 25-26) ได้
ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้นวัตกรรมสื่ออินโฟกราฟิกภาษาอังกฤษตำนานท้องถิ่น
เพื่อเสริมสร้างทักษะความเข้าใจภาษาอังกฤษและการตระหนักถึง
ความสำคัญของตำนานท้องถิ่นของเยาวชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า การ
สร้างนวัตกรรมสื่ออินโฟกราฟิกภาษาอังกฤษตำนานท้องถิ่น เรื่อง “แมงสีหู
ห้าตา” และศึกษาความพึงพอใจของเยาวชนที่มีต่อนวัตกรรมสื่ออินโฟ
กราฟิกภาษาอังกฤษตำนานท้องถิ่นเรื่อง “แมงสีหูห้าตา” โดยผู้วิจัยได้ใช้การ
เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 178
คน เนื่องจากผู้วิจัยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องมีคุณสมบัติตามที่
กำหนด คือ มีอายุระหว่าง 15-25 ปี และ ต้องเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นวัตกรรมสื่ออินโฟ
กราฟิกภาษาอังกฤษตำนานท้องถิ่นเรื่อง “แมงสีหูห้าตา” แบบทดสอบวัด
ทักษะความรู้ความเข้าใจภาษาอังกฤษจากการเล่าเรื่องตำนานท้องถิ่นผ่าน
นวัตกรรมสื่ออินโฟกราฟิกภาษาอังกฤษตำนานท้องถิ่นเรื่องแมงสีหูห้าตา
แบบสอบถามความพึงพอใจของเยาวชนนั้น มีคุณภาพนวัตกรรมการสื่ออินโฟ

กราฟิกภาษาอังกฤษตำนานท้องถิ่นเรื่อง “แมงสีหู่ ห้าตา” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดส่วนแบบวัดทักษะความรู้ความเข้าใจภาษาอังกฤษของเยาวชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อการเล่าเรื่องตำนานท้องถิ่นผ่านนวัตกรรมสื่ออินโฟกราฟิกภาษาอังกฤษตำนาน ท้องถิ่นเรื่อง “แมงสีหู่ห้าตา” พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่แบบสอบถามความพึงพอใจจากการใช้นวัตกรรมสื่ออินโฟกราฟิกภาษาอังกฤษตำนานท้องถิ่นเรื่อง “แมงสีหู่ ห้าตา” พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

กัญณภัทร นิธิศรวราภากุล, พานิช บัวสำอาด และนรวัลล์ ชุมนุมนาวิน (2563, หน้า 45-46.) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการออกเสียงตัวอักษรในภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครจำนวน 20 คน ที่สนใจฝึกการออกเสียงตัวอักษรภาษาอังกฤษ โดยการใช้ชุดฝึกการออกเสียงตัวอักษรภาษาอังกฤษ English Pronunciation จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 ประกอบด้วยวิธีการออกเสียงพยัญชนะภาษาอังกฤษที่ถูกต้องและแบบฝึกหัดท้ายบท ชุดที่ 2 ประกอบด้วยวิธีการออกเสียงสระภาษาอังกฤษที่ถูกต้องและแบบฝึกหัดท้ายบท เครื่องมือที่ใช้ประกอบการทดลองนี้ คือชุดฝึกการออกเสียงภาษาอังกฤษ English Pronunciation Sets จำนวน 2 ชุด เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ทางภาษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการออกเสียงภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องและชัดเจนตามหลักการออกเสียง และแบบทดสอบการออกเสียง Pre-test และ Post-test ด้วยข้อความจำนวน 30 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน หากผลสัมฤทธิ์ในการออกเสียงตัวอักษรของนักศึกษาด้วยคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกนักศึกษาที่มีศึกษาผลการพัฒนาการออกเสียงตัวอักษรในภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการประเมินคุณภาพของแบบฝึกทักษะในด้านค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์/เนื้อหา (IOC: Index of



item objective congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน สรุปได้ดังนี้เมื่อพิจารณาแต่ละข้อคำถาม พบว่า ข้อที่ 1 ด้านความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาที่ใช้ ไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดแสดงว่าผู้วิจัยต้องปรับปรุงแก้ไข ส่วนข้อคำถามที่ 2 และ 3 ด้านความเหมาะสมของคำศัพท์ที่ใช้กับระดับของผู้เรียนและความเหมาะสมนำไปใช้ได้ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมของแบบฝึกหัดทักษะ พบว่าสอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าสามารถนำไปใช้ได้ แต่ต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ควรศึกษาเสียงและตัวอย่างคำของแต่ละเสียงให้ถูกต้อง 2) ควรแยกหัวข้อให้ชัดเจนและถูกต้องเหมาะสม เช่น แยกเสียงพยัญชนะและเสียงสระ เป็นต้น 2. ผลการพัฒนาการออกเสียงตัวอักษรภาษาอังกฤษ: ก่อนเรียน – หลังเรียน หลังจากที่ได้ทดสอบนักศึกษาด้านการออกเสียงตัวอักษรภาษาอังกฤษโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน–หลังเรียนแล้ว ปรากฏผลดังนี้หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะในแต่ละบทเรียนแล้ว นักศึกษามีทักษะการออกเสียงตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น อีกทั้งเมื่อนำคะแนนทั้งสองส่วนไปหาค่าทดสอบที (t-test) แบบ Dependent กลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระแก่กัน พบว่า ผลผลการพัฒนาการออกเสียงตัวอักษรในภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากการทบทวนงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ทำให้เห็นการพัฒนาศักยภาพของผู้สอนภาษาอังกฤษที่พยายามนำเทคนิคการเรียนการสอนมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้อย่างลงตัว ไม่ว่าจะเป็นการนำนวัตกรรมสื่ออินโฟกราฟิกภาษาอังกฤษและการใช้คำศัพท์ในกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนมาสนทนากันแทนการพูดภาษาไทย ทั้งหมดนี้คือการพัฒนาการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันก่อนเกิดสถานการณ์ Covid -19

บทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะภาษาสากล (English as Global Language) ที่นิยมใช้ติดต่อสื่อสารกันในสังคมโลก

หากย้อนหลังกลับไปถึงการศึกษาของไทยนั้น ผู้เขียนพบว่า การให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษ โดยจัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษสอนในโรงเรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของไทย ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียน ยังไม่อยู่ในระดับ ที่พึงพอใจนัก โดยเฉพาะปัญหาด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยกระทรวงศึกษาธิการเร่งดำเนินการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมพร้อมทักษะต่างๆ ที่จำเป็นให้กับเด็กไทย สอดคล้องกับแนวคิด ไทยแลนด์ 4.0 อย่างเป็นรูปธรรมในหลายด้าน โดยเฉพาะทักษะภาษาอังกฤษของเด็กไทย ถือเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับความสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษแบบนานาชาติ และพัฒนาทักษะความเป็นนานาชาติ ทั้งนี้เพื่อการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อประสานความร่วมมือในการค้าขายกับชาวต่างชาติ เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้กันทั่วโลก ในการติดต่อสื่อสารกัน นอกจากนี้การพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการส่งเสริมเด็กไทยให้มีทักษะการคิดอย่างมีเหตุมีผลควบคู่กัน (Communication and Critical Thinking Skills) เพราะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพนั้น สามารถเพิ่มศักยภาพในเรื่องสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

ด้วยเหตุนี้ เด็กไทยจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังบ่มเพาะด้านต่างๆ ในด้านทักษะการเรียนรู้ คุณลักษณะการเรียนรู้ และเนื้อหาการเรียนรู้ของวิชาภาษาอังกฤษ ทักษะที่สำคัญ ได้แก่

1) ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม อาทิเช่น การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหาและการสื่อสารภาษาอังกฤษกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี



2) ทักษะชีวิตในการทำงาน อาทิเช่น การปรับตัวให้เข้ากับสังคม วัฒนธรรม เพราะการใช้ภาษาอังกฤษในต่างประเทศนั้น สามารถทำให้ผู้เรียน เข้าใจภาษา เอกลักษณะทางวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน

3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี ส่วนคุณลักษณะ อาทิเช่น คุณลักษณะด้านการงานมีการปรับตัวโดยการใช้ภาษาอังกฤษอย่าง แตกฉานและก้าวสู่ความเป็นผู้นำได้ ต่อมาคือคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ใน การพัฒนาตนเองทางด้านการใช้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้าย คือคุณลักษณะด้านศีลธรรม การเคารพผู้อื่น ความซื่อสัตย์ และสำนึกใน ความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองโลก เพราะภาษาอังกฤษในการสื่อสารนั้น สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจรายละเอียดสิ่งต่างๆบนโลกใบนี้ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคไทยแลนด์ 4.0 นั้น อาจจะไม่ใช่ ตัวชี้วัดทักษะการเรียนรู้ทั้งหมดได้

ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการสร้างปรากฏการณ์การเรียนการสอน ภาษาอังกฤษที่มีการพัฒนาจากยุคสู่ยุคได้ดียิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) ทักษะการคำนวณหรือการใช้เหตุผล ทางการสื่อสารภาษาอังกฤษ (Reason Communication) ในรูปแบบการจัดการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนเชิงบูรณาการ (Integrative Learning) รวมทั้งเรื่องราวที่อยู่ รอบตัวผู้เรียนเกี่ยวกับโลก การเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจการค้า การเป็น ผู้ประกอบการ สิทธิพลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมในยุคปัจจุบันที่โลกกำลัง เดินไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วด้วยบทบาทของเทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นตัว ขับเคลื่อนจำเป็นอย่างยิ่ง ผสมผสานกับทักษะการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะความเป็นนานาชาติ เป็นอีกทักษะหนึ่งที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตใน ศตวรรษที่ 21 โดยหมายถึงเยาวชน ผู้เรียน มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร มี ความรู้ ความเข้าใจในบุคคลต่างวัฒนธรรมกัน และสามารถปฏิบัติหรือร่วมงาน กับบุคคลดังกล่าวได้ ซึ่งบทบาทของภาษาอังกฤษนั้น จึงมีความสัมพันธ์กับ ทักษะความเป็นนานาชาติ ในฐานะเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ทักษะ ภาษาแม่และภาษาโลก ถือเป็นส่วนหนึ่งของสาระวิชาหลักที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ได้

เรียนรู้ เพื่อที่จะดำรงชีวิต ในที่นี้คือ ภาษาอังกฤษ ซึ่งจะเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ เพราะประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในสมาชิกประเทศของประชาคมอาเซียน (ASEAN Economics Community-AEC) เนื่องจากกลุ่มประเทศอาเซียนนั้นยึดการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสารกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้าขายระหว่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของแต่ละชาติ ก็ย่อมผ่านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษโดยทั้งสิ้น ดังนั้นการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสัมฤทธิ์ผลในเรื่องการสื่อสาร (Communicative Proficiency) มากกว่าการสอนภาษาอังกฤษเพื่อความรอบรู้เฉพาะโครงสร้างทางภาษา (Mastery of Structures) เพียงอย่างเดียว

ต่อมาได้มีนักวิชาการทางด้านการสอนภาษาอังกฤษ Pru Cuper Judy Lambert. (2008.p.57-58.) ได้เสนอว่า ภาษาอังกฤษเพื่อการใช้งานและการสื่อสารนั้น (Functional or Communicative Definition of Language) ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษแนวสื่อสาร ซึ่งช่วยให้เห็นถึงความหมายของการสื่อสารที่แท้จริงที่ผู้เรียนภาษาควรมีความเข้าใจและสามารถสื่อสารออกมาได้นอกเหนือจากการเรียนรู้ภาษาผ่านระบบของไวยากรณ์และคำศัพท์แบบดั้งเดิม ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสอนภาษาแนวสื่อสารเป็นที่ยอมรับกันอย่างรวดเร็วในวงการนักภาษาศาสตร์ชาวอังกฤษ และได้แผ่ขยายครอบคลุมไปทั้งอังกฤษและอเมริกา โดยเรียกการสอนแนวนี้ว่าเป็นหลักการสอน (An Approach) มากกว่าวิธีการสอน (A method) และมีจุดมุ่งหมายสำคัญของการสอนภาษา 2 ประการ ได้แก่

- (1) เพื่อสร้างสมรรถนะทางการสื่อสาร (Communicative Competence)
- (2) เพื่อพัฒนากระบวนการสอนและวิธีการสอนภาษาทั้งสี่ทักษะ โดยเชื่อมโยงความรู้ทางภาษาและการสื่อสารเข้าด้วยกัน

รูปทอง กว้างสวัสดิ์ ได้เสนอถึง หลักการสอนภาษาอังกฤษแนวสื่อสาร กล่าวถึง การสอนภาษาอังกฤษโดยมุ่งเน้นในเรื่องของความหมาย (Meaning) มากกว่ารูปแบบทางภาษา (Form) เน้นการใช้ภาษาเพื่อการสนทนา จาก



สถานการณ์จริง โดยเลือกใช้ภาษาได้เหมาะสมกับบริบทเป็นสำคัญ ไม่เน้นการท่องกฎเกณฑ์ ทางภาษาหรือไวยากรณ์ แต่เรียนรู้เพื่อใช้ภาษาสื่อความหมายเทียบเท่ากับการเรียนรู้โครงสร้าง เสียงและคำศัพท์ มีการทำแบบฝึกหัดทางภาษา (Drill) แต่ไม่ได้เน้นหนักมากเหมือนวิธีการสอน แบบตรง (Direct Method) และแบบเน้นไวยากรณ์ เน้นการออกเสียงได้อย่างถูกต้องมากกว่า การพยายามออกเสียงให้เหมือนกับเจ้าของภาษา มีการฝึกการใช้ภาษาครบทั้งสี่ทักษะสื่อสาร ให้ความสำคัญกับผู้เรียนด้านการสื่อสารคล่องแคล่ว (Fluency) มากกว่าความถูกต้องของการใช้ภาษา (Accuracy) มีการแก้ไขในเรื่องของข้อผิดพลาดการใช้ภาษาของผู้เรียน (Error Correction) โดยพยายามให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแก้ไขข้อผิดพลาดทางภาษาด้วยตนเอง ผู้สอนจะกระตุ้นด้วยการสร้างสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนใช้ภาษาสื่อสารออกมาให้ได้มากที่สุด ซึ่งกิจกรรมการสื่อสาร (Communicative Activities) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนนำมาใช้ในการสอนภาษาอังกฤษ แนวสื่อสาร โดยแบ่งประเภทของกิจกรรมสื่อสารออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ 1) กิจกรรมเพื่อการสื่อสาร (Functional Communication Activities) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนพัฒนาและใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารความหมายตามหน้าที่ของภาษา (Function) และ 2) กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction Activities) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ผู้เรียนพัฒนาและใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับบุคคลในสังคมต่างๆ เช่น กิจกรรมการสนทนา การโต้ว่าที่ การอภิปราย การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ (รูปทอง กว้างสวัสดิ์, 2549, หน้า 25.) ทั้งนี้ได้ถึงจุดที่มีการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาถึงจุดรุ่งเรืองในการนำเทคโนโลยีต่างๆมาเพิ่มรูปแบบในการสอน ซึ่งผู้เขียน พบว่า ผู้เรียนก็เริ่มมีทักษะในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้เพิ่มมากขึ้นและสามารถสนทนาเป็นภาษาอังกฤษในประโยคกล่าวทักทายได้มากขึ้น โดยความรู้สึกเย็นอายลดน้อยลง

ในช่วงปี 2563-2564 การระบาดของโรคโควิด 19 ของประเทศต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน แต่ที่สำคัญคือ เน้นการป้องกันตนเอง โดยการใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือบ่อยๆ กินร้อนและใช้อุปกรณ์ส่วนตัว ใช้ชีวิตวิถีใหม่ (new normal) โดยการปฏิบัติงานที่บ้าน (work from home) รักษาระยะห่างทางสังคม ร่วมกับมาตรการ ของรัฐที่ทำให้ลดการเคลื่อนที่ของคน ไม่ว่าจะเป็นการปิดสถานที่ต่างๆ ตลอดจนการปิดเมือง หรือ ปิดประเทศ เป็นต้นการตอบโต้การระบาดของโรคโควิด 19 ของประเทศต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน แต่ที่สำคัญคือ เน้นการป้องกันตนเอง โดยการใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือบ่อยๆ กินร้อนและใช้อุปกรณ์ส่วนตัว ใช้ชีวิตวิถีใหม่ (new normal) โดยการปฏิบัติงานที่บ้าน (work from home) รักษาระยะห่างทางสังคม ร่วมกับมาตรการ ของรัฐที่ทำให้ลดการเคลื่อนที่ของคน ไม่ว่าจะเป็นการปิดสถานที่ต่างๆ ตลอดจนการปิดเมือง หรือ ปิดประเทศ เป็นต้นได้มีคำว่า New Normal หรือ “ความปกติใหม่” ของภาคการศึกษาไทย ควรเป็นการให้น้ำหนักแบบใหม่เพื่อจัดการปัญหาเดิมปรากฏการณ์ของโควิด-19 ที่ทำให้นักเรียนไม่ได้ไปโรงเรียน ครูจัดการเรียนการสอนไม่ได้เหมือนที่ผ่านมา ทำให้เกิดความตระหนักรู้ใหม่ถึงสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นแท้จริงต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเช่น หลักสูตรแกนกลางที่มีอยู่เดิมเหอะทะเกินไปและไม่เหมาะกับบริบทของเด็กแต่ละคน และ กฎเกณฑ์เรื่องการแต่งกายและการไว้ทรงผมไม่มีความสำคัญเมื่อเด็กเรียนอยู่ที่บ้าน เป็นต้น

ก่อนอื่นผู้เขียนขออธิบายถึงความหมายของคำว่า New Normal หรือ ความปกติใหม่ เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของ ไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่การทำงาน การดูแลสุขภาพอย่างเคร่งครัด แม้กระทั่งการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัว การดำเนินชีวิตใหม่ ในหลากหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การเดินทาง การพูดคุย เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของคน หรือแม้กระทั่งการศึกษา เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติทั่วโลก สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 ที่เกิดขึ้น ช่วงปลาย พ.ศ.2562 ถึง พ.ศ.2563



รวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วย และล้มตายจำนวนมาก เป็นความสูญเสียที่มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันเพื่อให้ตนเองมีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีชีวิตแบบเดิมๆ จึงเกิดวิถีชีวิตแบบ New normal ขึ้น สถานศึกษาต่างๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างเร่งด่วนในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูมาเป็น แบบออนไลน์ เพื่อลดการเผชิญหน้ากัน ซึ่งเดิมมีการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ บ้างแต่ไม่มากนัก กลายมาเป็นจัดการเรียนรู้ออนไลน์ 100% ต้องมีการเว้นระยะห่างระหว่างผู้เรียนและผู้สอน งดการเดินทางมาเรียน งดการมารวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก งดกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาผู้เรียน มาเป็นกิจกรรมแบบออนไลน์ การสวมใส่หน้ากากอนามัย การประชุมออนไลน์สอป้องกันวิทยานิพนธ์แบบออนไลน์ กิจกรรมทะนุบำรุงศาสนา เช่น เวียนเทียน ออนไลน์ ลอยกระทงออนไลน์ เป็นต้น

ทั้งนี้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด – 19 ส่งผล กระทบต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้น (marketingoops,2020) โดย “UNESCO” ได้คาดการณ์ว่าขณะนี้มึ้นักเรียน – นักศึกษา กว่า 363 ล้านคนทั่วโลก ซึ่งได้รับผลกระทบจากวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัส “COVID-19” และ ประเมินการณ์ว่ามีสถาบันการศึกษาใน 15 ประเทศ ทั้งในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกกลาง ยุโรป และ อเมริกาเหนือ ได้ปิดการเรียนการสอนที่โรงเรียน และ มหาวิทยาลัย ขณะที่ สถาบันการศึกษาในหลายประเทศนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เพื่อเปิดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ โดยประเทศจีนเป็นประเทศแรกที่ประกาศหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียน และมหาวิทยาลัย ส่งผลให้ทั้ง “ครูและนักเรียน นักศึกษา” หันไปใช้หลักสูตรการเรียนการสอน “ออนไลน์” ในปัจจุบันระบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต หรือเรียกกันสั้นๆ ว่า e-Learning ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและ สถาบันการศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ไม่จำกัดเรื่องอุปกรณ์ วันเวลา และสถานที่

เรียนซึ่งเป็น การลดช่องว่างทางการศึกษา ทำให้ทุกคนสามารถเข้า เรียนรู้ได้ เท่าเทียมกันตลอด 24 ชั่วโมง การเรียนการสอนออนไลน์ได้มีผู้ให้ความหมาย ไว้คือ (โอภาส เกาไศยาภรณ์ และคณะ อ้างใน Badrul H Khan, 2560,p.2) กล่าวว่า e-Leaning ย่อมาจากคำว่า Electronic Learning เป็นการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรศัพท์ ซีดีรอม/ดีวีดีรอม เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่าย เอ็กซ์ทราเน็ต เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดาวเทียม โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์พกพาหน้าจอสัมผัส โดยที่ผู้เรียน สามารถเข้าเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองได้ตามอัธยาศัยได้ ทุกสถานที่ ทุกเวลา ผ่านทางเว็บไซต์ ในรูปแบบสื่อ มัลติมีเดียไม่ว่าจะเป็นข้อความเสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และวิดีโอ อีกทั้งผู้ใช้งานสามารถทำการโต้ตอบได้เสมือนการนั่งเรียนในห้องเรียนปกติ Joshua S. กล่าวว่า การเรียนรู้ออนไลน์คือ การศึกษาที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ต มักจะเรียกว่า "e-learning"

หากวิเคราะห์ตามสถานการณ์ Covid-19 นั้น ผู้เขียนพบว่า การเรียนรู้ออนไลน์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของ "การเรียนทางไกล" เท่านั้น ซึ่งการเรียนการสอนออนไลน์คือ การที่ ผู้เรียนและผู้สอนอยู่คนละพื้นที่ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการนำเสนอใน รูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งการเรียนรู้ออนไลน์มีข้อดีคือ

- 1) สามารถเลือก เวลาเรียนได้ตามความต้องการ ซึ่งระบบการเรียนแบบเดิม จะต้องใช้เวลาในการเข้าเรียนตายตัวซึ่งผู้เรียนต้องเข้าเรียน ให้ทันตามกำหนด แต่การเรียนออนไลน์สามารถมาเรียนตอนไหนก็ได้
- 2) อยู่ในสถานที่ใดก็สามารถเรียนออนไลน์ได้ เพียงแค่มีอุปกรณ์เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์มือถือ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
- 3) สามารถกลับมาทบทวนการเรียนในเวลาที่ไม่เข้าใจได้
- 4) ประหยัดค่าใช้จ่าย ทั้งในเรื่องของหนังสือ ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ใน การเรียนออนไลน์นั้นต้องมีการเตรียมตัว ก่อนเข้าชั้นเรียนออนไลน์ซึ่งถือเป็น



เรื่องสำคัญ ทั้งผู้สอน และผู้เรียนจะต้องเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนถึงเวลาเรียน ใน ส่วนของผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อการสอนที่เหมาะสมกับ การสื่อสารออนไลน์ ต้อง มั่นใจว่าจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ ได้ง่าย นอกจากปัญหาเรื่องการเรียนผ่าน ออนไลน์แล้ว เรื่องการยึดความรู้ความเข้าใจและการประเมินผลการ เรียนก็จะ มีปัญหาตามมาอีก อีกทั้งการเลือกใช้โปรแกรมในการเรียนและการวัดผล ประเมินผลถือมีส่วนสำคัญต่อการเรียนการสอนในช่วงที่มีสถานการณ์โควิด - 19 ที่กำลังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้เขียนจะขออธิบายโปรแกรมที่ใช้ใน การสอนออนไลน์ ดังนี้

200

ตารางที่ 1 โปรแกรมที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์

โปรแกรม	ข้อดี	ข้อจำกัด
Zoom Cloud Meeting	-เหมาะกับการจัดการ เรียน การสอนออนไลน์ -สามารถวิดีโอคอลได้ -แชร์เนื้อหาได้ - ไม่เสียค่าใช้จ่าย	- ไม่สามารถจัดเก็บงาน ได้ - รองรับการใช้งาน ได้ 100 คน - ใช้งานได้ 40 นาที
Google Hangouts Meet	- เหมาะกับการประชุม - สามารถวิดีโอคอลได้ - บันทึกวิดีโอได้	- มีแบนด์วิดท์น้อย - มีเมนูให้เลือกน้อย
Webinar	- เหมาะกับการสัมมนาหรือ ประชุม ออนไลน์ผ่านเว็บ รวมสื่อการนำเสนอฝึกอบรม - สามารถบันทึกวิดีโอ และ เรียกดู ข้อมูลย้อนหลังได้	- มีค่าใช้จ่าย
Microsoft Teams	- เหมาะสำหรับ การ จัดการ เรียนการสอนแบบเต็ม	- หน้าจอในการแสดงผล ได้จำนวนน้อยเห็นคนไม่

	รูปแบบ - สามารถส่งงาน ส่ง การบ้าน ตรวจงานให้ คะแนนได้ - วิดีโอคอลและแชร์หน้าจอ กันได้ - บันทึกข้อมูลระหว่างการ สอนได้ - ดูข้อมูลย้อนหลังได้	ครบ - ระบบ Streaming ยัง ไม่ดีพอ ไม่ลื่นไหล สู้ Zoom ไม่ได้ - ภาพไม่ชัดเจน คุณภาพไม่ดี - User interface ค่อนข้างใช้ยาก
Facebook Live	- สามารถ Live สอน และ มอบ หมายงาน - ผู้เรียนสามารถดู Live ย้อนหลังได้ - มีฟังก์ชันการสร้างหน่วย การเรียนรู้	- การออกรายการสด แบบนี้ ถ้าหากพูดอะไร ผิด หรือทำอะไรพลาด ไป ต้องใช้ไหวพริบและ สติเป็นอย่างมาก - มีโอกาสที่จะมี ความเห็นเชิงลบ
Line	- มี Line Chat ที่ช่วยเพิ่ม การสื่อสาร - สามารถแชร์ไฟล์ในกลุ่มได้ มากกว่า 1GB ต่อวัน - มีประกาศ - มี Note และ Keep ใน การเก็บข้อมูลได้ ทั้งอัลบั้ม รูปภาพ วิดีโอ ลิงก์ไฟล์ บทเรียน	- ผู้สอนไม่สามารถแชร์ เนื้อหาข้อมูลในการสอน ได้ นอกจากการส่งไฟล์ บทเรียนให้ผู้เรียนใน ห้องไลน์กลุ่ม

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น พบว่า ปรากฏการณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์ Covid-19 ซึ่งผลลัพธ์อาจจะทำให้การเรียนการสอน



ภาษาอังกฤษมีผลกระทบในเรื่องผู้เรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาที่สอน เพราะสาเหตุคลื่นความถี่อินเทอร์เน็ตไม่เสถียร หรืออาจจะเกิดกรณีที่ผู้เรียนไม่พร้อมในด้านอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ได้ตลอดเวลา สาเหตุเหล่านี้อาจจะเป็นอุปสรรคในการเรียนการสอนได้

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังคงเห็นด้วยกับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้บทเรียนออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ควบคู่กับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face-to-face) เป็นวิธีการที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และนักเรียนสามารถใช้คุณสมบัติสำคัญของเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น คือการเรียนรู้เกิดเวลาใดก็ได้ สถานที่ใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของนักเรียน โดยไม่จำกัดการมีปฏิสัมพันธ์ไว้แต่เพียงในห้องเรียน อีกทั้งผู้สอนสามารถให้ผลย้อนกลับแก่นักเรียนได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงเวลาเรียน เนื่องจากผู้เรียนต้องมีการกำกับตนเอง (Self-regulation) ซึ่งหมายถึง การสังเกตตนเอง (Self-observation) การตัดสินตนเอง (Self-judgment) และการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-reaction) จนกลายเป็นสมรรถภาพของบุคคลในการปฏิบัติควบคุมตนเองอย่างมีสติและความตั้งใจในการเรียนทุกครั้ง เพื่อเปลี่ยนแปลงผลตอบสนองไปสู่การเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างเข้าใจ โดยสามารถคิดก่อนกระทำ

บทสรุป

ภาษาอังกฤษ จึงเข้ามามีบทบาทเป็นสื่อกลางที่สำคัญในการสื่อความหมาย ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้อื่น ดำเนินกิจกรรมต่างๆ และการอยู่ร่วมกันของสังคมด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ โอกาส และกาลเทศะที่เกิดขึ้นจริง ในสังคมทั้งนี้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้น ก็ได้มีการกำหนดมาตรฐาน และระดับความสามารถทางภาษาที่แสดงถึงสมรรถนะที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ระดับความรู้ภาษาอังกฤษ ไว้ 2 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับเริ่มต้น (Beginning) หรือ L1

ผู้เรียนมีความเข้าใจภาษาอังกฤษอย่างจำกัดหรือไม่เข้าใจ ตอบสนองต่อคำสั่ง และคำถามง่ายๆ ด้วยการพยักหน้าหรือส่ายหน้า แทนการพูดตอบ เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น จึงจะเริ่ม เลียนแบบคำตอบของผู้อื่นโดยใช้คำเดียวหรือวลีง่ายๆ 2) ระดับเริ่มใช้ภาษา (Emerging) หรือ L2 การสอนภาษาแบบเน้นภาระงาน หรือการปฏิบัติงาน (Task-based Instruction: TBI) ซึ่งการสอนภาษาแบบเน้นภาระงาน เป็นแนวการสอนที่มุ่งเน้นสถานการณ์ที่อาศัยองค์ความรู้และความสามารถของผู้เรียนที่นำไปใช้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ หลักการสอนภาษาอังกฤษแนวสื่อสารออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ 1) กิจกรรมเพื่อการสื่อสาร (Functional Communication Activities) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนพัฒนาและใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารความหมายตามหน้าที่ของภาษา (Function) และ 2) กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ ในสังคม (Social Interaction Activities) เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ผู้เรียนพัฒนาและใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับบุคคลในสังคมต่างๆ เช่น กิจกรรมการสนทนา การโต้ว่าที การอภิปราย การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยการผสมผสานอย่างลงตัวระหว่างการเรียนแบบปกติในชั้นเรียน (Classroom Learning) กับการเรียนออนไลน์ (Online Learning) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้บทเรียนออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ควบคู่กับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face-to-face) เป็นวิธีการที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และนักเรียนสามารถใช้คุณสมบัติสำคัญของเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น คือการเรียนรู้เกิดเวลาใดก็ได้ สถานที่ใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของนักเรียน โดยไม่จำกัดการมีปฏิสัมพันธ์ไว้แต่เพียงในห้องเรียน อีกทั้งผู้สอนสามารถให้ผลย้อนกลับแก่นักเรียนได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงเวลาเรียน เนื่องจากผู้เรียนต้องมีการกำกับตนเอง (Self-regulation) ซึ่งหมายถึง การสังเกตตนเอง (Self-observation) การตัดสินตนเอง (Self-judgment) และการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-reaction) จนกลายเป็นสมรรถภาพของบุคคลในการปฏิบัติการควบคุมตนเองอย่างมีสติและความ



ตั้งใจในการเรียนทุกครั้ง เพื่อเปลี่ยนแปลงผลตอบสนองไปสู่การเรียนภาษาอังกฤษอย่างเข้าใจ โดยสามารถคิดก่อนกระทำ และทำให้เกิดปรากฏการณ์การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในความเป็น New Normal หรือความปกติใหม่ ในช่วงที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัว การดำเนินชีวิตใหม่นั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **ปรับหลักสูตรภาษาอังกฤษใช้ CEFR-TH เป็นเกณฑ์**.สืบค้น 10 มิถุนายน 2564,<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=46794&Key=hotnews>
- กัญญภัทร นิธิศวรภากุล, พานิช บัวสำอางค์, นรวัลลภ ชุมมนนาวิน. (2563).**นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการออกเสียงตัวอักษรในภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.**
- วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (*Journal of Humanities and Social Sciences*) ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (2020).หน้า 44-55.
- จันทน์ อินทรสุด, ธนกร สุวรรณพถุฒิ,และสมบัติ คชสิทธิ์ .(2560). **การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนยุค THAILAND 4.0.** *วารสารวไลยลงกรณ์ปริทัศน์* (2), 175-186.
- ภูษิต สติพิพงษ์. (2559). **ห้องเรียนอัจฉริยะ: นวัตกรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21.** *วารสารวิจัยและพัฒนาฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*,3(8), 230-254.
- ธูปทอง กว้างสวัสดิ์. (2557). **การสอนภาษาอังกฤษด้วยเทคโนโลยี.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาภา วังมณีและวรพล ธูปมงคล.(2563). **การใช้นวัตกรรมสื่ออินโฟกราฟิกภาษาอังกฤษตำนานท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างทักษะความ**

**เข้าใจภาษาอังกฤษและการตระหนักถึงความสำคัญของตำนาน
ท้องถิ่น ของเยาวชนในจังหวัดเชียงราย.วารสารวิชาการ**

**มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Journal of Humanities and
Social Sciences) ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (2020).หน้า 25-44.**

ยงยุทธ ขำคง.(2562).การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพตาม
บริบทของสังคมไทย.วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(Journal of Humanities and Social Sciences) ปีที่ 3 ฉบับที่ 1
(2019).หน้า 11-35.

วิจารณ์ พานิช. (2556). **สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิ สดศรี-สฤตวงศ์วงศ์.

สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2558).
การสื่อสารภาษาอังกฤษ. สืบค้น 10 มิถุนายน
2564,<http://english.obec.go.th/english/2013/index.php/th/2012-08-08-06-24-42/2012-08-08-06-25-22>

สมยศ เม่นแย้ม. (2542). **คู่มือครู ครูไทยสอนภาษาอังกฤษ**. กรุงเทพฯ:
เคล็ดไทย.

สุพรรณิ อาศัยราช. (2558). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน
ภาษาอังกฤษโดยการใช้กิจกรรมเสริมแบบเน้นภาระงาน**. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

อรุณี วิริยะจิตรา และคณะ. (2555). **เหลี่ยมหลังแลหน้า การสอน
ภาษาอังกฤษ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์.หน้าต่างสู่โลกกว้าง.

โอภาส เกาไศยาภรณ์, วสันต์ อดิศักดิ์ และ อนุชิต งามขจรวิวัฒน์ . (2560).
การออกแบบการเรียนรู้ การสอน .อีเลิร์นนิ่ง : รายการตรวจสอบ. นี
โอพ้อยท์ .

David Nunan. (2005). *Cambridge Language Teaching Library:
Task-Based Language Teaching*. Cambridge: CAMBRIDGE



UNIVERSITY PRESS.

Joshua S. *Introduction to Online Teaching and Learning*.

Retrieved June 10, 2021, from

<http://www.wlac.edu/online/documents/otl.pdf>

Marketingoops. (2020). ‘COVID-19’ ปฏิรูปการศึกษาทั่วโลก! ใช้

เทคโนโลยีเรียนรู้รูปแบบใหม่ – ‘มหาวิทยาลัยไทย’ สอนผ่าน

ออนไลน์. สืบค้น 10 มิถุนายน 2564, จาก [https://www.](https://www.marketingoops.com/exclusive/businesscase/covid-19-reinvent-global-educationsystem-with-educational-technology)

[marketingoops.com/exclusive/businesscase/covid-19-](https://www.marketingoops.com/exclusive/businesscase/covid-19-reinvent-global-educationsystem-with-educational-technology)

[reinvent-global-educationsystem-with-educational-](https://www.marketingoops.com/exclusive/businesscase/covid-19-reinvent-global-educationsystem-with-educational-technology)

[technology](https://www.marketingoops.com/exclusive/businesscase/covid-19-reinvent-global-educationsystem-with-educational-technology).

Muh. Basri Jafar, Abdul Halim Muh. Yahya Akil. (2018). Task-

based Language Teaching ForWriting of the Students In

Indonesian Tourism Polytechnics (A case study of

the Forth semester students at Tourism management of

Polytechnic of Makassar. *Journal of Humanities and*

Social Science , 2 (23), 27-34.

Partnership for 21st century learning. (2009). *Framework for 21st*

Century Learning. P21 Partnership for 21st Century

Learning. Retrieved June 10, 2021, from

[http://www.p21.org/ourwork/p21- framework](http://www.p21.org/ourwork/p21-framework).

Pru Cuper Judy Lambert. (2008). Multimedia technologies and

familiar spaces: 21st-century teaching for 21st-century

learners. *Contemporary Issues in Technology*

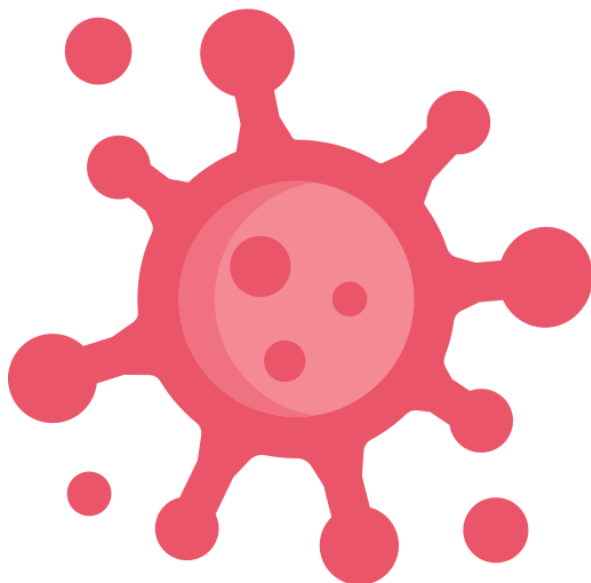
and Teacher Education , 3 (8), 264-276.

Richarods, j. & Rodgers, T. (2002). *Approaches and Methods in*

Language Teaching. (2nd ed). Cambridge University Press,

USA.

Virginia: TESOL International Association. Tracy D. Terrell
Stephen D. Krashen. (1995). *The Natural Approach:
Language Acquisition in the Classroom*. Cornwall: T.J.
International Ltd.



การศึกษาการสอนดนตรีโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่
ตำบลแพรกหนามแดง

The study of music pedagogy of elementary schools in
Phraek Nam Daeng subdistrict.

ปฐมวัส ธรรมชาติ^{*}, ชนนาท มีนะนั้น^{**}, กฤตวิทย์ ภูมิถาวร^{***}

Patommavat Thammachard, Chananart Meenanan,

Krittavit Bhumithavara

E-mail: patommavat.th@ssru.ac.th

209

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

จากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่ สัมภาษณ์พูดคุยกับผู้นำชุมชนพบว่าเยาวชนในชุมชนแพรกหนามแดง ในปัจจุบันนี้เปลี่ยนไป ส่งผลให้เยาวชนเด็กๆ นักเรียนในชุมชน ไม่มีกิจกรรม หรือได้ใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ เยาวชนส่วนใหญ่มีความสนใจ กล้าแสดงออกชอบในกิจกรรมทางด้านดนตรีอยู่แล้ว แต่ขาดโอกาสในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม วัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษา หลักสูตรการสอนดนตรี ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง 2) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการเรียนการสอนดนตรี ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง

^{*} อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี, คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Lecturer of Music department, Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

^{**} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี, คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Asst. Prof., Dr., of Music department, Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University



***อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี, คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Lecturer of Music department, Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha
Rajabhat University

ผลการศึกษาหลักสูตรการสอนดนตรี กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านแพรก
หนามแดงและโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์พบว่าทั้งสองโรงเรียน จัดการเรียน
การสอนตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ ผลวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนดนตรีใน
โรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง พบว่าโรงเรียน
ทั้ง 2 แห่งมีปัญหาไปในทางเดียวกันแบ่งออกเป็น 2 ด้านดังนี้ 1) บุคลากรไม่
มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการสอนดนตรีโดยตรงจึงทำให้ประสิทธิภาพ
ในการเรียนการสอนดนตรีลดลง 2) สถานที่จัดการเรียนการสอนไม่
เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนดนตรี รวมถึงขาดอุปกรณ์เครื่องดนตรีที่จะใช้
ในการเรียนการสอน

คำสำคัญ : แพรกหนามแดง, หลักสูตรการสอนดนตรี, ระดับชั้น
ประถมศึกษา

Abstract

By conducting the Interviews with community leaders found that the youth in Phraek Nam Daeng Community actives has changed overtime because the technology development factors. The youth tended to spend more time on technology rather than physical activities. Most of the child in the community have the ability and interested in music, but lack of opportunity. The research objectives were 1) to study the music teaching curriculum in elementary school Phraek Nam Daeng Subdistrict 2) to analyze data music teaching management in elementary school Phraek Nam Daeng Subdistrict.

Results from music teaching course studying found that both schools using teaching and learning according to the office of the basic education commission. Moreover, The data analysis of music teaching and learning management in primary schools Phraek Nam Daeng Subdistrict was found that both schools having the same problems as follows: 1) Teachers do not have direct experience and expertise in teaching music, thus reducing the effectiveness of music teaching. 2) The place of teaching and learning is not conducive to music teaching including the lack of musical instruments to be used in teaching.

Keyword : Phraek Nam Daeng, music syllabus, elementary school



บทนำ

ชุมชนแพรกหนามแดง ตั้งอยู่ใน ตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม แบ่งออกเป็น 6 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้งธรรมชาติ และรับจ้างใน โรงงานอุตสาหกรรม ชาวบ้านในตำบลแพรกหนามแดง นับว่าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมคิด ตัดสินใจ เสนอแนะวางแผน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆอย่าง แท้จริง

จากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่ สัมภาษณ์พูดคุยกับผู้นำชุมชน พบว่าเยาวชนในชุมชนแพรกหนามแดง ในปัจจุบันนี้เปลี่ยนไป เนื่องจากสภาพสังคม เทคโนโลยีที่ทันสมัยน่าสนใจมากกว่าการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เข้าถึงง่ายและมีแอปพลิเคชัน (Application) ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ (software) ที่ถูกออกแบบให้นำมาติดตั้งและเสฟติดให้โดยง่าย ซอฟต์แวร์ประเภทนี้จะใช้เครื่องมือสื่อสารประเภทสมาร์ทโฟน (smart phone) ซึ่งมีขนาดเล็กและพกพาได้ง่ายเช่นกัน ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวทำให้เยาวชนตัดสินใจเลือกที่จะใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับสมาร์ทโฟนมากกว่าการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ อีกทั้งสมาชิกครอบครัวต้องประกอบอาชีพในเมือง ส่งผลให้เยาวชนเด็กๆ นักเรียนในชุมชน ไม่มีกิจกรรม หรือได้ใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ อีกทั้งเยาวชนส่วนใหญ่มีความสนใจ กล้าแสดงออก ชอบในกิจกรรมทางด้านดนตรีอยู่แล้ว แต่อาจความเข้าใจในการศึกษาเพิ่มเติม

คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาข้อมูลการจัดการสอนดนตรี หลักสูตรและศักยภาพผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางดนตรี โดยมุ่งเน้นเฉพาะสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง และ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ ตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา หลักสูตรการสอนดนตรี ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการเรียนการสอนดนตรี ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระดับประถมศึกษาสถานศึกษาในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง
2. ศึกษาเฉพาะโรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง และโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ ตำบลแพรกหนามแดง

ทฤษฎี สมมุติฐาน และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

การสอนดนตรีสำหรับเด็กควรคำนึงอายุและระดับของความรู้ที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วย จึงจะทำให้การเรียนรู้ ของเด็กในช่วงวัยนั้นๆ ได้รับประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวอ้างจากทฤษฎีการสอนของ Bloom's Taxonomy of learning เป็นหนึ่งในทฤษฎีการสอนที่ได้รับความนิยมและมีประสิทธิภาพที่ภาพที่สุด และนิยมใช้กับแพร่หลาย ในสังคมการศึกษาหลากหลายแขนงทั่วโลก โครงสร้างของบรูม (Bloom) นั้นแยกออกเป็น 6 ประเภทหลักๆ ได้ดังนี้ 1.ความรู้ (Knowledge) 2. ความเข้าใจ (Comprehension) 3. การประยุกต์ใช้ (Application) 4. การวิเคราะห์ (Analysis) 5. การสังเคราะห์ (Synthesis) และ 6. การประเมินผล (Evaluation) เป้าหมายของการใช้ Bloom's Taxonomy of learning เพื่อออกแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนควรรู้วิธีการตั้งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของชุดการเรียนรู้อย่างถูกต้องและนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้เรียนและผู้สอน By challenging students to think on a higher level, more abstract



musical skills can be achieved and demonstrated, and they can be more meaningful (Kelly, 2019)

การจัดการวัดดูประสงค์โดยใช้เทคนิคของบรูม (Bloom) จะช่วยให้ผู้สอนในแง่มุมดังต่อไปนี้

1. วางแผนและนำเสนอสื่อการสอนหรือชุดการสอนที่เหมาะสมกับความสามารถและช่วงอายุของผู้เรียน

2. การออกแบบวัดดูประสงค์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพจะช่วยออกแบบแนวทางการประเมินและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน

3. ทำให้มั่นใจว่าการเรียนการสอนกับการประเมินจะสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับวัตถุประสงค์

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือต้องเข้าใจว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับใดทั้งในเชิงของอายุและพัฒนาการทางด้านความคิด

Simply stated, the theory of multiple intelligence asserts that all humans have potential in all of the abilities (genetic), but some are developed (or not) based on environmental factors/experiences. (Kelly, 2019) ทฤษฎีของความอัจฉริยะรอบด้าน (theory of multiple intelligences) ถูกเขียนโดย โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) การ์ดเนอร์เชื่อว่าความฉลาดถูกสร้างขึ้นจากสภาพแวดล้อมและประสบการณ์มากกว่าถูกสร้างจากพันธุกรรม อีกนัยหนึ่งอัจฉริยะเกิดขึ้นจะพรแสวงที่สร้างขึ้นได้ไม่ใช่พรสวรรค์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ทฤษฎีความอัจฉริยะรอบด้าน แบ่งความอัจฉริยะเฉพาะด้านได้เป็น 7 ด้านดังต่อไปนี้ 1) ความอัจฉริยะด้านภาษา (linguistic) 2) ความอัจฉริยะด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ logical-mathematical 3) ความอัจฉริยะด้านดนตรีและศิลปะ (musical) 4) ความอัจฉริยะด้านพื้นที่และอวกาศ spatial 5) ความอัจฉริยะด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย (bodily kinesthetic) 6) ความอัจฉริยะ

ด้าน interpersonal 7) ความอัจฉริยะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (intrapersonal) ซึ่งจะแบ่งประเภทของความอัจฉริยะออกเป็นสองชุดคือ ทางชีววิทยาและทางระบบประสาท

การสอนแบบโคตาย หลักการของโคตายเน้นการร้องเป็นหลัก ซึ่งรวมไปถึงการอ่านโน้ตด้วย วิธีการของโคตายที่ใช้ในการสอนจึงมุ่ง ส่งเสริมในเรื่องการร้องและการอ่าน ซึ่งโคตาย นำสิ่งต่างๆต่อไปนี้ มาช่วยในการสอนดนตรีเพื่อให้ผู้เรียนร้องและอ่าน ตลอดจนเป็นพื้นฐานในการฝึกทักษะอื่นๆทางดนตรีต่อไปด้วย Tonic Sol-fa คือการใช้ระบบการเรียกชื่อตัวโน้ต ซึ่งมาจากภาษาละตินคือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที (do re mi fa so la ti) ในการร้องและอ่าน โดยใช้โดเป็นเสียงหลัก หรือโทนิคในบันไดเสียงเมเจอร์ และลาเป็นเสียงหลักในหรือโทนิค บันไดเสียงไมเนอร์ ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับระยะขึ้นคู่เสียงต่างๆไป เมื่อใช้ระบบ ซอล-ฟา โดยทราบความสัมพันธ์ของระดับเสียงต่างๆ ที่แปรเปลี่ยนไปตามกฎแฉเสียง ระยะต่อมา (ประมาณ เกรด 2-3 ในโรงเรียนประถม) ผู้เรียนเริ่มใช้ระบบ เรียกชื่อตัวโน้ตโดยใช้อักษร คือ A B C D E F G แทนระดับเสียง ลา ที โด เร มี ฟา โซ ควบคู่ไปกับระบบ ซอล-ฟา ทำให้ ผู้ฟังจดจำระดับเสียงต่างๆได้ด้วย สัญญาณมือ ควบคู่ไปกับการอ่านโน้ต ในระยะแรก หรือ แม้กระทั่งในระยะต่อมา การใช้สัญญาณมือแทน ระดับเสียงต่างๆเป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนระดับเสียงเป็นรูปธรรมมากขึ้นทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ระดับเสียงต่างๆได้ง่าย ซึ่ง เป็นไปตามหลักการพัฒนาการของการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งต่างๆได้ดีกว่าเมื่อสิ่งนั้นเป็นรูปธรรม เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อการแสดงทางดนตรี มี 4 องค์ประกอบสำคัญคือ 1) ร่างกาย (Body Part) หมายถึง การพิจารณาว่า ส่วนไหนของร่างกายที่เคลื่อนไหว 2) พื้นที่ (Space) หมายถึงการพิจารณาว่า ส่วนของร่างกายที่ใช้ในการเคลื่อนไหวไปในทิศทางใด ในพื้นที่ว่างที่อยู่รอบตัว 3) เวลา (Time) หมายถึงการพิจารณาความมากน้อย ของจังหวะเวลาที่ส่วนของร่างกายนั้นๆ เคลื่อนที่ไป 4) รูปแบบ (Style) หมายถึง การพิจารณาลักษณะของการเคลื่อนไหวของส่วนของร่างกายนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร



การที่จะเล่นเครื่องดนตรีหรือเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อการแสดงทางดนตรี ทั้ง 4 องค์ประกอบนั้นต้องทำงานประสานกันจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ (พรณพัชร เกษประยูร, 2019: 17)

สังคมการศึกษาดนตรีในยุคปัจจุบันในประเทศไทย

ทัศนคติหรือค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษาดนตรีในยุคปัจจุบันนั้นถ้าเปรียบเทียบกับสมัยก่อนๆ แล้วมีการพัฒนาไปอย่างมาก จากที่ดนตรีเคยถูกมองว่าเป็นวิชาซีฟชั่นล่างหรือวิชาข้างถนนเต็นกินรำกิ้น ปัจจุบันดนตรีเป็นหนึ่งในวิชาที่มีหลักสูตรการเรียนรู้ได้จนถึงในระดับดุซมิบัณฑิต ผู้คนเริ่มเปลี่ยนทัศนคติและเห็นคุณค่าในดนตรีมากขึ้นเป็นลำดับ “ ปัจจุบันดนตรีได้กลายเป็นอาชีพนานาชาติไปแล้ว ดนตรีไม่ได้เป็นวิชาข้างถนนอีกต่อไป... ดนตรีเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สังคมต้องการ เพื่อใช้รองรับธุรกิจท่องเที่ยว... ดนตรีที่ต้องใช้ทักษะความเป็นเลิศ ต้องอาศัยนักดนตรีที่เป็นมาตรฐานนานาชาติ ” (สุกรี เจริญสุข, 2561)

การบูรณาการการศึกษานั้นเป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมการศึกษาอยู่ก็จริง แต่ถ้าคำนึงเพียงแต่เรื่องของการเปลี่ยนแปลงระบบเพียงอย่างเดียว หรือใช้วิธีการปรับเปลี่ยนด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม คุณภาพของการศึกษาอาจจะต่ำลงได้ ประการที่สอง ปัจจุบันรัฐบาลแทบจะทุกรัฐบาลมีนโยบายเน้นไปที่ Education for all ให้การศึกษาฟรีกับนักเรียนอย่างน้อยก็มัธยมตอนปลาย หรือมีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา มหาลัษมีที่ว่างการแข่งขันไม่สูงถ้าเปรียบเทียบกับสมัยก่อนๆ เมื่อวัฒนธรรมการแข่งขันมีแนวโน้มลดลง การสร้างนวัตกรรมหรือการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ ก็ลดลงตามไปด้วย (วิลาสินี วัฒนมงคล, 2018)

ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ทำให้บทบาทของผู้สอนนั้นลดลงไปอย่างมาก นักเรียนนักศึกษาในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะใช้ระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Independent learning) เนื่องการเปลี่ยนกระบวนการความสัมพันธ์ในครอบครัว จึงทำให้นักศึกษามีความเป็นปัจเจกชนนิยมมาก

ขึ้น การเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในครอบครัวเป็นรูปแบบเหตุผลนิยม (Reasonism) ทำให้เกิดความเสมอภาคและให้สิทธิความเป็นส่วนตัวมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีพื้นที่ในการสนทนาที่ใช้เหตุผลมากขึ้น ซึ่งจะส่งเสริมความคิดและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ปริศนา กาญจนกันทร และ สุพรรณิ ไชยอำพร, 2019: 173-174) ผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนในอนาคต นอกจากนี้ ระบบการศึกษา ยังไม่เปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเอง นอกจากการสอนหนังสือแล้ว ครูต้องทำหน้าที่ด้านอื่นๆ ด้วย อาทิเช่น ช่วยกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน งานด้านธุรการ และผลงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลงานของตนเอง ทำให้ไม่มีเวลาในการสื่อการเรียน การสอน หรืออบรมเพื่อเพิ่มทักษะและพัฒนาตนเอง (ยงยุทธ ขำคง, 2019: 17)

รายละเอียดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีดังรายละเอียดต่อไปนี้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรี อย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล



ตารางที่ 1. ตัวอย่างตารางแสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
มาตรฐาน ศ 2.1 ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. รู้ว่าสิ่งต่างๆ สามารถก่อให้เกิดเสียงที่แตกต่างกัน	● การกำเนิดของเสียง ● เสียงจากธรรมชาติ ● แหล่งกำเนิดของเสียง ● สีสันทของเสียง
	2. บอกลักษณะของเสียงดัง-เบา และความช้า-เร็วของจังหวะ	ระดับดัง-เบา (Dynamic) อัตราความเร็วของจังหวะ
	3. ท่องบทกลอน ร้องเพลงง่ายๆ	การอ่านบทกลอนประกอบจังหวะ การร้องเพลงประกอบจังหวะ
	4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีอย่างสนุกสนาน	กิจกรรมดนตรี ● การร้องเพลง ● การเคาะจังหวะ ● การเคลื่อนไหวประกอบบทเพลง
	5. บอกความเกี่ยวข้องของบทเพลงที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	เพลงที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ● เพลงกล่อมเด็ก ● บทเพลงประกอบการละเล่น ● เพลงสำคัญ (เพลงชาติไทย เพลงสรรเสริญพระบารมี)
ป.2	1. แหล่งกำเนิดของเสียงที่ได้ยิน	สีสันทของเครื่องดนตรี สีสันทของเสียงมนุษย์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. จำแนกคุณสมบัติของเสียงสูง-ต่ำ ดัง-เบา ยาว-สั้น ของดนตรี	การฝึกโสตประสาท การจำแนกเสียงสูง-ต่ำ ดัง-เบา ยาว-สั้น
	3. เคาะจังหวะหรือเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้องกับเนื้อหาของเพลง	การเคลื่อนไหวประกอบเนื้อหาในบทเพลง การเล่นเครื่องดนตรีประกอบเพลง
	4. ร้องเพลงง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัย	การขับร้อง
	5. บอกความหมายและความสำคัญของเพลงที่ได้ยิน	ความหมายและความสำคัญของเพลงที่ได้ยิน ● เพลงปลุกใจ ● เพลงสอนใจ
ป.3	1. ระบุรูปร่าง ลักษณะของเครื่องดนตรีที่เห็นและได้ยินในชีวิตประจำวัน	รูปร่าง ลักษณะของเครื่องดนตรี
	2. ใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์แทนเสียงและจังหวะเคาะ	สัญลักษณ์แทนคุณสมบัติของเสียง สัญลักษณ์แทนรูปแบบจังหวะ
	3. บอกบทบาทหน้าที่ของเพลงที่ได้ยิน	บทบาทหน้าที่ของบทเพลงสำคัญเพลงชาติ ● เพลงสรรเสริญพระบารมี ● เพลงประจำโรงเรียน
	4. ขับร้องและบรรเลงดนตรีง่ายๆ	การขับร้องเดี่ยวและหมู่



ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		การบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบเพลง
	5. เคลื่อนไหวท่าทางสอดคล้องกับอารมณ์ของเพลงที่ฟัง	การเคลื่อนไหวตามอารมณ์ของบทเพลง
	6. แสดงความเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรีเสียงขับร้องของตนเองและผู้อื่น	การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงร้องและเสียงดนตรี ● คุณภาพเสียงร้อง ● คุณภาพเสียงดนตรี
	7. นำดนตรีไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือโอกาสต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	การใช้ดนตรีในโอกาสพิเศษ ● ดนตรีในงานรื่นเริง ● ดนตรีในการฉลองวันสำคัญของชาติ
ป.4	1. บอกประโยคเพลงอย่างง่าย	โครงสร้างของบทเพลง ความหมายของประโยคเพลง การแบ่งประโยคเพลง
	2. จำแนกประเภทของเครื่องดนตรีที่ใช้ในเพลงที่ฟัง	ประเภทของเครื่องดนตรี เสียงของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท
	3. ระบุทิศทางการเคลื่อนที่ขึ้น-ลงง่ายๆ ของทำนอง รูปแบบจังหวะและความเร็วของจังหวะในเพลงที่ฟัง	การเคลื่อนที่ขึ้น-ลง ของทำนอง รูปแบบจังหวะของทำนองจังหวะ รูปแบบจังหวะ ความช้าเร็วของจังหวะ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. อ่าน เขียนโน้ตดนตรีไทยและสากล	เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี กุญแจประจำหลัก บรรทัดห้าเส้น โน้ตและเครื่องหมายหยุด เส้นกันห้อง โครงสร้างโน้ตเพลงไทย การแบ่งห้อง การแบ่งจังหวะ
	5. ร้องเพลงโดยใช้ช่วงเสียงที่เหมาะสมกับตนเอง	การขับร้องเพลงในบันไดเสียงที่เหมาะสมกับตนเอง
	6. ใช้และเก็บเครื่องดนตรีอย่างถูกต้องและปลอดภัย	การใช้และการดูแลรักษาเครื่องดนตรีของตน
	7. ระบุว่าดนตรีสามารถใช้ในการสื่อเรื่องราว	ความหมายของเนื้อหาในบทเพลง
ป.5	1. ระบุองค์ประกอบดนตรีในเพลงที่ใช้ในการสื่ออารมณ์	การสื่ออารมณ์ของบทเพลงด้วยองค์ประกอบดนตรี จังหวะกับอารมณ์ของบทเพลง ทำนองกับอารมณ์ของบทเพลง
	2. จำแนกลักษณะของเสียงขับร้องและเครื่องดนตรีที่อยู่ในวงดนตรีประเภทต่างๆ	ลักษณะของเสียงนักร้องกลุ่มต่างๆ ลักษณะเสียงของวงดนตรีประเภทต่างๆ
	3. อ่าน เขียนโน้ตดนตรีไทยและ	เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี



ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	สากล 5 ระดับเสียง	บันไดเสียง 5 เสียง (Pentatonic) โน้ตเพลงในบันไดเสียง 5 เสียง (Pentatonic)
	4. ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงจังหวะ และทำนอง	การบรรเลงเครื่องประกอบจังหวะ การบรรเลงทำนองด้วยเครื่องดนตรี
	5. ร้องเพลงไทยหรือเพลงสากล หรือเพลงไทยที่เหมาะสมกับวัย	การร้องเพลงไทยในอัตราจังหวะสอง ชั้น การร้องเพลงสากลหรือไทยสากล การร้องเพลงประสานเสียงแบบ Canon Round
	6. ด้นสดง่ายๆ โดยใช้ประโยคเพลง แบบถาม-ตอบ	การสร้างสรรค์ประโยคเพลงถาม-ตอบ
	7. ใช้ดนตรีร่วมกับกิจกรรมในการ แสดงออกตามจินตนาการ	การบรรเลงประกอบกิจกรรม นาฏศิลป์ การสร้างสรรค์เสียงประกอบการเล่า เรื่อง
ป.6	1. บรรยายเพลงที่ฟังโดยอาศัย องค์ประกอบดนตรีและศัพท์สังค คีต	องค์ประกอบดนตรีและศัพท์สังคีต
	2. จำแนกประเภทและบทบาท หน้าที่เครื่องดนตรีไทยและเครื่อง ดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆ	เครื่องดนตรีไทยแต่ละภาค บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรี ประเภทของเครื่องดนตรีสากล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. อ่าน เขียนโน้ตไทยและโน้ตสากลทำนองง่ายๆ	เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี โน้ตบทเพลงไทย อัตร่าจังหวะสอง ชั้น โน้ตบทเพลงสากลในบันไดเสียง C Major
	4. ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการเล่นเพลง ดนตรี ที่มีจังหวะและทำนองง่ายๆ	การร้องเพลงประกอบดนตรี การสร้างสรรค์รูปแบบจังหวะและทำนองด้วยเครื่องดนตรี
	5. บรรยายความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อดนตรี	การบรรยายและแสดงความคิดเห็นที่มีต่อบทเพลง เนื้อหาบทเพลง องค์ประกอบในบทเพลง คุณภาพเสียงในบทเพลง
	6. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทำนองจังหวะ การประสานเสียง และคุณภาพเสียงของเพลงที่ฟัง	

ที่มา: ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด



ตารางที่ 2. ตัวอย่างตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางมาตรฐาน ศ
2.2 ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. เล่าถึงเพลงในท้องถิ่น	ที่มาของบทเพลงท้องถิ่น
	2. ระบุสิ่งที่ชื่นชอบในดนตรีท้องถิ่น	ความน่าสนใจของบทเพลงในท้องถิ่น
ป.2	1. บอกความสัมพันธ์ของเสียงร้อง เสียงเครื่องดนตรีในเพลงท้องถิ่นโดยใช้คำง่ายๆ	บทเพลงในท้องถิ่น ● ลักษณะของเสียงร้องในบทเพลง ● ลักษณะของเสียงเครื่องดนตรีที่ใช้ในบทเพลง
	2. แสดงและเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีในท้องถิ่น	กิจกรรมดนตรีในโอกาสพิเศษ ● ดนตรีกับโอกาสพิเศษในโรงเรียน ● ดนตรีกับวันสำคัญของชาติ
ป.3	1. ระบุลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ของดนตรีในท้องถิ่น	เอกลักษณ์ของดนตรีท้องถิ่น ● ลักษณะเสียงร้องของดนตรีในท้องถิ่น ● ภาษาและเนื้อหาในบทร้องของดนตรีในท้องถิ่น ● เครื่องดนตรีและวงดนตรีในท้องถิ่น
	2. ระบุความสำคัญและ	ดนตรีกับการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	ประโยชน์ของคนดีต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น	● คนดีในชีวิตประจำวัน ● คนดีในวาระสำคัญ
ป.4	1. บอกแหล่งที่มาและความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตไทย ที่สะท้อนในดนตรีและเพลงท้องถิ่น	ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตกับผลงานดนตรี ● เนื้อหาเรื่องราวในบทเพลงกับวิถีชีวิต ● โอกาสในการบรรเลงดนตรี
	2. ระบุความสำคัญในการอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมทางดนตรี	การอนุรักษ์วัฒนธรรมทางดนตรี ● ความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ ● แนวทางในการอนุรักษ์
ป.5	1. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีในวัฒนธรรมต่างๆ	ดนตรีกับงานประเพณี ● บทเพลงในงานประเพณีในท้องถิ่น ● บทบาทของดนตรีในแต่ละประเพณี
	2. อธิบายคุณค่าของดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน	คุณค่าของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรม ● คุณค่าทางสังคม ● คุณค่าทางประวัติศาสตร์



ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.6	1. อธิบายเรื่องราวของ ดนตรีไทยใน ประวัติศาสตร์	ดนตรีไทยในประวัติศาสตร์ ● ดนตรีในเหตุการณ์สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ ● ดนตรีในยุคสมัยต่างๆ ● อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อ ดนตรี
	2. จำแนกดนตรีที่มาจาก ยุคสมัยที่ต่างกัน	
	3. อภิปรายอิทธิพลของ วัฒนธรรมต่อดนตรีใน ท้องถิ่น	

ที่มา: ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตร
แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด

สมมุติฐาน

- 1) การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรการสอนดนตรีในระดับประถมศึกษา
- 2) นักเรียน ครูผู้สอน และสถานศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาทักษะทางดนตรี และกิจกรรมการสอนทางดนตรีให้แก่ผู้เรียน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษานี้อยู่บนแนวคิดเกี่ยวกับ “การศึกษาหลักสูตรและศักยภาพผู้เรียนทางดนตรี” ที่ว่าการเรียนการสอนนั้นหลักสูตรและศักยภาพผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางดนตรี โดยมุ่งเน้นเฉพาะสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

เครื่องมือในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและครูผู้สอนโรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง และโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ตำบลแพรกหนามแดง จังหวัดสมุทรสงคราม

2) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษากลุ่มตัวอย่างตามรายละเอียดดังนี้

2.1 โรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง จำนวน 20 คน

2.2 โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ จำนวน 39 คน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ 1. เพื่อศึกษา หลักสูตรการสอนดนตรี ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง 2. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการเรียนการสอนดนตรี ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง การศึกษาการสอนดนตรีโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง มีวิธีการดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ทางด้านดนตรีตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติโดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.2 การเขียนโครงร่างการวิจัย

1.3 การปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4 การขออนุมัติโครงร่างการวิจัย และของบประมาณสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 2

2.1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 การกำหนดกรอบ และแนวทางการศึกษา

2.3 การพัฒนาแบบรวบรวมข้อมูล

2.4 การตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ



2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

2.6 การวิเคราะห์สรุปผล

2.7 การจัดทำรูปเล่มรายงานการวิจัย

สถานที่ที่ใช้ในการศึกษา

1. โรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

2. โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตนัดสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนแพรกหนามแดง และ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

2. การศึกษาภาคสนาม ที่โรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง และ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ ซึ่งได้เดินทางไปทำการดำเนินการวิจัยจำนวน 2 ครั้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2564 เวลา 9.00-16.30 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนแพรกหนามแดง และ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

2.2 วันที่ 10 มีนาคม 2564 เวลา 9.00-16.30 สังเกตการณ์เก็บข้อมูลภาคสนามที่โรงเรียนแพรกหนามแดง และ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

3. การสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูลการวิจัย นักเรียนโรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง และ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

4. ผู้วิจัยสรุปข้อมูลจากการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูลการวิจัย นำมาสังเคราะห์จากเอกสารเพื่อหาข้อสรุป เป็นข้อค้นพบในการวิจัย



ภาพที่ 1 : บรรยายการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและครูผู้สอนโรงเรียนบ้าน
แพรกหนามแดงและโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์
วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2564 เวลา 9.00-16.30
ที่มา : ผู้วิจัย



ภาพที่ 2 : บรรยายการทำกิจกรรมและเก็บข้อมูลภาคสนาม ณ.โรงเรียน
บ้านแพรกหนามแดง วันที่ 10 มีนาคม 2564 เวลา 9.00-16.30 และ ณ.
โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ วันที่ 10 มีนาคม 2564 เวลา 9.00-16.30
ที่มา : ผู้วิจัย

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาของวิจัยย่อยชุดนี้มาจากการสัมภาษณ์และแบบ
เก็บข้อมูลภาคสนามโรงเรียนบ้านแพรกหนามแดงและโรงเรียนบ้านคลอง



สมบูรณ์ พบว่าโรงเรียนทั้งสองแห่งมีข้อจำกัดด้านการเรียนการสอนดนตรีไปในทางเดียวกันดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาหลักสูตรการสอนดนตรีของโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง ผลการศึกษาหลักสูตรการสอนดนตรี กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านแพรกหนามแดงและโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์พบว่าทั้งสองโรงเรียน จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและซึ่งมีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้โดยสรุปดังต่อไปนี้

1.1 เนื้อหาการเรียนการสอนดนตรีอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 (ดนตรี) โดยใช้มาตรฐานดังนี้

1.1.1 มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.1.2 มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

1.2 คุณภาพผู้เรียนหลังจากสำเร็จการจบการศึกษา

1.2.1 ความรู้ที่ได้หลังจากจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา
ชั้นปีที่ 3

1.2.1.1 มีความรู้และเข้าใจแหล่งกำเนิดเสียง คุณสมบัติของเสียง บทบาทหน้าที่ ความหมาย ความสำคัญของบทเพลงใกล้ตัวที่ได้ยินสามารถท่องบทกลอน ร้องเพลง เคาะจังหวะ เคลื่อนไหวร่างกาย ให้สอดคล้องกับบทเพลง อ่าน เขียน ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงและเคาะจังหวะ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับดนตรี เสียงขับร้องของตนเอง มีส่วนร่วมกับกิจกรรมดนตรีในชีวิตประจำวัน

1.2.1.2 มีความรู้และเข้าใจเอกลักษณ์ของดนตรีในท้องถิ่น มีความชื่นชอบ เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของดนตรีต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น

1.2.2 ความรู้ที่ได้หลังจากจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6

1.2.2.1 มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงร้อง เครื่องดนตรี และบทบาทหน้าที่ รู้ถึงการเคลื่อนที่ขึ้น-ลง ของทำนองเพลง องค์ประกอบของดนตรี ด้นสดอย่างง่าย ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี อ่าน เขียนโน้ตไทยและสากลในรูปแบบต่างๆ รู้ลักษณะของผู้ที่จะเล่นดนตรีได้ดีแสดงความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกของบทเพลงที่ฟัง สามารถใช้ดนตรีประกอบกิจกรรมทางนาฏศิลป์และการเล่าเรื่อง รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมต่างๆ

1.2.2.2 เรื่องราวดนตรีในประวัติศาสตร์ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อดนตรี รู้คุณค่าดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์

2. ผลจากการสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูลภาคสนามโรงเรียนบ้านแพรกหนามแดงและโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ พบว่าโรงเรียนทั้งสองแห่งมีข้อจำกัดด้านการเรียนการสอนดนตรีไปในทางเดียวกันดังต่อไปนี้

2.1 กรณีศึกษาด้านบุคลากรการสอนดนตรีจากโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ นักเรียนทุกระดับชั้นเรียนดนตรีจากครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ซึ่งไม่มีความเชี่ยวชาญแบบตรงสายซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยด้านคุณภาพการเรียนการสอนดนตรีที่มีแนวโน้มไม่ไปตามมาตรฐานการเรียนรู้อัตตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ด้านอาคารและอุปกรณ์การเรียนการสอนทางดนตรี ทั้งสองโรงเรียนยังขาดห้องเรียนและอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนดนตรีที่เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการเรียนดนตรี กรณีศึกษาจากโรงเรียนบ้านแพรก



หนามแดง ผู้อำนวยการโรงเรียนได้แจ้งว่าทางโรงเรียนมีเครื่องดนตรีอังกฤษ
ซึ่งเช่นเดียวกันท่านได้แจกแจงปัญหาว่ายังขาดผู้สอนและเรียนรู้กับแบบ
ทดลองด้วยตนเอง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาหลักสูตรการสอนดนตรี กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านแพรง
หนามแดงและโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์พบว่าทั้งสองโรงเรียน จัดการเรียน
การสอนตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและซึ่งมีสาระและ
มาตรฐานการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์
วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรี
อย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คุณภาพผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐาน ศ 2.1 หลังจากจบระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6

1. มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเสียงดนตรี เครื่องดนตรีและเสียงร้อง
2. รู้ถึงการเคลื่อนที่ขึ้น-ลง ของทำนองเพลงและองค์ประกอบของ
ดนตรีที่จะนำไปสู่การดนตรีอย่างง่าย
3. ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี
4. อ่าน เขียนโน้ตไทยและสากลในรูปแบบต่างๆ
5. รู้ลักษณะของผู้ที่จะเล่นดนตรีได้ดีแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
องค์ประกอบของดนตรี
6. ถ่ายทอดความรู้สึก ของบทเพลงที่ฟัง
7. สามารถใช้ดนตรีประกอบกิจกรรมทางนาฏศิลป์และการเล่าเรื่อง
8. รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี กับวิถีชีวิต ประเพณี
วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมต่างๆ

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

คุณภาพผู้เรียนที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรฐาน ศ 2.2 หลังจากจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. เรื่องราวดนตรีในประวัติศาสตร์ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อดนตรี
2. รู้คุณค่าดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกันนำไปสู่การเห็นคุณค่าสำคัญในการอนุรักษ์

ผลวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนดนตรีในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง พบว่าโรงเรียนทั้ง 2 แห่งมีปัญหาไปในทางเดียวกันแบ่งออกเป็น 2 ด้านดังนี้

1. บุคลากรไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการสอนดนตรีโดยตรงจึงทำให้ประสิทธิผลในการเรียนการสอนดนตรีลดลง
2. สถานที่จัดการเรียนการสอนไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนดนตรี รวมถึงขาดอุปกรณ์เครื่องดนตรีที่จะใช้ในการเรียนการสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เนื่องจากบทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ ชุดโครงการวิจัยบรรยายได้เรื่องแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติดนตรีแก่นักเรียนในสถานศึกษาพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยคาดว่าผลการวิจัยในบทความฉบับนี้จะเป็นหนึ่งในข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปอ้างอิงในโครงการดังกล่าว



กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการศึกษาการสอนดนตรีโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ตำบลแพรกหนามแดง สำเร็จลุล่วงได้โดยได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ชุติกายุจน์ ศรีวิบูลย์อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ได้ให้นโยบายและเปิดโอกาสให้บุคลากรสายวิชาการได้จัดทำผลงานวิจัยและอนุเคราะห์ทุนอุดหนุนโครงการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจนสำเร็จได้

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์สาขาวิชาดนตรีทุกท่าน และผู้บริหารคณะศิลปกรรมศาสตร์ให้คำปรึกษา และชี้แนะแนวทางและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ ขอขอบพระคุณทุกคนที่ให้การสนับสนุน และเสียสละเวลามาโดยตลอด ซึ่งส่งผลให้ผลการดำเนินงานแล้วเสร็จสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดีท้ายสุดนี้ขอกราบทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรายงานวิจัยนี้ที่ได้ช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจตลอดมาให้ผู้เขียนจัดทำรายงานการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ ชันธศิริ. (2550). **ดุริยางคศิลป์ตะวันตก (เบื้องต้น)**. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์. (ม.ป.ป.). Data.bopp-

Obec.info. Retrieved June 24, 2021, from

[http://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-](http://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view.php?School_ID=1060220605&Area_CODE=0)

[view.php?School_ID=1060220605&Area_CODE=0.](http://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view.php?School_ID=1060220605&Area_CODE=0)

ข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนบ้านแพรกหนามแดง. (ม.ป.ป.). Data.bopp-

Obec.info.[https://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-](https://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view.php?School_ID=1075580081&Area_CODE=7501)

[view.php?School_ID=1075580081&Area_CODE=7501.](https://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view.php?School_ID=1075580081&Area_CODE=7501)

ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2534). **พื้นฐานการศึกษา หลักการและแนวคิดทาง**

สังคม. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี จำกัด.

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548). การวิจัยทางศิลปะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2561). สังคตินิยม ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตร
แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2
ฉ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทยจำกัด.

ปริศนา กาญจนกันทร และสุพรรณิ ไชยอำพร. (2562). ตัวแบบความสัมพันธ์
ในครอบครัวไทยยุคโลกาภิวัตน์. วารสารพัฒนาสังคม, สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 21 (2), 164 - 175.

พรรณพัวร์ เกษประยูร. (2562). การเคลื่อนไหวร่างกายในการแสดงนาฏย
ศิลป์. HUSO Journal of Humanities and Social Sciences,
3 (1), 35-48.

ยงยุทธ ขำคง. (2562). การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพตาม
บริบทของสังคมไทย. HUSO Journal of Humanities and
Social Sciences, 3 (1), 12-35.

วิจิตร ศรีสอาน. (2562). การจัดการศึกษาเพื่อสังคม แนวโน้มในปัจจุบัน.
ค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563. จาก
<https://digitallib.stou.ac.th/handle/6625047444/2702>.

วิลาลินี วัฒนมงคล. (2561). วิฤตการศึกษาไทยในยุค 4.0. MBU
Education Journal: Faculty of Education Mahamakut
Buddhist University, 6 (1), 427-444.

สุกรี เจริญสุข. (2561). การสอนดนตรีเปลี่ยนไปต้องพึ่งตนเอง: คอแลมน์
อาศรมมิวสิค. ค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก
https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_926201.



สุรางค์ จันทวานิช. (2559). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2562). Obec.go.th.
<http://academic.obec.go.th/newsdetail.php?id=75>.

Kelly, S. N. (2009). **Teaching music in American society: A
social and cultural understand of music education**.

การศึกษาอุปสรรคผ่านข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ของจีน ภายใต้ภาวะวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 (COVID-19)

The Study of Metaphors through Electronic Messages in
China Online Media under the Covid-19 Pandemic Crisis

พิชัย แก้วบุตร* และ นพวรรณ เมืองแก้ว

Pichai Kaewbut and Noppawan Muangkaew

E-mail: shi_yu16@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาอุปสรรคที่ปรากฏในการใช้ภาษาผ่านข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ของจีนภายใต้ภาวะวิกฤติโรคระบาดไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) และนำข้อมูลอุปสรรคเหล่านั้นมาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจีนในช่วงโรคระบาด ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากข้อความอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชนชาวจีนทั่วไปที่ได้แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ของจีนตามเว็บไซต์ต่างๆ ที่ได้รับความนิยมจากการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 ข้อความ ระหว่างช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายน 2564 ผลการวิจัยพบว่า ปรากฏการใช้อุปสรรคทั้งหมด 15 ประเภท ได้แก่ 1) อุปสรรค [การทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ คือ การสู้รบ] 2) อุปสรรค [บุคลากรทางการแพทย์ คือ ฮีโร่] 3) อุปสรรค [ความปลอดภัย คือ ฤดูใบไม้ผลิ] 4) อุปสรรค [โรคภัย คือ ลมฝน] 5) อุปสรรค [การหายจากโรค คือ แสงสว่าง] 6) อุปสรรค [โรคภัย คือ ความหนาวเหน็บ] 7) อุปสรรค [โรคภัย คือ หมอกควัน] 8) อุปสรรค [การรักษาโรคระบาด คือ สงคราม] 9) อุปสรรค [บุคลากรทางการแพทย์ คือ นักรบ]

*อาจารย์ประจำวิทยาลัยนานาชาติ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย 84000 E-mail: shi_yu16@hotmail.com โทรศัพท์ 063-195-1989
Lecturer, International College, Surat Thani Campus, Prince of Songkla University,
Surat Thani Province, Thailand, 84000. E-mail: shi_yu16@hotmail.com Tel: 063-195-1989



10) อุปลักษณ์ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ นางฟ้า] 11) อุปลักษณ์ [การหายจากโรค คือ ชัยชนะ] 12) อุปลักษณ์ [ความสนุกสนาน คือ เครื่องเสียง] 13) อุปลักษณ์ [การใช้ชีวิตช่วงโควิด คือ พลังกรรมของหมู] 14) อุปลักษณ์ [การใช้ชีวิตช่วงโควิด คือ การถูกกักขังในยามอยู่ไฟ] และ 15) อุปลักษณ์ [อุปสรรค คือ ธรรมชาติ] จากข้อมูลอุปลักษณ์ทำให้เห็นภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของจีนในหลายมิติต่างๆ ดังนี้ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับฤดูกาล 2) การปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์ 3) ความหวังของคนในสังคมที่จะผ่านพ้นวิกฤติโรคระบาด 4) การดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงโรคระบาด และ 5) วิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมของจีน

คำสำคัญ : อุปลักษณ์ ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ โรคระบาดไวรัสโควิด-19 ประเทศจีน

Abstract

This research aims to study metaphors through electronic messages in Chinese media under the Covid-19 pandemic crisis. Metaphorical data in form of electronic messages Chinese had commented and posted on popular websites were analyzed for reflections on Chinese culture and society during the coronavirus pandemic crisis.

A sample of 63 messages between February and June 2021 were randomly selected to analyze. The results showed that a total of 15 metaphors appeared as follows: 1) Metaphor [HEALTHCARE PROFESSIONALS WORKING IS A BATTLE], 2) Metaphor [HEALTHCARE PERSONEL ARE HEROES], 3) Metaphor [SAFETY IS THE SPRING], 4) Metaphor [DISEASE IS A RAINSTORM], 5) Metaphor [RECOVERY IS THE LIGHT], 6) Metaphor [DISEASE IS COLD], 7) Metaphor [DISEASE IS SMOG], 8) Metaphor [HEALING EPIDEMIC IS A WAR], 9) Metaphor [HEALTHCARE PERSONNEL ARE WARRIORS], 10) Metaphor [HEALTHCARE PERSONNEL IS AN ANGEL], 11) Metaphor [RECOVERING FROM ILLNESS IS A VICTORY], 12) Metaphor [ENJOYMENT IS A STEREO], 13) Metaphor [LIVING DURING COVID-19 PANDEMIC CRISIS IS PIG'S VEHAVIOR], 14) Metaphor [LIVING DURING COVID-19 PANDEMIC CRISIS IS IMPRISONMENT], and 15) Metaphor [OBSTACLE IS NATURE]. From the metaphorical data, there were the reflection of Chinese culture and society in many dimensions as follows: 1) Beliefs about seasons, 2) Performance of healthcare personnel, 3) People' hope in order to get through the epidemic crisis, 4) The changing life during the epidemic crisis, and 5) Chinese traditional agricultural society lifestyle.



Keywords : Metaphor, Electronic Messages, Online Media, the Coronavirus Crisis, China

บทนำ

จากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 (COVID-19)³¹ ในเมืองอู่ฮั่น³² มณฑลหูเป่ย์ รัฐบาลจีนได้ประกาศปิดเมืองและมีมาตรการควบคุมโรคในหลายระดับ การใช้ชื่อโรคระบาดโควิด-19 (COVID-19) ในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีกลวิธีการแปลโดยใช้ความหมายเป็นตัวกำหนดชื่อ คือ Coronavirus แปลเป็นชื่อเฉพาะในภาษาจีนได้ว่า **新型冠状病毒** หมายถึง ไวรัสที่มีลักษณะเป็นรูปคล้ายมงกุฎซึ่งมาจากการแปล Corona ในภาษาอังกฤษที่หมายถึง มงกุฎ (冠状) และ Virus หมายถึง ไวรัส (病毒) ส่วนคำว่า **新** หมายถึง ใหม่ กล่าวถึงไวรัสชนิดนี้ที่เพิ่งมีการค้นพบใหม่ในปี ค.ศ. 2019 ลักษณะการใช้ชื่อเฉพาะดังกล่าวเป็นการสะท้อนภาพสังคมของประเทศจีนที่มีความเป็นชาตินิยมและมีแนวทางการใช้ภาษาประจำชาติของตนอย่างมั่นคง สะท้อนถึงการให้ความสำคัญแก่ภาษาประจำชาติในระดับสูงโดยแม้จะมีคำยืมจากภาษาต่างประเทศอื่นๆ ก็จะต้องมีกระบวนการในการแปลให้เหมาะสมตามบริบททางสังคมของประเทศจีน (Li Yuming, 2018 : 175) ในสภาวะวิกฤติดังกล่าวส่งผลให้บุคลากรทางการแพทย์ของจีนต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างหนักด้วยความเสียสละอย่างสูงสุด กระทั่งเกิดเป็นประเด็นการแสดงออกมากมายหลายรูปแบบเพื่อส่งกำลังใจให้แก่บุคลากรด่านหน้าที่อุทิศตนเสียสละรักษาชีวิตประชาชนจำนวนมาก ซึ่งการแสดงออกอย่างหนึ่งที่สามารถพบเห็นได้อย่างแพร่หลายในสื่อออนไลน์ของจีนคือ การส่งข้อความให้กำลังใจ อวยพร หรือเป็นข้อความที่แสดงความคิดเห็นต่อความเสียสละแก่บุคลากรทางการแพทย์ โดยสื่อแขนงต่างๆ ในสาธารณรัฐประชาชนจีนได้นำเสนอข่าวการให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสื่อออนไลน์เป็นสื่อรูปแบบ

³¹ องค์การอนามัยโลกประกาศปรับเปลี่ยนชื่อโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่เป็น “โควิด-ไนน์ทีน” (COVID-19) ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563 (ปีปิชี นาวิกชน, 2020)

³² การใช้ชื่อเมืองในงานวิจัยนี้ยึดตามประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง ปี พ.ศ. 2544



หนึ่งที่สามารถส่งต่อกำลังใจและคำอวยพรให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ในวงกว้างและสามารถกระจายข้อความเข้าถึงกลุ่มคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ, 2564 : 41) ปรากฏการณ์ทางภาษาดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงนัยสำคัญที่เกิดขึ้นในการเชื่อมโยงกันระหว่างภาษากับสังคม

นอกจากการสะท้อนภาพสังคมของประเทศจีนที่มีความเป็นชาตินิยมและมีแนวทางการใช้ภาษาประจำชาติของตนอย่างมั่นคงจากการใช้และการแปลภาษาต่างประเทศเป็นภาษาจีนแล้ว นัยอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้การใช้ภาษาจีนยังมีความน่าสนใจในเชิงการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองสิ่ง หรือ “อุปลักษณ์” ที่สามารถสะท้อนถึงมโนทัศน์ของชาวจีนที่มีต่อการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างปลายปี ค.ศ. 2019-ปัจจุบัน ซึ่งอุปลักษณ์ต่างๆ ในข้อความอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ของจีนเป็นภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจีนอย่างหนึ่ง เช่น ปรากฏการณ์ทางภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีนอย่างแยบยล ซึ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมสามารถทำให้เข้าใจและกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของภาษาเป้าหมายนั้นๆ ได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (พิชัย แก้วบุตร, 2563 : 28) และพื้นหลังทางวัฒนธรรมสามารถสะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดของชาวจีนได้อย่างชัดเจน โดยข้อมูลเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาอุปลักษณ์เป็นอย่างยิ่ง

อุปลักษณ์เป็นปรากฏการณ์การมองสิ่งหนึ่งผ่านอีกสิ่งหนึ่งในเชิงเปรียบเทียบที่ไม่ได้ศึกษาเฉพาะความหมายของคำหรือรูปภาษาเท่านั้นแต่เป็นการศึกษาทั้งระบบความคิดและการใช้ภาษาทุกรูปแบบ ระบบความคิดที่มีลักษณะเป็นอุปลักษณ์ เกิดจากการเชื่อมโยงประเภททางมโนทัศน์เข้าด้วยกันปรากฏให้เห็นเป็นรูปคำอุปลักษณ์ มโนอุปลักษณ์จะเป็นไปตามการรับรู้ การมองโลกของคนในสังคมนั้นๆ และสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา (ศิริพร รักดีผาสุข, 2549) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณ์ในปัจจุบันจะเน้นการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดอุปลักษณ์ในทางอรรถศาสตร์ปริชานเป็นหลัก เช่น งานวิจัยของธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา

และปานปั่น ปลั่งเจริญศรี (2563) ที่ได้นำแนวคิดนี้มาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวถึงโควิด 19 ในภาษาไทยเป็นการศึกษาอุปลักษณะเชิงโมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน เราเข้าใจข้อมูลโควิด 19 ผ่านสิ่งใกล้ตัวที่เป็นรูปธรรมและเข้าใจได้ง่าย เราจึงสามารถมองเรื่องใหม่นี้ได้ลึกซึ้งในทุกแง่มุมมากขึ้น ซึ่งเมื่อสำรวจงานวิจัยที่ผ่านมายังไม่พบการวิเคราะห์ข้อมูลที่สะท้อนถึงมโนทัศน์ของชาวจีนโดยใช้แนวคิดอุปลักษณะในทางอรรถศาสตร์ปริชานที่มีต่อการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลที่มีความน่าสนใจและทำให้เห็นระบบความคิดและการเชื่อมโยงความหมายของสิ่งต่างๆ ในช่วงภาวะวิกฤติโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ของชาวจีน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโลกในหลายด้าน เช่น ด้านการสาธารณสุข เศรษฐกิจ การศึกษา และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมโลก โดยเหตุการณ์สำคัญในการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เป็นวิกฤติโลกครั้งนี้เป็นฐานข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาค้นคว้าในหลายด้าน Lu Wendi & Zhang Jianping (2021) กล่าวถึงคำยอดนิยม 10 คำ ในปี 2020 ที่ได้รับการจัดอันดับจากศูนย์วิจัยและการตรวจสอบทรัพยากรทางภาษาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับของสถาบันการจัดการข้อมูล อักษรและภาษาจีน กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนร่วมกับมหาวิทยาลัยภาษากรุงปักกิ่ง กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ถึงคำว่า “逆行者 ผู้เดินทางสวนกระแส” (นี่สิ่งเจอ)³³ ซึ่งเป็นคำที่มีการสืบทอดมามากที่สุดในลำดับที่ 7 ซึ่งเป็นคำที่มีความเปลี่ยนแปลงทางความหมายสื่อถึงผู้ที่เสียสละอย่างยิ่งใหญ่ในการกักตัวของสังคมคือบุคลากรทางการแพทย์ในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และ

³³ การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทยในงานวิจัยนี้ ยึดตามเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย โดยสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2540



นักดับเพลิงที่อุทิศตนเพื่อความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของ
ผู้ประสบภัย

นอกจากนี้ การศึกษาอุปลักษณะในข้อความอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏ
ในสื่อออนไลน์ของจีนก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ควรศึกษาเพื่อให้เห็นถึงมโนทัศน์ของ
ชาวจีนที่มีการใช้ภาษาในการเปรียบเทียบเรื่องต่างๆ และภายใต้เบื้องหลัง
ของการเปรียบเทียบนั้นๆ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพสะท้อนสังคมและ
วัฒนธรรมจีนซึ่งอาจแตกต่างไปจากรูปแบบเดิมหรืออาจมีการเชื่อมโยงกับ
การเปรียบเทียบจากวัฒนธรรมอื่นๆ เข้าผนวกด้วยกัน อันจะเป็นประโยชน์
ต่อการศึกษาอุปลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมจีนสำหรับผู้
ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาอุปลักษณะที่ปรากฏในการใช้ภาษาผ่านข้อความ
อิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ของจีนภายใต้ภาวะวิกฤติโรคระบาดไวรัสโควิด-
19

2. ศึกษาภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจีนจากการแสดงออก
ทางการใช้ภาษาแบบอุปลักษณะผ่านข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ของ
จีนภายใต้ภาวะวิกฤติโรคระบาดไวรัสโควิด-19

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระบบความคิดและการเชื่อมโยงความหมายของสิ่ง
ต่างๆ ในช่วงภาวะวิกฤติโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ของชาวจีนผ่านภาษาใน
รูปแบบอุปลักษณะที่ปรากฏในข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์

2. ทำให้เห็นภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจีนทั้งรูปแบบเดิมและ
ที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจากการแสดงออกทางการใช้ภาษาแบบ
อุปลักษณะผ่านข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ของจีนภายใต้ภาวะ
วิกฤติโรคระบาดไวรัสโควิด-19

3. เป็นแนวทางในการศึกษาอุปลักษณ์เชิงภาษาศาสตร์ปริชานในกลุ่มข้อมูลภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอื่นๆ

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาจากข้อความอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชนชาวจีนทั่วไปที่ได้แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ของจีนตามเว็บไซต์ต่างๆ ประกอบด้วย 3 เว็บไซต์ซึ่งเป็นเว็บไซต์ข่าวที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แก่

1) <http://www.people.com.cn> (人民网)

2) <http://www.xinhuanet.com> (新华网)

3) <https://world.huanqiu.com> (环球网) จำนวนประชากร 100 ข้อความและสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เจาะจงเฉพาะจำนวน 63 ข้อความ โดยเน้นศึกษาข้อความการให้กำลังใจของประชาชนชาวจีนที่มีต่อบุคลากรทางการแพทย์ในช่วงภาวะวิกฤติโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ระหว่างช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายน 2564

กรอบแนวคิด

อุปลักษณ์ (Metaphor) หมายถึง การเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองสิ่งโดยที่ทั้งสองสิ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มทางความหมายที่ต่างกัน เรียกสิ่งที่เป็นต้นแบบของการเปรียบเทียบว่า “Source domain” หรือ “Vehicle” และเรียกสิ่งที่ถูกนำมาเปรียบเทียบว่า “Target domain” หรือ “Tenor” (Lakoff, G., & Johnson, M., 1980)

การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์แบ่งได้เป็น 2 แนวคิด ได้แก่

1) การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดเดิม (Traditional Theory) อธิบายอุปลักษณ์ว่า เป็นการนำความหมายของคำไปใช้ในเชิง



เปรียบเทียบเพื่อให้เกิดภาพพจน์ รวมทั้งเป็นการขยายความหมายของคำออกไปจากความหมายเดิมซึ่งทำให้เกิดความเปรียบ ข้อความที่แสดงการเปรียบเทียบสองสิ่งที่มีคุณสมบัติเหมือนหรือต่างกัน โดยจะปรากฏคำว่า “เหมือน” “เป็น” “ดัง” “เช่น” “ราวกับ” ฯลฯ อยู่ในโครงสร้างภาษา

Kövecses, Zoltán (2002) กล่าวถึงอุปลักษณ์ตามแนวคิดเดิมว่า สามารถสรุปลักษณะได้ 5 ประการ ได้แก่ 1) อุปลักษณ์เป็นคุณสมบัติของคำ 2) อุปลักษณ์ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางศิลปะและวาทศิลป์ 3) อุปลักษณ์เป็นการเปรียบเทียบระหว่างสองสรรพสิ่ง ซึ่งต้องมีลักษณะบางประการร่วมกัน 4) อุปลักษณ์เป็นการใช้คำที่มีลักษณะการคิดไตร่ตรองซึ่งผู้ใช้ต้องมีพรสวรรค์ จึงจะสามารถใช้อุปลักษณ์ได้ดี และ 5) อุปลักษณ์เป็นภาพพจน์ (figure of speech) ซึ่งเราใช้เพื่อผลลัพธ์พิเศษและไม่ได้เป็นส่วนจำเป็นในการสื่อสารประจำวันของมนุษย์

2) การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน โดยมองว่า อุปลักษณ์เป็นปรากฏการณ์การมองสิ่งหนึ่งผ่านอีกสิ่งหนึ่งในเชิงเปรียบเทียบที่ไม่ได้ศึกษาเฉพาะความหมายของคำหรือรูปภาพเท่านั้นแต่เป็นการศึกษาทั้งระบบความคิดและการใช้ภาษาทุกรูปแบบ ไม่จำเป็นต้องมีคำว่า “เหมือน” “เป็น” “ดัง” “เช่น” “ราวกับ” ฯลฯ อยู่ในโครงสร้างทางภาษา เหมือนการศึกษาที่ผ่านมา

Lakoff, G., and Johnson, M. (1980) อธิบายว่า อุปลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบความคิด ไม่ได้มีรูปแบบเพียงโครงสร้างที่เปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งและไม่ได้มีอยู่เพียงในบทกวีเท่านั้น หากแต่เป็นถ้อยคำที่เราใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์เสนอเปรียบเทียบกับความเข้าใจเดิมไว้ ดังนี้ 1) อุปลักษณ์เป็นคุณสมบัติของมนทัศน์ไม่ใช่คำ 2) หน้าที่ของอุปลักษณ์คือเพื่อที่จะเข้าใจมนทัศน์ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ทางศิลปะและสุนทรียภาพ 3) อุปลักษณ์ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความคล้ายคลึงกันเสมอไป 4) อุปลักษณ์เป็นสิ่งที่เราใช้โดยไม่รู้ตัว คนทั่วไปสามารถใช้อุปลักษณ์ ไม่จำกัดเฉพาะคนที่มีพรสวรรค์เท่านั้น และ 5) อุป

ลักษณะไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการตกแต่งถ้อยคำเท่านั้นแต่เป็นสิ่งที่อยู่ในระบบความคิดและอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์

ในงานวิจัยนี้จะใช้กรอบแนวคิดที่สองร่วมกับ “อุปลักษณ์” (Metaphor) ที่เป็นการศึกษาตามแนวทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานของ Lakoff, G., & Johnson, M. (1980) โดยพิจารณาทั้งรูปภาษาแสดงอุปลักษณ์ในลักษณะการเปรียบเทียบที่ปรากฏคำเชื่อมและรูปภาษาแสดงอุปลักษณ์ในรูปคำศัพท์และนำมาวิเคราะห์พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างต้นแบบของการเปรียบเทียบ “Source domain” หรือ “Vehicle” และสิ่งที่ถูกนำมาเปรียบเทียบ “Target domain” หรือ “Tenor”

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณ์ ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของจีนในมิติต่างๆ เช่น บทความวิชาการ บทความวิจัย หนังสือ เป็นต้น จากนั้นนำข้อมูลเกี่ยวกับอุปลักษณ์มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมกับงานวิจัยนี้ และนำข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของจีนมานำเสนอและอภิปรายร่วมกับผลการวิจัยในตัวอย่างอุปลักษณ์แต่ละประเภท

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ตามขอบเขตการวิจัยที่กำหนด โดยกำหนดประชากรจำนวน 100 ข้อความ และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มโดยใช้ทฤษฎีของ Taro Yamane $n = \frac{N}{1 + Ne^2}$ ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 80 Sample size = $100 / (1 + 100 * .05^2) = 63$ ข้อความ

2.1 นำข้อความอิเล็กทรอนิกส์ภาษาจีนมาแปลและถอดความเป็นภาษาไทยด้วยการแปลแบบเอาความ โดยการแปลแบบตรงตัว (Literal Translation) (กนกพร นุ่มทอง, 2563 : 11)



2.2 นำข้อความอิเล็กทรอนิกส์มาจัดประเภทเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ตามสถิติและค่าความถี่ที่ปรากฏจากกลุ่มตัวอย่างจากมากไปหาน้อย เช่น ความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม การแสดงออกทางความคิด เป็นต้น

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในหมวดหมู่ต่างๆ ด้วยกรอบแนวคิดอุปลักษณ์และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจีน

4. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเขียนบรรยาย

ผลการวิจัย

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ภาษาข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ของจีนแล้วพบว่า ปรากฏการใช้อุปลักษณ์ทั้งหมด 15 ประเภท ได้แก่ 1) อุปลักษณ์ [การทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ คือ การสู้รบ] 2) อุปลักษณ์ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ ฮีโร่] 3) อุปลักษณ์ [ความปลอดภัย คือ ฤดูใบไม้ผลิ] 4) อุปลักษณ์ [โรคภัย คือ ลมฝน] 5) อุปลักษณ์ [การหายจากโรค คือ แสงสว่าง] 6) อุปลักษณ์ [โรคภัย คือ ความหนาวเหน็บ] 7) อุปลักษณ์ [โรคภัย คือ หมอกควัน] 8) อุปลักษณ์ [การรักษาโรคระบาด คือ สงคราม] 9) อุปลักษณ์ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ นักรบ] 10) อุปลักษณ์ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ นางฟ้า] 11) อุปลักษณ์ [การหายจากโรคคือ ชัยชนะ] 12) อุปลักษณ์ [ความสนุกสนาน คือ เครื่องเสียง] 13) อุปลักษณ์ [การใช้ชีวิตช่วงโควิด คือ พฤติกรรมของหมู] 14) อุปลักษณ์ [การใช้ชีวิตช่วงโควิด คือ การถูกกักขังในยามอยู่ไฟ] และ 15) อุปลักษณ์ [อุปสรรค คือ ธรรมชาติ]

1. อุปลักษณะ [การทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ คือ การสู้รบ]

ตัวอย่างที่ 1

他们是一群与时间赛跑的人，离开自己的家庭去最危险的战场，用自己的生命来护卫他人的健康，这个冬天他们是最可敬可爱的人，让我们一起来歌颂这些英雄们，医护人员辛苦啦！

ความหมาย: พวกเขาเป็นกลุ่มคนที่แข่งขันกับเวลา จากครอบครัวตนเองสู่สนามรบที่อันตราย ใช้ชีวิตเป็นเดิมพันเพื่อความแข็งแรงของผู้อื่น ในฤดูหนาวนี้พวกเขาเป็นผู้ที่ควรได้รับความรักและความเคารพ พวกเราช่วยกันสรรเสริญเหล่าฮีโร่ บุคลากรทางการแพทย์ทุกท่านลำบากแล้ว

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณะที่เปรียบเทียบการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์กับการสู้รบซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)
การสู้รบ	การทำงานของบุคลากรทางการแพทย์

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “การทำงานของบุคลากรทางการแพทย์” แบบเปรียบเทียบ คือ “การสู้รบ” และสิ่งที่เหมือนกันของการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์กับการสู้รบก็คือ บุคลากรทางการแพทย์ต้องใช้ความรู้ความกล้า ความอดทนในการทำงานดูแลรักษาผู้ป่วยติดเชื้อ ต้องใช้กำลังกายและกำลังใจในการต่อสู้กับการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 เหมือนกับคนที่ต้องสู้รบกับศัตรูต้องใช้กำลังกายในการป้องกันดูแลไม่ให้เกิดความบาดเจ็บสูญเสียขึ้น นอกจากนี้ การทำงานดังกล่าวยังมีความเสี่ยงอันตรายถึงชีวิตเหมือนกับการสู้รบในสมรภูมิ



2. อุปลักษณ์ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ ฮีโร่]

ตัวอย่างที่ 1 “พวกเราช่วยกันสรรเสริญเหล่าฮีโร่ บุคลากรทางการแพทย์ทุกท่านลำบากแล้ว”

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบบุคลากรทางการแพทย์กับฮีโร่ซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบ (Target domain)
ฮีโร่	บุคลากรทางการแพทย์

สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ “บุคลากรทางการแพทย์” แบบเปรียบ คือ “ฮีโร่” และสิ่งที่เหมือนกันของบุคลากรทางการแพทย์กับฮีโร่ก็คือ บุคลากรทางการแพทย์มีหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือผู้ป่วยโควิดเหมือนฮีโร่ที่มีหน้าที่ในการช่วยเหลือชาวโลก นอกจากนี้ การเปรียบเทียบยังทำให้เห็นมุมมองว่า บุคลากรทางการแพทย์มีพลังวิเศษที่จะกอบกู้โลกให้พ้นจากภาวะโรคระบาดนี้เหมือนเหล่าบรรดาฮีโร่ในภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยม

3. อุปลักษณ์ [ความปลอดภัย คือ ฤดูใบไม้ผลิ]

ตัวอย่างที่ 2

春天来了。春风吹走疫情。在家修成正果了!

ความหมาย: “ฤดูใบไม้ผลิมาถึง สายลมแห่งฤดูใบไม้ผลิพัดพาเอาสถานการณ์ไวรัสออกไป ในที่สุดพวกเราได้รับผลตามที่ต้องการแล้ว”

ตัวอย่างที่ 3

“没有人生来就是英雄，总有人用平凡成就伟大” 希望如约而至的不止春天还有疫情

过后平安的你们致敬最美“逆行者”加油！ 平安归来！

ความหมาย: “ไม่มีใครเกิดมาเป็นฮีโร่ มีเพียงคนที่ยิ่งใหญ่จากความสำเร็จ” หวังว่าเราจะกลับมาปลอดภัยเหมือนฤดูใบไม้ผลิที่เบ่งบาน ขอแสดงความเคารพแก่ “ผู้กล้าที่เดินทางสวนกระแส” สู้ๆ ขอให้ปลอดภัยกลับมาจากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณะที่เปรียบเทียบความปลอดภัยกับฤดูใบไม้ผลิซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)
ฤดูใบไม้ผลิ	ความปลอดภัย

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “ความปลอดภัย” แบบเปรียบเทียบ คือ “ฤดูใบไม้ผลิ” และสิ่งที่เหมือนกันของความปลอดภัยกับฤดูใบไม้ผลิก็คือ ความปลอดภัยเป็นภาวะที่ชีวิตไม่ได้รับการกระทบจากสิ่งต่างๆ ผ่านหรือหลุดออกไปจากภาวะที่อันตรายเหมือนกับช่วงฤดูใบไม้ผลิในประเทศจีนที่เป็นช่วงแห่งการเริ่มต้นใหม่ของสิ่งต่างๆ เช่น เทศกาล การเพาะปลูก เป็นต้น

4. อุปลักษณ์ [โรคภัย คือ ลมฝน]

ตัวอย่างที่ 4

风雨之后阳光依旧是明媚的，让我们彼此保重，相约美好的春天！非常时期照顾好自己。

ความหมาย: หลังจากลมฝนแสงสว่างมักสวยงามเสมอ ขอให้ทุกคนรักษาสุขภาพ รอคอยฤดูใบไม้ผลิที่สวยงาม ช่วงเวลาที่ไม่เป็นปกตินี้ขอให้ทุกคนรักษาสุขภาพ



จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณะที่เปรียบเทียบโรคภัยกับลมฝน ซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)
ลมฝน	โรคภัย

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “โรคภัย” แบบเปรียบเทียบ คือ “ลมฝน” และสิ่งที่เหมือนกันของโรคภัยกับลมฝนก็คือ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความอันตราย ทำให้ร่างกายแปรปรวนไม่ปกติ เมื่อร่างกายได้รับผลกระทบจากลมฝน อาจทำให้ป่วยหรือเกิดความผิดปกติของร่างกายได้ เช่นเดียวกับเมื่อเป็นโรคภัยที่เป็นตัวแทนของความยากลำบากหรืออุปสรรคก็ทำให้เกิดภาวะร่างกายทำงานได้ไม่เป็นปกติจากเชื้อโรค ซึ่งจากบริบทข้อความนั้นกล่าวถึง เชื้อไวรัสโคโรนาที่มีอานุภาพร้ายแรงทำลายระบบการทำงานของร่างกายและทำให้เกิดปัญหาสุขภาพไปทั่วโลก

5. อุปลักษณะ [การหายจากโรค คือ แสงสว่าง]

ตัวอย่างที่ 4 “หลังจากลมฝน แสงสว่างมักสวยงามเสมอ ขอให้ทุกคนรักษาสุขภาพ รอคอยฤดูใบไม้ผลิที่สวยงาม ช่วงเวลาที่ไม่เป็นปกตินี้ขอให้ทุกคนรักษาสุขภาพ”

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณะที่เปรียบเทียบการหายจากโรคกับแสงสว่างซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)
แสงสว่าง	การหายจากโรค

สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ “การหายจากโรค” แบบเปรียบ คือ “แสงสว่าง” และสิ่งที่เหมือนกันของการหายจากโรคกับแสงสว่างก็คือ ความโล่งความปลอดโปร่ง การหายจากโรคเป็นภาวะการหลุดพ้นจากความผิดปกติของระบบการทำงานในร่างกาย หายจากการอยู่ในภาวะผู้ป่วย เช่นเดียวกับแสงสว่างเป็นตัวแทนแห่งความโล่งโปร่ง ภาวะแห่งการเห็นแจ้งกระจ่าง และการหายจากภาวะใดภาวะหนึ่ง

6. อุปลักษณ์ [โรคภัย คือ ความหนาวเหน็บ]

ตัวอย่างที่ 5

太暖心了，疫情时期的机场塔台通话，正能量满满！我觉得一句“没关系”三个字，道出了我们是一家人，一方有难，定当不惧风雪驰援。每次看到这些都会忍不住热泪盈眶，向特殊时期的最美逆行者致敬！

ความหมาย: ช่วงอุ่นใจ ช่วงวิกฤติโรคระบาดได้พูดคุยทางโทรศัพท์กับหอบังคับการบิน ทำให้มีพลังบวกเต็มเปี่ยม ฉันรู้สึกว่ประโยคที่ว่า “ไม่เป็นไร” 3 พยางค์นี้ แสดงออกให้เห็นว่าเราเป็นครอบครัวเดียวกัน เมื่อฝั้งหนึ่งเกิดความลำบากก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีโดยไม่กลัวลมและหิมะที่หนาวเหน็บ ทุกครั้งที่เห็นอะไรแบบนี้ น้ำตาก็คลอเบา ขอแสดงความเคารพต่อความงดงามของผู้กล้าที่เดินทางสวนกระแส

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบโรคภัยกับความหนาวเหน็บซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบ (Target domain)
ความหนาวเหน็บ	โรคภัย



สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ “โรคภัย” แบบเปรียบ คือ “ความหนาวเหน็บ” และสิ่งที่เหมือนกันของโรคภัยกับความหนาวเหน็บก็คือ ภาวะที่ทำให้ร่างกายเกิดความผิดปกติ กล่าวคือ โรคภัยเป็นภาวะที่ร่างกายผิดปกติจากเชื้อโรคต่าง ๆ ซึ่งก็หมายถึงเชื้อไวรัสโควิด-19 ในขณะที่ความหนาวเหน็บเป็นลักษณะหนึ่งของร่างกายที่หนาวมากจนรู้สึกชาคล้ายเป็นเหน็บ

7. อุปลักษณ์ [โรคภัย คือ หมอกควัน]

ตัวอย่างที่ 6

向一线抗疫者致敬我们九州一心，逆行而上把一切阴霾都驱散，疫尽去，国泰民安。

ความหมาย: ขอแสดงความเคารพต่อผู้เสียสละจากใจของชาวจีนใจเดินทางสวนกระแสเพื่อปิดเป่าหมอกควัน เมื่อวิกฤติโรคระบาดผ่านไปประชาชนจะสงบสุข

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบโรคภัยกับหมอกควันซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบ (Target domain)
หมอกควัน	โรคภัย

สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ “โรคภัย” แบบเปรียบ คือ “หมอกควัน” และสิ่งที่เหมือนกันของโรคภัยกับหมอกควันก็คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความติดขัดหรือสิ่งกีดขวาง กล่าวคือ โรคภัยเป็นตัวขัดขวางการทำงานของร่างกาย เช่นเดียวกับหมอกควันที่ขัดขวางการมองเห็นหรือการหายใจ

8. อุปลักษณ์ [การรักษาโรคระบาด คือ สงคราม]

ตัวอย่างที่ 7

看到连续奋战在救灾一线的官兵脚丫，
心里有些酸，真的是哪有什么岁月静好，
不过是有人替你负重前行！致敬最美的逆行者！

ความหมาย: มองเห็นขุนศึกในสงครามที่ยังคงมีการต่อสู้อย่างไม่
หยุดยั้ง ในใจมีความรู้สึกปวดแสบ ไม่มีช่วงเวลาที่สงบได้ แต่ก็มีคนคนที่รับ
หน้าที่หนักแทนพวกเรา ขอแสดงความเคารพแก่ “ผู้กล้าที่เดินทางสวน
กระแส”

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบการรักษาโรค
ระบาดกับสงครามซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือน
ระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบ (Target domain)
การทำสงคราม	การรักษาโรคระบาด

สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ “การรักษาโรคระบาด” แบบเปรียบ คือ “การทำ
สงคราม” และสิ่งที่เหมือนกันของการรักษาโรคระบาดกับสงครามก็คือ การ
รบที่ยิ่งใหญ่ กล่าวคือ การรักษาโรคระบาดเป็นเรื่องใหญ่ที่ทุกฝ่ายต่างต้อง
ช่วยกัน เช่นเดียวกับการทำสงครามที่ใช้คนจำนวนมากในการสู้รบ
ฆ่าฟัน นอกจากนี้ ทั้งสองอย่างทั้งการรักษาโรคระบาดกับสงครามล้วน
แล้วแต่ต้องประสบการภาวะความสูญเสีย การจากลา ความเศร้าหมอง
รวมทั้งทั้งสองอย่างยังต้องใช้เวลาอันกว่าโรคระบาดและสงครามจะสงบลง



9. อุปลักษณ์ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ นักรบ]

ตัวอย่างที่ 8

新增每天都在减少，说明向好的方面发展，祝愿湖北早日战胜疫情，那些默默无闻的驰援和付出，还有我们最可爱的白衣天使，白衣战士，你们辛苦了，向你们致敬！天佑中华！一定都会好起来的！武汉必胜！中国必胜！

ความหมาย: จำนวนผู้ป่วยมีสถิติลดลงแสดงให้เห็นว่ากำลังมีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้น ขออวยพรให้ผู้ป่วยชนะสงครามโรคระบาดนี้ ความเสียสละเบื้องหลังที่ไม่มีเสียงใดๆ และนางฟ้าชุดขาว นักรบชุดขาว พวกท่านลำบากแล้ว! ขอแสดงความเคารพต่อทุกท่าน สวรรค์จะต้องปกป้องรักษาประเทศจีนและจะต้องดีขึ้น อยู่ائنจะต้องชนะ ประเทศจีนจะต้องชนะ

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบบุคลากรทางการแพทย์กับนักรบซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบ (Target domain)
นักรบ	บุคลากรทางการแพทย์

สิ่งที่ถูกเปรียบ คือ “บุคลากรทางการแพทย์” แบบเปรียบเทียบ คือ “นักรบ” และสิ่งที่เหมือนกันของบุคลากรทางการแพทย์กับนักรบก็คือ นักสู้ผู้ชำนาญและหน้าที่อันยิ่งใหญ่ กล่าวคือ บุคลากรทางการแพทย์เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการรักษาผู้ป่วย เช่นเดียวกับนักรบซึ่งเป็นผู้ชำนาญในการรบหรือเป็นทหารเอก นอกจากนี้ บุคลากรทางการแพทย์

ยังเป็นกลุ่มบุคคลแนวหน้าที่ต้องรับมือกับผู้ป่วยเป็นด่านแรกเช่นเดียวกับ
นักรบที่ต้องรบในแนวหน้าเพื่อปกป้องบ้านเมือง

10. อุปลักษณ์ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ นางฟ้า]

ตัวอย่างที่ 8 “ขออวยพรให้หุเป่ยชนะสงครามโรคระบาดนี้ ความ
เสียสละเบื้องหลังที่ไม่มีเสียงใดๆ และนางฟ้าชุดขาว นักรบชุดขาว พวกท่าน
ลำบากแล้ว ขอแสดงความเคารพต่อทุกท่าน”

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบบุคลากรทางการแพทย์
แพทยกับนางฟ้าซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือน
ระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)
นางฟ้า	บุคลากรทางการแพทย์
สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “บุคลากรทางการแพทย์” แบบเปรียบเทียบ คือ “นางฟ้า” และสิ่งที่เหมือนกันของบุคลากรทางการแพทย์กับนางฟ้าก็คือ ผู้มี จิตใจงดงาม กล่าวคือ บุคลากรทางการแพทย์เป็นบุคคลที่เสียสละและทุ่มเท ให้กับภาระหน้าที่อย่างสุดกำลังเพื่อรักษาผู้ป่วยติดเชื้อให้หายหรือช่วยให้ สถานการณ์โรคระบาดนี้ทุเลาลงเช่นเดียวกับนางฟ้าซึ่งเป็นตัวแทนแห่งความ ใจดีหรือการมีจิตใจที่งดงาม ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสรรพสิ่งที่ตกทุกข์ได้ ยากหรือคุ้มครองดูแลให้ทุกคนปลอดภัยตามเรื่องเล่าในเทพนิยาย	

11. อุปลักษณ์ [การหายจากโรค คือ ชัยชนะ]

ดังตัวอย่างที่ 8 “อู่ฮั่นจะต้องชนะ ประเทศจีนจะต้องชนะ”

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบการหายจากโรค
กับชัยชนะซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่าง
สองอย่าง ดังนี้



แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)
ชัยชนะ	การหายจากโรค

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “การหายจากโรค” แบบเปรียบเทียบ คือ “ชัยชนะ” และสิ่งที่เหมือนกันของการหายจากโรคกับชัยชนะก็คือ การทำให้อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ การหายจากโรคคือภาวะที่โรคนั้นไม่สามารถทำความผิดปกติใดๆ ให้เกิดแก่ร่างกายได้ โรคเหล่านั้นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ให้แก่การรักษาเช่นเดียวกับชัยชนะที่ได้มาจากการกระทำใดๆ เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ไป

258

12. อุปลักษณ์ [ความสนุกสนาน คือ เครื่องเสียง]

ตัวอย่างที่ 9

庚子，春节～这座本该喧嚣的城市被一场突如其来的疫情按下了“静音”键，这是一个寂寞的春节，没有聚会，没有旅行甚至没有团圆，可是人间再冷，安静的城市也永远有勇敢者们在逆风而行，致敬一线的白衣战士，致敬始终坚守在工作岗位的每一个人！在青城，静待喧嚣！

ความหมาย: ปีชวดวันตรุษจีน เมืองที่ควรจะมีแต่ความสนุกสนานคลาคล่ำด้วยผู้คนกลับโดนโรคระบาดกดปุ่มปิดเสียงอย่างสงบ นี่เป็นฤดูใบไม้ผลิที่แสนเหงา ไม่มีงานเลี้ยงสังสรรค์ ไม่มีการท่องเที่ยวและไม่มีการพบปะ แต่ถึงเมื่อนี้อากาศจะหนาวเหน็บ เงียบสงบเพียงใดก็ยังคงมีผู้กล้าที่สวนกระแสเสมอ ขอแสดงความเคารพต่อนักรบ

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบความสนุกสนานกับเครื่องเสียงซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)
เครื่องเสียง	ความสนุกสนาน

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “ความสนุกสนาน” แบบเปรียบเทียบ คือ “เครื่องเสียง” และสิ่งที่เหมือนกันของความสนุกสนานกับเครื่องเสียงก็คือ ความสุข ความบันเทิง กล่าวคือ ความสนุกสนานคือความร่าเริงบันเทิงใจ เช่นเดียวกับเครื่องเสียงซึ่งทำหน้าที่ขยายสัญญาณเสียง หรือเกี่ยวข้องกับกระบวนการขยายเสียง ถ่ายทอดเสียง กระจายเสียง เมืองต่าง ๆ ในประเทศจีนเคยมีความสนุกสนานอยู่ทั่วไปแต่กลายเป็นเหมือนเครื่องเสียงที่ถูกปิดปุ่มระดับเสียงไว้หลังเกิดการระบาดของโรคโควิด

13. อุปลักษณ์ [การใช้ชีวิตช่วงโควิด คือ พฤติกรรมของหมู]

ตัวอย่างที่ 10

这些天的生活，可以说得上是标准的“养猪指南”了。除了吃，就是睡。除了睡，就是吃。全国人民开启了坐月子模式，每天卧室客厅卫生间一旅游，很悠闲也很闷。

ความหมาย: การใช้ชีวิตช่วงเวลานี้ สามารถพูดได้ว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานของคู่มือเลี้ยงหมู นอกจากการกินก็คือนอน นอกจากนอนก็คือกิน คนทั้งชาติเข้าสู่รูปแบบการอยู่ไฟ ทุกวันก็ท่องเที่ยวในห้องนอน ห้องรับแขก ห้องน้ำ ช่างสบายและช่างน่าเบื่อ

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบการใช้ชีวิตช่วงโควิดกับพฤติกรรมของหมูซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้



แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)

พฤติกรรมของหมู

การใช้ชีวิตช่วงโควิด

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “การใช้ชีวิตช่วงโควิด” แบบเปรียบเทียบ คือ “พฤติกรรมของหมู” และสิ่งที่เหมือนกันของการใช้ชีวิตช่วงโควิดกับพฤติกรรมของหมูก็คือ การกินกับการนอน กล่าวคือ การใช้ชีวิตช่วงโควิดเป็นช่วงเวลาที่ต้องกักตัวอยู่กับบ้านเพื่อหยุดการแพร่กระจายของเชื้อโรคทำให้กิจกรรมที่สามารถทำได้มีไม่มาก นั่นก็คือ การกินกับการนอนเป็นหลัก เช่นเดียวกับพฤติกรรมของหมูซึ่งเป็นสัตว์ที่ชาวจีนริเริ่มการเลี้ยงเป็นชาติแรก หมูเป็นสัตว์ที่เลี้ยงแบบง่ายๆ หมูกินจุและกินอาหารไม่เลือก จึงเน้นการเลี้ยงแบบขุนให้อ้วน (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2564) ดังนั้น เราจึงเห็นภาพหมูเป็นสัตว์ที่นิยมกินกับนอน

14. อุปลักษณ์ [การใช้ชีวิตช่วงโควิด คือ การถูกกักขังในยามอยู่ไฟ]

ตัวอย่างที่ 10 “ทุกวันก็ท่องเทียวในห้องนอน ห้องรับแขก ห้องน้ำ ช่างสบายและช่างน่าเบื่อ”

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบการใช้ชีวิตช่วงโควิดกับการถูกกักขังซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)

การถูกกักขังในยามอยู่ไฟ

การใช้ชีวิตช่วงโควิด

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “การใช้ชีวิตช่วงโควิด” แบบเปรียบเทียบ คือ “การถูกกักขังในยามอยู่ไฟ” และสิ่งที่เหมือนกันของการใช้ชีวิตช่วงโควิดกับการถูกกักขังก็คือ การขาดอิสรภาพ กล่าวคือ การใช้ชีวิตช่วงโควิดเป็นช่วงเวลาที่

ต้องกักตัวอยู่กับบ้านเพื่อหยุดการแพร่กระจายของเชื้อโรคทำให้ไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้อย่างอิสระเหมือนก่อนเช่นเดียวกับการถูกกักขังถูกจำกัดและกำหนดเขตบริเวณไม่ให้ออกไปอยู่ที่ต่างๆ ได้อย่างอิสระ ทั้งสองกลุ่มเปรียบเทียบความหมายนี้ทำให้เห็นมุมมองการเชื่อมโยงเปรียบเทียบความหมายของชาวจีนได้อย่างชัดเจน

15. อุปสรรค [อุปสรรค คือ ธรรมชาติ]

ตัวอย่างที่ 11

人亦英雄，千山万水，阻隔不了爱，更阻隔不了希望。一线医生们，愿你们平安回家。

ความหมาย: ฮีโร่ทั้งหลาย สายน้ำหมื่นล้านเขาพันลูก ก็ไม่สามารถกั้นขวางความรักที่มีต่อฮีโร่ทั้งหลาย และกั้นขวางความหวังของเราไม่ได้ ขอให้คณะแพทย์ทั้งหลายปลอดภัยกลับบ้าน

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นอุปสรรคที่เปรียบเทียบอุปสรรคกับธรรมชาติซึ่งมีรูปภาพที่แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสองอย่าง ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (Source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain)
ธรรมชาติ	อุปสรรค

สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “อุปสรรค” แบบเปรียบเทียบ คือ “ธรรมชาติ” และสิ่งที่เหมือนกันของอุปสรรคกับธรรมชาติก็คือ การขัดขวาง กล่าวคือ อุปสรรคคือเครื่องขัดขวางไม่ให้ทำการใดได้โดยสำเร็จหรือสะดวกเช่นเดียวกับสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีความยิ่งใหญ่เกินกำลังมนุษย์จะต้านทานได้ในตัวอย่างคือ สายน้ำแสนยาวมหาศาลและเทือกเขาจำนวนมาก ทั้งสอง



อย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคใดไม่ได้เป็นสิ่งที่กั้นขวางความรักที่ชาวจีนมีต่อบุคลากรทางการแพทย์ของพวกเขาได้

จากข้อมูลอุปักษ์ณที่ปรากฏทั้ง 15 รูปแบบยังเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของจีน กล่าวคือ ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ที่รวบรวมจากเว็บไซต์พบจำนวน 63 ครั้ง สามารถแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ 5 ประเภท จัดเรียงจากข้อความที่มีค่าความถี่มากที่สุดไปยังข้อความที่มีค่าความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ 1) ด้านความเชื่อ ปรากฏค่าความถี่ 25 ครั้ง 2) ด้านสังคม ปรากฏค่าความถี่ 18 ครั้ง 3) ด้านวัฒนธรรม ปรากฏค่าความถี่ 8 ครั้ง 4) ด้านอื่นๆ ปรากฏค่าความถี่ 8 ครั้ง และ 5) ด้านความคิด ปรากฏค่าความถี่ 4 ครั้ง มีรายละเอียดดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับฤดูกาลที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของชาวจีน ฤดูใบไม้ผลิถูกจัดอันดับว่าเป็นฤดูที่มีความสำคัญที่สุดในฤดูทั้งสี่ของจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากเทศกาลตรุษจีนซึ่งเป็นเทศกาลในการเฉลิมฉลองใหม่ของจีน และเป็นตัวแทนของการเริ่มต้นใหม่ ความหวังและความเชื่อเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและความอุดมของพืชพรรณธัญญาหาร (Chang Jingyu, 2009 : 109-110) หลังจากที่จะต้องหยุดการเพาะปลูกยาวนานในฤดูหนาว เมื่ออย่างเข้าฤดูใบไม้ผลิจะมีธรรมเนียมการ **踏青** (ท่าซิง) หมายถึง การออกมาชมสวนหรือพรรณไม้ในช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิหรือ **春耕** (ซุนเกิง) ธรรมเนียมที่สืบทอดมากกว่าพันปี และเป็นธรรมเนียมที่ราชสำนักเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อเกษตรกรในชาติมีลักษณะคล้ายพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญในพระราชพิธีสิบสองเดือนของไทย การเจริญเติบโตของพืชพรรณต่าง ๆ และสีเขียวขจีของพรรณไม้ในฤดูใบไม้ผลิ ชาวจีนจึงมีความเชื่อว่าฤดูใบไม้ผลิเปรียบดังความหวัง จากข้อความจะสังเกตได้ว่า นอกจากฤดูใบไม้ผลิเปรียบดังความหวังแล้วฤดูใบไม้ผลิยังเป็นความมงคลที่จะขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกไปจากชีวิตอีกด้วย

2. การปฏิบัติงานของแพทย์ พยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ ไม่ใช่การปฏิบัติงานโดยปกติแต่ทว่าเป็นการปฏิบัติงานเหมือนการสู้รบที่มนุษยโลกจะต้องต่อสู้กับโรคร้ายนี้ด้วยความเสียสละของคณะแพทย์ พยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์เพื่อประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง การแสดงความเคารพและขอบคุณคณะแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ และมีการกล่าวถึงการปฏิบัติงานของคณะแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่ถือว่าสวณกระแสนสังคม เช่น การกล่าวถึงคำอวยพรเป็นข้อความที่เน้นย้ำเรื่องการขอบคุณที่มีนัยของ “การทดแทนบุญคุณ” ผ่านคำว่า 感恩 (ก่านเอน) ในภาษาจีนสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสังคมจีนโบราณที่กล่าวถึงการทดแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณ ซึ่งการช่วยชีวิตเป็นการช่วยเหลือที่ยิ่งใหญ่จะต้องทดแทนคุณผู้มีพระคุณเมื่อมีโอกาส ประชาชนเห็นว่า คณะแพทย์ พยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์เปรียบดังผู้มีพระคุณในการช่วยชีวิตและดูแลรักษาประชาชนให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤติของโรคระบาดโควิด-19 ในครั้งนี้ สมควรแก่การยกย่องสรรเสริญอยู่เหนือสิ่งอื่นใด นอกจากนี้ การขอบคุณยังเป็นอารยธรรมและขนบธรรมเนียมโบราณของจีน ที่เป็นการแสดงออกทางภาษาและการปฏิบัติโดยอากัปกิริยาต่าง ๆ ตามยุคสมัย (Chang Jingyu, 2009 : 128) จากรายงานของสำนักข่าวซินหัวแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 ข้าราชการในมณฑลเจ้อเจียงได้มีการรื้อฟื้นการแสดงความรักและขอบคุณที่เรียกว่า จั่วอี “作揖” เป็นการแสดงความเคารพด้วยการประสานมือไว้ระดับหน้าอกมือหนึ่งกำหมัดเบาๆ และอีกมือประสานไว้พร้อมโค้งตัวลง การแสดงความเคารพลักษณะดังกล่าวมีการปฏิบัติมาแต่สมัยราชวงศ์โจวราว 2,000 ปีที่ผ่านมาเป็นลักษณะการแสดงความรักของชาวจีน ปัจจุบันมีการใช้การแสดงความรักลักษณะนี้แทนการจับมืออย่างแพร่หลาย จากรายงานข่าวพบว่า มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ต่างๆ ใช้การเคารพลักษณะนี้หลังเลิกเรียนกว่า 117 โรงเรียน (Xinhua, 2020) กล่าวโดยสรุป คือ อิทธิพลของสังคมจีนใน



อดีตและหลักปรัชญาเรื่องความกตัญญูรู้คุณในลัทธิขงจื้อ การแสดงความเคารพอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวจีนยังคงมีอิทธิพลและแทรกซึมลงไปในการรู้สึกนึกคิดและระดับจิตวิญญาณของประชาชนจีนที่จะต้องทดแทนคุณผู้มีพระคุณเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม นอกจากนี้ ข้อความที่กล่าวถึงการปฏิบัติงานของคณะแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ในภาวะวิกฤติของโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเสียสละของบุคลากรกลุ่มนี้ในการเป็นแนวหน้ารักษาโรคระบาดให้แก่ประชาชนในชาติ ซึ่งถือว่าเป็นความกล้าหาญที่สวนกระแสสังคมจนได้รับสมญานามว่าเป็น “逆行者” ผู้เดินทางสวนกระแส” (นี่สิ่งเจ้อ) และยังเป็นผู้กล้าหรือ “ฮีโร่” ซึ่งชาวจีนมองว่า ศัตรูตัวฉกาจของชาติในขณะนี้คือเชื้อไวรัสโควิด-19 มีเพียงบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้นที่จะทำหน้าที่ปราบศัตรูเหล่านี้ได้ บุคลากรทางการแพทย์จึงเปรียบเหมือนนักรบที่ต้องเข้ามาขับไล่ศัตรูเหล่านี้ ซึ่งการเชิดชูเหล่านักรบเป็นการเชิดชูและสรรเสริญสูงสุดต่อความเสียสละในการปกป้องบ้านเมือง แต่ทว่าการปกป้องบ้านเมืองในครั้งนี้ไม่ได้มาในรูปแบบของการรุกรานแต่เป็นโรคระบาดนั่นเอง

3. ความหวังของคนในสังคมที่จะผ่านพ้นวิกฤติโรคระบาดนี้ไม่ว่าจะมีความยากลำบากเพียงใดโดยเปรียบเทียบความยากลำบากและวิกฤติอันยิ่งใหญ่ นั้นกับขุนเขาและสายน้ำ นอกจากนี้ ความหวังทั้งหลายได้ฝากไว้กับบุคลากรทางการแพทย์และสังคมยังได้มอบความรักอันยิ่งใหญ่พร้อมอวยพรให้บุคลากรทางการแพทย์เดินทางกลับบ้านอย่างปลอดภัย นัยความปลอดภัยนี้สะท้อนผ่านคำจีน 平安 (ผิงอาน) โดยมีความหมายตรงตัวว่า “ความสงบสุข” ชาวจีนมีแนวความคิดเรื่องความสงบสุขมาแต่สังคมโบราณซึ่งความสงบสุขคือการรักษาไว้ซึ่งชีวิตที่สมบูรณ์ปราศจากซึ่งโรคภัย ความราบรื่นของเรื่องราวต่าง ๆ และดำรงชีวิตอย่างอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งคำว่า 平安 มักจะพบในการอวยพรกับบุคคลที่เกิเหตุให้เกียรติหรือผู้อาวุโสกว่า (Chang Jingyu, 2009 : 76-78)

4. การดำรงชีวิตที่เป็นการใช้ชีวิตในรูปแบบเดิมเข้าไปมาอยู่ภายในห้องสี่เหลี่ยม เนื่องจากการจำกัดพื้นที่เพื่อลดการแพร่กระจายของโรคระบาดโควิด-19 อย่างเข้มงวด ทำให้ประชาชนชาวจีนไม่สามารถออกไปปฏิบัติงานหรือพักผ่อนนอกสถานที่ได้ตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อน้ำหนักตัวที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จากกิจวัตรเดิมๆ คือ การกินและนอนเป็นหลัก ซึ่งก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงนัยบางอย่างของสังคมจีนที่เป็นสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมที่มีความขยันหมั่นเพียรและมีความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง (Baik Baidu, 2021) การหยุดงานเป็นระยะเวลานานนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดของชาวจีนมากนัก

5. การเลี้ยงหมูในประเทศจีนมีประวัติศาสตร์ยาวนานโดยสังเกตได้จากอักษรจีนโบราณที่สลักบนกระดองเต่าและกระดูกสัตว์คำว่า “บ้าน” (จยา) จะมีส่วนประกอบของชายคาและสัตว์ที่อยู่ใต้ชายคา การเป็นบ้านที่สมบูรณ์จะต้องมีสัตว์ประจำบ้านที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์คือ “หมู” นั่นเอง และอีกนัยหนึ่งคือ หมูเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่ายและกินจุเน้นการเลี้ยงแบบขุนให้อ้วน (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2564) ซึ่งลักษณะดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปภายใต้ภาวะวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 ของประชาชนชาวจีน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาอุปลักษณะผ่านข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ของจีนภายใต้ภาวะวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 พบอุปลักษณะจำนวน 15 รูปแบบ ได้แก่ 1) อุปลักษณะ [การทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ คือ การสู้รบ] 2) อุปลักษณะ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ ฮีโร่] 3) อุปลักษณะ [ความปลอดภัย คือ ฤดูใบไม้ผลิ] 4) อุปลักษณะ [โรคภัย คือ ลมฝน] 5) อุปลักษณะ [การหายจากโรค คือ แสงสว่าง] 6) อุปลักษณะ [โรคภัย คือ ความหนาวเหน็บ] 7) อุปลักษณะ [โรคภัย คือ หมอกควัน]



8) อุปลักษณะ [การรักษาโรคระบาด คือ สงคราม] 9) อุปลักษณะ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ นักรบ] 10) อุปลักษณะ [บุคลากรทางการแพทย์ คือ นางฟ้า] 11) อุปลักษณะ [การหายจากโรค คือ ชัยชนะ] 12) อุปลักษณะ [ความสนุกสนาน คือ เครื่องเสียง] 13) อุปลักษณะ [การใช้ชีวิตช่วงโควิด คือ พฤติกรรมของหมู] 14) อุปลักษณะ [การใช้ชีวิตช่วงโควิด คือ การถูกกักขังในยามอยู่ไฟ] และ 15) อุปลักษณะ [อุปสรรค คือ ธรรมชาติ] อุปลักษณะทำให้เห็นภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของจีนในหลายมิติ ได้แก่

1. ความเชื่อเกี่ยวกับฤดูกาลที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของชาวจีน

2. การปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์

3. ความหวังของคนในสังคมที่จะผ่านพ้นวิกฤติโรคระบาด

4. การดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงโรคระบาด และ

5. วิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมของจีน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาอุปลักษณะที่ปรากฏในการใช้ภาษาผ่านข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในสื่อออนไลน์ของจีนทำให้มองเห็นมิติทัศน์การเปรียบเทียบของคนจีนที่มีต่อโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ในมิติที่หลากหลาย ทั้งนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นชัดเจนอย่างเป็นระบบว่า [โรคระบาด คือ ศัตรู] มิติทัศน์นี้โดดเด่นในมุมมองของผู้ใช้ภาษาจีน กล่าวคือ ประสบการณ์ด้านศึกสงครามเป็นสิ่งที่มนุษย์รับรู้กันมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งจากการบอกเล่าประวัติศาสตร์ บทประพันธ์ ภาพยนตร์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมความคิดและมีอิทธิพลมากที่จะนำพาความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการทำสงครามให้เข้าไปอยู่ในประสบการณ์รับรู้ของมนุษย์ เมื่อเกิดสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีประสบการณ์คือ “โรคระบาดไวรัสโควิด-19” ผู้ใช้ภาษาจึงได้นำประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อนมาเปรียบเทียบกับสิ่งใหม่นี้เพราะมีลักษณะบางประการคล้ายคลึงหรือเหมือนกัน ทั้งสองกลุ่มข้อมูลจึงได้รับการเชื่อมต่อ

และเกิดมุมมองการทำความเข้าใจสิ่งใหม่ผ่านประสบการณ์เดิมที่ผู้ใช้ภาษาเข้าใจอยู่แล้ว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานที่ว่า ภาษาเป็นภาพสะท้อนความคิด โดยประสบการณ์ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ทางร่างกาย ประสบการณ์ทางอารมณ์ ประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปรียบเทียบในโน้ตทัศน์ เพราะการทำความเข้าใจบางสิ่งบางอย่าง หากสิ่งนั้นเข้าใจยาก หรือสื่อความไม่ชัดเจน มนุษย์จะนำประสบการณ์เกี่ยวกับโน้ตทัศน์หนึ่งๆ ที่เคยประสบพบเจอหรือรับรู้มาเปรียบเทียบกับทำความเข้าใจสิ่งๆ นั้นเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างชัด นอกจากนี้ การนำถ้อยคำอุปลักษณ์มาใช้เพื่อต้องการสื่อความหมายให้ผู้ฟังเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้นกว่าการกล่าวถ้อยคำตามปกติ ทั้งนี้เพราะอุปลักษณ์ใช้คำน้อยแต่สามารถสื่อความหมายได้มาก (แพรวตา ศรีชะโคตร และ ภาสพงศ์ ผิพพอใช้, 2561 : 117)

เมื่อวิเคราะห์ผลการศึกษาอุปลักษณ์ทั้งหมดพบว่า กลุ่มความหมายของอุปลักษณ์มีความสัมพันธ์กันในขอบเขตมโนทัศน์เกี่ยวกับศัตรู โดยมีการเชื่อมโยงมโนทัศน์จากวงความหมายต้นทางหรือแบบเปรียบไปยังวงความหมายปลายทางหรือสิ่งที่ถูกเปรียบอย่างเป็นระบบ ดังแผนภาพแบบจำลอง ดังนี้

วงความหมายต้นทาง		วงความหมายปลายทาง	
[ศัตรู]	➡	[โรคระบาดไวรัสโควิด - 19]	
ข้าศึกหรือศัตรู	➡	เชื้อไวรัสโควิด-19	
นักรบหรือฮีโร่	➡	บุคลากรทางการแพทย์	
การสู้รบ	➡	การทำงานของบุคลากรทางการแพทย์	
ชัยชนะ	➡	การหายจากโรค	
การทำสงคราม	➡	การรักษาเยียวยาโรคระบาด	
เชลย	➡	ประชาชน	
การถูกคุมขังจากข้าศึก	➡	การกักตัวของประชาชน	



จากแผนภาพจำลองเห็นได้ชัดว่า เกิดการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทั้งสองเป็นคู่อย่างเป็นระบบ ซึ่งลักษณะข้างต้นเป็นลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงและสัมพันธ์กันของทั้งสองกลุ่มความหมาย อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบมโนทัศน์ดังกล่าวของคนจีนมีลักษณะเหมือนกับคนไทย กล่าวคือ คนไทยก็มีมุมมองเรื่องโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ว่าเป็นศัตรูเช่นกัน เช่น “หากการจัดการรอบนี้ไม่สำเร็จ ก็อาจหมายถึงว่าประเทศไทยจะไม่ชนะและอาจต้องยอมแพ้กับโควิด-19 ปลอ่ยให้ติดกันหมด” “เริ่มต้นกันใหม่ ให้กำลังใจมนุษยโลกทุกคน ให้ผจญภัยต่อไวรัสโควิด-19 ให้จงได้” (ธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนาและ ปานปั้น ปลั่งเจริญศรี, 2563 : 24) จากข้อความนี้สะท้อนระบบการรับรู้ของคนไทยที่มองเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นข้าศึกที่เราต้องเอาชนะ เป็นศัตรูที่มุ่งเข้ามาจู่โจม ทำลายมนุษยชาติ อีกทั้งข้อมูลอุปลักษณะในภาษาอังกฤษ เช่น “A close-up at COVID-19 coronavirus *attacking* the lungs” (Miller, 2020) ก็ยังสนับสนุนระบบการรับรู้ของคนต่างชาติที่มองเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นศัตรูเช่นเดียวกัน จากผลการวิจัยที่ปรากฏเหล่านี้ยืนยันให้เห็นว่า มโนทัศน์โรคคือศัตรูเป็นมโนทัศน์สากลที่อยู่ในระบบการรับรู้ของมนุษย์โดยทั่วไป

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมอันเป็นปรากฏการณ์ส่วนหนึ่งระหว่างสังคมและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น กล่าวคือ ภาษาเป็นตัวบันทึกวัฒนธรรมและเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ของมนุษย์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่สะท้อนผ่านการใช้ภาษา (Chang Jingyu, 2009 : 7-8) เหตุการณ์โรคระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในครั้งนี้สามารถเห็นภาพสะท้อนของสังคมจีนได้อย่างชัดเจนผ่านการใช้ภาษาให้กำลังใจหรืออวยพรบุคลากรทางการแพทย์ของประชาชนจีนที่ยังคงได้รับอิทธิพลของแนวคิดสังคมจีนแบบดั้งเดิมทั้งเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับฤดูกาลที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด การทดแทนบุญคุณและการเชิดชูเกียรติในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์ และวิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมของจีน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่า การใช้คำในภาษาจีนมี

ปรากฏการณ์ที่เป็นความหมายใหม่ที่ต่างไปจากเดิมคือคำว่า “逆行者” ผู้เดินทางสวนกระแส” (นี่สิ่งเจ๋อ) จากเดิม คำว่า 逆行 หมายถึง (รถยนต์) วิ่งสวนลูกศร (เถียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553 : 780) และยังมีความหมายในการใช้ที่หมายถึงการกระทำที่ไม่ถูกทำนองคลองธรรมสวนทางกับความถูกต้องด้วย ซึ่งความหมายของคำเป็นความหมายเชิงลบ แต่จากเหตุการณ์ข้างต้นทำให้เห็นว่า การประกอบคำเป็นคำความหมายใหม่ว่า “逆行者” ผู้เดินทางสวนกระแส” มีความหมายในเชิงบวก และเชิดชูการกระทำของบุคลากรทางการแพทย์ที่สวนกระแสสังคม ถึงแม้ว่าจะเห็นถึงความอันตรายในการปฏิบัติหน้าที่แต่ก็เสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์ซึ่งเป็นการกระทำสวนกระแสสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lu Wendi & Zhang Jianping (2021) ที่กล่าวถึง 逆行者 คำสำคัญที่ได้รับความนิยมติดอันดับ 1 ใน 10 ของคำในสื่อออนไลน์ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ประจำปี ค.ศ. 2020 ที่แสดงให้เห็นว่า คำดังกล่าวมีความหมายที่เปลี่ยนไปและเป็นภาพสะท้อนความหมาย 2 ลักษณะคือ 1) นักรบชุดขาว หมายถึง บุคลากรทางการแพทย์ในช่วงวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 และ 2) นักดับเพลิง ซึ่งความหมายทั้ง 2 ลักษณะมีความหมายสำคัญร่วมกันคือการเป็นฮีโร่ผู้เสียสละในวิกฤติภัยต่างๆ

อย่างไรก็ดี ในงานวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นข้อความอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสื่อออนไลน์ของจีนตามเว็บไซต์ต่างๆ ที่ปรากฏในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น หากได้ขยายขอบเขตการศึกษาในครั้งต่อไป อาจทำให้เห็นผลการวิจัยในการวิเคราะห์ภาษาในภาวะวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 ที่กว้างขวางและหลากหลายมากขึ้น ทั้งส่วนที่เป็นประเภทของอุปลักษณ์และภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของจีนในมิติต่างๆ



เอกสารอ้างอิง

กนกพร นุ่มทอง. (2563). **ทักษะการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย.**

กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออกคณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์นันทน์วัฒนาและ ปานปั้น ปลั่งเจริญศรี. (2563).

[ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ คัดรู้]: การศึกษาอุปลักษณะ
เชิงมนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์

ปริชาน. **วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม**, 9(1), 1-37.

เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2553). **พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่** (พิมพ์ครั้งที่
24-25). กรุงเทพฯ: บริษัท ธเนศวร พรินต์ติ้ง (1999) จำกัด.

ปิปีชี นาวิเกชั่น. (2563, 11 พฤษภาคม). **โคโรนา: อนามัยโลกตั้งชื่อ**

**"โควิด-19" ให้โรคทางเดินหายใจจากไวรัสสายพันธุ์
ใหม่.** <https://www.bbc.com/thai/features-51473472>.

พิชัย แก้วบุตร. (2563). ความสนใจของนักศึกษาต่อกิจกรรมเสริมนอกชั้น

เรียนวิชาภาษาจีน: กรณีศึกษานักศึกษาวิชาภาษาจีน
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี. **วารสารศรี
นครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์)**. 12(23), 27-38.

แพรวตา ศรีชะโคตร และ ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2561). กลวิธีและถ้อยคำการ

สัมภาษณ์ในรายการวิทยุคลับพรายเดย์. **วารสารวิชาการ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**,
2(1), 106-124.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2564, 25 สิงหาคม). **ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีและ
ประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขต
การปกครอง และเมืองหลวง.**

<http://www.bihmoph.net/userfiles/file/guide.pdf>.

- ศิริพร รักดีผาสุข. (2549). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 2201725 ภาษากับวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารอัดสำเนา)
- ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ. (2564). สื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย. **วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**, 5(1), 37-56.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2564, 25 สิงหาคม). **การเลี้ยงหมู**. <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=18&chap=9&page=chap9.htm>.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). **เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Baike Baidu. (2021, 25 August). **Endure Hardships and be Capable of Hard Working**. <https://baike.baidu.com/item/吃苦耐劳>. (In Chinese)
- CHANG, J. (2009). **Chinese Vocabulary and Culture**. Beijing: Beijing University Press. (In Chinese)
- Kövecses, Z. (2002). **Metaphor: A Practical Introduction**. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). **Metaphor we live by**. London: University of Chicago Press.
- LI, Y. (2018). **Language Spread and Language Planning**. Beijing: Beijing Language and Culture University Press. (In Chinese)
- LU, W., & ZHANG, J. (2021). Talking about the Top 10 Internet Buzzwords in 2020. **Journal of Language and Writing Research**. 11(2), 144-145. (In Chinese)



Miller, R. (2020, April 2). **A close-up at COVID-19 coronavirus attacking the lungs**. Retrieved

from <https://medicineinnovates.com/covid-19-coronavirus-attacking-lungs/>.

Xinhua. (2020, 1 May). **Corona: world Health Organization named “Covid-19” to respiratory decease from new virus species**. Retrieved

from http://www.xinhuanet.com/comments/2020-04/24/c_1125898608.htm. (In Chinese)

นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเทคโนโลยีเสมือนจริง
 สอนาคทห้องเรียน สังคมศึกษาออนไลน์
 Innovative Learning For Technology The Virtual Reality To
 Future Social Studies Online Classroom

วรารณ ชนะจันทร์ และชรินทร์ มั่งคั่ง

บทคัดย่อ

การนำเทคโนโลยีโลกเสมือนก้าวสู่โลกความจริงใช้ในการเรียนการสอน โดยใช้โปรแกรม ความเสมือนจริง (Virtual Reality; VR) ความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality; AR) และบูรณาการเทคโนโลยีความจริงผสม (Mixed Reality; MR) มาจัดการเรียนรู้ เป็นมิติใหม่ ทางด้านสื่อการศึกษาที่ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ เรียนรู้สิ่งใหม่ สร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ เกิดปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงเข้าสู่ห้องเรียน นำเอาประสบการณ์เข้าสู่สถานการณ์จริงที่ผสมผสาน กับสถานการณ์เสมือนจริงผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ช่วยส่งเสริมผู้เรียนเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ผู้เรียนเพื่อเกิดพื้นฐานสังคมวิถีใหม่ (New Normal) รูปแบบการเรียนวิชาสังคมศึกษานำไปใช้ดำเนินชีวิตอย่างใหม่ ที่แตกต่างจากอดีตในการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยี Mixed Reality (MR) ใช้ในห้องเรียนออนไลน์ในปัจจุบัน และอนาคตในการสอนที่เกิดประสิทธิภาพที่ดี

คำสำคัญ : นวัตกรรมการเรียนรู้ ,เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง , สังคมศึกษาออนไลน์



Abstract

The introduction of virtual world technology to the real world for teaching and learning. by using the program virtual reality (VR) and augmented reality (AR) and the integration of technology mixed reality (MR) Let's organize learning in a new dimension. In terms of educational media that learners are interested in, want to know and learn new things. Create new experiences. The interaction is linked to the classroom Bringing experiences into real-life situations that blend with virtual situations, learners are involved in teaching. and promoting learners to become digital citizens of learners to create a **New Normal**.The social studies learning style is applied to a new way of living. different from the past in teaching and learning use of technology media Mixed Reality (MR) Use it in today's and future online classrooms for effective teaching.

Keyword : Innovative learning, Virtual Reality, Online Social Studies

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่ทันต่อเทคโนโลยีเกิดความเสมือนจริง จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเชื่อถือได้ โดยเฉพาะวิชา สังคมศึกษาเป็นวิชาที่สอนเกี่ยวกับทักษะชีวิตต้องใช้สื่อที่ทันสมัย แล้วสื่อที่เหมาะสมที่ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่เข้าใจถึงโลกเสมือนจริงก็คือ การใช้โปรแกรม ความเสมือนจริง (Virtual Reality; VR) ความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality; AR) และความจริงผสม (Mixed Reality; MR) มาจัดการเรียนรู้ห้องเรียนออนไลน์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้โลกเสมือนจริง ให้ผู้เรียนมองเห็นสถานการณ์หรือสิ่งที่กำลังสอนให้ผู้เรียนเข้าใจมากขึ้นและทำให้ผู้สอนสามารถเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ สังคมวิถีใหม่ (New Normal) และส่งเสริมการใช้สื่อการสอนที่สามารถเกิดความเสมือนจริง จำลองสถานการณ์ต่างๆได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่อยู่ในสถานการณ์จริง ฝึกผู้เรียนเรียนรู้โลกที่เสมือนโลกแห่งความจริง และผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา สามารถประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเทคโนโลยีเสมือนจริง เป็นสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา
2. วิเคราะห์และสร้างโมเดลการเรียนการสอนใช้นวัตกรรม การเรียนรู้แบบเทคโนโลยีเสมือนจริง สำหรับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาออนไลน์ในระดับประถมศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการเรียนรู้เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง

เลือกการใช้โปรแกรม Virtual Reality (VR) คอมพิวเตอร์จำลอง หรือสร้างโลกเสมือนขึ้นในรูปแบบสามมิติ จุดเด่นของเทคโนโลยี VR คือ ผู้ใช้



สามารถสัมผัสประสบการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นได้แบบ 360 องศาภายในโลก 3 มิติ ที่ถูกจำลองขึ้นมา ที่เกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง และ Augmented Reality (AR) มีความคล้ายคลึงกับเทคโนโลยี VR คือสามารถมองโลกจริงไปพร้อมกับวัตถุเสมือน โดยแสดงผลผ่านอุปกรณ์สนับสนุนการมองเห็น หรือในบางกรณี ต้องการอุปกรณ์เพื่อทำการโต้ตอบกับวัตถุเสมือนโดยโปรแกรมทั้งสองมารวมกันเรียกว่า Mixed Reality คือการทำงานในลักษณะของ VR และ AR ผสมผสานกันแต่จะดูใกล้เคียงกับ AR มากกว่าด้วยความสามารถในการโต้ตอบกับวัตถุเสมือนในพื้นที่จริงและเสริมด้วยการจำลองสภาพแวดล้อมซ้อนไปในพื้นที่จริงแบบ Real Time สามารถบริหารจัดการพื้นที่และวัตถุเสมือน จุดเด่นของ Mixed Reality (MR) คือ จำลองวัตถุ 3 มิติขึ้นมาจริงในพื้นที่แตกต่างจาก AR ที่เมื่อเปลี่ยนมุมมองสายตาทหรือเปลี่ยนระยะจะไม่เกิดความแตกต่างกับการมองเห็น เทคโนโลยี MR ทำงานผ่านอุปกรณ์สวมใส่หรือแว่นตาทำหน้าที่ตรวจจับสภาพแวดล้อมเพื่อทำการคำนวณและแสดงผลทันทีที่ตอบสนองทั้งผู้ใช้งานและสภาพแวดล้อมจริงที่เกี่ยวข้องในรูปแบบ 3 มิติ (McMillan, Flood, & Glaeser, 2017) และการนำเทคโนโลยี Mixed Reality (MR) และแนวทางในการนำไปใช้ในการเรียนรู้จากการศึกษา บทบาทการนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละด้านแล้วนั้น ซึ่งเมื่อนำมาใช้ในด้านการเรียนรู้ก็จะทำให้เกิดเป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในลักษณะเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนหรือระยะไกล โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเนื่องจากเทคโนโลยีสื่อเสมือนจริงมีศักยภาพการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจและได้เปรียบกว่าการใช้สื่อแบบเดิมเนื่องจากมีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่หลากหลายและสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ มิลแกรม (Milgram) ได้อธิบายรูปแบบของการผสมผสานโลกเสมือนกับโลกจริงว่า เมื่อมีการนำสภาพแวดล้อมเสมือนจริงมาเชื่อมโยงเข้ากับสภาพแวดล้อมจริงในการใช้อินเตอร์เน็ตและเครื่องคอมพิวเตอร์ เปลี่ยนแปลงการส่งผ่านข้อมูลระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงกับโลกเสมือน ก่อให้เกิดเป็นโลกเสมือนผสมผสานโลกจริงที่

เรียกว่า Mixed Reality (MR) ซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะที่ทำให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในบริบทใหม่ๆ ในย่อหน้าถัดไป

1. การสร้างความรู้และประสบการณ์ได้โดยตรงโดยผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริงที่ผสมผสานกับสถานการณ์เสมือนจริงทำให้ผู้เรียนเป็นอิสระในการเรียนรู้และสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหมายกับผู้เรียน

2. การเรียนรู้ด้วยสังคมหรือการร่วมกันเรียน การใช้ Mixed Reality จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากบริบทการเข้าสังคมเกิดการเรียนรู้จากการเลียนแบบและการเป็นแม่แบบ (Modeling) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

3. การใช้ Mixed Reality ผู้เรียนได้รับรู้ความรู้สึกลงของตนเองในโลกเสมือนจริงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจเพิ่มมากขึ้น (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2554 ,น.132-124) ซึ่งปัจจุบันการใช้สื่อในการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีสื่อเสมือนจริงสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (กรวิวัฒน์ ผลเยี่ยม,พินดา วังคะฮาด, 2557) ได้นำเทคโนโลยีสื่อเสมือนจริงมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ ซึ่งสื่อการเรียนรู้นี้ช่วยดึงดูดความน่าสนใจของผู้เรียนได้ดีมาก สามารถทำให้ผู้เรียนเห็นภาพที่ชัดเจนเมื่อนำไปใช้ควบคู่กับคำอธิบายของผู้สอนและสื่อยังกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นอยากรู้อยากเห็นในเนื้อหาที่จะเรียน ได้นำเทคโนโลยีสื่อเสมือนจริง (Augmented Reality) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเกมเมมการ์ดซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการจดจำ (วสันต์ เกียรติแสงทอง,พรพรพล พรหมมาศ และอนุวัตร เฉลิมสกุลกิจ, 2552 ,น.50) นำแนวคิดมาใช้สร้างห้องเรียน ในการสอนวิชาสังคมศึกษา จะเกิดการสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาวิชาที่จัดการเรียนรู้ และเรียนรู้สิ่งใหม่ สร้างประสบการณ์แทนแปลกใหม่ เกิดปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงเข้าสู่ห้องเรียน นำเอาประสบการณ์เข้าสู่สถานการณ์จริง



ที่ผสมผสาน กับสถานการณ์เสมือนจริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ครูผู้สอนเลือกใช้นวัตกรรมรูปแบบห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classes) มาใช้ในการเรียนการสอนและสะท้อนห้องเรียนที่จัดการเรียนการสอนจริง แล้วสามารถเกิดการตอบสนองเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาที่สอนและผู้เรียนที่เรียนรู้เกิดการเรียนรู้เทคโนโลยีโลกเสมือนก้าวสู่โลกความจริง (Interface Technology) เกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาและช่วยต่อยอดความมีทัศนคติต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้สร้างในตัวอย่างที่ดี ผู้เรียนเกิดความปลอดภัยที่ตนนิยมที่ดี และใช้เทคโนโลยีในทางที่สร้างสรรค์สร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในสังคมวิถีใหม่ ที่เกิดความลงตัวของผู้เรียนและผู้สอน และส่งผลให้เกิดการเตรียมความพร้อมผู้เรียนในโลกอนาคตให้มีความพร้อมในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง เกิดการใช้ชีวิตในฐานะพลเมืองดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและบทบาทของเทคโนโลยีสื่อเสมือนจริง

การเรียนการสอนในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามามีบทบาทกับการศึกษา เพื่อช่วยให้การสอนเกิดความน่าสนใจต่อผู้เรียน การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการศึกษา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนต่างมีความต้องการในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำดังเช่นอดีตนั้น ไม่ได้ผลที่ดีต่อผู้เรียน เนื่องจากปัจจุบันนี้ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้มีแนวคิดที่หลากหลาย

จึงเกิดแนวทางการนำนวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning Innovation) มาใช้เพื่อแก้ปัญหาในการสอน“นวัตกรรม” โดยคำว่า (Learning Innovation) การทำใหม่ เปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ นวัตกรรม จึงหมายถึงการนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ได้ผลที่ดียิ่งขึ้น นวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning innovation) หมายถึง สิ่งใหม่ที่นำมาใช้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และนวัตกรรมการศึกษาคือการนำเอาสิ่งใหม่เข้ามาใช้ใน

ระบบการศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งมีความหมายครอบคลุมทุกเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาส่วนนวัตกรรมการเรียนการสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้ จัดเป็นนวัตกรรมประเภทมีจุดเน้นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และนำนวัตกรรมการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ (Implication of learning innovation) นวัตกรรมการเรียนรู้ (learning innovation) สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในวงการการศึกษาเช่น การนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในการสอนได้ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องวิธีการสอน โดยปัญหาที่มักพบอยู่เสมอ คือ ผู้สอนส่วนมากยังคงยึดรูปแบบการสอนแบบบรรยาย โดยให้ผู้สอนเป็นศูนย์กลางมากกว่าการสอนในรูปแบบอื่น การสอนด้วยวิธีการนี้เป็นการสอนที่ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากจะทำให้ผู้เรียน เบื่อหน่ายขาดความสนใจแล้ว ยังเป็นการปิดกั้นความคิดและปิดกั้นสติปัญญาของผู้เรียนให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดอีกด้วย

2. ปัญหาด้านเนื้อหาวิชา ในบางวิชามีเนื้อหาที่มากและบางวิชามีเนื้อหาที่เป็นนามธรรม ซึ่งยากต่อการเข้าใจ จึงจำเป็นจะต้องนำเทคนิคการสอนและสื่อการสอนมาช่วยในการเรียนการสอน

3. ปัญหาเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวัดผล เป็นกระบวนการวัดว่าผู้เรียนได้ผลการเรียนรู้เข้าใจในเนื้อหาการเรียน และมีการประเมินผลโดยการนำผลที่ได้จากการวัดมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ปัญหา

4. ปัญหาเรื่องอุปกรณ์การสอน บางเนื้อหาที่มีสื่อการสอนเป็นจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้ง่ายขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการคิดค้นหาเทคนิค วิธีการสอน และผลิตสื่อการสอนใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ให้การเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการนำนวัตกรรมการเรียนการสอนเผยแพร่ไปสู่ผู้สอนหรือเพื่อเป็นตัวเลือกในอีกรูปแบบหนึ่งแก่ผู้สอนในวิชา



เดียวกัน นำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการนำนวัตกรรมไปใช้
ยังสามารถพัฒนาเป็นผลงานทางวิชาการต่อไปได้อีกด้วย

นวัตกรรมการเรียนรู้นอกจากจะเป็นประโยชน์ในด้านการปรับปรุง
และพัฒนางานหรือการจัดการเรียนการสอนและยังเป็นประโยชน์ต่อการ
พัฒนาวิชาชีพอีกด้วย ทำให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษา
จำเป็นต้องให้ความสนใจความเปลี่ยนแปลงนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดย
เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา คือ ผลผลิตที่มีคุณภาพ งานวิจัยส่วน
หนึ่งได้นำเอานวัตกรรมไปทดลองใช้ในชั้นเรียน และพบว่าได้ผลเป็นที่พอใจ
จึงได้ทำการเผยแพร่และใช้ในวงกว้างต่อมา ดังนั้นในการพัฒนาการศึกษา
จะมีวิธีการอย่างไรที่จะสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจและน่า
เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากนวัตกรรมการเรียนการสอนมีแนวโน้มที่ดีขึ้น
อย่างต่อเนื่อง เพราะปัจจุบันมีการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการสอนที่เน้นให้
ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริงหรือเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้เรียนเอง
ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ เกิดการเรียนรู้อย่างมี
ความหมายหรือมีความสนใจกระตือรือร้น และเกิดความอยากรู้อยากเห็น
โดยสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. ผู้สอน ต้องมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและสามารถจัดทำสื่อ
นวัตกรรมออกมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง
ได้ตามศักยภาพอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ

2. ผู้เรียน ต้องสนใจใฝ่เรียนรู้ในเรื่องของการใช้นวัตกรรมในรูปแบบ
ของไอทีให้มากขึ้น เพื่อจะได้เกิดความรู้ความคุ้นเคยแล้วสามารถใช้สื่อได้อย่าง
ถูกต้อง

3. สถานศึกษา ต้องจัดทำสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีทางด้าน
คอมพิวเตอร์ให้พร้อมและสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ทำให้การจัด
กระบวนการเรียนการสอนมีความสมบูรณ์ ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
ในการนำนวัตกรรมการเรียนรู้ไปพัฒนาการศึกษาให้มีความพัฒนาและ
ก้าวหน้าต่อไป เมื่อสถาบันต่างๆหรือบุคลากรทางการศึกษาได้นำเอา

นวัตกรรมเข้ามาผนวกกับการศึกษาช่วยในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เรียกว่า "นวัตกรรมการศึกษา" ให้เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการนำเอาแนวคิดและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อพัฒนาปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาให้มีระบบที่ดียิ่งขึ้น สร้างคุณภาพต่อผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพหรือเพิ่มประสิทธิผลให้สูงขึ้น อันได้แก่

1. สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่คิดขึ้นมาใหม่ทั้งหมด
2. สิ่งที่คิดเพิ่มเติมจากเดิมหรือสิ่งที่เคยนำมาใช้และปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น
3. การนำวิธีการใหม่ๆ ที่ดีกว่ามาปรับปรุงแก้ไขวิธีการเดิมๆ
4. การคิดค้นระบบหรือการจัดการวิธีการ การวิจัยหรืออื่นๆ แล้วนำมาเผยแพร่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนแบบโปรแกรม ชุดการสอน เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้น นอกจากจะมีนวัตกรรมการสอนที่ดีทันสมัยมาใช้กับผู้เรียนให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแล้ว ยังต้องมีสิ่งสำคัญเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย ผู้สอน หลักสูตรหรือเนื้อหา ผู้เรียน สื่อ/อุปกรณ์ และทักษะกระบวนการต่างๆ ทั้งหมดล้วนก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อผู้เรียนได้ตลอดเวลา และตลอดชีวิต นวัตกรรมการเรียนรู้สู่ การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย และสร้างการตั้งคำถามของบทเรียนทางเครื่องมือวิจัยโดยใช้เทคนิคที่ถูกต้องตามหลักการที่สอดคล้องกับแนวทางและเทคนิคการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยทางสังคมวิทยา (เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, 2563)

ในการเรียนการสอนนับแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องพึ่งพาเทคนิคการสอนและทักษะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นกระบวนการที่วางแผนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงเพื่อให้เกิดเทคนิคการสอนและทักษะการจัดการเรียนรู้



สังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) จึงต้องมีการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับยุคสมัยการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่ต้องดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ (New normal) มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่มีแพลตฟอร์ม (Platform) และวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความพอเพียง และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะออกแบบการเรียนรู้ให้มี ลักษณะดังกล่าวซึ่งเป็นโจทย์ที่ท้าทายความเป็นมืออาชีพ (Professional) อย่างมาก การออกแบบการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่ต้องดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ (New normal) มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างสูงสุดในการเรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวม และการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่ต้องดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ (New normal) มี แพลตฟอร์ม (Platform) และวิธีการเรียนรู้ ที่หลากหลาย ตอบสนองต่อความต้องการเรียนรู้อย่างมุ่งมั่น (Passion) ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนใช้พื้นที่ การเรียนรู้ของตนเอง 5 ประการ และนำไปสู่การเรียนรู้เชิงลึก ซึ่งเป็นคุณภาพของการเรียนรู้ ส่วนคุณค่าแท้ของการเรียนรู้คือการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปทำประโยชน์ต่อส่วนรวมการออกแบบการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่ต้องดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ (New normal) ผู้สอนพยายามค้นหาความต้องการเรียนรู้อย่างมุ่งมั่น (Passion) ของผู้เรียนแล้วความต้องการเรียนรู้อย่างมุ่งมั่น (Passion)

นั้นมาออกแบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized learning) ผู้สอนเปิดพื้นที่การเรียนรู้อันมีคุณค่าให้กับผู้เรียนแทนการครอบครองไว้ที่ตนเองแต่เพียงผู้เดียว (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา, 2563) แล้วนำวิธีการสร้างสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital literacy) โดยใช้ทักษะความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือ Digital literacy หมายถึง ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันเช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกันหรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมี

ประสิทธิภาพทักษะดังกล่าวครอบคลุมความสามารถ 4 มิติ การใช้ (Use) เข้าใจ (Understand) การสร้าง (create) เข้าถึง (Access) เทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดประโยชน์ของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ทำงานได้รวดเร็ว สามารถลดข้อผิดพลาดและสร้างความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น มีความภูมิใจในผลงานที่สามารถสร้างสรรค์ได้ด้วยตัวเอง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถระบุทางเลือกและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถบริหารจัดการงานและเวลาได้ดีมากขึ้นทำให้เกิดสมดุลในชีวิต การทำงานจึงเหมาะสมกับการนำมาสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีใหม่เพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัลวิชาสังคมศึกษา

การใช้ทั่วไป เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่มีการเติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเทคโนโลยีกลุ่มนี้สามารถตอบสนองการใช้งานได้หลากหลายจุดประสงค์ไม่ว่าเป็นด้านความบันเทิง ซึ่งการใช้งานเทคโนโลยีเสมือนจริง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานได้อย่างเห็นผลชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยี Mixed Reality (MR) ที่สามารถแสดงผล 3 มิติ ได้ในพื้นที่จริงคล้ายกับภาพโฮโลแกรม ช่วยให้ผู้ใช้เรียนได้ ควบคุม (Keep Control) การเห็นโลกจริงรอบๆ ตัวเอง ผู้เรียนมีอิสระในการมองเห็นสิ่งที่เรียนรู้ สามารถเลื่อนไปรอบๆ ดูที่มองเห็นได้ ส่งผลหรือมีอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างอารมณ์และการเรียนรู้ มนุษย์เราเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางกายสัมผัส ทางลิ้นสัมผัส ซึ่งในยุคแห่งโลกเสมือนผสมผสานโลกจะตอบสนองต่อประสาทการรับรู้ทางตาและ ทางหู ด้วยการแสดงผลผ่านจอภาพ และอุปกรณ์สร้างเสียง (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2018) และรวมถึงความหลากหลายของ ส่วนประกอบหรืออุปกรณ์อื่นๆ บางอย่างของโลกแห่งความจริง ภาพแวดล้อมในความเป็นจริงเสมือนส่วนมากจะเป็น เรื่องเกี่ยวกับการมองเห็น แสดงทั้งบนจอคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์แสดงผลสามมิติซึ่งการจำลอง ภาพบางอย่าง ยังสามารถนำเสนอ



ข้อมูลสารสนเทศที่หลากหลายตอบสนองต่อระบบประสาทสัมผัสด้วย แล้วพัฒนาการสื่อนิจิทัลใหม่ (New Digital Media) หรือที่เรียกกันว่าสื่อนใหม่ได้เข้ามามีบทบาท ในชีวิตประจำวันของเราเป็นอย่างมากโดยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ต่างๆ ผ่านเครือข่ายไร้สายความเร็วสูง โดยการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารนี้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยเมื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามากทำให้ การสื่อสารของเรารวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากทำให้ การสื่อสารสามารถข้ามผ่านอุปสรรคด้านพื้นที่และเวลาได้โดย สื่อดิจิทัลรูปแบบหลากหลายปัจจุบัน (ปติวรดา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และ จิตวีร์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2563) และช่วยส่งเสริมผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในโลกเสมือนจริงเป็นอย่างดี

องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้การเรียนการสอนวิชาสังคมให้สอดคล้องกับโลกเสมือนจริง

การจัดการเรียนรู้ด้วยการสร้างโลกเสมือนผสานโลกจริง นอกจากมีคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว องค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้ด้วยการสร้างโลกเสมือนผสานโลกจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตัวเข้ากับความต้องการของผู้เรียนสอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียน โดยได้รับการสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดเชิงอนาคต การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเกิดการกระตุ้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และส่งเสริมผู้เรียนเป็นสำคัญ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559) ด้วยกำหนดบทบาทของครูผู้สอนและกระบวนการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย

1. บทบาทครู ครูทำหน้าที่ออกแบบทำสื่อการสอน พัฒนาจัดการเรียนรู้ให้เกิดโลกเสมือนจริงในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในเรื่องที่กำลังสอน ครูดำเนินการวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับการใช้สื่ออย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาและมีภาพเสมือนจริงสอดคล้องสถานการณ์จริงไปด้วย การเรียนรู้โดยต้องสะท้อนให้เห็นถึงการ

แสดงความคิดเห็นทักษะในด้านต่างๆ ที่ครูผู้สอนต้องการวัดผู้เรียนให้เกิดจุดมุ่งหมายที่ตรงประเด็น

2. บทบาทผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีความใส่ใจระหว่างการเรียนรู้ สามารถมีการเข้าใจในเนื้อหาที่ครูสอนและตั้งใจฟังระหว่างที่เกิดการเรียนรู้การสอนต้องมีพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยี เพื่อเข้าใจในคำสั่งร่วมกับผู้สอนเกี่ยวกับการมองเห็นภาพเสมือนจริงระหว่างเกิดการเรียนรู้การสอน มีทักษะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้มองเห็น ภาพเสมือนจริง นำไปใช้ได้จริงการดำเนินชีวิตในอนาคตและเกิดการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะการคิด โดยสามารถเปรียบเทียบเหตุการณ์ในปัจจุบันแล้ววิเคราะห์ที่มาเหตุและผลที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับอนาคต (พิชาติ, 2560) และอาจมองถึงอนาคตต่อยอดเนื้อหา วิชาที่เรียนได้เป็นอย่างดี

3. บทบาทครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ผู้ปกครองและครูจำเป็นต้องพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีเนื่องจากปัจจุบัน มีสื่อทั้งโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต ฯลฯ ที่คอยกระตุ้นความเป็นวัตถุนิยม ให้แก่เด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและสถาบันทางศึกษา ประถมศึกษา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่ส่งเสริมทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล หรือความฉลาด ทางดิจิทัล ที่เปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกันในการใช้สื่อเทคโนโลยี และผู้ปกครองและครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้วยการเป็นแบบอย่างและการให้ความสำคัญกับเวลาคุณภาพร่วมกับเด็ก ควบคู่ไปกับ การพัฒนาทักษะในการรู้เท่าทันสื่อที่สามารถจำแนก คัดกรอง สื่อที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก สามารถตอบสนองและกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาผ่านสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย และเหมาะสมกับยุคดิจิทัล อีกทั้งทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการพัฒนาทักษะในการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล แทนตัวเด็ก เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับเด็กโดยไม่รู้ตัว และพัฒนาให้เด็ก เกิดทักษะการเป็นพลเมือง



ดิจิทัลที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต และผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ (จิตติยาภรณ์, 2563)

แนวทางจัดการเรียนการสอนโดยเทคโนโลยีเสมือนจริง

1. ด้านการเกมและความบันเทิง เรียนปนเล่น โลกเสมือนผสานโลกจริงสามารถนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างการเล่นและความบันเทิง โดยใช้สร้างการเรียนรู้ในรูปแบบภาพเสมือนจริง ให้ผู้เรียนได้ดู และเกิดการสัมผัส การสร้างสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม สนุกไปพร้อมกับเนื้อหาวิชาที่กำลังเกิดการเรียนการสอน ได้อย่างเสมือนจริง รับรู้ได้ความเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นตัวละครในเกม ซึ่งสามารถพัฒนาเกมโลกเสมือนผสานโลกจริงในอนาคตที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสร้างจินตนาการและความน่าเป็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่กำลังสอน สถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่กำลังเรียน และพัฒนาเกมที่สนุกไปด้วยกันได้ด้วย

2. ด้านการศึกษาในเนื้อหาสาระวิชาสังคมแบบบูรณาการ โลกเสมือนผสานโลกจริง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาบูรณาการเนื้อหาวิชาให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันด้วยภาพโลกเสมือนผสานโลกจริง ให้เกิดความเข้าใจง่ายมากขึ้น ผู้เรียนเกิดกระบวนการร่วมกันเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนเป็นโลกเสมือนผสานโลกจริงมากขึ้น เข้าใจลึกซึ้งในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้มากขึ้น

3. ด้านการเรียนที่เจาะจงเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา โลกเสมือนผสานโลกจริง สามารถนำมาสร้างสถานการณ์สมมติได้ และสร้างสิ่งแวดล้อมเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน เพื่อเจาะจงการสอนสังคมศึกษา ที่มองเห็นภาพชัดเจน ภาพจำลองเสมือนจริง ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ การมองถึงภาพเหตุการณ์จริง การรับรู้ได้ถึงเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา เข้าใจ และนำไปใช้ได้กับการเรียนที่เข้าถึงการสื่อสารของผู้สอนแล้วสามารถนำสิ่งที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย เช่น การทำความเข้าใจผู้เรียนสามารถจำภาพและปฏิบัติตนตามพลเมืองดิจิทัลโลกเสมือนจริงสู่การ

เป็นพลเมืองดีในโลกแห่งความจริงแล้วนำสู่พลเมืองอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริบทในการเรียนจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนออนไลน์

การจัดการเรียนการสอนโดยเทคโนโลยีโลกเสมือนผสมผสานโลกจริงดังที่ได้กล่าวทำให้เกิดบริบทใหม่ในการเรียนการสอน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนซึ่งมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ นั้น เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาในยุคนปัจจุบัน การแสวงหาความรู้เป็นความสามารถในการตั้งคำถาม การค้นหา และการ แก้ปัญหาผ่านกระบวนการสังเกต พัฒนาความเข้าใจ โดยการตรวจสอบผ่านการทดลอง การอภิปราย ผลลัพธ์ที่ได้และการปรับคำอธิบายบนพื้นฐานผลลัพธ์ที่ได้ให้สอดคล้องกัน การแสวงหาความรู้มีอิทธิพลมาจากความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ซึ่งอธิบายว่า บุคคลคิด และรู้ได้จากการแสวงหาความรู้ เป็น การค้นหาด้วยการกระทำเพื่ออธิบายประกอบด้วยการทดลอง การสังเกต การค้นหาจากหนังสือและ การสื่อความหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้แหล่งข้อมูลทั้งหมด (อัญชลี ไสยวรรณ, 2548:24) การแสวงหาความรู้เป็นความสามารถใน การค้นหาความจริง ข้อมูลหรือความรู้ การแสวงหาความรู้เป็นที่มาของความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ คำถามให้ได้ความรู้จากการสืบค้นทั้งหมด ใช้คำถามอย่างไร่นำสู่ข้อเท็จจริง ทำอย่างไรจึงจะเข้าใจ ข้อเท็จจริง ดำเนินการแสวงหาความรู้ เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้ โดยอาศัยพัฒนาการของเทคโนโลยีโลกเสมือนผสมผสานโลกจริงสามารถนำมาใช้กับการเรียนการสอน แบบปกติแบบเผชิญหน้า ในลักษณะร่วมกันเรียนรู้ในห้องเรียนหรือห้องเรียนระยะไกล ผู้เรียนจะได้ใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งเสมือนจริงจากเนื้อหาวิชาที่เกิดการเรียนการสอนหรือการสื่อสารอื่นๆ นำมาใช้ในการเรียนรู้ เนื่องจากโลกเสมือนผสมผสานโลกจริง มีศักยภาพการนำเสนอเนื้อหาที่ได้เปรียบกว่าการใช้สื่อแบบเดิม และเปิดโอกาสให้สามารถใช้การรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย

และเป็นธรรมชาติมากขึ้น ด้วยการเรียนรู้ที่เพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ ในรูปแบบภาพเสมือนจริงของผู้เรียนร่วมกันและสร้างรูปแบบการตอบสนอง และปฏิสัมพันธ์ที่แปลกใหม่ร่วมกันได้ โดยเทคโนโลยีโลกเสมือนผสานโลกจริงมีข้อดีดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถเข้าใจสิ่งแวดล้อม เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาที่กำลังสื่อสารผ่านสื่อการสอนเทคโนโลยีโลกเสมือน เข้าใจถึงเนื้อหาแห่งความเป็นจริงได้อย่างเข้าใจง่ายขึ้น

2. ผู้เรียนเกิดการเรียนร่วมกันเรียนรู้ได้แบบเผชิญหน้ากันได้ทั้งในห้องเรียนเดียวกัน และจากระยะไกลได้เป็นอย่างดี

3. ผู้สอนสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกล้าแสดงออกผ่านสื่อการเรียนการเรียนเสมือนจริง และสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

VIRTUAL REALITY (VR)

Completely digital environment



Fully enclosed, synthetic experience with no sense of the real world.

AUGMENTED REALITY (AR)

Real world with digital information overlay



Real world remains central to the experience, enhanced by virtual details.

MERGED REALITY (MR)

Real and the virtual are intertwined

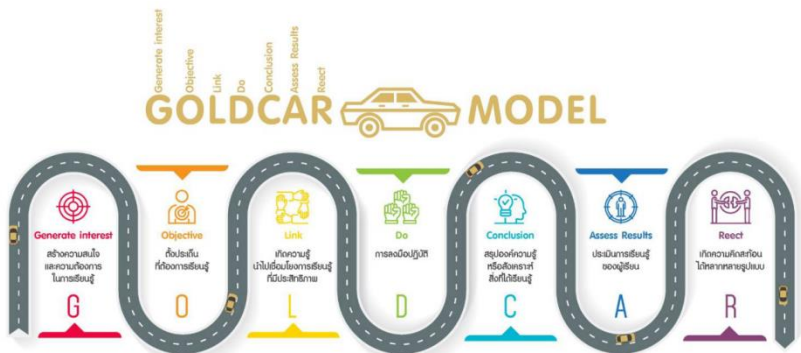
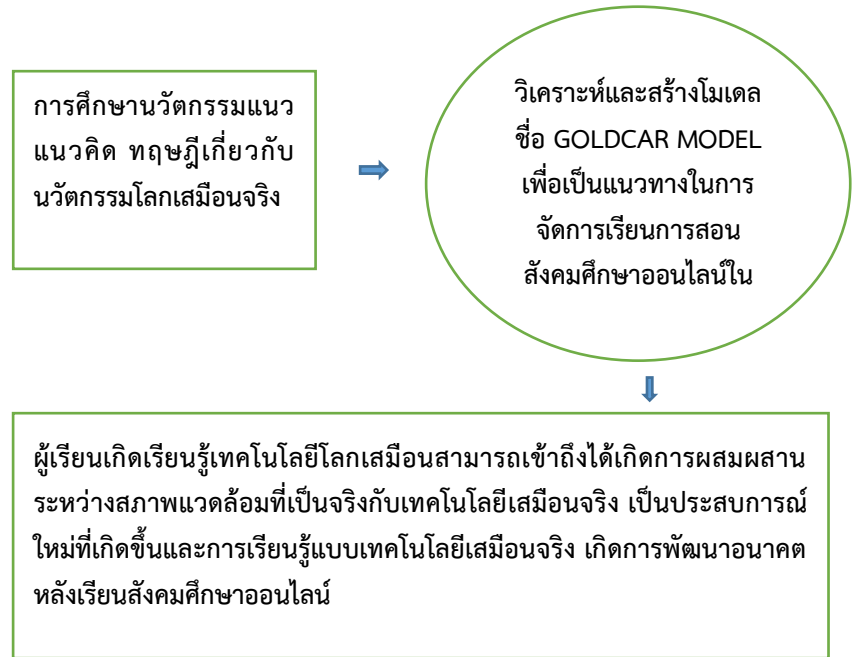


Interaction with and manipulation of both the physical and virtual environment.

(ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, (2018). เทคโนโลยีโลกเสมือนก้าวสู่โลกความจริง Virtual Reality (VR). Augmented Reality (AR) และ Mixed Reality (MR). 3 สิงหาคม 2564. สืบค้นจาก

<https://www.ops.go.th/main/index.php/knowledge-base/article-pr/675-interface-technology-vr-ar-mr>.

กรอบแนวคิดการศึกษา



แนวคิดเกี่ยวกับ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนวัตกรรมการเรียนรู้เทคโนโลยีโลกเสมือนจริงดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนได้นำมาวิเคราะห์และสร้างโมเดลในการจัดการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาออนไลน์ ในระดับประถมศึกษาขึ้น โดยใช้ชื่อว่า GOLDCAR MODEL มีรายละเอียดดังนี้



G จากคำว่า Generate interest สร้างความสนใจและความต้องการในการเรียนรู้ ขั้นนี้เป็นขั้นแรกของการเรียนรู้ตามแนวการสอนนี้เป็นขั้นที่ครูผู้สอนจะต้องร่วมมือกับผู้เรียนในการกำหนดและตั้งประเด็นการเรียนรู้ ในหัวข้อที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ตามแผนที่ยึดโยงกับหลักสูตร ผู้เรียนจะต้องรับรู้ถึงจุดหมายและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้บทเรียน โดยผู้สอนสามารถเลือกใช้กิจกรรมที่หลากหลายเกี่ยวกับเนื้อหาที่ใช้สอน เช่นการขายสินค้าในตลาดลอยฟ้า โดยใช้สื่อเทคโนโลยีเสมือนจริง เพื่อการนำเข้าสู่บทเรียนและการเรียนรู้ แล้วพยายามให้นักเรียนเกิดความสนใจ เกิดคำถามและข้อซักถามต่างๆ

O จากคำว่า Objective กำหนดประเด็น เพื่อให้ผู้เรียนตั้งประเด็นที่ต้องการรู้ และการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยกิจกรรม ซึ่งจุดที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือการที่ผู้เรียนต้องสามารถตั้งประเด็นอภิปรายได้ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ในขั้นถัดไป

L จากคำว่า Link บูรณาการ การประสานกลมกลืนกันของการเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้รับสู่การเชื่อมโยงไปยังวิชาต่างๆ การบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ เกิดความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันให้เกิดการเรียนรู้ที่เรียกว่าและใช้ในทักษะชีวิตในสังคมหรือชีวิตประจำวันที่มีประสิทธิภาพ

D จากคำว่า do การการลงมือปฏิบัติทำซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ความรู้โดยตรงจากการลงมือทำด้วยตนเองผ่านวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการสอนในขั้นนี้ ครูควรให้ความรู้พื้นฐานกับผู้เรียนเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือ แนวทางการสืบค้นความรู้เพื่อให้ได้ความรู้ที่ต้องการ

ส่วนที่ 2 คือ ศาสตร์ สาขา แขนงความรู้และแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 3 คือ การเรียบเรียงข้อมูล ค้นพบ ความคิดเห็น และการให้เหตุผลโต้แย้งและสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจถึงกระบวนการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งได้ ซึ่งครูผู้สอน

จำเป็นต้องมีเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเช่น การอภิปรายกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การระดมสมอง และการใช้สถานการณ์จำลอง เป็นต้นโดยเน้นไปที่กระบวนการคิดเป็นหลัก ผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าตามประเด็นความรู้หรือหัวข้อที่ตกลงกันโดยครูผู้สอนจะทำหน้าที่ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างเหมาะสม

C จากคำว่า Conclusion ซึ่งเป็นการที่ผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้หรือสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้ตามความคิดและภาษาของตนเองได้ โดยขั้นนี้จะเป็นการที่ผู้เรียนจะนำผลการอภิปราย และสาธิตที่เป็นผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มากำหนดเป็นความคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ และสรุปออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การเขียนแผนผังโครงการ บทความ การทำรายงาน การบรรยายหรือการสรุปองค์ความรู้ในลักษณะอื่นๆ ซึ่งครูผู้สอนจะทำหน้าที่ในการประเมินองค์ความรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ทราบถึงองค์ความรู้และความสมบูรณ์ขององค์ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับที่มีประสิทธิภาพ

A จากคำว่า Assess Results วัดประเมินผล กระบวนการรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้การสอน ประกอบด้วยขั้นตอนการประเมินการปฏิบัติงานที่สัมพันธ์กับสถานการณ์แวดล้อมที่ถูกกำหนดขึ้น หรือที่เป็นบริบทจริง และผลิตภัณฑ์หรือชิ้นงาน มีการตีความหมาย ทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน และการให้และใช้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงการเรียนและการสอนในอนาคต

R จากคำว่า Reflect ซึ่งเป็นการที่ผู้เรียนนำผลการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ เผยแพร่ความรู้สู่ครอบครัว ชุมชน และสังคมต่างๆ ซึ่งขั้นนี้จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้นมากยิ่งขึ้น โดย



เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งหลังจากนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้แล้ว ก็ควรที่จะเผยแพร่องค์ความรู้ไปยังครอบครัว ชุมชน และสังคม หรืออาจเผยแพร่ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ก็ได้ เกิดความคิดหลากหลายรูปแบบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนศักยภาพในตัวเอง

จากองค์ประกอบทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ในขั้นที่หนึ่งถึงขั้นที่สี่นั้น จะเป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง ในขณะที่ขั้นที่ห้าถึงขั้นที่เจ็ดนั้นจะเป็นเรื่องของการทำงานที่ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่สู่สาธารณะ ซึ่งจากขั้นตอนทั้งหมดที่กล่าวมานี้ นับได้ว่าเป็นแนวการสอนมีความสอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างดี

การสอนแบบ Gold Car Model นั้น นับเป็นแนวการสอนที่ช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โลกเสมือนจริง กระตุ้นผู้เรียนกล้าตั้งคำถาม กล้าคิด กล้าแสดงออก และกล้าตัดสินใจ ซึ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้จากการที่ผู้เรียนไปแค่ผู้รับฟังเพียงอย่างเดียว ไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองแบบร่วมมือ ซึ่งกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ และรู้จักเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา สามารถตกผลึกองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตัวเองโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และสนับสนุนให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ และนำเสนอสู่ภายนอก เพื่อให้เกิดประโยชน์หรือความเข้าใจแก่บุคคลอื่นในระดับสาธารณะและยังเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นความรู้จากแหล่งข้อมูลที่มีมากมายในโลก จากทั้งสถานที่จริง และการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสาร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในโลกยุคปัจจุบัน โดยการสอนแบบ Gold Car Model นับว่าเป็นแนวการสอนสมัยใหม่ที่มีประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เพราะถ้าสามารถนำแนวการสอนนี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้ การพัฒนาการศึกษาไทยเพื่อไปสู่การศึกษาในศตวรรษที่

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษาเพื่อศึกษาการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเทคโนโลยีเสมือนจริงเป็นสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยการใช้เทคโนโลยีโลกเสมือนผู้เรียนให้ความสนใจมาก และสามารถเข้าถึงได้เกิดการผสมผสานระหว่างสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงกับเทคโนโลยีเสมือนจริง เป็นประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น ได้จริงจากการผสมผสานโลกเสมือนจริงกับโลกจริงและสามารถเข้าถึงได้ก็คือ การ ผสมผสานระหว่างสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงกับเทคโนโลยีเสมือนจริง เป็นประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น ช่วยตอบสนองต่อการเรียนรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีโลกเสมือน การวิเคราะห์และสร้างโมเดลการเรียนการสอนใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเทคโนโลยีเสมือนจริงสำหรับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาออนไลน์ในระดับประถมศึกษา ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานระหว่างจัดกิจกรรมเรียนการสอน เข้าใจในเนื้อหาวิชา เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทักษะที่ดีต่อรายวิชาสังคมศึกษา และยังสามารถต่อยอดความคิดของผู้เรียนคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ในอนาคตด้วยจินตนาการและความน่าจะเป็นในอนาคตได้ ผู้เรียนเกิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม และเข้าใจถึงการเป็นพลเมืองดีในสังคมต่อยอดจากเนื้อหาวิชาสังคมพัฒนาสู่พฤติกรรมของผู้เรียนในทางที่ดี ความเป็นสังคมวิถีใหม่ที่ดีส่วนผู้ปกครองสิ่งที่ขาดไม่ได้คือการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ต้องช่วยชี้แนะ กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความพร้อมในการเรียนอยู่เสมอ มีเหตุผลในการร่วมจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะรูปแบบออนไลน์ ไม่ควรปล่อยให้ผู้เรียนใช้ชีวิตในโลกเทคโนโลยีด้วยลำพัง ผู้เรียนก็ต้องการรัก และเป็นกำลังใจ เข้าใจผู้เรียน จากผู้ปกครอง เพื่อเป็นกำลังใจและแรงผลักดันในการเรียนที่ดี ช่วยต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ในแนวทางที่ดี ส่วนครูผู้สอนก็มีการพัฒนาตนเองในด้านการใช้สื่อให้เป็นประโยชน์และพัฒนาสื่อต่อเหมาะสมกับผู้เรียน วางแผนพัฒนาผู้เรียนเตรียมพร้อมทุกสถานการณ์ สามารถสอนได้ในทุกสถานการณ์ทั้งในห้องเรียน



และออนไลน์ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และเกิดความรู้ที่ดี สร้างทักษะคติ
เจตคติที่ดีในวิชาสังคมศึกษา ความทันสมัย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใช้
ให้เกิดประโยชน์ในการสอนที่ดีสืบเนื่องไปยังอนาคตที่ดีได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบเทคโนโลยีเสมือนจริง
เป็นสื่อการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำให้รู้จักนำแนวคิด
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้และมองเห็นการเรียนรู้ใน
รูปแบบต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพที่มีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาวิเคราะห์และสร้างโมเดลการเรียนการสอนใช้นวัตกรรม
การเรียนรู้แบบเทคโนโลยีเสมือนจริง สำหรับการจัดการเรียนการสอนสังคม
ศึกษาออนไลน์ในระดับประถมศึกษา ทำให้เกิดโมเดลการสอนที่ใช้กับ
เนื้อหาการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังสามารถนำไปบูรณาการใน
วิชาอื่นๆ ได้ด้วย ทำให้มีการสอนที่เป็นขั้นตอน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้ตรงตามเนื้อหาการสอน และสำรวจ
ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน ใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเสมือนจริง
สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียน จะทำให้เกิดความน่าสนใจ ความร่วมมือ
ในการเรียน เกิดผลสัมฤทธิ์คะแนนผู้เรียนที่เพิ่มมากขึ้นในการจัดการเรียนรู้

อ้างอิง

กรวัฒน์ พลเยี่ยม, พนิดา วังคะฮาด. (2557). “การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เรื่อง
โครงสร้างอะตอมและพันธะเคมีด้วยเทคโนโลยีออกเกมเน็ตเวิร์ก
ลิที”. วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
เพื่อการเรียนรู้, 5(1), น. 25.

- จิตติยาภรณ์ เชาวรากุล. (2563). **คุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21**. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 4(2), น.9.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). **อนาคตวิทยา: ทฤษฎีและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ไดมอนด์กราฟิกกรุ๊ป.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). **องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2563). **การวิจัยทางสังคมศึกษา:หลักการและการประยุกต์**. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.
- ปติวิธดา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และ จิตวีร์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2563). **การเรียนการสอนแบบ E-Learning กับการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality) เป็นสื่อรูปแบบใหม่ทางการศึกษา**. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 14(1), น. 17-30.
- พิชาติ แก้วพวง. (2560). **การคิดทางประวัติศาสตร์:ทักษะสำคัญของนักศึกษาครูสังคมศึกษา**.วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ปีที่ 1 (2), น.21.
- วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรรัชพล พรหมมาศ, และ อนุวัตร เฉลิมสกุลกิจ. (2552). **การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี้: กรณีศึกษาพัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”**. โครงการ สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา. (2563). **ปัญญา 4 วิธีใหม่**. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2554). **“การเรียนรู้ด้วยการสร้างโลกเสมือนผสานโลกจริง”**. วารสารศึกษาศาสตร์. (online) , มหาวิทยาลัยนเรศวร, 13, น 132-124.



วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรรัชพล พรหมมาศ และ อนุวัตร เฉลิมสกุลกิจ.
(2552). การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี: กรณีศึกษา
พัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, (2018). เทคโนโลยีโลกเสมือน
ก้าวสู่โลกความจริงVirtual Reality (VR). Augmented Reality
(AR) และMixed Reality (MR). 3 สิงหาคม 2564. สืบค้นจาก
[https://www.ops.go.th/main/index.php/knowledge-](https://www.ops.go.th/main/index.php/knowledge-base/article-pr/675-interface-technology-vr-ar-mr)
[base/article-pr/675-interface-technology-vr-ar-mr.](https://www.ops.go.th/main/index.php/knowledge-base/article-pr/675-interface-technology-vr-ar-mr)

อัญชลี ไสยวรรณ. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการ
คิดแสวงหาความรู้ สำหรับเด็ก ปฐมวัย. ปรินญาการศึกษาดุสิต
บัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

McMillan, K., Flood, K., & Glaeser, R. (2017). Virtual reality,
augmented reality, mixed reality, and the marine
conservation movement. John Wiley & Sons, 27(S1), 162-
168.

Milgram, P., Kishino, F. A, (1994) "Taxonomy of Mixed Reality
Visual Displays." IECE Trans. on Information and Systems
(Special Issue on Networked Reality), vol. E77-D, no. 12,
pp.1321-1329.

Wei Liu, Adrian David Cheok Charissa Lim Mei-Ling & Yin-Leng
Theng. (2004).Mixed Reality Classroom Learning from
Entertainment Learning. ค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2564.สืบค้นจาก
[http://www.naturalnews.com/001333.html.](http://www.naturalnews.com/001333.html)

แนวคิดการประดิษฐ์ทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง
“CONCEPTUAL OF CHOREOGRAPHY IN NAH-PAHT SAMER
SONG OF SIMIAN”

ธนาวุฒิ อ้นวงษ์

Mr. Tanawut oonwong

ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย นักศึกษา คณะศิลปนาฏดุริยางค์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Master of Arts Program in Thai Dramatic Arts, students of the
Faculty of Dramatic Arts Bunditpatanasilpa Institute

297

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา และพัฒนาการกระบวน ทำรำของเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง 2) วิเคราะห์ แนวคิด การประดิษฐ์ รูปแบบ และกระบวนทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอธรรมดา เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน และเสมออวานร เฉพาะสถานศึกษาในสังกัด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และกรมศิลปากร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ศึกษากระบวนทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง และรับการถ่ายทอดทำรำ สัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ในการสอน และการแสดง

ผลการศึกษาพบว่า เพลงหน้าพาทย์เสมอ คือ เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลงประกอบกิจกรรมการเดินทางของตัวละครจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งในระยะใกล้ ซึ่งมีการบรรจุเพลงหน้าพาทย์ไว้ท้ายบทละครและบทโขน โดยเฉพาะโขนลิงในชั้นแรกมีเพลงหน้าพาทย์เสมอที่ใช้ในการแสดงโขน คือ เพลงเสมอ เรียกกันว่าเสมอธรรมดา และเสมอข้ามสมุทรเพียงเท่านั้น ต่อมา มีผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยคิดประดิษฐ์เพลงหน้าพาทย์ใช้แทนเพลงเสมอ ขึ้นใหม่ ได้แก่ 1) เพลงวานรดำเนิน 2) เพลงเสมออวานร ซึ่งเพลงหน้าพาทย์



เสมอทั้งสองที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่นั้นได้ถูกบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยโขนลิง และใช้ในการแสดงโขนทั่วไป กระบวนท่ารำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง แบ่งตามโครงสร้างของท่ารำได้ 3 ช่วง คือ ไม้เดิน ไม้ลา และรัว ซึ่งแต่ละเพลงมีหลักในการปฏิบัติ คือ 1) หน้าทับของไม้กลอง เป็นหลักสำคัญที่ผู้ปฏิบัติท่ารำจะต้องศึกษา และปฏิบัติให้ถูกต้องตามจังหวะของหน้าทับเพลงเสมอ นั้นๆ 2) ท่ารำ เป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติท่ารำที่มีความเชื่อมโยงกับแม่ท่าลิง ซึ่งนำมาใช้กับท่ารำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง 3) การเคลื่อนที่ ทิศทางในการรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิงมีการเคลื่อนที่ 2 ลักษณะ คือ เคลื่อนที่ไปด้านหน้า และเคลื่อนที่ลงหลัง โดยวิธีการเคลื่อนที่จะใช้การเคลื่อนที่หน้าเสี้ยวสลับซ้าย-ขวาเป็นหลักทั้ง 4 เพลง

คำสำคัญ : แนวคิด, การประดิษฐ์ท่ารำ, เสมอของตัวลิง

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the history and the development of choreographies on *Naphat* sacred music, more specifically the category of *Samer* music for the monkey role, 2) to analyze the conception, the creation, the form and the dance movements of the following *Naphat* dances: *Samer*, *Samer Kham Samut*, *Wanon Damnoen* and *Samer Wanon*, as taught and learned in the educational institutions under the jurisdiction of the *Bunditpatanasilpa* Institute and the Fine Arts Department. The researcher conducted the study by collecting information from related academic documents, by studying the choreographies of the *Samer* music category for the monkey role, by learning the dance movements and by interviewing experienced *khon* dance masters.

The results showed that *Samer Naphat* musical pieces are used to accompany the character's journey from one place to another in a near distance. Usually, we can often find a *Samer* music at the end of *Lakhon* and *Khon* scripts, especially for the monkey role, there is always a *Naphat* music that is used in *Khon* performances, namely *Samer* and *Samer Kham Samut*. Later, there were experts in Thai classical dance to create new *Samer Naphat* music, which could be used instead of the other existing music, namely 1) *Wanon Damnoen* 2) *Samer Wanon*. Those two newly invented *Samer Naphat* musical pieces are included in the *Khon* curriculum of the monkey role and are also used in *Khon* dance performances. The structure of the



choreographies in the category of *Samer Naphat* music for the monkey role can be divided into 3 parts: *Mai Deun*, *Mai La* and *Rua*, which all have their own principles to follow: 1) the beat of the drum is an important principle that dancers must study in order to always dance according to the rhythm of the drum. 2) Dance position is another important principle in the practice of dance. They are linked to the monkey role basic movements (*Mae Tha*), which are used for the choreographies of the *Samer Naphat* music for the monkey role. 3) The direction of the movements of the *Samer Naphat* music for the monkey role are divided between movements that goes forward and those that goes backwards, which are all performed with the head tilted alternatively from the left to the right side for the 4 *Samer* musical pieces.

Keywords : Concept, Creation, Form, Choreography

บทนำ

โขน เป็นนาฏกรรมชั้นสูงของไทย มีประวัติมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งมีบันทึกไว้ในจดหมายเหตุของ มองซิเออร์ เดอ ลา ลูแบร์ (Monsieur De La Loubere) ราชทูตฝรั่งเศสได้ บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือ A New Historical Relation of Siam ถึงรูปแบบการแสดงโขน ละคร ระบุว่า “โขน เป็นรูปคนเต้นรำตาม เสียงจังหวะพิณพาทย์ตัวผู้เต้นรำนั้นสวมหน้าโขนและถือศาสตราวุธ (ทำเทียม) เป็นตัวแทนทหารออกต่อยุทธ มากกว่าเป็นตัวละครและมาตราว่าตัวโขนทุกๆ ตัวโลดเต้นแผ่นผืนอย่างแข็งแรงและออกท่าทางพิลึก พิกลเกินจริงก็ต้องเป็นใบ้ จะพูดอะไรไม่ได้ ด้วยหน้าโขนปิดปากบ่นเสีย” (ธีรภัทร ทองนิม, 2555, น. 1) โขน มีกำเนิดมาจากการแสดง 3 ประเภท คือ โขนได้รับเอาท่าเต้น การพากย์-เจรจา จอหนัง และที่สำคัญคือ เพลงหน้าพาทย์จากการเล่นหนังใหญ่ โขนได้รับ อิทธิพลจากการต่อสู้มาแปลงเป็นกระบวนท่ารบ หรือการตรวจพลจากการเล่น กระบี่กระบอง และโขนได้รูปแบบเครื่องแต่งกาย มาจากการแสดงซีกนาटकคัมภีร์ นอกจากนี้นักยังได้นำวงปี่พาทย์ที่บรรเลงประกอบการเล่นหนังใหญ่มาใช้ บรรเลงเพื่อประกอบฉากกับปฏิกิริยาของตัวโขน ซึ่งเพลงที่บรรเลงประกอบเหล่านี้ เรียกว่า “เพลงหน้าพาทย์”

เพลงหน้าพาทย์ หมายถึง เพลงที่บรรเลงประกอบกิริยาเคลื่อนไหว หรือ เปลี่ยนแปลงต่างๆ จะมีกิริยาสมมุติแลไม่เห็นตัวตน เช่น การเชิญเทวดาให้เสด็จ มา การบรรเลงประกอบกิริยานั้น เรียกว่าหน้าพาทย์ทั้งสิ้น (มนตรี ตราโมท, 2531, น. 34) ดังนั้น เพลงหน้าพาทย์จึงมีความสำคัญที่ใช้ประกอบการแสดงโขน โดยเฉพาะตัวลิง ถ้ามีการเดินทางในระยะไกล ก็จะใช้เพลงหน้าพาทย์เสมอ และการเดินทางเป็นขบวนกองทัพก็จะใช้เพลงหน้าพาทย์เสมอข้ามสมุทร ตั้งแต่สืบแปดมงกุฎจนถึงพญาวานร ตามสถานการณ์ที่ระบุไว้ในบทการแสดงโขน

จากการศึกษาจึงพบว่า นอกจากเพลงหน้าพาทย์เสมอธรรมดา เสมอข้ามสมุทรแล้ว ยังมี เพลงหน้าพาทย์เสมอที่ใช้สำหรับพญาวานรอีก 2 เพลง คือ วานรดำเนิน และเสมอวานร ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความ



สนใจที่จะศึกษากระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอ เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน และเสมอวานร เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกระบวนการทำรำ และบันทึกกระบวนการทำไว้เป็นองค์ความรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และพัฒนาการกระบวนการทำรำของเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง
2. เพื่อวิเคราะห์ แนวคิด การประดิษฐ์ รูปแบบ และกระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอธรรมดา เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน และเสมอวานร

คำถามของการวิจัย

1. การสืบทอดกระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอ เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน และเสมอวานร มีความเป็นมาอย่างไร
2. รูปแบบ วิธีการ ขั้นตอน และองค์ประกอบ กระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอ เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน และเสมอวานร เป็นอย่างไร
3. วิเคราะห์กระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอ เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน และเสมอวานรมีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การศึกษาประวัติความเป็นมา ของเพลงหน้าพาทย์เสมอ โดยเฉพาะ กลุ่มเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง จำนวน 4 เพลง คือ เสมอ เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน และเสมอวานร โดยศึกษาจากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การแสดงโขนที่ใช้เพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอเกี่ยวข้องกับ

ตัวลิงของกรมศิลปากร และการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1.2 ศึกษารูปแบบ กระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอ เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน และเสมอวานร

2. ขอบเขตด้านบุคคล

2.1 สัมภาษณ์จากผู้คิดประดิษฐ์กระบวนการทำรำ วานาดำเนิน เสมอวานร

2.2 สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของเพลงหน้าพาทย์ กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษากระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอ และกลุ่มเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิงที่ได้รับการถ่ายทอดทำรำ ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานส่งเสริมการศึกษาศิลปการ กระทรวงวัฒนธรรม

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 ถึง ธันวาคม 2564

แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยแนวคิดการประดิษฐ์ทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง ความหมายของเพลงหน้าพาทย์เสมอ ความสำคัญของเพลงหน้าพาทย์เสมอ เพลงหน้าพาทย์เสมอที่เกี่ยวข้องกับการแสดง โขน ขอบข่ายของการศึกษาจึงอยู่ที่ความหมาย ความสำคัญ ส่วนที่เกี่ยวข้อง การวิจัยลักษณะนี้จึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยอย่างมีระเบียบที่เป็นขั้นตอนการเคลื่อนไหวร่างกาย: แนวคิด และทฤษฎีของ Laban Movement Analysis



แนวคิด และทฤษฎีของการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวร่างกายของทาง ตะวันออก มีปรากฏอยู่ในตำราวิทยาศาสตร์ของกรตมุนี ซึ่งเป็นตำราการ ฟ้อนรำของอินเดียที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาแบบมุขปาฐะ เกิดขึ้นก่อน คริสตกาล และได้มีการจดบันทึกเป็น ภาษาสันสกฤตมีความยาว 6,000 โศลกแบ่งเป็น 32 อรรถยาย หรือ 32 บท สรุปได้ดังนี้

1. การฟ้อนรำ ในตำราวิทยาศาสตร์ได้กล่าวถึงประเภทของการฟ้อน รำ การใช้วัยวะ โครงสร้าง และคุณลักษณะของการฟ้อนรำ แบ่งออกได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ

1.1 นาฏยะ เป็นการฟ้อนรำพร้อมกับการแสดงอารมณ์ เป็นการ ผสมผสานการฟ้อนรำ และการแสดง

1.2 นฤตตะ เป็นการฟ้อนรำโดยเฉพาะไม่เจือปนด้วยความหมาย พิเศษ หรืออารมณ์ใดๆ หมายถึงเป็นการฟ้อนรำล้วนๆ การเคลื่อนไหวต่างๆ ไม่มีความหมาย เฉพาะหรืออารมณ์ เป็นการแสดงกลวิธีที่ละเอียดซับซ้อน ของจังหวะท่าทางต่างๆ

1.3 นฤตยะ เป็นการฟ้อนรำที่สื่อความหมาย ซึ่งอาจเป็นประโยค สั้นๆ ตอนสั้นๆ หรือละครทั้งเรื่อง ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่ ประกอบด้วยรสหรืออารมณ์

2. การเคลื่อนไหววัยวะอย่างต่อเนื่อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

2.1 อังคะ คือวัยวะหลักที่ใช้ในการฟ้อนรำได้แก่ ศีรษะ มือ เอว ออก แขน ขา เท้า

2.2 อุปอังคะ คือวัยวะรองที่ใช้ในการฟ้อนรำ ได้แก่ นัยน์ตา คิ้ว จมูก ริมฝีปาก แก้ม และคาง

2.3 ปรัตยังคะ คือวัยวะส่วนอื่นๆ ที่ใช้ในการฟ้อนรำ เช่น ไหล่ หลัง และ หน้าท้อง

3. การเคลื่อนไหววัยวะอย่างต่อเนื่อง แบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ

3.1 มุขจะนายยะ เป็นการแสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของใบหน้าและลำคอ

3.2 สารีรภินายะ เป็นการแสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวบางส่วนที่สำคัญ ของร่างกายประกอบกัน โดยร่างกายอาจไม่เคลื่อนที่

3.3 ชีษตากฤตภินายะ เป็นการแสดงออกโดยการเคลื่อนไหวร่างกายทั้งหมด ไปพร้อมกันเช่น การเดิน การยืน การนอน

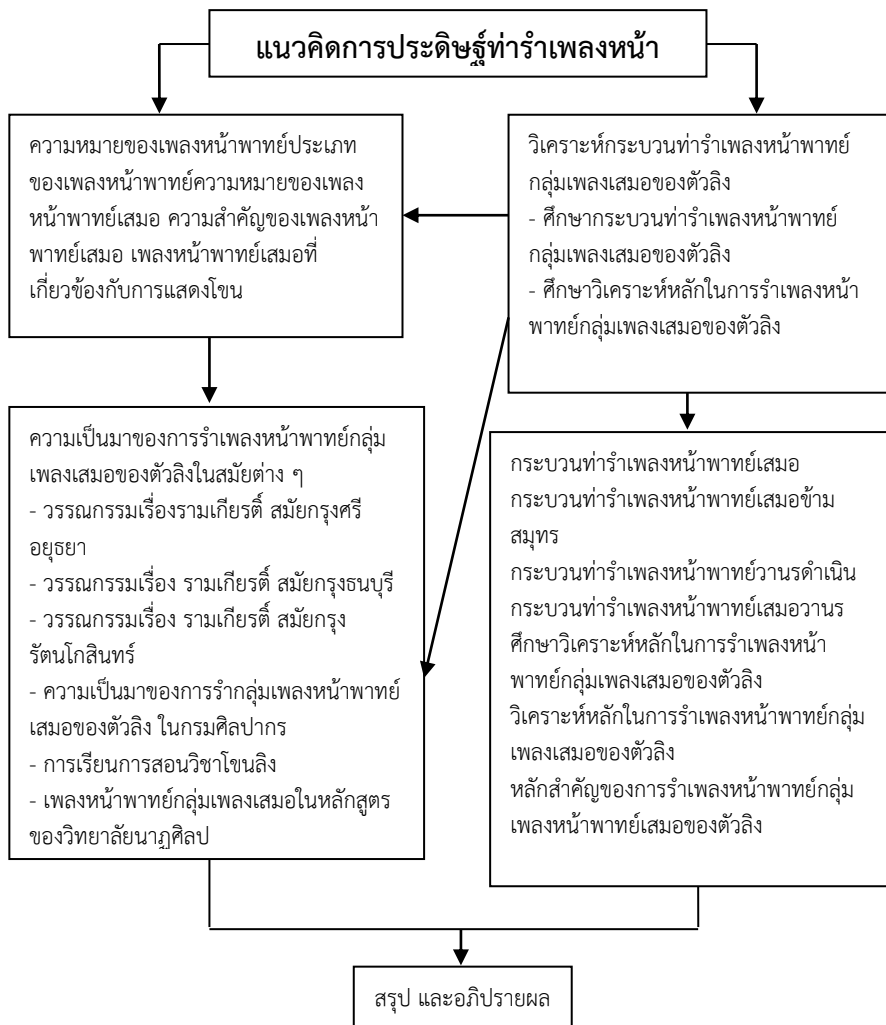
3.4 กติประจาระ เป็นการเคลื่อนไหวตามปกติที่ต้องการแสดงอาการหรืออารมณ์เฉพาะกรณี

4. โครงสร้างการฟ้อนรำ มีการกำหนดท่ารำแม่บทไว้ในตำรานาฏยศาสตร์ เรียกว่า กรณะ 108 ท่าของเทพศิวะนาฏราช (God-Shiva-Nataraja) เทพแห่งนาฏกรรม (Lord of Actor) กิริยาการเคลื่อนไหวของเทพหมายถึง กิริยาการเคลื่อนที่ของพลัง จักรวาล มีหลายชื่อตามมุมมองของปรากฏการณ์ หรืออวตาร ไปสู่สิ่งหนึ่งสิ่งใดในปรากฏ การณ์ตามธรรมชาติของสิ่งนั้น แต่ ศูนย์รวมพลังหรือเทพผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ เทพศิวะ (พรณพซ์ เกษประยูร, 2562, :40-41)



กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยตามกระบวนการของระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ในประเด็นเรื่อง “แนวคิดการประดิษฐ์ทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง” ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิด และทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด (conceptual framework) วิธีการศึกษาค้นคว้า ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย และเลือกกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษารื่อง แนวคิดการประดิษฐ์ทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายไว้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ จำนวน 2 คน ดังนี้

- 1) นายประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย โขนลิง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
- 2) นายสุรรัตน์ เอี่ยมสะอาด อดีตข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) โดยเลือก ผู้สัมภาษณ์ด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จดบันทึก และบันทึกเสียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2.2 การเก็บบันทึกข้อมูล

- 1) ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2564
- 2) อุปกรณ์ที่ใช้เก็บบันทึกข้อมูลประกอบด้วย
 - เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์



- กล้องถ่ายภาพ และกล้องวิดีโอ เพื่อใช้เก็บข้อมูลที่เป็นภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว

- สมุดบันทึก และอุปกรณ์การเขียน เพื่อใช้จดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการถอดบท สัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษา

- เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้บันทึก และรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา

3. การเก็บรวบรวม และการจัดกระทำข้อมูล

แหล่งที่มาของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ไปทำการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

3.1 แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร

3.2 แหล่งข้อมูลจากการลงภาคสนาม

4. การตรวจสอบข้อมูล

4.1 ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้านเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง ได้แก่

4.1.1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

4.1.3 การเก็บข้อมูล

4.2 ข้อมูลจากการลงภาคสนาม ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

4.2.1 การสัมภาษณ์

- ครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยโขลง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

- นายสุรรัตน์ เอี่ยมสะอาด อดีตข้าราชการบำนาญ
สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

4.2.2 การต่อพารำ ผู้วิจัยได้ต่อเพลงหน้าพาทย์ วานรดำเนินและเสมอวานร

ดำนเนิน

- จากครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ได้แก่เพลงหน้าพาทย์ วานร

เสมอวานร

- จากนายสุรัตน์ เอี่ยมสะอาด ได้แก่เพลงหน้าพาทย์

4.2.3 การบันทึกกระบวนการทำรำ เพลงหน้าพาทย์เสมอ เสมอ
ข้ามสมุทร วานรดำนเนิน และเสมอวานร

5. การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลต่างๆ มาแล้ว ผู้วิจัยแยกประเภทข้อมูล และ
ทำการศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ดังนี้

5.1 ประวัติความเป็นมาของเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของ
ตัวลิง

- เพลงเสมอ เพลงเสมอข้ามสมุทร เพลงวานรดำนเนิน เพลง
เสมอวานร

5.2 ศึกษากระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง

5.3 วิเคราะห์กระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของ
ตัวลิง

- 1) คุณสมบัติของผู้รำเพลงหน้าพาทย์
- 2) ลักษณะบทบาทของตัวละครที่รำเพลงหน้าพาทย์
- 3) ลักษณะของเพลงหน้าพาทย์
- 4) อุปกรณ์ในการรำเพลงหน้าพาทย์
- 5) ทิศทางในการเคลื่อนที่ในการรำเพลงหน้าพาทย์
- 6) พลังในการรำเพลงหน้าพาทย์
- 7) อารมณ์ในการรำเพลงหน้าพาทย์
- 8) การปฏิบัติกระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์
- 9) ความสัมพันธ์ระหว่างการบรรเลง และกระบวนการทำรำเพลง
หน้าพาทย์

10) นาฏยศัพท์ที่ใช้ในการรำเพลงหน้าพาทย์



สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวคิดการประดิษฐ์ทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง” สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษาประวัติความเป็นมา เพลงหน้าพาทย์เสมอที่มีมาตั้งแต่สมัยสมัยกรุงศรีอยุธยา และได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน พบว่ามีการบรรจุเพลงหน้าพาทย์เสมอ ไว้ท้ายบท ในคำพากย์รามเกียรติ์ มีการฟื้นฟูในสมัยกรุงธนบุรี ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรม เรื่องรามเกียรติ์ ที่เกิดขึ้นในสมัยกรุงธนบุรีนั้น มีการบรรจุเพลงหน้าพาทย์เสมอ ไว้ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ไว้ด้วย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 พบการบรรจุเพลงหน้าพาทย์เสมอไว้ท้ายบทพระราชนิพนธ์ที่กล่าวมาข้างต้น บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 นี้มีปรากฏการบรรจุเพลงหน้าพาทย์เสมอไว้ท้ายบทละคร กระบวนทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอนั้น มีกระบวนทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง และกระบวนทำรำแม่ท่า ต่างๆ ที่ได้รับมาด้วย เพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ ในหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ มีการเรียงลำดับการเรียนในกลุ่มเพลงเสมอ โดยเริ่มจากเพลงเสมอ เสมอข้ามสมุทร วานรดำเนิน ส่วนเพลงเสมอวานร ได้นำมาใช้ในการแสดงโขนในสำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2. จากการศึกษา กระบวนทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง พบว่า กระบวนทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่มีรูปแบบการรำที่กำหนดไว้เป็นแบบแผน มีการลำดับท่ารำไว้อย่างชัดเจน และบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจนใช้ในการแสดงของ กรมศิลปากรด้วย

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลการวิจัย เรื่อง “แนวความคิดการประดิษฐ์ทำรำเพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสานกับหลักการแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดง โดยออกแบบกระบวนการวิจัยด้วยรูปแบบการวิจัยที่หลากหลาย บูรณาการเชื่อมโยงรูปแบบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับเรื่องที่ศึกษาจนได้ข้อสรุปผลการวิจัยตามข้อมูลข้างต้นนั้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

แนวคิดประดิษฐ์เพลงหน้าพาทย์เสมอของตัวลิง พบว่าข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับ ถาวร หัสดี (2543 : บทคัดย่อ) หน้าทับเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ในการแสดงโขน ผลจากการวิจัยพบว่า ความสำคัญของตะโพนในวงดนตรีไทยนั้น ความสำคัญของหน้าทับเพลงหน้าพาทย์ ที่ตะโพน และกลองทัด เป็นผู้บรรเลงกำกับจังหวะ และเป็นผู้เชื่อมโยงความรู้สึกทั้งของผู้แสดง ผู้ชม รวมทั้งนักดนตรีให้เกิดจินตนาการร่วมกัน ในการวิเคราะห์หน้าทับพบว่าได้มีการใช้ส่วน ย่อยของจังหวะแบบต่างๆ นำมาผูกร้อยเรียงกันให้เกิดเป็นกระสวนจังหวะของแต่ละหน้าทับ อย่างมีกฎเกณฑ์อันเป็นแบบแผนเฉพาะ ลักษณะดังกล่าวทำให้สามารถกำหนดโครงสร้างของเพลงหน้าพาทย์ทั้ง 24 เพลง กำหนดกรอบแนวคิดของการจำแนกประเภทเพลงหน้าพาทย์ออกตามลักษณะ ของหน้าทับ สอดคล้องกับ นิติพงษ์ ทับทิมหิน (2553 : บทคัดย่อ) การรำเพลงหน้าพาทย์เสมอในละครพันทาง ผลการวิจัยพบว่า เพลงเสมอในการแสดงละครพันทาง หรือ เพลงเสมอออกภาษา คือ (เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลงเพื่อประกอบกิริยาการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งในระยะใกล้ ของตัวละครตามเชื้อชาตินั้นๆ กระบวนทำรำเพลงเสมอออกภาษา แบ่งตามโครงสร้างของการบรรเลงดนตรีได้ 3 ช่วง คือ ไม่เดิน ไม่ลา และรวี ซึ่งแต่ละเพลงมีลักษณะทำรำที่เชื่อมโยงมาจากการรำแม่บทใหญ่ และลักษณะ ทำรำที่เลียนแบบมาจากนาฏศิลป์นานาชาติตามเชื้อชาติของตัวละคร



สรุป

วิเคราะห์โครงสร้างของทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง กระบวนทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ มีกระบวนทำรำที่สอดคล้องไปกับกระบวน การบรรเลงซึ่งมีการกำหนดเป็นแบบแผนไว้แล้ว สามารถแบ่งการปฏิบัติทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ไม่เดิน ขั้นตอนที่ 2 ไม่ลา ขั้นตอนที่ 3 เพลงร่ำ

หลักในการรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ จากการศึกษา วิเคราะห์กระบวนทำรำเพลง หน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ ทั้ง 4 เพลงนั้นพบว่า การปฏิบัติทำรำเพลงเสมอนั้นแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ไม่เดิน ไม่ลา และเพลงร่ำ ซึ่งกระบวน ทำรำที่ปรากฏในไม่เดินนั้น มีท่าทางในการปฏิบัติที่ เชื่อมโยงมาจากการปฏิบัติแม่ท่าของตัวลิง ตั้งแต่แม่ท่าครั้งแรก และครั้งหลัง ในการปฏิบัติกระบวน ทำรำในเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง

1) วิเคราะห์กระบวนทำรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง ในกระบวนไม่เดิน ซึ่งสรุปเป็นตาราง ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงท่ารำการเคลื่อนไหวที่ รำไม้เดินของเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลง เสมอของตัวลิง

ลำดับที่	การปฏิบัติท่าไม้เดินของเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง			
	เสมอ	เสมอข้ามสมุทร	วานรดำเนิน	เสมอวานร
1	 ลงวงหน้าอัด	 ลงวงหันข้าง	 ลงวงหน้าอัด	 ลงวงหน้าอัด
2	 ท่าลงวง ท่า 1 ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่าลงวง ท่า 1 ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่าหงายมือสูง (ท่า 3) ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่ามือซ้ายจับสอดสูง ปฏิบัติท่าตะลิกติก
3	 ท่าลงวง ท่า 1 ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่าลงวง ท่า 1 ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่า 4 ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่ามือขวาจับยาว ปฏิบัติท่าตะลิกติก
4	 ท่าลงวง ท่า 1 ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่าลงวง ท่า 1 ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่า 5 ปฏิบัติท่าตะลิกติก	 ท่ามือซ้ายตั้งวงสูงมือ ขวาตึงแขนระดับไหล่ ปฏิบัติท่าตะลิกติก



2) แสดงท่ารำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง ในกระบวนท่า ไม้ลาในการปฏิบัติกระบวนท่ารำเพลงหน้าพาทย์เสมอนั้น มีกระบวนท่ารำ สรุปลได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการปฏิบัติท่ารำไม้ลาของเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง

ลำดับ	การปฏิบัติท่ารำไม้ลาของเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง			
	เสมอ	เสมอข้ามสมุทร	วานรดำเนิน	เสมอวานร
1	 ท่าลงวงหน้าเสี้ยว	 ท่าลงวงหน้าเสี้ยว	 ท่าลงวงหน้าเสี้ยว	 ท่าลงวงหน้าเสี้ยว
2	 ท่ากระเทียบกลับ	 ท่ากระเทียบกลับ	 ท่ากระเทียบกลับ	 ท่ากระเทียบกลับคว่ำ ตกใจ
3	 ท่าขึ้นในท่ากระเทียบ กลับ	 ท่าขึ้นในท่ากระเทียบ กลับ	 ท่าขึ้นในท่ากระเทียบ กลับ	 ท่ามองในท่ากระเทียบ กลับคว่ำตกใจ

3) แสดงท่ารำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิงของตัวลิง กระบวนท่าเพลงเร็ว สามารถสรุปได้เป็นตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงท่ารำเพลงร้วของเพลงหน้าพาทย์เสมอกลุ่มเพลงหน้าพาทย์เสมอ

ลำดับ	การปฏิบัติท่ารำเพลงร้วของเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง			
	เสมอ	เสมอข้ามสมุทร	วานรดำเนิน	เสมอวานร
1	 ท่าผาลา	 ท่าผาลา	 ท่าผาลา	 ท่าผาลา
2	 ท่าขึ้นในท่า 3	 ท่าขึ้นในท่า 3	 ท่าขึ้นในท่า 3	 ท่าขึ้นในท่า 3
3	 ท่าเกาสะเอวขวา	 ท่าเกาสะเอวขวา	 ท่าเกาคอกซ้าย	 ท่าเกาสะเอวขวา
4	 ท่าขึ้นหย่องซ้าย	 ท่าขึ้นหย่องซ้าย	 ท่าขึ้นหย่องซ้าย	 ท่าขึ้นหย่องซ้าย
5	 ท่าก่าจับปากโลง		 ท่าก่าจับปากโลง	 ท่าก่าจับปากโลง



แสดงให้เห็นว่ากระบวนท่ารำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัว
 ลิง ในขั้นตอนที่เป็นเพลงรัว สามารถแบ่งออกได้ 4 แบบ

- (1) แบบหมุนตัวยัดกระทบลงท่าผาลาแล้วยักคอ 9 ครั้ง
- (2) แบบใช้ท่ากาจับปากโลงแล้วป้องหน้า
- (3) แบบขึ้นท่าหย่องซ้ายและเก็บเข้าฉาก
- (4) แบบขึ้นท่าหย่องซ้ายลงวงแล้วป้องหน้า

ตารางที่ 4 แสดงกระบวนท่าหลักที่ใช้ในการรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลง
 เสมอของตัวลิงที่มีความสัมพันธ์กับแม่ท่าลิง

ลำดับ	กระบวนท่าหลักที่ใช้ในการรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ ของตัวลิงที่มีความสัมพันธ์กับแม่ท่าลิง	
	กระบวนท่าเพลงเสมอ	กระบวนท่าแม่ท่าลิง
1	ท่าลงวงหน้าอัด	ท่าลงวงหน้าอัดในแม่ท่าลิง
2	ท่ากระที่บกกลับ	ท่ากระที่บกกลับในแม่ท่าลิง
3	ท่าขึ้นในท่ากระที่บกกลับ	ท่าขึ้นในท่ากระที่บกกลับในแม่ท่าลิง
4	ท่าขึ้นหย่องซ้าย	ท่าขึ้นหย่องซ้ายในแม่ท่าลิง
5	ท่ากาจับปากโลง	ท่ากาจับปากโลงในแม่ท่าลิง

จากตารางสังเกตได้ว่า ท่ารำมีลักษณะท่ารำที่เหมือนกันกับในแม่ท่าลิง โดยการนำท่าหลักในแม่ท่าของลิงมาใช้ในเพลงหน้าพาทย์เสมอด้วย ท่ารำที่ใช้ในเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง เป็นกระบวนท่ารำที่มีความเชื่อมโยงกับแม่ท่าลิง เป็นกระบวนท่าที่ใช้ในการปฏิบัติท่ารำของนาฏศิลป์โขนลิง ในการปฏิบัติท่ารำนี้นับเป็นหลักสำคัญของการรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอ

3) ทิศทางในการรำเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงหน้าพาทย์เสมอ ในการปฏิบัติกระบวนท่ารำในเพลงหน้าพาทย์กลุ่มเพลงเสมอของตัวลิง

ลักษณะของการเคลื่อนที่ไปข้างหน้า ในลักษณะหน้าเสี้ยว

ไม้เดินที่ – กระโดดลงวง

ไม้เดินที่ 1 ท่าตะลิกตีกไปข้างหน้า 1 ครั้ง

ไม้เดินที่ 2 ท่าตะลิกตีกไปข้างหน้า 1 ครั้ง

ไม้เดินที่ 3 ท่าตะลิกตีกไปข้างหน้า 1 ครั้ง

ในการเดินไปข้างหน้า จะนับไม้เดินเพียง 3 ไม้เท่านั้น จะไม่นับท่าลงวงเป็นไม้เดินที่ 1

ลักษณะของการเคลื่อนที่ไปด้านหลัง ในลักษณะหน้าเสี้ยว

ไม้เดินที่ 4 ท่าตะลิกตีกองข้างหลัง 1 ครั้ง

ไม้ลาที่ 1 ท่าตะลิกตีกองข้างหลัง 1 ครั้ง

ในเพลงหน้าพาทย์ของตัวลิง ในเพลงเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเพลงเสมออื่นๆ จะนับไม้เดินเพียง 4 ไม้เท่านั้น จะไม่นับท่าลงวงเป็นไม้เดินที่ 1 ต่อจากนั้นก็เป็นไม้ลา จำนวน 4 ไม้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษา และวิเคราะห์กระบวนท่ารำเพลงหน้าพาทย์อื่นๆ ที่ใช้กับตัวโขนลิง

2. ควรมีการศึกษาระบวนท่ารำเพลงหน้าพาทย์เสมอ ตัวละครอื่น ที่ปรากฏในการแสดงโขน



3. ควรมีการศึกษาในเรื่องของเพลงหน้าพาทย์เพลงอื่น เช่น
คุกพาทย รั้วสามลา ของตัวลิง

เอกสารอ้างอิง

ธีรภัทร์ ทองนิ่ม. (2555). โขน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

นิติพงษ์ ทับทิมหิน. (2553). การรำเพลงหน้าพาทย์เสมอในละครพันทาง.

กรุงเทพ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว. (ม.ป.ป.). **หลัก และวิธีการสอนนาฏศิลป์** โขนลิง.

วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ กองศิลปศึกษา กรมศิลปากร.

_____. ศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒน
ศิลป์. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ธนาวุฒิ อันวงษ์. (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 18
สิงหาคม 2563.

พรรณพัชพร เกษประยูร. (2562) การเคลื่อนไหวร่างกายในการแสดง

นาฏศิลป์ Principles of movement in Thai dance.

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 3(1), 40-41. [https://so06.tci-](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/issue/view/16866)

[thaijo.org/index.php/husojournalpnru/issue/view/16866](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/issue/view/16866)

มนตรี ตราโมท. (2531). **ศัพท์สังคีต**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ.

สุรัตน์ เอี่ยมสะอาด. อดีตข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร.

(ผู้ให้สัมภาษณ์) ธนาวุฒิ อันวงษ์. (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 2 ธันวาคม

2563.

อรรณณ ขมวัฒนา. (2530). **รำไทยในศตวรรษที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์**.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง
ประวัติศาสตร์บ้านกมลา
ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
Potential study and Guidelines for the development of
Historical Attraction
at Baan Kamala Tambon Kamala, Amphur Kathu, Phuket

จารุณี คงกุล* สุปัตนชัย โพธิ์แก้ว** กัญญาพัชร ชูเล็ก***
จรรยวรรณ ชูแก้ว, ชุตिकाญจน์ บุญชลาลัย
ปาริณา วิมลเมือง และอัมรินทร์ साโค

Jarunee Khongkun Supatanachai Pokaew Kanyapat Chulek
Janyawat Chukaew Chutikarn Bunchalalai
Parana Wimonmueang Ammarin Sasoke
E-mail: jarunee.k@pkru.ac.th, poolom99@gmail.com,
nankanyaphat29@gmail.com, S6110208106@pkru.ac.th,
S6110208109@pkru.ac.th, Parina.wimon@gmail.com
ammarinsasoke03@hotmail.com

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

*** นักศึกษาด้านสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต



บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา และวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ผลจากการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ บ้านร้อยปี มัสยิดบ้านกมลา มัสยิดนูรุลเอียะห์ซาน (นาคา) มัสยิดผดุงศาสตร์ มัสยิดอัล-บุรอร สำนักสงฆ์เจริญธรรมกมลา และโพธิ์ม้าประตูลูกมลา สิ่งเหล่านี้เป็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งสืบทอดกันมาพร้อมกับการถ่ายทอดเรื่องราวจากประชาชนบ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ควรเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ โดยให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันการร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ด้วยการบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่ การจัดการอบรมมัคคุเทศก์ให้แก่บุคคลทั่วไปและเด็กที่สนใจด้านประวัติศาสตร์ การสร้างศูนย์วัฒนธรรมหรือพิพิธภัณฑ์ การให้ชาวบ้านในพื้นที่บ้านกมลาร่วมกันอนุรักษ์และรักษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้วยการร่วมกันรักษาสีงแวดล้อม การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาเป็นที่รู้จักด้วยการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ การแนะนำและเชิญชวนให้เข้าถึงพื้นที่ การโฆษณาผ่านช่องทางการสื่อสารอื่นๆ เช่น Facebook หรือ Website

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, บ้านกมลา

ABSTRACT

Research Guidelines for the development of historical tourism at Baan Kamala, Kamala Subdistrict, Kathu District, Phuket Province. The objective was to study the potential of historical tourism in Kamala village. and study the guidelines for the development of historical tourism at Baan Kamala. This research is quantitative and qualitative research. using an interview form and a questionnaire.

The results of the research found that The historical tourism potential of Baan Kamala consists of tourist attractions which are created by nature and the man-made things are the Hundred Years House, the Kamala Mosque. Nurul Ihsan Mosque (Naka) Sustainable Mosque Al-Bushra Mosque Kamala Charoen Tham Monastery and historical attractions caused by nature Pho Ma, the gateway to Kamala These are potential Historical tourism, which has been passed down along with the stories from the people of Baan Kamala, Kamala Sub-district, Kathu District, Phuket Province, has made them realize the potential of historical tourism.

Guidelines for the development of historical tourism Baan Kamala. It is collaboration between the public sector and government agencies by being consistent and in the same direction. Joint development of historical tourism attractions at Baan Kamala Tambon Kamala Amphur Kathu, Phuket by integrating historical tourism in the area. Organizing tour guide training for general people and children who are interested in



history. Building a cultural center or museum. Involving villagers in Kamala folklore to conserve and preserve historical attractions village area by working together to protect the environment. And promotion of public relations of historical tourism Baan Kamala known by installing publicity signs. Introducing and inviting access to the area advertising through other communication channels such as Facebook or Website

Keywords : Development Guidelines, Travel Historical Tourism, Baan Kamala

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา วัฒนธรรม วิถีชีวิตในท้องถิ่น รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑสถาน วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การจัดรายการเส้นทาง การท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ การชมโบราณสถานต่างๆ การชมประวัติศาสตร์โลกจากซากดึกดำบรรพ์ เป็นต้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย สะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) สถานที่ต่างๆ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับความนิยมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ (สรารุณ เขียวพฤกษ์, วีรภัทร ภคพงศ์พันธุ์ และกิตติพันธ์ วงษ์ทองคำ, 2561 : 68)

จังหวัดภูเก็ต ได้ชื่อว่าเป็นไข่มุกอันดามัน เมืองแห่งการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงรู้จักกันทั่วโลก และเป็นจังหวัดที่เป็นเกาะขนาดใหญ่อันดับหนึ่งของประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 543 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางชายฝั่งทะเลตะวันตกของประเทศไทยในน่านน้ำทะเลอันดามันของมหาสมุทรอินเดีย เกาะภูเก็ตมีลักษณะเว้าเป็นอ่าวทั่วเกาะ ทำให้เกิดชายหาดที่สวยงามจำนวนมาก ซึ่งทะเลและหาดทรายสวยงามตามธรรมชาติพบได้ทางทิศตะวันตก เช่น หาดในยาง หาดป่าตอง หาดกะตะ หาดกะรน หาดทรายแก้ว หาดไม้ขาว หาดในทอน หาดเลพัง หาดบางเทา หาดสุรินทร์ หาดกมลา หาดในหาน



เป็นต้น ส่วนบริเวณชายฝั่งด้านตะวันออกมีสภาพเป็นหาดโคลนและป่าชายเลน เช่น หาดสะพาน หาดปากคลอง หาดอ่าวปอ เป็นต้น พื้นที่ที่เหลือเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงมีลักษณะเป็นแนวยาวตั้งแต่บริเวณชายฝั่งทะเลตอนเหนือจนถึงบริเวณตะวันออกเฉียงใต้ เกาะภูเก็ตโอบล้อมด้วยน้ำทะเลสีเขียวมรกตมีหาดทรายขาวเนียนเหมาะแก่การพักผ่อน ทำกิจกรรมในทะเลและริมทะเล (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542, 2544: 2-4.) นอกจากนี้จังหวัดภูเก็ตจัดเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่มีความสวยงามของบ้านเรือนเก่าแก่แบบสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส และเต็มไปด้วยเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่สั่งสมและหล่อหลอมวิถีชีวิตของผู้คน บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองอันยาวนานนับแต่ยุคต้นคริสตกาล (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

บ้านกมลา ตำบลกมลา ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต กมลาเป็นชื่อเดียวกับ กราบลา หรืออ่าวลึก แต่ได้เพี้ยนจาก กราบลา เป็นกรามาลา และกรามารา แล้วกลายเป็น กำมะรา ชื่อ กำมะรา ชื่อนี้ใช้กันมาจนกระทั่งทำเนียบท้องที่ของกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2486 หลังจากนั้นก็มีผู้เกิดความคิดขึ้นว่า กำมะรา แปลไม่ได้จึงเปลี่ยนเป็น กมลา ซึ่งเป็นภาษาไทยผสมอินเดีย แปลว่า ดอกบัว กมลายังมีที่มาจากชาวบ้านชื่อ ตายมดิง บ้านเดิมอยู่ตำบลกะรน อำเภอเมือง มีอาชีพทำสวนกล้วยตำบลปาดอง ตายมดิงเป็นคนแก่เรียน มีตำรามากมายเก็บไว้ที่ตำบลปาดอง มีอาวุธประจำกาย คือ หอก มีขนาดใหญ่มากไม่สามารถแบกได้เหมือนหอกทั่วไป ตายมดิงจึงต้องลากหอกจากปาดองเพื่อทำสวนกล้วยไปตำบลกมลาเพื่อศึกษาตำรา และลากกลับบ้านที่กะราเป็นประจำตลอดชีวิต (ไทยตำบล, 26 เมษายน 2564) ตำบลกมลาเป็นตำบลที่มีเส้นทางเชื่อมต่อไปยังหาดสุรินทร์ หาดปาดอง และสนามบินนานาชาติภูเก็ต ตำบลนี้มีประวัติศาสตร์ยาวนานโดยมีหลักฐานเชื่อมโยงว่า มีผู้อาศัยอยู่ก่อนยุคประวัติศาสตร์ จากการขุดพบ

เครื่องมือหิน และชวานอายุมากกว่า 3,000 ปี นอกจากนี้ยังมีประวัติเรื่องราวของทายาทของพระนางเลือดขาว หรือพระนางมัสสุรีมาอยู่อาศัย พื้นที่บ้านกมลาส่วนใหญ่เป็นบ้านเรือนสำหรับอยู่อาศัยมีประชากรหนาแน่น เดิมทีชาวกลามีอาชีพทำนาบนที่ลาดต่ำจากเนินเขาสู่ทะเลจำนวนหลายร้อยไร่ ซึ่งที่นาเหล่านี้อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าจาก สัตว์น้ำเค็ม และน้ำกร่อย ชาวบ้านจึงมีอาชีพเสริมด้วยการทำประมงพื้นบ้านไว้เป็นอาหาร ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงมีการทำสวนผลไม้ เช่น ขนุน จำปาตะ พุเรียนบ้าน เป็นต้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกลามีทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมอยู่ด้วยกันอย่างเอื้ออาทร ชาวกลานับถือศาสนาอิสลามเกือบร้อยละ 90 ปัจจุบันตำบลกมลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวย่านธุรกิจการค้า โรงแรม และสถานบันเทิงต่างๆ ซึ่งในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (เดือนพฤศจิกายน-เดือนพฤษภาคม) สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญภายในตำบล เช่น หาดกมลา แหลมสิงห์ น้ำตกบางหวาน ภูเก็ตแฟนตาซี และอนุสรณ์สถานสินามิเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ความสูญเสียจากภัยพิบัติธรรมชาติสินามิที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2547 ตำบลกมลาแบ่งพื้นที่ออกเป็น 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านบางหวาน หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านนอกเล หมู่ที่ 4 บ้านโคกยาง หมู่ที่ 5 บ้านหัวควน และหมู่ที่ 6 บ้านนาคา บ้านกลามีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อรักษาความมั่นคงของชุมชนเดิม เช่น กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มแปรรูปผลผลิต กลุ่มอาชีพผ้าปาเต๊ะ-ผ้าบาติก กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการชุมชน และมีสภาองค์กรชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ให้เข้าด้วยกัน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2564) ตำบลกมลาเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หลายแหล่งซึ่งมนุษย์สร้างขึ้น เช่น บ้าน 100 ปี บ้านทายาทพระนางมัสสุรี มัสยิด สำนักสงฆ์เจริญธรรมกมลา เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในตำบลกมลาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ



ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญและได้มีการปลูกสร้างแหล่งท่องเที่ยวมายาวนานแล้ว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เริ่มทรุดโทรมและอาจเสียหายได้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นภาพสะท้อนเรื่องราวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บ้านกมลาให้เป็นประโยชน์กับท้องถิ่น หรือบ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านกมลา และศึกษาแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดการท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แนวคิดการอนุรักษ์โบราณสถาน แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ทฤษฎีการมีส่วนร่วม รวมทั้งศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารวมทั้งหมด 110 คน แบ่งเป็น ผู้นำชุมชนจำนวน 6 คน ประชาชนชุมชนจำนวน 2 คน ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ที่

เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 2 คน ประชากรในตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต 100 คน หรือจนกลายเป็นจุดอึดตัว ตามสูตรของ TARO YAMANE การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากร

2. ขอบเขตของสถานที่

บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

3. ขอบเขตของเวลา

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2564

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เพื่อศึกษาศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในบ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
2. ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

แนวคิดของงานวิจัย

แนวคิดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของคนจากที่หนึ่งไปอีกหนึ่งเป็นการชั่วคราว มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน หาความรู้ ประกอบธุรกิจ ไม่ตั้งหลักแหล่งถาวร และไม่ได้รับรายได้ เพื่อยังชีพจากเจ้าของถิ่น ปลายทางการท่องเที่ยวจึงเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล คือ เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจ และเดินทาง



ด้วยวัตถุประสงค์ที่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (2564) กล่าวถึง แหล่งท่องเที่ยวแบ่งตามความสำคัญและสภาพแวดล้อม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ และแก่ง ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวต้องมีการบริหารจัดการท่องเที่ยว การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและจัดการการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของคนรุ่นหลัง เพื่อชื่นชม และเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวทำให้ได้ความรู้ ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ คือ อุทยานประวัติศาสตร์ ซากอารยธรรม แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณ พระราชวัง วัง พระตำหนัก ตำหนัก พระที่นั่ง คุ่ม ศาสนสถาน ปราสาทหิน ปราสาท ภู อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ศาลวีรชน สุสาน พิพิธภัณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและศิลปะร่วมสมัย ป้อมปราการ กำแพงเมือง ประตุมือง คูเมือง สิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม และมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ และโบราณคดีเพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่า และความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (ฉันทิช วรรณธอม, 2552: 89-91) โดยชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งอาจจัดรายการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ต่างๆ อาทิ ทิวทัศน์เส้นทางศิลปะขอม ตามรอยพ่อขุนมั่งรายเทียวอุทยานประวัติศาสตร์ ชมซากอารยธรรมโบราณสถานต่างๆ การจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพโดยคำนึงถึงศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การรับรองนักท่องเที่ยว การจัดการด้านการอนุรักษ์ การสร้างจิตสำนึก การเปิดโอกาสและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งการกระจายรายได้สู่ชุมชน ฯลฯ

การจัดการกับทรัพยากรทางประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว โดย การมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษา การออกกฎหมายคุ้มครองควบคุม การป้องกันการลักลอบทำลาย การจัดทำงบประมาณบูรณะซ่อมแซม การจัดหาสถานที่เก็บโบราณวัตถุ การดูแลรักษาความสะอาด การกำหนดผังเมือง รวมทั้งการจัดการความรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว ด้วยการรวบรวมและสร้างเสริมองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในพื้นที่การวางแผนอย่างรอบด้านและดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบ มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์การจัดสรรพื้นที่ในแหล่งโบราณสถาน และทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพื้นที่อย่างสร้างสรรค์ การจัดสรรและดำเนินการบริหารจัดการต่อนักท่องเที่ยว การจัดเก็บสถิติตัวเลขของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่อย่างเป็นระบบ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และการสรุปบทเรียนเพื่อการพัฒนา



แนวคิดการอนุรักษ์โบราณสถาน

กรมศิลปากรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดี โดยการอนุรักษ์สามารถสรุปได้ คือ การรักษา โดยแนวคิดในการอนุรักษ์ต้องมีการศึกษาหลักฐานประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในแต่ละยุคสมัย เนื่องจากมีแนวคิดและวิธีการที่แตกต่างกันตามยุคสมัย โดยการอนุรักษ์ คือ การทำให้มันคงถาวร ให้สมเกียรติ โดยไม่ควรต่อเติมในส่วนที่ขาดหายไป หรือหากต้องการทำบูรณะส่วนที่ขาดหายไปควรทำให้มีความสมบูรณ์ตามหลักเกณฑ์วิชาการด้านการอนุรักษ์ภายใต้ ความเหมาะสม และรากเหง้า ความเชื่อของคนไทยที่ต้องการฟื้นฟูให้หวนคืนมาตามแบบจารีตประเพณี การรักษาหลักฐานวัสดุตามรูปแบบดั้งเดิมตามทฤษฎีสากลในบางประเภท (สมชาติ จิงสิริอารักษ์, 2555: 84-103)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based-Tourism: CBT) มีพื้นฐานจากแนวคิดการพัฒนาย่างยั่งยืนที่ค่อยๆ มีพัฒนาการมาสู่การกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวมีทางเลือกในรูปแบบต่างๆ โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความเป็นรูปธรรม และได้รับการยอมรับจากสังคม

หลักการของท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือ (Community Based-Tourism: CBT) เป็นหัวใจของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้บรรลุผลสู่การพัฒนายั่งยืน โดยปรัชญาแห่งการท่องเที่ยวชุมชน คือ ศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based-Tourism: CBT) การมีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์และใช้อย่างรู้คุณค่า คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางอนาคตของตนเอง การบริหารจัดการในรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบท มีการกระจายรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม (วรพงศ์ ผูกฤ, 2563)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการรวมกันระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานให้เข้ากัน ประกอบด้วย

1. การทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) คือ การเก็บข้อมูลเพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน การทำประชาพิจารณ์ การประเมินผล นำมาซึ่งการรับรองจากชุมชน โดยการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดการทรัพยากร การจัดการชุมชน คน และทุน การมีส่วนร่วมจึงเกิดจากแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน ภายใต้หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า เป้าหมายและวิธีการของการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2546: 34) ซึ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ การเริ่มการพัฒนา การวางแผนในการพัฒนา การสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน การรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ การเข้าร่วมประเมินการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (ทศพล กฤตยพิสิฐ, 2537)

2. การทำงานแบบพึ่งตนเอง (Self-Reliance Community Development) เป็นการให้ประชาชนรู้และเข้าใจแนวคิด หลักการวิเคราะห์ ปัญหาของชุมชน และให้ประชาชนตระหนักปัญหาร่วมกันในชุมชน (ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคนอื่นๆ, 2534: 18) ซึ่งทำให้ประชาชนรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในการอภิปราย ถกเถียง พิจารณาปัญหาต่างๆ ในชุมชนของตนเอง (จิตจำนงค์ กิติเกียรติ, 2525: 54)

3. การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้เกิดปัญหาในอนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนมี 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน



นอกจากการพัฒนาชุมชนแล้วต้องมีการพัฒนามนุษย์ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความเข้มแข็ง (Empowerment) การสร้างความร่วมมือ (Co-operation) การสร้างความเท่าเทียม (Equity) การสร้างความยั่งยืน (Sustainability) และการสร้างความมั่นคงปลอดภัยอันตราย (Security)

ดังนั้นการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการทำงานแบบมีส่วนร่วมบนฐานการทำงานแบบพึ่งพาตนเอง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาชุมชนดังกล่าวต้องมีการพัฒนามนุษย์เป็นองค์ประกอบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกัน ตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลร่วมกันอย่างมี อิสรภาพและเสมอภาค โดยนำผลที่ได้มาปรับปรุง แก้ไข เพื่อพัฒนางานหรือ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของ ชุมชนและพัฒนาให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือการที่ชุมชน มีส่วนร่วมตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา เพื่อให้ ปฏิบัติงานและกิจกรรมต่างๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กรอบแนวคิด

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
3. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ดำเนินการดังนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านในบ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต จำนวน 6,690 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจากการทำแบบสอบถามจำนวน 100 คน ตามตารางสูตรของ TARO YAMANE การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากร และจากการทำแบบสัมภาษณ์จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 6 คน ประชาชนชุมชน 2 คน และกลุ่มท่องเที่ยว 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้มีการตรวจสอบเครื่องมือให้มีความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) และการตรวจสอบความถูกต้องของถ้อยคำหรือสำนวนเพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ การสังเกต (Observing) แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary data) เอกสารข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) แล้วจึงทำการสอบถาม สัมภาษณ์ และประเมินความคิดเห็น ตลอดจนการค้นคว้างานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมองค์ความรู้การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล



5. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสอบถาม การสัมภาษณ์ และจากเอกสาร โดยใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำ และถูกต้องตามเนื้อหา ซึ่งข้อมูลที่ได้นั้นผู้วิจัยได้นำมาจัดหมวดหมู่ให้เชื่อมโยงประเด็นในการศึกษาให้เป็นเรื่องเดียวกัน และนำมาเปรียบเทียบซึ่งกันและกันภายใต้วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

6. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสรุปประเด็นเชิงเนื้อหาในภาพรวม และจัดหมวดหมู่ประเด็นที่ศึกษาให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ขอบเขต และกรอบแนวคิด แล้วจึงนำเสนอในรูปแบบสรุปด้วยการพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต มีผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	46	46
หญิง	54	54
รวม	100	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศชาย จำนวน 46 คน (ร้อยละ 46) เพศหญิง จำนวน 54 คน (ร้อยละ 54) รวม 100 คน (ร้อยละ 100)

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 18 ปี	8	8
18-25 ปี	13	13
25-35 ปี	9	9
35-50 ปี	35	35
50-60 ปี	17	17
มากกว่า 61 ปี	18	18
รวม	100	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-50 ปี จำนวน 35 คน (ร้อยละ 35) รองลงมา คือ อายุมากกว่า 61 ปี จำนวน 18 คน (ร้อยละ 18) และน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 8)

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	41	41
มัธยมศึกษา	28	28
อนุปริญญา	7	7
ปริญญาตรี	24	24
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0
รวม	100	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 41 คน (ร้อยละ 41) รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 28 คน (ร้อยละ 28) และน้อยที่สุด คือ ระดับอนุปริญญา จำนวน 7 คน (ร้อยละ 7)



ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ-รัฐวิสาหกิจ	5	5
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	21	21
รับจ้าง/เกษตรกร	16	16
พนักงานจ้างบริษัท	16	16
ธุรกิจส่วนตัว	22	22
นิสิต/นักศึกษา	13	13
อื่นๆ	7	7
รวม	100	100

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 22 คน (ร้อยละ 22) รองลงมา คือ พ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน 21 คน (ร้อยละ 21) และน้อยที่สุด คือ รับราชการ-รัฐวิสาหกิจ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 5)

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลความคิดเห็นของแบบสอบถาม

ดัชนีการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1. มีแหล่งธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ทั้งธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น	3.10	1.02	ปานกลาง
2. มีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	2.72	0.82	ปานกลาง
3. การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	2.19	1.06	น้อย

4. ชุมชนกมลาคำให้ความสนใจ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	2.85	0.88	ปานกลาง
5. ปัญหาด้านการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ บ้านกมลาคำ	2.75	0.99	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นมีค่าเฉลี่ย 3.10 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ชุมชนกมลาคำให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มีค่าเฉลี่ย 2.85 อยู่ในระดับปานกลาง และน้อยที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ย 2.19 อยู่ในระดับน้อย

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 110 คน เป็นเพศชาย 51 คน เพศหญิง 59 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-50 ปี มากกว่า 61 ปี และต่ำกว่า 18 ปีตามลำดับ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอนุปริญญาตรีตามลำดับ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว พ่อบ้าน/แม่บ้าน และรับราชการตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาคำ ตำบลกมลาคำ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต พบว่า การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาคามีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ทั้งที่ธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น โดยได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งแม้บ้านกมลาคามีปัญหาด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แต่ชุมชนได้ให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้วยการร่วมกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาคำ ตำบลกมลาคำ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต โดยพบสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญจำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย บ้านร้อยปี มีนายสุชาติ ยายี เป็นบุคคล ผู้สืบทอด และผู้ดูแลเพื่ออนุรักษ์บ้านร้อยปีให้นี้ให้คงอยู่ต่อไป โดยมีการอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงง่าย และมีความปลอดภัยด้วย

การติดตั้งไฟฟ้าเพื่อแสงสว่างให้นักท่องเที่ยว การซ่อมแซมและรักษา
สภาพความแข็งแรง



ภาพที่ 1 บ้านร้อยปีของบ้านร้อยปีให้มีเสมอ

ที่มา : อัมรินทร์ สาโคก, 2564

มัสยิดบ้านกมลา หรือมัสยิดกำมะรา เป็นมัสยิดแห่งแรกของตำบล
กมลา ตั้งอยู่บ้านเหนือ หมู่ 2 เป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมาก
มัสยิดหลังนี้สร้างขึ้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2519 มีอายุประมาณ 35 ปี
เป็นมัสยิดที่ชาวกมลาทั้ง 6 หมู่บ้านใช้เป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม
ทางศาสนาอิสลาม มัสยิด



ภาพที่ 2 บ้านกมลา

ที่มา : อัมรินทร์ สาโคก, 2564

เป็นสถานที่ในการรวมคนมาปฏิบัติศาสนกิจและสอนอัลกุรอาน (คัมภีร์ศาสนาอิสลาม) ทางศาสนาอิสลามจนเป็นที่รู้จักและจดจำในระยะแรก ตั้งแต่เริ่มตั้งตำบลกลมา ต่อมากลุ่มผู้นำ ผู้อาวุโส และชาวบ้านกัมมะราได้ ร่วมกันออกทุน ลงแรง ร่วมมือร่วมใจยกเรือน 1 หลัง เป็นบะลาฮ หรือบะหาลายให้มีความสะดวกพร้อมต่อการรวมคนหมู่มากขึ้นกว่าเดิม เป็นที่รู้จักกันว่า บะหาลายบ้านเหนือ เป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติศาสนกิจของพี่น้องมุสลิมกัมมะรา และได้ยกฐานะเป็นมัสยิดกัมมะรา

มัสยิดนูรุลเอียะห์ซาน (นาคา) เดิมเป็นบะลาฮ หรือสถานที่ละหมาด ต่อมาได้จัดตั้งเป็นศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรม ทั้งสถานที่อบรมจริยธรรมเพื่อปลูกฝังศรัทธา พัฒนาความรู้ คุณคุณธรรมให้แก่เยาวชนและชาวกลมาในหมู่บ้านนาคา ต่อมาใน พ.ศ.2535 บ้านนาคามีผู้อาศัยมากขึ้น ชาวบ้านจึงรวบรวมงบประมาณและก่อสร้างเป็นมัสยิดขึ้น และจดทะเบียนมัสยิดในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2534



ภาพที่ 3 มัสยิดนูรุลเอียะห์ซาน (นาคา)
ที่มา : อัมรินทร์ สาโคก, 2564

มัสยิดผดุงศาสตร์ เป็นอาคารและศูนย์อบรมจริยธรรมบ้านหัวควน สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ.2500 มัสยิดหลังนี้เริ่มต้นจากการเดินทางมาของ อาจารย์ประสาน หมัดอาดัม จากอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเป็น บุคคลแรกที่ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนและพัฒนาด้านศาสนาอิสลาม โดย เริ่มต้นด้วยการสอนคนในหมู่บ้านหัวควนจำนวนหนึ่ง บริเวณบालายหรือบา แลซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีละหมาดและเรียนหนังสือขนาดเล็ก ทำ จากไม้ไผ่ผึงด้วยสังกะสี รองรับจำนวนคนได้ไม่มาก ต่อมาได้มีผู้สนใจและเข้า มาเรียนรู้รวมทั้งทำ



ภาพที่ 4 มัสยิดผดุงศาสตร์
ที่มา : อัมรินทร์ สาโคก, 2564

กิจกรรมร่วมกันมากขึ้น จึงได้ทำการขยาย ปรับปรุงและ เปลี่ยนแปลงจากบาลายหรือบาแลเป็นมัสยิด ต่อมาหน่วยงานราชการได้เข้า มาจัดตั้งศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด สำหรับการ เรียนการสอน ใน พ.ศ.2558 คณะกรรมการมัสยิดผดุงศาสตร์ได้พิจารณา ร่วมกันพบว่า จำนวนสัปบุรุษประจำมัสยิดและสมาชิกของมัสยิดมีจำนวน เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงดำเนินการสร้างมัสยิดหลังใหญ่ซึ่งมีขนาดใหญ่ และรองรับจำนวนคนได้มากขึ้น มัสยิดผดุงศาสตร์จึงเกิดจากความเชื่อ ความ ศรัทธาของคนในหมู่บ้าน รวมตัวกันก่อสร้างมัสยิดแห่งนี้เพื่อใช้ในการ

ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งงบประมาณในการสร้างมาจากชาวบ้าน ร่วมกันบริจาคและการสนับสนุน

มัสยิดอัล-บุชรอ มุสลิมมีสถานที่เรียนศาสนาของชาวมลายู ตั้งอยู่ใน พื้นที่ท่องเที่ยวชายหาดกมลา มัสยิดหลังนี้ใช้สำหรับรองรับการประกอบ ศาสนกิจ ทั้งของชาวมลายู ผู้มาเยือน และนักท่องเที่ยว ในอดีตชาวไทยมุสลิม บริเวณบ้านกมลาได้พื้นที่ปลูกบ้านเรือนบริเวณบ้านนอก สักกร้า และท้ายกะ โป้ย (บริเวณภูเก็ตแพนตาซีในปัจจุบัน) เมื่อชาวไทยมุสลิมต้องปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การร่วมนมาซ (ละหมาด) ในวันศุกร์ การทำพิธีสำคัญ เช่น เดือนรอมฎอน พิธีเข้าสู่นิตเด็กชาย (ขลิบปลายอวัยวะเพศ) งานบุญ ตลอดจนพิธีศพที่มีการ ร่วมละหมาดขอพรให้ผู้ตาย (มัยยิต) ชาวไทยมุสลิมจึงจำเป็นต้องเดินทางไปใช้



ภาพที่ 5 มัสยิดอัล-บุชรอ
ที่มา : อัมรินทร์ สาโคก, 2564

ใช้สถานที่มัสยิดผดุงศาสตร์บ้านหลังควนหรือมัสยิดกมลา มัสยิด บ้านนาคา เนื่องจากสร้างมาก่อนแล้ว แต่เมื่อชุมชนเกิดการขยายตัว ทำให้มี ชาวมุสลิมเดินทางมาอยู่อาศัยมากขึ้น ผู้อาวุโสกลุ่มหนึ่งจึงร่วมกันสร้างบา หล่าย หรือบะลา (สถานที่ปฏิบัติศาสนกิจอิสลาม เช่น ละหมาด สอน หนังสือ งานบุญ) โดยใช้พื้นที่สาธารณะส่วนหนึ่ง ประกอบกับการมีผู้บริจาค ที่ดินและผู้ร่วมสมทบทุนก่อสร้างอาคาร สิ่งอำนวยความสะดวก กระทั่ง พ.ศ.2548 นายขันตี ศิลปะ นายอำเภอเกาะผู้ได้รับหนังสือขอใช้พื้นที่ดังกล่าว

จากคณะทำงานชุมชนนอกร กมลา และมีเอกสารรับรองเป็นหลักฐานในการปรับปรุงอาคารและการก่อสร้าง ภายหลังจึงได้ยกฐานะอาคารดังกล่าวเป็น มัสยิดอัลบูชรอ

โพธิ์ม้าประตูลูกมลา (หาดลายิก) ตั้งอยู่บ้านลายิก บริเวณนี้ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นที่เก็บสมบัติของคนมั่งมี โดยได้ว่าจ้างชาวแขกฮินดู ซึ่งชาวบ้าน เรียกว่า กะลา ให้เฝ้าสมบัติ เมื่อชาวบ้าน ลายิกเดินไปท่องเที่ยว บริเวณดังกล่าวจะถูกกะลาลายิก (ขับไล่) ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณ



ภาพที่ 6 โพธิ์ม้าประตูลูกมลา (หาดลายิก)

ที่มา : อัมรินทร์ สาโคก, 2564

ดังกล่าวว่า ลายิก ซึ่งต่อมากันนี้ได้กลายเป็นลายี นอกจากนี้ยังมีลายแทงที่ชาวบ้านเล่าต่อ กันมาว่า บางปีด ยิกไล่ โพ ม้าซ่อนไว้ที่ใต้หินใหญ่ แต่ปัจจุบันยังไม่มีใครแก้ลายทางนี้ได้ หาดลายิกอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางทะเล สามารถเดินทางถึงสถานที่ได้สะดวกสบาย เนื่องจากมีถนนลาดยาง ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมมีความปลอดภัย

สำนักสงฆ์เจริญธรรมกมลา เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต เดิมบริเวณชุมชนบ้านกมลามิชาวไทยพุทธอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านนอกเล และบ้านนาคา การทำพิธีทางศาสนาพุทธใน

อดีตพุทธศาสนิกชนต้องเดินทางไปประกอบพิธีที่วัดบางเทา หรือวัดป่าตอง ใน พ.ศ.2503 พี่น้องชาวไทยพุทธได้ร่วมใจกันปรับปรุงพื้นที่ว่างบริเวณด้านหน้าติดคลองปากบาง ด้านหน้าติดชายหาดกมลา ด้านข้างติดโรงเรียนบ้านกมลา และพื้นที่ว่างติดสะพานข้ามคลองปากบางไปสู่หาดหอยขี้ และหาดสาย บริเวณดังกล่าวเป็นอาคารที่พัก พักสงฆ์ เมื่อมีภิกษุสงฆ์มาจำพรรษาได้มีการพัฒนาก่อสร้างอาคาร โบสถ์ พระประธาน เพื่อความสะดวกต่อชาวไทยพุทธและนักท่องเที่ยวที่มายังชุมชนกมลา ภายหลังสถานที่ดังกล่าวได้ยกฐานะเป็นสำนักสงฆ์เจริญธรรมกมลา ใน พ.ศ.2547 ได้เกิดเหตุการณ์สึนามิบริเวณหาดกมลา ปากคลอง ปากบาง สำนักสงฆ์ โรงเรียนบ้านกมลาได้รับความเสียหาย แต่ที่น่าประหลาดใจ คือ อาคารโบสถ์มีระดับน้ำท่วมเกือบถึงปลายยอด แต่ไม่ได้รับความเสียหาย เมื่อเหตุการณ์สึนามิสิ้นสุดลงชาวไทยพุทธชุมชนกมลาและผู้มีจิตศรัทธาได้ระดมทุนก่อสร้างโบสถ์หลังใหม่ ปรับปรุงพื้นที่โดยรอบให้มี ความสะดวกและสะอาด พร้อมรองรับการปฏิบัติศาสนกิจมาก



ภาพที่ 7 สำนักสงฆ์เจริญธรรมกมลา
ที่มา : ชุตติกาญจน์ บุญชลาลัย, 2564



แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ข้างต้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน และเป็นศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา นอกจากนั้นบ้านกมลายังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ทุเรียนพันธุ์เสื่อพาลส้มแขก หรือผลผลิตทางการเกษตร เกิดจากมีชาวบ้านในพื้นที่บ้านกมลารประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทำให้มีผลไม้ในพื้นที่กมลาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี (อนุชา เป็นสุข, อิสมาแอล ยมดี, วัฒนาพร เสน่ห์, กวี ทองศรี, กฤษณ์ สาริยา, อุดล อิสลาม, วิษณุ ดุมลักษณ์, ปิตินสา โคก, ขอดียะ อะนะฝรั่ง, ศรีัญญา สะอาด, สัมภาษณ์, 2564)

สำหรับการศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต คณะผู้วิจัยพบว่า พื้นที่ดังกล่าวมีปัญหาหลายประการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ ไม่มีผู้นำทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ชาวบ้านขาดความร่วมมือในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ชาวบ้านมีความกังวลใจในการที่จะต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพมากกว่าที่จะร่วมกันรักษาประวัติศาสตร์ในพื้นที่กมลา เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งได้ข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกับภาครัฐและภาคประชาชนนำมาสู่การหาข้อสรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ดังนี้

1. การทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานท้องถิ่นร่วมกันฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา และสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ

แหล่งประวัติศาสตร์บ้านกมลา อีกทั้งควรให้การสนับสนุน และดูแลด้านงบประมาณ เพื่อรักษาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาให้คงอยู่ต่อไปสู่รุ่นลูกและหลาน

2. การร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลามีอายุการสร้างมายาวนาน ทำให้เกิดการเสื่อมโทรมและขาดการรับรู้ ดังนั้นทุกภาคส่วนจึงควรร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้วยการบูรณาการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกัน

3. การจัดการอบรมมัคคุเทศก์ให้บุคคลทั่วไปหรือคนในพื้นที่ที่สนใจด้านประวัติศาสตร์ในพื้นที่กมลา สำหรับให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมหรือศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งเป็นการรักษาข้อมูลให้คงอยู่ตลอดไป

4. การสร้างศูนย์วัฒนธรรมหรือพิพิธภัณฑ์ในพื้นที่กมลา ด้วยการนำเสนอสิ่งของต่างๆ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์บ้านกมลา เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งความรู้แก่คนในพื้นที่ หรือนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาศึกษาประวัติศาสตร์บ้านกมลา นำมาสู่การรักษาประวัติศาสตร์บ้านกมลาคงอยู่ในทุกยุคทุกสมัย

5. การร่วมกันอนุรักษ์และรักษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่บ้านกมลา ด้วยการรักษาสีเงาแวดล้อมบริเวณโดยรอบ เพื่อไม่ทำลายทัศนียภาพของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้ยังคงรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่บ้านกมลาให้ลูกหลาน และคนรุ่นหลังสืบทอดต่อไป ทั้งได้ร่วมกันปลูกจิตสำนึกให้คนในยุคปัจจุบันและคนรุ่นหลังเข้าใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

6. การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาด้วยการติดตั้งป้ายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา



เพื่อเป็นการแนะนำและเชิญชวนให้เข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายขึ้นหรือการโฆษณาผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ เช่น Facebook หรือ Website (อนุชา เป็นสุข, อิสมาแอล ยมดี, วัฒนาพร เสน่ห์, กวี ทองศรี, กฤษณ์ สาริยา, อุดล อิสลาม, วิชญ์ ดุมลักษณ์, ปิติน์ สาโคก, ขอดิยะ อะนะฝรั่ง, ศรีัญญา สะอาด, สัมภาษณ์, 2564)

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต จึงเป็นการต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

346

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต มีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก คือ บ้านร้อยปี มัสยิดบ้านกมลา มัสยิดนูรุลเอียะซาน (นาคา) มัสยิดผดุงศาสตร์ มัสยิดอัล-บุซรอ โพธิ์ม้าประตูลูกมลา และสำนักสงฆ์เจริญธรรมกมลา แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของตำบลกมลาทั้งหมดมีมาอายุมากเนื่องจากสร้างมานานแล้ว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวยังสะท้อนเรื่องราวต่างๆ ในอดีตของตำบลกมลาได้เป็นอย่างดี ทั้งมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และจัดเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต สำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บ้านกมลา ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ควรเป็นการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ โดยให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลา ด้วยการบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่ การจัดการอบรมมัคคุเทศก์ให้แก่บุคคลทั่วไปและเด็กที่สนใจด้านประวัติศาสตร์

ในพื้นที่กมลา การสร้างศูนย์วัฒนธรรมหรือพิพิธภัณฑ์ในพื้นที่กมลา การให้ชาวบ้านในพื้นที่บ้านกมลาร่วมกันอนุรักษ์และรักษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่บ้านกมลา ด้วยการร่วมกันรักษาสีงแวดล้อม การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาคือเป็นที่รู้จักด้วยการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ การแนะนำและเชิญชวนให้เข้าถึงพื้นที่ การโฆษณาผ่านช่องทางการสื่อสารอื่นๆ เช่น Facebook หรือ Website สำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์กมลาคือเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาที่ท้องถิ่นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้คงอยู่นอกจากนั้นข้อสรุปจากแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาคือ ตำบลกมลาคือ อำเภอเกาะกูด จังหวัดภูเก็ต ยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน และทฤษฎีการมีส่วนร่วม รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการทั้งองค์ความรู้ ภูมิปัญญาทรัพยากรบุคคล และทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นมาประสานและเกื้อกูลกัน ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรส่วนท้องถิ่น องค์กรชาวบ้าน และชุมชนควรร่วมมือและประสานงานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวไทยได้อย่างครบวงจรและยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านกมลาคือ ตำบลกมลาคือ อำเภอเกาะกูด จังหวัดภูเก็ต ทำให้ทราบถึงการจัดการการท่องเที่ยวภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งควรประสานงานผ่านผู้นำชุมชน ควรจัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน ให้มีการตั้งกลุ่มที่มีบทบาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์



ชุมชน การประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ เพื่อให้เยาวชนมีความรู้เรื่องชุมชนในท้องถิ่นและรับรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของชุมชน ทั้งควรให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานของรัฐจึงควรพัฒนาอย่างจริงจังและมีแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้เยาวชนในสังคมหรือท้องถิ่นสามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้เป็นอย่างดีและทำให้การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อยู่ยั่งยืนต่อไปยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2564). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับการปรับตัวของเอสเอ็มอีไทย**. [26 เมษายน 2564]. จาก <https://is.gd/9xmVz2>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). **ประเภทการท่องเที่ยว**. [26 เมษายน 2564]. จาก <https://1th.me/X4IHQ>.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. (2544). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดภูเก็ต**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- จิตจำนงค์ กิตติศิริ. (2525). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: คุณพินอักษรกิจ.
- ฉันทซ์ วรณณอม. (2552). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคนอื่นๆ. (2534). **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. (2537). **การมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอก ที่มีต่อโครงการ กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทางบรมและบวร เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก**.

- กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- ไทยตำบล. (2564). *ข้อมูลตำบลกมลา อำเภอกะทู้ภูเก็ต*. [26 เมษายน 2564]. จาก <https://is.gd/7Cgj6t>.
- นันทิยา หุตานวัตร, ณรงค์ หุตานวัตร. (2546). *การพัฒนาองค์กรชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ. (2549). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้ศักยภาพ และข้อจำกัดของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรพงศ์ ผูกภู. (2563). *แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน*. [25 พฤศจิกายน 2563] จาก <https://1th.me/3vKU3>.
- ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ. (2563, กรกฎาคม-ธันวาคม). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย. *วารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Science คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 4(2), 64-79.
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2564). *ตำบลกมลา*. [26 เมษายน 2564]. จาก <https://is.gd/OdcfdX>.
- สมชาติ จิ่งสิริอารักษ์. (2555). “แนวคิดและการอนุรักษ์โบราณสถานของไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน”, ใน *เมืองโบราณ*, (ปีที่ 38 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน) หน้า 84-103.
- สรวิชัย เขียวพุกษ์, วีรภัทร ภคพงศ์พันธุ์, กิตติพันธ์ วงษ์ทองคำ. (2561, มกราคม-มิถุนายน 2561). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนต่อการท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนศาสดาราม. *วารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Science คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 2(1), 65-89.



สัมภาษณ์

กฤษณ์ สาริยา. (2564, 20 มกราคม). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลกมลา.

สัมภาษณ์.

กวี ทองศรี. (2564, 3 กุมภาพันธ์). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลกมลา. สัมภาษณ์.

ขอติยะ อะนะฝรั่ง. (2564, 21 มกราคม). กลุ่มท่องเที่ยวบาติก. สัมภาษณ์.

ปีติน สาโคก. (2564, 15 มกราคม). อดีตสารวัตรกำนันตำบลกมลา.

สัมภาษณ์.

วัฒนาพร เสน่ห์. (2564, 21 กุมภาพันธ์). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลกมลา.

สัมภาษณ์.

วิษณุ ดุมลักษ์ณ์. (2564, 7 กุมภาพันธ์). ปราชญ์ชุมชนตำบลกมลา.

สัมภาษณ์.

ศรัญญา สะอาด. (2564, 20 กุมภาพันธ์). กลุ่มท่องเที่ยวบาติก. สัมภาษณ์.

อดุล อิสลาม. (2564, 21 กุมภาพันธ์). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลกมลา.

สัมภาษณ์.

อนุชา เป็นสุข. (2564, 25 มกราคม). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลกมลา.

สัมภาษณ์.

อิสมาแอล ยมดี. (2564, 3 กุมภาพันธ์). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ตำบลกมลา.

สัมภาษณ์.

พัฒนาการทำนองเพลงซอปันฝ้ายสู่ทำนองเพลงประกอบการแสดง ชุดฟ้อนสาวไหม

Melodic Development of the Folk Song: Saw Pun Fai into the
Classical Dance Music: Fon Sao Mai

อาจารย์ธีรวัฒน์ หมิ่นทา

ตำแหน่ง อาจารย์ สังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ที่อยู่ เลขที่ 1 ถนนสุริยวงศ์ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
50100

โทรศัพท์ 089-9973062

Email: Hainoi777@gmail.com

บทคัดย่อ

ศิลปะแห่งเสียงดนตรีสู่การแสดงฟ้อนรำพื้นบ้านล้านนา ในภาคเหนือของประเทศไทย ที่ประกอบการแสดงชุดฟ้อนสาวไหม มีความอ่อนช้อย งดงาม มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ท่าฟ้อนรำเกิดความสมบูรณ์ คงไม่พ้นเรื่อง ทำนองดนตรี ที่ช่วยสอดประสาน ส่งต่อความรู้สึกทางโสตประสาทให้เกิดความไพเราะ ให้แก่ลีลาท่าฟ้อน ประคับประคองจินตภาพให้เกิดความโดดเด่น ซึ่งส่วนหนึ่ง ทำให้ผู้เขียน มีความสนใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางดนตรีพื้นบ้านพื้นเมือง เรื่องราว รูปแบบของทำนองเพลงสาวไหมว่ามีความเป็นมาอย่างไร

การศึกษาทำนองเพลงซอปันฝ้ายสู่กระบวนการสร้างสรรค์ประกอบการแสดงชุดฟ้อนสาวไหมฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ครั้งนี้พบว่า วงดนตรีที่ใช้คือ “วงสะล้อ-ซึง” และพบว่ามีพัฒนาการปรับปรุงทำนองเพลงออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะเริ่มต้น ปรับปรุงทำนองโบราณสู่ทำนองซอปันฝ้าย ที่เกิดจากพ่อครูไชยลังกา เครือเสน นำเพลงโบราณของภาคใต้ “เพลงชักใบ” มาปรับปรุงทำนองและประพันธ์บทร้องใหม่เกี่ยวกับ



การปลุกฝ้ายกลายเป็นซอปั่นฝ้ายและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน 2) ระยະนำซอปั่นฝ้ายปรับปรุงพัฒนาสู่ทำนองสาวไหม โดยเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ โดยแบ่งพัฒนาการออกเป็น 4 ลำดับ ดังนี้ ลำดับที่ 1 การปรับปรุงวรรณคดีเพลง โดยตัดวรรณคดีเพลงท่อนซ้ำออก จากโน้ตเพลง 3 บรรทัดครึ่ง ให้เหลือเพียง 2 บรรทัดครึ่ง ลำดับที่ 2 การเปลี่ยนเสียง เปลี่ยนโน้ตเสียง “โด” เปลี่ยนเป็นเสียง “ซอล” ลำดับที่ 3 การประพันธ์ทำนองเพลงท่อนที่ 2 ขึ้นใหม่ และลำดับที่ 4 นำล่องแม่ปิงมาใช้เป็นเพลงเชื่อมสำหรับบรรเลงประกอบการแสดงชุดฟ้อนสาวไหม ฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

คำสำคัญ : เพลงซอปั่นฝ้าย/ฟ้อนสาวไหม

Abstract

The melodic beauty of Northern Thai music together with its classical dance have formed a type of musical dance performed in groups with slow, graceful, and very unique meditative movements. Fon Sao Mai dance depicts a traditional profession of northern Thai women in silk weaving. The dance imitates different processes from the beginning to the end of silk-weaving. The dancers can perfectly make audience recognize those processes without having to carry any extra dance accessories. Music plays an important foreshadowing and guiding role in dances. Music does not only provide the rhythms of each dance movements, but also help bringing audience into the inner workings of the dancers and feel that the dance is even more beautiful. This makes me, the author, who loves Northern Thai music, interested to study the melodic development of this Northern Thai classical dance music, Fon Sao Mai.

Saw Pun Fai song was reviewed and edited by Chao Sunthon Na Chiang Mai, a Northern Thai Classical music expert working for Chiang Mai College of Dramatic Arts, under the supervision of Thailand's the Department of Fine Arts at that time. This version of Fon Sao Mai song, Chiang Mai College of Dramatic Arts version, was played by Northern Thai Classical ensemble called 'Salaw Saw Seung'. The development of the song could be divided into 2 stages. Stage1 was the beginning of the development. At this stage, different old melodies were rewritten and put together into Saw Pun Fai song. Stage2 was the development of Fon Sao Mai melody. At this stage, there were 4 steps happened respectively: 1) improvement of melodic phrases, 2) editing and changing the



melody 3) additional melody composition, and 4) the selection of a bridge to connect sections in the song.

Keywords : Saw Pun Fai song / Fon Sao Mai

บทนำ

การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นการหลอมรวมพื้นที่ทางวัฒนธรรม คือมรดกหนึ่งในการแสดงตัวตนของคนในชาติ ให้สามารถบ่งบอกถึง อัตลักษณ์ เอกลักษณ์เฉพาะที่เป็นของตนเอง ให้โลกได้รับรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บอกตำนานที่มาของชนชาตินั้นๆ กระทั่งเกิดความมั่นคงและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิ ที่มักเรียกว่า มรดกทางภูมิปัญญาของมวลมนุษยชาติ ที่บรรพบุรุษล้วนร่วมกันสร้างสรรค์ ทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สู่การสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่ ก่อเกิดขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ภาษา วิถีชีวิต ที่แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม ได้เริ่มต้นขึ้นอย่างหลากหลายในโลกใบนี้

วัฒนธรรมดนตรีไทย มิได้หมายถึงเพียงความไพเราะของสำเนียงหรือทำนองดนตรีเท่านั้น หากยังได้สะท้อนภาพให้เห็นถึงแนวคิดวิธีการจัดระเบียบของสังคมอันมีมาแต่ดั้งเดิม ที่ให้รู้จักสิทธิบทบาทหน้าที่ของตน อันเป็นการแสดงวิสัยทัศน์ของคนในอดีตที่คนในรุ่นปัจจุบันจะทำความเข้าใจนัยที่แฝงซ่อนเร้นอยู่ (เอกสารวาทะมุขปาฐะ ดนตรีพื้นบ้านล้านนา, 2544: 61) หล่อหลอมรวมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่ทรงคุณค่าสืบมา

ชาวล้านนา ถือว่า มีเอกลักษณ์ในการสร้างสรรค์ตัวตน ผ่านบริบทวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม มีการทดลอง กลั่นกรองวิธีคิดที่ตกผลึก ก่อผลึกให้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าในหลากหลายมิติ ประเด็นในครั้งนี้ จะขอเข้าสู่บรรยากาศองค์ความรู้ทางด้านศิลปะดนตรีและการแสดงพื้นบ้านที่เป็นมรดกของชาวล้านนา และสังสมมาแต่ครั้งอดีต ซึ่งในดินแดนล้านนาแห่งนี้ เรามักได้ยินเสียงดนตรีที่มีการร่วมบรรเลงเป็นวงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวง สะล้อ-ซึง, วงปาดก้อง, วงปี่จุม, หรือกลองล้านนา ที่ร่วมบรรเลงในกิจกรรมในแวดวงสังคมชาวล้านนา อย่างเป็นเรื่องเป็นราวถึงวิธีการใช้ของแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ย่อมมีผลมาจาก ระเบียบวิธีคิดและกระบวนการวางแผนของชาวล้านนาที่สังสมกันมาอย่างยาวนานทั้งสิ้น



Cecil Sharp ได้กำหนดนิยามของเพลงพื้นบ้าน ไว้ว่า ตามธรรมชาติ โฟล์คซอง (Folksong) หมายถึงกวีนิพนธ์ และดนตรีที่คงอยู่ต่อมามีใช้ในรูปแบบของการเขียนหรือตีพิมพ์ แต่โดยการถ่ายทอดด้วยปาก และเพื่อให้เป็นที่พึงพอใจและจดจำกันได้ในชุมชนนั้น เพลงพื้นบ้านจะต้องมีรากฐานอยู่บนหลักการบางอย่างที่ไม่ยืดหยุ่นจนเกินไป แต่ให้สามารถอยู่กับความต้องการของบุคคลที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามความพอใจ ซึ่งสิ่งที่เป็นนัยสำคัญของการสร้างสรรค์เพลงพื้นบ้านหมายถึงเพลงที่มีลักษณะการสร้างสรรค์ที่เกิดจากสำเนียงหรือภาษาเฉพาะถิ่น (ปราณี วงษ์เทศ, 2525: 87) ทำนองเพลงล้านนา มีความหมายต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวล้านนาในอดีต ปัจจุบันแม้ค่านิยมต่างๆ ปัจจัยที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งภายในและภายนอกโอนถ่ายล้อเลียนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ซึ่งลักษณะในทำนองเพลงจะซ่อน DNA แห่งเสียงไว้อย่างโดดเด่นมีอัตลักษณ์เฉพาะในศัพท์สังคีตทางดนตรีไทยเรียกว่า “สำเนียง” สำนวนไทยที่กล่าวว่า สำเนียงบอกภาษากิริยาส่อสกุลเป็นคำที่กล่าวอยู่ทั่วไป หมายถึง สิ่งที่เราได้รับความรู้สึกจากเสียงของคนซึ่งทำให้เราทราบว่าผู้พูดนั้นเป็นภาษาอะไร หรือชาวเมืองไหน สำเนียงที่เราได้รับจากเสียงดนตรีก็บอกจำพวก ชนิด และภาษาเช่นเดียวกัน (บุญธรรม ตราโมท, 2545: 55) ซึ่งหากกล่าวถึงทำนองเพลงทางดนตรีล้านนาแล้ว ศิลปะอาจถือได้ว่าเป็นการแสดงออกของสังคม (social express) ซึ่งรับใช้ปัจเจกบุคคลและสังคม ศิลปะไม่สามารถจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ แต่มักจะเกี่ยวพันกับศาสนา ความเชื่อหรือเศรษฐกิจการเมืองเสมอ จึงถือเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตซึ่งหมายถึงศิลปะที่สะท้อนสภาพชีวิตของผู้คนในสังคมนั้น (ปราณี วงษ์เทศ, 2525: 9) ก็เป็นภาษาหนึ่งที่แสดงออกถึงความมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวล้านนา กอปรกับการบรรเลงเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงพื้นเมืองของชาวล้านนาแล้ว

ฟ้อนสาวไหม เป็นการแสดงชุดหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นการแสดงอันดับต้นๆ ของศิลปะการแสดงที่เกิดจากวิถีชีวิตของชาวบ้านในย่านชุมชนคนล้านนา ที่สืบทอดมาจากรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ไว้

อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะในการแสดงชุดฟ้อนสาวไหม ได้มีประวัติที่ยาวนานกว่า 50 ปี ถูกผนึกคัดกรองสร้างสรรค์ขึ้นเป็นการแสดงชั้นครูเกิดเป็นแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ และสังคมล้านนา ซึ่งนอกจากนั้นยังมีการแพร่กระจายศิลปวัฒนธรรมที่หยิบยืมซึ่งกันและกัน และปรับสภาพตนเองตามความเหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นนั้น ซึ่งหากกล่าวถึงทำนองเพลงสาวไหม ได้ถูกหยิบยืมนำมาปรับปรุง ดัดแปลง ดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสำเนียงเสียงภาษาของตน ครั้นว่า เมื่อผู้ฟังได้รับฟังแล้ว เกิดความนิยมขึ้นในสังคม มีการสืบทอด และประยุกต์ใช้ตามยุคสมัย กระทั่งทำให้เพลงโบราณอย่างเพลง “ซึกใบ” เพลงโบราณหนึ่งของวัฒนธรรมภาคใต้ของประเทศไทย แพร่กระจายเข้ามาสู่ดินแดนภาคเหนือ โดยพ่อครูไชยลังกา เครือเสน ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) พ.ศ. 2530 ศิลปินช่างขับซอประเภทสะล้อซอซึง จังหวัดน่าน นำเพลงซึกใบมาปรับปรุง แต่งบทประพันธ์ใช้ชื่อว่า “ซอปันผ้าย” และได้แพร่กระจายความนิยมของทำนองไปสู่วงการขับซอพื้นบ้านล้านนาทั่วภาคเหนือ กระทั่งเข้าสู่ทำนองเพลงประกอบฟ้อนสาวไหมฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ในปัจจุบัน



ภาพที่ 1 เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่

ที่มา : ChiangmaiKarnDonTee



เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ เป็นบุตรชายของเจ้าสิงหนนต์ และเจ้าแม่บุญนำ ณ เชียงใหม่ และเป็นหลานปู่ของเจ้าราชบุตร (ตื้อ) เกิดในคุ้มเจ้าหลวงเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ.2461 มีสนใจดนตรีพื้นเมืองล้านนา และเล่นซอเมืองได้ดีมากมาตั้งแต่อายุน้อย ต่อมาได้เรียนดนตรีไทย (ภาคกลาง) จากครูดนตรี 3 คนคือ ครูรอด อักษรทับ ครูช่อ สุนทรวาทิน และครูฉัตร สุนทรวาทิน จนสามารถเล่นเครื่องสายไทยได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถร้องเพลงไทยได้ด้วย และยังสามารถขับซอเพลงพื้นเมืองหลายเพลงสำหรับบรรเลงในวงพิเศษ “ลานนามหาดุริยางค์” เจ้าสุนทร มีภรรยาชื่อ สมศรี มีบุตร 3 คน ชื่อ สุรีย์ ศิวไล และสุรศักดิ์ ทั้งสามคนเล่นเครื่องสายไทย และเล่นดนตรีพื้นเมืองได้ดี นอกจากนี้จะเป็นครูสอนดนตรีพื้นเมืองที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จังหวัดเชียงใหม่แล้ว เจ้าสุนทรยังมีฝีมือในการประดิษฐ์เครื่องดนตรี ออกจำหน่ายแจกจ่าย ได้รับการยกย่องว่าเป็นเครื่องดนตรีมีคุณภาพดี อาทิ สะล้อ ซึง ปี่จุม ระนาด ซอด้วง ซออู้ จะเข้ และฆ้อง นับว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องดนตรีไทยที่สำคัญของเชียงใหม่ เจ้าสุนทรได้ช่วยสอนดนตรีอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เป็นผู้มีส่วนช่วยในการก่อตั้งวงลานนามหาดุริยางค์ 250 คน และถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2529 ที่จังหวัดเชียงใหม่ รวมอายุได้ 68 ปี (พูนพิศ อมาตยกุล, 2526)

การแสดงชุดฟ้อนสาวไหม พบว่า มีปรับปรุงทำราขึ้นทั้งหมด 3 ครั้ง โดยครั้งแรก พ่อครูกุย สภาวสิทธิ์ เป็นผู้รับมาจากกระบวนทำสาวไหมลายเจิง และภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหีบของคนในท้องถิ่น ครั้งที่สอง คือแม่ครูพลอยศรี สรรพศรี ช่างฟ้อนเก่าในคุ้มพระราชชายา เจ้าดารารัศมี และครั้งที่สาม คือวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ (เพ็ญแพน สรรพศรี, 2563: 115)

ทำนองเพลงประกอบฟ้อนสาวไหม แต่เดิม วงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบยังเป็นวงดนตรีแบบอิสระ เช่น วงดนตรีสะล้อ-ซึง วงเต่งถึง กลองอูเจ้ กลองมอชิง กลองสิ่งหม้อง หากเป็นทำนองเพลงบรรเลงในวงสะล้อ-ซึงและวงเต่งถึง จะใช้เพลงบรรเลงพื้นเมืองทั่วไป เช่น เพลงปราสาทไหว เพลงถ้ำขี้หลง ถ้ำ เพลงแห่ข่ง ซึ่งนอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้เคยเห็น พบว่าใช้เครื่องดนตรี

อยู่ประเภทคือ วงเต่งถึง และวงตึงโนง (สนั่น ธรรมธิ, 2550: 158) และในขณะเดียวกันอาจารย์สนั่น ธรรมธิ ยังได้เขียนในหนังสือชุดล้านนาศึกษา อีกว่าการแสดงฟ้อนสาวไหม ได้รับการเผยแพร่เรื่อยมา กระทั่งได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง โดยแสดงตามงานต่างๆ ทั้งที่เชียงราย เชียงใหม่ กรุงเทพฯ และการแสดงแพร่ภาพทางโทรทัศน์ช่อง 8 ลำปางกระทั่ง พ.ศ. 2521 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ได้ติดต่อขอให้แม่ครูพลอยศรี สรรพศรีไปถ่ายทอดตามนโยบายของวิทยาลัยที่จะค้นคว้ารวบรวมการฟ้อนรำดนตรีพื้นเมือง มาปรับปรุงและบรรจุลงในหลักสูตรดนตรีพื้นบ้านล้านนาของวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ใช้บรรจุลงประกอบคือ “เพลงซอปิ่นฝ้าย” ท่อนแรกเป็นทำนองทำนองซอ ส่วนท่อนที่สอง เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ประพันธ์เพิ่ม (สนั่น ธรรมธิ, 2550: 169-170.) เมื่อสมัยที่ผู้เขียนได้เป็นนักเรียนของวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ก็ได้ต่อเพลงเพลงฟ้อนสาวไหมกับอาจารย์รักเกียรติ ปัญญาศและอาจารย์สุทัศน์ แสงดวงดี ครูผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย-พื้นบ้านภาคเหนือ และออกเผยแพร่งานศิลปวัฒนธรรมหลายครั้ง เสมือนเป็นหมุดทางประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญของชีวิต ในการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงพื้นบ้านพื้นเมือง และเพลงฟ้อนสาวไหมยังเป็นสูตรการเรียนการสอนทางดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคเหนือ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักการของการจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับกระบวนการทำฟ้อน โดยสรุปลำดับการปรับปรุงทำนองเพลงสาวไหมออกเป็น 2 ระยะใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1) ระยะเริ่มต้น ปรับปรุงทำนองโบราณสู่ทำนองซอปี่ฝ่าย



ภาพที่ 2 พ่อครูไชยลังกา เครือเสน
ที่มา : <http://www.hugchiangkham.com>

ทำนองเพลงซอปี่ฝ่าย มีต้นกำเนิดมาจากเพลงโบราณชื่อว่า “เพลงซักใบ” หรือเพลงตระกูลโปงยาวซึ่งเป็นทำนองสั้นๆ คันทูลและนิยมแพร่หลายทั่วไป พ่อครูไชยลังกา เครือเสน ได้นำมาปรับปรุงในราวปี.ศ. 2480 เพื่อใช้ขับซอเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการทอผ้า ตั้งแต่เริ่มปลูกฝ้าย เก็บฝ้าย ปั่นฝ้าย และนำฝ้ายออกไปขายเป็นสินค้าเพื่อหาเลี้ยงชีพ (พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์, 2562: 71-72) ดังนั้น จากการหยิบยืมความงดงามทางวัฒนธรรมภาคใต้สู่ดินแดนภาคเหนือที่แพร่กระจายเข้ามาได้เริ่มต้นขึ้น และได้รับความนิยมจากผู้เป็นช่างขับซอ และผู้รับฟังเอง ทำนองซอปี่ฝ่าย จึงเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายของช่างขับซอ ประเภท ปีน-สะล้อก๊อปป ในเขตพื้นที่ จังหวัดน่าน แพร่ พะเยา เชียงราย อุดรดิตถ์ และแพร่กระจายสู่วัฒนธรรมขับซอประเภท ปี่จุม ในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย ในเวลาต่อมา โน้ตเพลงซอปี่ฝ่ายของพ่อครูไชยลังกา เครือเสน ที่ได้ปรับปรุงพัฒนาใช้กับบทขอมี่ดังนี้

ตารางที่ 1 ทำนองซอปี่นฝ้าย ของพ่อครูไชยลังกา เครือเสน

----	---ด	---ร	ฟ ล ช ฟ	---ช	ล ช ฟ ร	-ช - ฟ	- ร - ด
----	- ล - ด	-- รื ด	- ล - ช	----	- ล - ด	-- รื ด	- ล - ช
-- ล ช	- ฟ - ร	- ช - ฟ	- ร - ด	-- ฟ ร	ด ล - ด	---ร	- ฟ - ล
---ช	- ฟ - ร	- ช - ฟ	- ร - ด				

(พรประพิตร์ เฝ้าสวัสดิ์, 2562: 72)

จากตารางที่ 1 โน้ตเพลงทำนองซอปี่นฝ้าย พบว่า โน้ตเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการขับซอปี่นฝ้ายของพ่อครูไชยลังกา เครือเสน จะมีความยาวของโน้ตทั้งหมด 3 บรรทัดครึ่ง เหมาะสำหรับการบรรจุเป็นบทขับซอเพื่อใช้ขับซอบรรยายเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์การทอผ้า หรือเรื่องอื่นๆ ด้วยการโวหาร จากที่ผู้เขียนเคยได้เรียนเป็นช่างขับซอประเภท ซอ ปี่ ได้เคยขับซอทำนองปี่นฝ้าย โดยใช้วงปี่จุม บรรเลงประกอบ ก็ทราบว่า ในโน้ตบรรทัดที่ 3 และ 4 ห้องสุดท้าย ช่างซอสามารถขับซอดันต่อไปได้อีก จนรู้สึกพอใจแล้ว หมายความว่า สามารถขับซอได้ยาวกว่าทำนองที่มีอยู่จนเป็นที่พอใจแล้วจึงค่อยสรุปจบบทซอ สลับสับเปลี่ยนช่างซออีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อซอจบ ช่างซอจะลงท้ายด้วยการเอื้อนเสียงว่า “เออ”

ตารางที่ 2 เอื้อนเสียง “เออ” ซอปี่นฝ้าย

----	---ด	---ร	ฟ ล ช ฟ	---ช	ล ช ฟ ร	-ช - ฟ	- ร - ด
----	---เอื้อ	---เออ	-เอ อ - เอื้อ	---เออ	-เอ อ - เอื้อ	-เอ อ - เออ	-เออ- เออ

ตัวอย่างบทซอทำนองปี่นฝ้าย ประเภท ซอปี่น-สะล้อ กับ ประเภท ซอปี่จุม ดังนี้



1) บทขอปิ่นฝ้าย ที่เกี่ยวกับลำดับการทอผ้า ของพ่อครูไชยลังกา
เครือเสน

ไปปี่ไป (ซ้ำ) สะพายถงลาย จะไปพันไธ
ดาถงดาไธ เอาห่อหนึ่งหมู สุกหมากสุบปู จะไปกินไธ
ร้องสร้อยท่าย เอ้อ เออ เอ้อ เออ เออ เออ เออ เออ เออ เออ
(ลำดวน สุวรรณภูคา. สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2564)

2) บทขอปิ่นฝ้าย ที่นิยมใช้ในการขับขอประเพณี ปี่จุม

เฮาเป็น เศรษฐีเมือง (ซ้ำ) ขายลำไย ได้เจ็ดแสนสี่
ขายลิ้นจี่ ได้สี่แสนสาม ขายบะขามหวาน ได้เจ็ดแสนแปด
ซื้อถั่วแขก เอาไปขายในเมือง ซื้อถั่วเหลือง เอาไปขายต่อ
รวมกันพอ ได้สี่ล้านสอง ส้ายหนี้สหกรณ์ เหลือเหยียสองบาทเก็ง
ร้องสร้อยท่าย เอ้อ เออ เอ้อ เออ เออ เออ เออ เออ เออ เออ
(เฉพาะบทนี้ ร้องหรือไม่ร้องสร้อยก็ได้)

ผู้เขียนได้รับถ่ายทอดมาจาก พ่อครูดวงจันทร์ วิโรจน์ ครูผู้เชี่ยวชาญ
ด้านดนตรีและขับขอพื้นบ้านล้านนาวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ บทขอ
ดังกล่าว ใช้ทำนองขอปิ่นฝ้าย ในการขับขอวงปี่จุม มีลักษณะจำพวก ช่างขอ
ฝ้ายชายจะขอทอดสถานะทางการเงินของตน ซึ่งจุดที่น่าสนใจคือการรอด
ตามบทสรุปตอนท้ายบทขอ ที่กล่าวว่า “স্যหนี้สหกรณ์ เหลือเหยียสองบาท
เก็ง” (สองบาทห้าสิบบatang) หมายความว่า ตัวเองเป็นเศรษฐีในเมืองไทย
ค้าขายผลไม้ต่างๆ ได้กำไรมากมายหลายล้านบาท แต่สุดท้ายต้องนำเงินไปใช้
หนี้สหกรณ์เหลือเงินกลับบ้านเพียงสองบาทห้าสิบบatang บทนี้สร้างเสียง
หัวเราะให้แก่ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน

2) ระยะพัฒนาการสู่ทำนองสาวใหม่

เจ้าสุนทร ฦ เชียงใหม่ เลือกรทำนองซอปิ่นผ้าย สำหรับนำมาปรับปรุงสร้างสรรค์เพลงบรรเลงประกอบการแสดงชุดฟ้อนสาวใหม่ ซึ่งผู้เขียนได้แบ่งการพัฒนาทำนองออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ลำดับที่ 1 การปรับปรุงวรรคเพลง

ลำดับที่ 2 การเปลี่ยนเสียง

ลำดับที่ 3 การประพันธ์ทำนองใหม่ (เพิ่มเติม)

ลำดับที่ 4 คัดเลือกเพลงเชื่อม

ลำดับที่ 1 การปรับปรุงวรรคเพลง

ในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนแรก สำหรับการคำนวณส่วนสำคัญที่เป็นแก่นของทำนอง โดยได้มีการดัดปรับปรุงวรรคเพลง ด้วยการดัดโน้ตในบรรทัดที่ 3 ออก ให้เหลือโน้ตเพลงซอปิ่นผ้าย 2 บรรทัดครึ่ง

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการปรับปรุงโน้ตเพลง ทำนองซอปิ่นผ้าย

----	---ด	---ร	ฟ ล ช ฟ	---ช	ล ช ฟ ร	-ช-ฟ	-ร-ด
----	-ล-ด	--รํ	-ล-ช	----	-ล-ดํ	-รํ-ดํ	-ล-ช
---ช	-ฟ-ร	-ช-ฟ	-ร-ด				

ลำดับที่ 2 การเปลี่ยนเสียง

เมื่อมีการปรับปรุงวรรคเพลงเรียบร้อยแล้ว จึงได้เปลี่ยนเสียงหรือเปลี่ยนโน้ต จากเสียง “โด” ไปเป็นเสียง “ซอล” ซึ่งผู้เขียนเข้าใจว่า เพื่อให้ง่ายและสะดวกเมื่อนำไปบรรเลงในวงสละอ-ซึง และมีความไพเราะ หรืออีกนัยหนึ่ง อาจเป็นเพราะเพื่อความสะดวกในการเชื่อมทำนองเพลงดังจะกล่าวในขั้นตอนต่อไป



ตารางที่ 4 ขั้นตอนการเปลี่ยนเสียง ทำนองซอปี่ฝ่าย

----	---ซ	---ล	-ด-ม	---ร	ม ร ด ล	ดัล รัด	-ล-ซ
----	---ซ	--ลซ	-ม-ร	-ด-ร	-ม-ซ	--ลซ	-ม-ร
-ม ซ ร	ม ร ด ล	ดัล รัด	-ล-ซ				

ลำดับที่ 3 การประพันธ์ทำนองใหม่ (เพิ่มเติม)

ภายหลังจากที่ได้นำเอาทำนองซอปี่ฝ่าย มาปรับปรุงเป็นทำนองเพลงประกอบฟ้อนสาวไหมเรียบร้อยแล้ว เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ จึงได้ประพันธ์ทำนองเพิ่มขึ้นอีก 1 ท่อน ซึ่งในการประพันธ์ดังกล่าว เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ได้นำหลักการทางดนตรีไทย เช่น การนำลูกล่อ และ ลูกเหลื่อม มาสร้างสรรค์ ผสมผสานให้เกิดความงามทางสุนทรียศาสตร์ ในท่อนนี้ จนครบเป็นเพลงสามไหม ครบเป็น 2 ท่อน

ตารางที่ 5 ขั้นตอนการประพันธ์ทำนองเพิ่ม

---ล	ซ ล ซ ซ	----	----	-ด-ล	ดัล ซ ด	-ร-ม	----
-ล-ซ	----	-ม-ร	----	-ม ซ ร	ม ร ด ล	ซ ม ซ ล	-ด-ร
-ม ซ ร	ม ร ด ล	ดัล รัด	-ล-ซ				

ลำดับที่ 4 คัดเลือกเพลงเชื่อม

เมื่อครั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ฝึกซ้อมบรรเลงทำนองเพลงสาวไหม เห็นว่า ท่าฟ้อน ทั้งหมด จำนวน 18 กระบวน และใช้เวลาบรรเลงนานพอสมควร ขณะนั้น ดร.สิริชัยชาญ ฝักจำรูญ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปีพุทธศักราช 2557 ซึ่งเป็นครูผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีไทยในสมัยนั้น ได้ดำริว่า “ควรหาทำนองเพิ่ม” ดังนั้น จึงได้เลือกทำนองที่มีสำเนียงใกล้เคียง โดยได้เลือกเพลง ล่องแม่ปิง มาเป็นเพลงเชื่อมสำหรับบรรเลงประกอบฟ้อนสาวไหม (รักเกียรติ ปัญญาศ. สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2564)

เพลงล่องแม่ปิง โดยประวัติความเป็นมาที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง จากการสัมภาษณ์อาจารย์รักเกียรติ ปัญญาศ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับอายุการเกิดเพลง และลักษณะสำเนียงเพลง ในฐานะนักประพันธ์เพลง กล่าวว่า ทำนองเพลงล่องแม่ปิง น่าจะเกิดมาได้ไม่นานมานี้เอง หากลองนับช่วงอายุเพลง ก็คงเป็นเพลงที่ไม่น่าจะเกินร้อยกว่าปี โดยสังเกตจาก สำนวนกวีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงจะเป็นเพลงที่มีการแบ่งเพลงออกเป็น “วรรคเพลง” เป็น “ประโยคเพลง” อย่างชัดเจน เช่น มีการถาม-ตอบระหว่างประโยคเพลง ด้านสำเนียงเพลงมองว่าเพลงล่องแม่ปิง คือเพลงสำเนียงลาว เพราะเป็นเพลง 5 กลุ่มเสียง เพราะไม่มีเสียง “ฟา” กับ เสียง “ที” (รักเกียรติ ปัญญาศ. สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2564) ในขณะเดียวกันด้านระบบการศึกษาทางดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ มักนำเพลงล่องแม่ปิงเพื่อใช้ฝึกหัด การใช้คันชักสะล้อ เข้า-ออก และตีไม้ตีตึงเข้า-ออก อย่างเป็นระบบระเบียบแบบแผน ซึ่งเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ คือผู้วางรากฐานแนวทางการปฏิบัติและยกระดับการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ (รักเกียรติ ปัญญาศ. สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2564) อีกนัยหนึ่ง เพลงล่องแม่ปิง ยังถูกนำไปประพันธ์บทร้องที่ไพเราะ ในฉบับโฟล์คซองคำเมือง โดยศิลปิน จรัส มโนเพชร ผู้ขับร้องคือศิลปิน สุนทรี เวชานนท์ ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักของคนทั่วประเทศมาจนถึงปัจจุบัน



บทร้องเพลง ล่องแม่ปิง

ประพันธ์โดย ศิลปิน จรรย์ มโนเพชร

“ดอกบัวตอง นั้บบานอยู่บนยอดดอย
ดอกเอื้องสามปอย บ่เกยแบ่งบานบนลานพื้นดิน

ไม้ใหญ่ไพรสูง นกยูงมาอยู่กิน
เสียงซึงสะล้อ จ้อยซอเสียงพิน

คู่กับแดนดิน ของเวียงเจียงใหม่
สาวเจ้าควรภูมิใจ ปลื้มว่าเฮาลูกแม่ระมิงค์

คนงามๆ ต้องงามคู่ความเด่นดี
ต้องฮักศักดิ์ศรีของกุลสตรี แม่ย่าแม่หญิง

เยือกเย็นสดใส เหมือนน้ำแม่ปิง
มันคงจริงใจ ฮักใครฮักจริง

สาวเอยสาวเวียงพิงค์ สาวเครือฟ้าเกยชมชาน
อีกแม่สาวบัวบาน นั้บคือนิทานสอนใจ”

ดังนั้น เพลงล่องแม่ปิง จึงได้ถูกเลือกเพื่อมาบรรเลงประกอบการแสดงฟ้อนสาวไหม ซึ่งในทัศนะของผู้เขียนมองว่า สำเนียง ก็คือ DNA ทางพันธุกรรมทางเสียง ดูเสมือนว่ามีการสลับร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ไม่ว่าเรื่องราวใดๆ ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา อาหาร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ จะถูกบันทึกบนท่วงทำนองผ่านการบรรเลงไว้อย่างครบถ้วน ครั้งแล้วครั้งเล่า ก่อตัวขึ้นเป็นภาพแห่งเสียง คือ DNA เสียง ที่ได้แสดงตัวตนแทนภาษาเขียน ภาพจำหลัก ลงในท่วงทำนองเพลงนั้นๆ ได้อย่างน่ามหัศจรรย์ ซึ่งอาจารย์รักเกียรติ ปัญญาศ ยังได้แสดงทัศนะไว้อีกว่า “ทำนองเพลง เป็นการอธิบายประวัติศาสตร์ที่มีความซำรุดน้อยที่สุด” ในขณะเดียวกันเพลงล่องแม่ปิง ยังมีการพัฒนาต่อยอด เช่น พ.ศ.2528 อาจารย์รักเกียรติ ปัญญาศ เช่น นำทำนองเพลงล่องแม่ปิงไปทำทางเปลี่ยนเป็นเพลงชุดสายน้ำปิง มีการขยาย

ทำนองเพลงไปใช้ประกอบการแสดงชุดฟ้อนเครื่องเงินของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่ เพื่อประกอบการแสดง-บรรเลงตามโอกาส และในขณะเดียวกัน รวปี พ.ศ. 2554 ผู้เขียนได้เคยนำทำนองเพลงล่องแม่ปิง ไปขยายและตัด เป็นชิ้นเดียวตามหลักการทางดนตรีไทย เพื่อใช้บรรเลงประกอบการแสดงผล งานศิลปนิพนธ์ของนักศึกษาสาขานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่



ภาพที่ 3 : วงดนตรีสะล้อ-ซึง
ที่มา : ประชา คชเดช



ภาพที่ 4 : ทำลำไยไหม
ที่มา : www.koratttheatre.go.th

ในการบรรเลงทำนองเพลงสาวไหม มีขั้นตอนการบรรเลงประกอบ กระบวนท่ารำฟ้อนสาวไหม ทั้งหมด 18 ท่า ได้แก่ 1.ท่าออก (สาวไหมดำ) 2.ท่า ไหว้ 3.ท่าปิดบัวบาน 4.ท่าดึงเส้นด้าย 5.ท่านำไหมเข้ากลุ่ม 6.ท่าม้วนไหมเข้า สอก 7.ท่าสาวไหมดำ 8.ท่าเรียงเส้นไหม 9.ท่าไหมพันหลัง 10.ท่าสาวไหมข้างตัว 11.ท่าฟุ้งกระสวย 12.ท่าเชื่อม (สาวไหมดำ) 13.ท่าลำไยไหมข้างตัว 14.ท่านำไหม ผึ่งแดด 15.ท่าแก้ปมไหม 16.ท่าลองผ้าถุง 17.ท่าคลี่ผ้าดู 18.ท่าจบ (สาวไหมสูง) (เพียงแพน สรรพศรี. 2563: 118) จากที่ผู้เขียนได้เคยต่อเพลงสาวไหม และ ผูกซ้อมดนตรีประกอบการแสดงชุดฟ้อนสาวไหมทั้ง 18 ท่า ดังกล่าว จึงทำให้ เห็นถึงความสัมพันธ์ในลำดับขั้นตอนการบรรเลงเพลงประกอบการฟ้อนสาวไหม สามารถจำแนกได้ ดังนี้



ตารางที่ 6 แสดงการจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างทำนองเพลงกับท่าพ้อนสาวไหม

ทำนองเพลงสาวไหม	กระบวนท่าพ้อนสาวไหม
ดนตรีบรรเลงทำนอง <u>เพลงสาวไหม ท่อน 1 - ท่อน 2</u> (บรรเลงสลับกลับต้น ท่อนละ 2 เที่ยว) ↓ ดนตรีบรรเลงทำนองเพลงเชื่อม <u>เพลงล่องแม่ปิง</u> ↓ ดนตรีบรรเลงกลับมา <u>ทำนองเพลงสาวไหม ท่อน 1</u>	1.ทำออก (สาวไหมต่ำ) 2.ทำไหว้ 3.ทำปิดบัวบาน 4.ทำดึงเส้นด้าย 5.ทำนำไหมเข้ากลุ่ม 6.ทำม้วนไหมเข้าศอก 7.ทำสาวไหมต่ำ 8.ทำเรียงเส้นไหม 9.ทำไหมพันหลัง 10.ทำสาวไหมข้างตัว 11.ทำฟุ้งกระสวย 12.ทำเชื่อม(สาวไหมต่ำ) 13.ทำล้างไหมข้างตัว 14.ทำนำไหมผึ่งแดด 15.ทำแก้ปมไหม 16.ทำลองผ้าถุง 17.ทำคลี่ผ้าดู 18.ทำจบ (สาวไหมสูง)
จบการแสดง	

ตารางที่ 7 โน้ตเพลงพ็อนสาวไหม

7.1 เพลงสาวไหมท่อน 1

----	---ช	---ล	-ด-ม	---ร	ม ร ด ล	ดัล รี้ ดี้	-ล-ช
----	---ช	--ลช	-ม-ร	-ด-ร	-ม-ช	--ลช	-ม-ร
-มชร	ม ร ด ล	ดัล รี้ ดี้	-ล-ช				

7.2 เพลงสาวไหมท่อน 2

---ล	ช ล ช ช	----	----	-ด-ล	ดัล ช ด	-ร-ม	----
-ล-ช	----	-ม-ร	----	-มชร	ม ร ด ล	ช ม ช ล	-ด-ร
-มชร	ม ร ด ล	ดัล รี้ ดี้	-ล-ช				

7.3 เพลงล่องแม่ปิง

---ช	-ชชช	ลชมช	-ล-ด	-ด-ด	ช ล ช ด	ช ล ช ด	ม ร ช ม
-ม-ม	ช ด ร ม	ร ม ช ม	ร ด -ร	-ร-ร	ช ด ร ม	ร ม ช ม	ร ด -ร
-ช-ล	-ด-ร	ม ร ช ร	ม ร ด ล	-ด ร ม	-ช-ล	ช ล ดัล	ช ม -ช

การบรรเลงก่อนจบการแสดง

7.4 เพลงสาวไหมท่อน 1

-ล ดัล	ช ม -ช	---ล	-ด-ม	---ร	ม ร ด ล	ดัล รี้ ดี้	-ล-ช
----	---ช	--ลช	-ม-ร	-ด-ร	-ม-ช	--ลช	-ม-ร
-มชร	ม ร ด ล	ดัล รี้ ดี้	-ล-ช				

7.5 เพลงสาวไหมท่อน 1 บรรทัดแรก เพื่อจบการแสดง

-ล ดัล	ช ม -ช	---ล	-ด-ม	---ร	ม ร ด ล	ดัล รี้ ดี้	-ล-ช

ข้อสังเกต:

(1) เมื่อดนตรีบรรเลงกลับมาเพลงสาวไหม ในท่อนที่หนึ่ง ดนตรีจะบรรเลงวนรอบไปเรื่อยๆ กระทั่งช่างพ็อนจะทำท่าจบ (สาวไหมสูง) ก่อนเข้าเวที นักดนตรีจะเน้นทำนองบรรทัดแรกเพื่อเตรียมจบเพลง



(2) ในการบรรเลงทำนองเพลง นอกจะเรื่องศาสตร์หรือหลักการทางดนตรีแล้ว ความรู้ทางเรื่องศิลป์ ผ่านการปฏิบัตินั้น นักดนตรีย่อมต้องมีศิลป์เพื่อการใกล้เคียงความรู้สึกในการบรรเลง ให้เกิดความงดงามในเชิงสุนทรียศาสตร์ทางอรรถรสอีกด้วย

(3) นักดนตรีบรรเลงทำนองเพลงสาวไหม นอกจากจะเข้าใจในหลักการความสัมพันธ์แล้ว ยังต้องฝึกสังเกตการแปลแถวของกระบวนท่าพ็อน ซึ่งบางครั้ง การนับเที่ยวเพลง อาจทำให้ เกิดความกังวลในระหว่างการบรรเลงประกอบการแสดง

(4) โน้ตนี้เป็นโน้ตกลางๆ สามารถปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม โดยเฉพาะ การกลับต้น ซึ่งตามหลักการทางดนตรีแล้ว นักดนตรีจะไม่นิยมบรรเลงเหมือนตอนขึ้นต้น โดยจะประดิษฐ์หรือเติมตัวโน้ตลงไปให้เกิดความสอดคล้องกัน ดังหัวเพลงขึ้นสาวไหม บรรทัดแรกของเพลง เช่น

- - - ซุ	- ซ ซ ซ	ล ซ ม ซ	- ล - ตั้

เติมตัวโน้ต

ม ร ม	ซ ล ซ ซ	ล ซ ม ซ	- ล - ตั้



ใหม่แบบแม่ครูพลอยศรี สรรพศรี, แม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ และครั้งที่ 3 ฟ้อนสาวไหมฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

ด้านดนตรี ในยุคเริ่มต้นมีการใช้วงดนตรีที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น วงสะล้อ-ซึง วงเต่งถึง วงกลองอุเจ้ วงกลองตึงโนง ฯลฯ มาใช้บรรเลงประกอบการฟ้อนสาวไหม โดยนำทำนองเพลงต่างๆไปมาบรรเลงประกอบ เช่น เพลงปราสาท ไหว เพลงถาฮี่หลงถ้ำ เพลงแห่ย้ง กระทั่งสู่พัฒนาปรับปรุงสู่การฟ้อนสาวไหมฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ช่วงพ.ศ.2521 เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ครูผู้เชี่ยวชาญวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ได้นำทำนองซอปันฝ้าย (ของเดิม) ของพ่อครูไชยลังกา เครือเสน ศิลปินแห่งชาติ จังหวัดน่าน มาปรับปรุง พัฒนาต่อยอด ปรับปรุง สร้างสรรค์ทำนอง ที่มีการนำวิทยากรทางดนตรีไทยมาปรับใช้เป็นสูตรสำหรับการเรียนการสอน โดยสรุปพัฒนาการของทำนองเพลงไว้เป็น 4 ลำดับการปรับปรุงพัฒนา คือ

ลำดับที่ 1 การตัดปรับปรุงวรรคเพลง มีการตัดวรรคเพลงในบรรทัดที่ 3 ให้เหลือแก่นของทำนองเพลงขณะบรรเลง เป็นสูตรในการบรรเลงทำนอง

ลำดับที่ 2 การเปลี่ยนเสียง เพื่อเชื่อมเสียง ในทำนองเพลงสาวไหม

ลำดับที่ 3 การประพันธ์ทำนองเพิ่มเติม โดยประพันธ์ทำนองเพิ่มขึ้นอีก 1 ท่อน เป็นเพลง 2 ท่อน และนำหลักการทางดนตรีไทยมาประยุกต์ใช้ โดยนำลูกล้อ ลูกเหลื่อม มาเป็นจุดเด่นของเพลงในท่อน 2 ของทำนองเพลงสาวไหม

ลำดับที่ 4 คัดเลือก เชื่อมเพลง โดยนำเพลงล่องแม่ปิง เพลงสำเนียง ไกลเคียงกับ ทำนองเพลงสาวไหม ให้สามารถเชื่อมต่อกันอย่างสนิทสนมกลมกลืน งดงาม ตามหลักการทางดนตรีไทย อย่างไรก็ตาม ทั้ง 4 ลำดับการปรับปรุงพัฒนาดังกล่าว ที่มีการปรับปรุง สร้างสรรค์ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างการบรรเลงประกอบการฟ้อน คือพัฒนาการหนึ่งของการสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม ที่มีการปรับปรุง ตัดแปลง สร้างสรรค์ทำนอง และทำนองเพลง เป็นไปตามบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่

ตลอดเวลา กระทั่ง งานศิลปะนั้นๆ เกิดความลงตัว เหมาะสมตามโอกาส สถานที่และเวลา ปรับและประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการจัดการ สืบ ช่อม สร้าง ต่อยอดองค์ความรู้สู่วิทยาการทางศิลปวัฒนธรรม รวบรวมขึ้นเป็น ศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้งานศิลปะเกิดความสมบูรณ์ ส่วนหนึ่ง คือผลผลิตทาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่โบราณจารย์ทั้งหลาย ได้คิดค้นปรับปรุงสร้างสรรค์ ขึ้น รวมถึงเจ้าสุนทร ภู เชียงใหม่ ที่เสมือนเป็นกำลังสำคัญต่อการ วางรากฐานทางดนตรีพื้นบ้านล้านนา และนำองค์ความรู้เข้ามาสู่วงการ การศึกษา เกิดระเบียบวิธีคิด กระบวนการ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ สร้างสรรค์ปั้นแต่ง รังสรรค์ ยุคสมัยนั้นให้เป็นแบบฉบับที่ทรงคุณค่าใน ปัจจุบัน จนทำให้เกิดงานศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าสู่ลูกหลานได้สืบทอด ซึ่ง วิทยการดังกล่าว นอกจากวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ องค์ความรู้ดังกล่าว ยังปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลทางภูมิปัญญากระบวนการวิธีคิดเรื่องแบบแผนทางดนตรี ไปสู่สถานศึกษาอื่นๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจะยังคงความเป็นเลิศทาง ศิลปวัฒนธรรมอย่างมีอานุภาพ และยังประโยชน์แก่สังคมได้อย่างทรงพลัง ดัง ปรัชญาตามที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพพระ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาพระราชทานความว่า “สาธุโชสิบกัม นาม อปิ ยาติสกีทิสัง” แปลว่า “ขึ้นชื่อว่าศิลปะ แม้นเช่นใดเช่น หนึ่ง ก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้” ศิลปะทั้งดงามเหล่านั้น จะยังคงสามารถมี คุณประโยชน์ต่อการยกระดับความคิดของมวลมนุษยชาติอยู่เสมอ มีเสื่อม คลาย เป็นปัจจุบัน และจะดำรงความเป็นอมตะของงานศิลป์ เป็นต้นแบบ แห่งองค์ความรู้ ซึ่งเริ่มต้นด้วยพัฒนาการทำนองเพลงซอป๋นฝ่ายสุทธานอง เพลงประกอบการแสดงชุดฟ้อนสาวไหม ที่มีความโดดเด่น และเยาว์วัยอยู่ เสมอๆ ทรานานเท่านั้น



เอกสารอ้างอิง

- ธีรชาติธรรมณ์. (2561). *โน้ตเพลงอาจารย์รักเกียรติ ปัญญาศ. วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เสวานาวิชาการ วัดศรีสุพรรณ ถนนวิเวลายอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.*
- บุญธรรม ตราโมท. (2545). *คำบรรยายวิชา ดุริยางคศาสตร์ไทย.* กรมศิลปากร.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). *พื้นบ้านพื้นเมือง.* สำนักศิลปวัฒนธรรม 8/2525 ชอยบ้านช่างหล่อ ถนนพราณนก แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ, เรือนแก้วการพิมพ์.
- พรประพิตรี เผ่าสวัสดิ์. (2562). *ดนตรีจังหวัดน่าน.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คัลเลอร์ไอเดียอินโนเวชั่น.
- พูนพิศ อมาตยกุล และคณะ. (2526). *นามานุกรมศิลป์เพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพียงแพน สรรพศรี. (2562). *การปรับปรุงทำรำนานาฏศิลป์พื้นบ้าน : พ่อนสาวใหม่. วารสารศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 7(1), 108.*
- รักเกียรติ ปัญญาศ. *สำเนียงเพลงล่องแม่ปิง.* สัมภาษณ์, วันที่ 10 มีนาคม 2564.
- _____. *แนวคิดการสร้างสรรคทำนองเพลง.* สัมภาษณ์, วันที่ 14 กรกฎาคม 2564.
- ลำตวน สุวรรณภูคำ. *บทขอปิ่นฝ้ายฉบับพ่อครูไชยลังกา เครือเสน.* สัมภาษณ์, วันที่ 14 กรกฎาคม 2564.
- สนั่น ธรรมธิ. (2550). *หนังสือชุดล้านนาชาติ นาฏดุริการล้านนา.* สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สุเทพการพิมพ์
- เอกสารวาทะมุขปาฐะ ดนตรีพื้นบ้านล้านนา. (2544). *วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร.*

ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรม
การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

Creative Drama for Self-Awareness towards the Youth from
Cyberbullying Behavior

ลิขิต ใจดี และกุสุมา เทพรักษ์

Likhit Jaidee and Kusuma Teppharak

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Faculty of Fine and Applied Arts,

Suansunandha Rajabhat University

Email: Likhit205jaideenu@gmail.com

375

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์และเพื่อศึกษาผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ โดยมีเยาวชนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 40 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 20 คน และใช้แบบสอบถาม Cyber-aggression perpetration and victimization scale (ฉบับภาษาไทย) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ และแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง เป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์จัดได้ตามแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ จำนวน 7 ครั้ง ครั้งละ 120 นาที และค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .$



01) และค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .01$)

คำสำคัญ : ละครสร้างสรรค์, ตระหนักรู้ในตนเอง, เยาวชน, การกลั่นแกล้ง, บนโลกไซเบอร์

ABSTRACT

This experimental research aims to create a learning process of creative drama for self-awareness towards the youth from cyberbullying behavior and study the result of this process. The sample includes 40 high-school students from Demonstration School University of Phayao. The sample is divided into 2 groups of 20 students: experimental group and control group. The methods are based on questionnaire: Cyber-aggression perpetration and victimization scale (Thai version), creative drama learning activities plan and self-awareness assessment test. The learning process of creative drama for self-awareness towards the youth from cyberbullying behavior includes the plan of 7 sessions of 120-minutes creative drama learning activities and the average score of pre- and post-activities self-awareness assessment test. The result shows that after the experiment, scores of the self-awareness assessment test increased to a statistical significance level of $p < .01$. The average score of post-activities self-awareness assessment test of the experimental group is higher than the control group at a statistical significance level of $p < .01$.

Keywords : Creative Drama, Self-Awareness, Youth, Cyberbullying



บทนำ

เมื่อปี พ.ศ.2561 กรมสุขภาพจิตได้สำรวจเด็กและเยาวชนรายจังหวัด พบว่า มีเด็กและเยาวชนถูกกลั่นแกล้งในสถานศึกษาปีละประมาณ 6 แสนคน และประเทศไทยถือว่าอยู่ในอันดับที่ 2 ของโลกที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 40 (บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์, 2561: 1-2) ปัญหาการกลั่นแกล้งในวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ ล้วนได้รับผลกระทบในเชิงลบทั้งสิ้น และยังถือว่าเป็นภัยร้ายที่ใกล้ตัวเป็นอย่างมากอีกด้วย (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2562: 2) จากปัญหาดังกล่าวควรให้ความสำคัญทั้งกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะถูกกลั่นแกล้ง และกลุ่มที่เป็นผู้กลั่นแกล้ง และในระยะต่อมาสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัล (Digital Economy) ทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ถูกพัฒนาให้มีความสามารถในการเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และกลุ่มคนได้แบบไร้ขีดจำกัด อุปกรณ์สื่อสารสมัยใหม่ que เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตจึงได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิต ทั้งเพื่อแสวงหาข้อมูล ติดต่อสื่อสารสร้างความสัมพันธ์ ความบันเทิง หรือแม้แต่ใช้เป็นเครื่องมือระบายอารมณ์ ซึ่งนำมาสู่ปัญหาการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (นภาพรพรณ อาษาเพชร, 2560: 101) และในปี 2560 พบว่า เด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี มีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตสูง คิดเป็นร้อยละ 89.80 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน มักจะมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวอย่างชัดเจน ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์มากยิ่งขึ้น (พิเชฐ ตรงควโรจน์, 2561: 2) การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyber Bullying) เป็นความรุนแรงอย่างหนึ่งที่แสดงผ่านเครื่องมือสื่อสารที่สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการกลั่นแกล้งรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี (พรชนก ดาวประดับและกัลปยกร วรกุลสถฐานี, 2561: 66) ซึ่งเยาวชนไทยเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าว นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย หากผู้กลั่นแกล้งใช้คำพูดหยาบคาย หรือนำภาพของเหยื่อซึ่งเป็นเพื่อนกันไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือสวมรอยการใช้งานบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แทนเพื่อน ลักษณะ

เหล่านี้ถือว่าไม่ใช่เป็นการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล เป็นแค่เรื่องสนุกสนาน และเป็นเรื่องปกติในกลุ่มเพื่อนเท่านั้น (ณัฐริชต์ สาเมาะ และคณะ, 2557: 359-362) ซึ่งต่างจากเยาวชนต่างประเทศ ที่เห็นว่าปัญหาเหล่านี้ค่อนข้างร้ายแรงมีผลต่อสภาพจิตใจ และการดำรงชีวิต อีกทั้งยังมีความรุนแรงมากกว่าการกลั่นแกล้งโดยทั่วไป (Shariff, 2008: 56) จากการวิจัยที่ผ่านมา ได้ยืนยันว่าพฤติกรรมดังกล่าวนั้นส่งผลต่อจิตใจ อารมณ์ และคุณภาพชีวิตทั้งผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้ง ซึ่งเกิดจากการขาดความสามารถในการตระหนักรู้ในตนเองเพื่อที่จะจัดการกับปัญหาและความเครียดของเด็กและเยาวชน บางเหตุการณ์ถึงกับพยายามฆ่าตัวตายเพื่อให้หลุดพ้นจากความเครียดและความทรมานที่ได้รับ (ปองกมล สุรัตน์, 2561: 2) นอกจากนี้ยังพบอีกว่า หนึ่งในสามของเด็กและเยาวชนไทยมีประสบการณ์ในการกลั่นแกล้งผู้อื่นคิดเป็นร้อยละ 34.60 เป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง คิดเป็นร้อยละ 37.80 และเข้าไปร่วมวงในเหตุการณ์กลั่นแกล้งนั้นด้วย คิดเป็นร้อยละ 39.00 ซึ่งถือว่าทำให้พฤติกรรมการกลั่นแกล้งดังกล่าวขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น (ชาญวิทย์ พรนภดล, 2561: 1-5) จากข้อมูลข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าปัญหาการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น และสะท้อนให้เห็นว่าการตระหนักรู้ในตนเองมีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของไทยเป็นอย่างมาก และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสรวบรวมพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีการศึกษา 2562 พบว่า เยาวชนจำนวน 202 คน เคยมีประสบการณ์เป็นผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่ปัญหาของเด็กและเยาวชนเท่านั้นแต่กำลังจะลุกลามเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมของไทย การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้รู้จักการตระหนักรู้ในตนเองนั้นถือเป็นความสามารถของบุคคลในการรู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองในสถานการณ์ต่างๆ รู้สาเหตุและผลของการแสดงออกทางอารมณ์ สามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง มีความมั่นใจในคุณค่าและความสามารถในการตนเองอย่างแท้จริง (Goleman, 1998: 318)



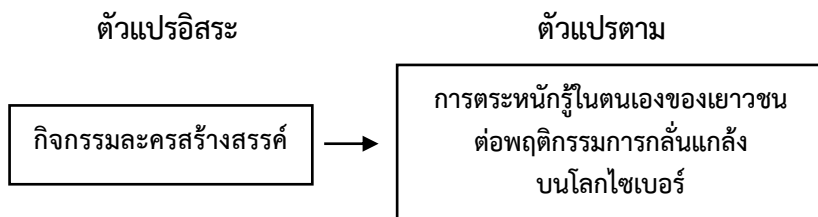
และถือเป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางเลือกใหม่สำหรับบริบทของสังคมไทยที่สอดคล้องกับทิศทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนได้ในหลากหลายมิติ และนักการละครสร้างสรรค์ของไทยได้นำไปพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัยเป็นผลสำเร็จครอบคลุมจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ (ลิขิต ใจดี, 2562: 328-337) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการเล่นที่ได้จัดเตรียมและวางแผนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เปิดโอกาสทางความคิด จินตนาการ การสื่อสารและการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างมีปฏิสัมพันธ์กลุ่มตามบทบาทสมมติ มีผู้นำกิจกรรมเป็นผู้ที่คอยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ผู้ร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่รู้สึกปลอดภัยไม่เครียด ไม่กังวล และสามารถแสดงออกภายใต้เงื่อนไขที่ตกลงร่วมกันอย่างเสรี (Sritongsuk, K. 2020: 130) โดยเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Transformation) จากภายในตัวของเด็กและเยาวชน และเสริมพลัง (Empowerment) คุณค่าเชิงบวกโดยใช้ฐานคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียลพบว่า การวิจัยในครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้แนวทางเลือกใหม่เพื่อการพัฒนาสังคมด้วยศาสตร์ทางการละครสร้างสรรค์ ซึ่งในประเทศไทยยังไม่ปรากฏว่ามีงานวิจัยที่นำกระบวนการดังกล่าวไปพัฒนาเยาวชนให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล แนวคิดดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการต้นใหม่สำหรับสังคมไทย และอาจเป็นวิธีการที่เป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่จะสามารถช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหาในสังคมไทยที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบได้อีกแนวทางหนึ่ง และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมและป้องกันคุ้มครองเด็กและเยาวชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์
2. เพื่อศึกษาผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยทางด้านศิลปะการแสดงเพื่อการพัฒนา (Performing Arts for Development) โดยใช้กระบวนการของละครสร้างสรรค์ เพื่อที่จะนำไปพัฒนาสังคมจากประเด็นของการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ โดยรูปแบบ เทคนิค และวิธีการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านละครสร้างสรรค์ในครั้งนี้จะเป็นนวัตกรรมของการจัดการเรียนรู้ทางเลือกใหม่ให้กับครู อาจารย์ นักวิชาการ นักกิจกรรมสร้างสรรค์ และนักพัฒนาสังคมที่จะนำไปพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์



ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีการศึกษา 2562 โดยใช้แบบสอบถาม Cyber-aggression perpetration and victimization scale (ฉบับภาษาไทย) เป็นเครื่องมือคัดเลือกประชากรพบว่า มีเยาวชนจำนวน 202 คน เคยมีประสบการณ์ในการถูกกลั่นแกล้งและเคยเป็นผู้กลั่นแกล้งบุคคลอื่นบนโลกไซเบอร์

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กำหนดขนาดตัวอย่างตามเกณฑ์ร้อยละ 20 (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, น.38) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนร้อยละของจำนวนประชากรข้างต้น(Proportional Stratified Random Sampling) (ไพศาลวรคำ, 2555, น. 93-94) จำนวน 40 คน จากนั้นใช้วิธีแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน จากการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากและความยินยอมเข้าร่วมกระบวนการวิจัยโดยปราศจากการบังคับ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม Cyber-aggression perpetration and victimization scale (ฉบับภาษาไทย) พัฒนาขึ้นโดยอาจารย์นายแพทย์ กฤติศักดิ์ อนุโรจน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์ณัฏฐ์ พิทยรัตน์เสถียร ใช้สำหรับคัดเลือกประชากรในการวิจัย

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ จำนวน 7 แผนการเรียนรู้

3. แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ มีจำนวน 30 ข้อ

เครื่องมือวิจัยที่ออกแบบขึ้นได้มีการตรวจสอบคุณภาพ (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่าน คือ ผู้เชี่ยวชาญเทคนิคการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านละครสำหรับเด็กและเยาวชน และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกจากประสบการณ์ในการทำงานเฉพาะด้านไม่ต่ำกว่า 5 ปี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ได้จากการสุ่ม มีการวัดผลก่อนและหลังในการทดลอง (Randomized Control Group Pretest - Posttest Design) และได้มีขั้นตอนดำเนินการ 3 ระยะดังต่อไปนี้

กลุ่ม	วัดก่อน	ทดลอง	วัดหลัง
RE	T1E	X	T2E
RC	T1c	-	T2c

ที่มา : พรณี ลีกิจวัฒน์ (2554, น. 165)

แทนค่า

RE คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group)

RC คือ กลุ่มควบคุม (Control Group)

T1E คือ วัดการตระหนักรู้ในตนเองก่อนการทดลองในกลุ่มทดลองด้วยแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์



T1c คือ วัดการตระหนักรู้ในตนเองก่อนการทดลองในกลุ่มควบคุม ด้วยแบบวัดการตระหนักรู้ภายในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

X คือ ทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมละครสร้างสรรค์และใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ระหว่างการทดลองกับกลุ่มทดลอง

T2E คือ วัดการตระหนักรู้ในตนเองหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง ด้วยแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

T2c คือ วัดการตระหนักรู้ในตนเองหลังการทดลองในกลุ่มควบคุม ด้วยแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

โดยกลุ่มควบคุมจะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในช่วงระยะเวลาดำเนินการทดลองพร้อมกับกลุ่มทดลอง แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะดำเนินการจัดกิจกรรมชดเชยให้ภายหลังตามหลักของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ระยะที่ 1 ก่อนการทดลอง

- ดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย และขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และงานวิจัยเรื่องนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นที่เรียบร้อยแล้วในรหัส COA.2-040/2020

- ผู้วิจัยขออนุมัติเพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 ดำเนินการทดลอง

- ดำเนินการวัดการตระหนักรู้ในตนเองโดยใช้แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองฯ ก่อนทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในกลุ่มตัวอย่าง (Pre-test)

- ดำเนินการทดลองกิจกรรมละครสร้างสรรค์ครั้งละ 120 นาที ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ จำนวน 7 แผนการเรียนรู้กับกลุ่มทดลอง

ระยะที่ 3 หลังการทดลอง

- ดำเนินการวัดการตระหนักรู้ในตนเองโดยใช้แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองฯ หลังทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในกลุ่มตัวอย่าง (Post-test) โดยใช้แบบวัดฉบับเดิมและดำเนินการวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลการดำเนินการทดลองตามวิธีการทางสถิติที่กำหนด

ผลการวิจัย

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาเครื่องมือวิจัยขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย แผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ซึ่งผลการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีสอดคล้องอยู่ที่ระดับ ตั้งแต่ 0.67-1.00 จึงสรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้มีองค์ประกอบในแต่ละแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ใช้เวลาในการดำเนินการทดลอง 7 ครั้งๆ ละ 120 นาที โดยภายในแผนประกอบไปด้วย 7 แผนกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแผนจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง อารมณ์และสาเหตุของการเกิดอารมณ์ และแผนจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความสัมพันธ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมเป็นกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้เกิดการ



เรียนรู้เกี่ยวกับการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง แผนจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง แผนจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ผลของการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และแผนจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง เปิดใจรับข้อมูลสะท้อนกลับเป็นกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเองตามความเป็นจริง แผนจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง กล้า และแผนจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความมั่นใจในตนเองซึ่งเป็นกิจกรรมที่ใช้ทดลองกับกลุ่มทดลอง นอกจากนั้นผู้วิจัยได้หาคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ปรากฏว่ามีค่าดัชนีอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ 0.33, 0.67 และ 1.00 ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานการหาค่า IOC ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ระดับ 0.67 - 1.00 เพื่อนำมาใช้ในการวิจัย ซึ่งแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เป็นเครื่องมือวัดทางด้านจิตพิสัยในลักษณะมาตราส่วนประเมินค่าแบบออสกู๊ด (Osgood) ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบวัดฯ และส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามและเกณฑ์แปลผล มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ โดยแบ่งออกเป็นด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง ด้านการประเมินตนเองตามความเป็นจริง และด้านความมั่นใจในตนเองอย่างละจำนวน 10 ข้อ โดยแต่ละข้อมีคะแนนเต็ม 7 คะแนน คิดเป็นคะแนนรวมทั้งหมด 210 คะแนน และหารด้วย 3 และนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลค่าระดับการตระหนักรู้ในตนเอง โดยกำหนดให้มี 7 ระดับ คือ คะแนนตั้งแต่ 0-18.5 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในเชิงลบมากที่สุด คะแนนตั้งแต่ 18.6-27.1 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในเชิงลบมาก คะแนนตั้งแต่ 27.2-35.7 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ใน

เชิงลบค่อนข้างมาก คะแนนตั้งแต่ 35.8-44.3 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ **ปานกลาง** คะแนนตั้งแต่ 44.4-52.9 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ใน **เชิงบวกค่อนข้างมาก** คะแนนตั้งแต่ 53.0-61.5 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ใน **เชิงบวกมาก** และคะแนนตั้งแต่ 61.6- 70 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ใน **เชิงบวกมากที่สุด**

1. ผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเสนอผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ ดังนี้

1.1 การเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในกลุ่มทดลอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในกลุ่มทดลอง

รายการ	การทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
การตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์	ก่อน	20	5.25	0.61	-7.5603	<.01
	หลัง	20	6.04	0.35		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ก่อนการทดลองการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์



เบอร์เท่ากับ 5.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 และค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เท่ากับ 6.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$

1.2 การเปรียบเทียบผลหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการทดลองก่อนและหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

รายการวัด	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
การตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์	กลุ่มทดลอง	20	6.04	.346	9.1115	<.01
	กลุ่มควบคุม	20	4.98	.388		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์หลังการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เท่ากับ 6.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .346 และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์หลังการ

ทดลองเท่ากับ 4.98 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .388 เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเท่ากับ 1.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$

อภิปรายผล

การวิจัยละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ได้มีการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีสอดคล้องอยู่ตั้งแต่ระดับ 0.67-1.00 สะท้อนให้เห็นว่าแผนกิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกันทั้ง 7 แผนการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยของ ศราวุฒิ บุญรักษ์ (2562:37) และกัญญณภัทร นิธิศวรภากุล และคณะ (2563: 48) ที่ดำเนินการเสนอเครื่องมือวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งถือว่าเป็นค่าดัชนีความสอดคล้องในระดับมาตรฐานที่ใช้กันแพร่หลายและยอมรับเป็นมาตรฐานสากล และแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ได้มีการออกแบบให้ใช้เวลาในการดำเนินการทดลอง 7 ครั้งๆ ละ 120 นาที ประกอบไปด้วย ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ แนวคิดหลัก เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม วัตถุประสงค์ กิจกรรม การวัดและประเมินผล วัสดุอุปกรณ์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ สอดคล้องกับแนวทางการออกแบบแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ของปารีชาติ จิ๋ววัฒนาภรณ์ (2547,



น. 79-86) บางประการที่กล่าวว่า องค์ประกอบของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบไปด้วยผู้ร่วมกิจกรรม (Participants) เป้าหมาย (Goal) วัตถุประสงค์ (Objectives) กิจกรรม (Activity) และการประเมินผล (Evaluation) นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบการตระหนักรู้ในตนเองของโกลแมน (Goleman, 1998, p. 54-72) ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่ 1 คือ การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (Emotional awareness) โดยมีแผนจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง อารมณ์และสาเหตุของการเกิดอารมณ์ และแผนจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความสัมพันธ์ที่มีผลต่อพฤติกรรม องค์ประกอบที่ 2 คือ การประเมินตนเองตามความเป็นจริง (Accurate self- assessment) โดยมีแผนจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง แผนจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ผลของการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์และแผนจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง เปิดใจรับข้อมูลสะท้อนกลับ และองค์ประกอบที่ 3 คือ ความมั่นใจในตนเอง (Self-confident) มีแผนจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง กล้า และแผนจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวัต เงินเย็น (2558) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อความตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย วารุณี สอนอินทร์ และคณะ (2558) ที่ได้ออกแบบโปรแกรมสร้างการตระหนักรู้และส่งเสริมความมีคุณค่าในตนเองต่อพฤติกรรมป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิงตอนต้น ศุภวรรณ ธนภาพรังสรรค์ และมาลีวัล เลิศสาครศิริ (2559) ที่ได้ใช้รูปแบบการฝึกสมาธิโดยบูรณาการสติปัฏฐาน 4 กับ เอสเคที 1 ต่อความสามารถทางสมองความตระหนักรู้ในตนเองและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นการดำเนินการวิจัยที่ได้นำแนวคิดหลักตามองค์ประกอบการตระหนักรู้ในตนเองของโกลแมนทั้ง 3 ด้านมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบในการวิจัยทั้งสิ้น ซึ่งถือว่าแนวคิดการตระหนักรู้ในตนเองของโกลแมนเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการไทย นำเชื่อถือและมีประสิทธิภาพต่อการนำไปพัฒนา

ในเรื่องของการตระหนักรู้ในตนเองที่เกิดขึ้นในบริบทของสังคมไทย และนอกจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ปรากฏว่ามีค่าดัชนีอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ 0.33, 0.67 และ 1.00 ตามลำดับ ผู้วิจัยจึงได้ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานการหาค่า IOC ที่กำหนดไว้ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีตั้งแต่ระดับ 0.67-1.00 เพื่อนำมาใช้ในการวิจัย โดยแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของเยาวชนต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เป็นเครื่องมือวัดทางด้านจิตพิสัยในลักษณะมาตราส่วนประเมินค่าแบบออสกู๊ด (Osgood) ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบวัดฯ และส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามและเกณฑ์แปลผล มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ โดยแบ่งออกเป็นด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง ด้านการประเมินตนเองตามความเป็นจริง และด้านความมั่นใจในตนเองอย่างละจำนวน 10 ข้อ โดยแต่ละข้อมีคะแนนเต็ม 7 คะแนน คิดเป็นคะแนนรวมทั้งหมด 210 คะแนน และหารด้วย 3 และนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลค่าระดับการตระหนักรู้ในตนเอง โดยกำหนดให้ มี 7 ระดับ ได้แก่ คะแนนตั้งแต่ 0-18.5 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในเชิงลบมากที่สุด คะแนนตั้งแต่ 18.6-27.1 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในเชิงลบมาก คะแนนตั้งแต่ 27.2-35.7 หมายถึงมีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในเชิงลบค่อนข้างมาก คะแนนตั้งแต่ 35.8-44.3 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ปานกลาง คะแนนตั้งแต่ 44.4-52.9 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในเชิงบวกค่อนข้างมาก คะแนนตั้งแต่ 53.0-61.5 หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในเชิงบวกมาก และคะแนนตั้งแต่ 61.6- 70



หมายถึง มีระดับการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในเชิง**บวกมากที่สุด** ซึ่งการออกแบบครั้งนี้ได้ดำเนินการสอดคล้องกับบัวขาว พนมชัยสว่าง (2558) ที่ได้ทำการศึกษาผลของแบบวัดเจตคติของออสกูดเป็นแบบวัดด้านจิตพิสัยที่มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการประเมิน (evaluative factor) องค์ประกอบด้านพลังอำนาจ (potency factor) และองค์ประกอบด้านกิจกรรม (activity factor) และผลจากการเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดที่สร้างตามแนวของเทอร์สโตนสร้างตามแนวคิดของลิเคอร์ท และสร้างตามแนวคิดของออสกูดในด้านค่าความเชื่อมั่นในงานวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ที่สร้างตามแนวคิดของเทอร์สโตน ลิเคอร์ และออสกูด พบว่า แบบวัดที่สร้างตามแนวของเทอร์สโตน มีค่าความเชื่อมั่น 0.6005 ซึ่งต่ำกว่าแบบวัดอีก 2 ฉบับ มีค่า 0.8395 0.8590 และ 0.8909 ตามลำดับ เนื่องจากลักษณะข้อความของเทอร์สโตนให้โอกาสในการตัดสินใจยากกว่าฉบับอื่น กล่าวคือ นักเรียนต้องเลือกเพียง 2 ข้อ คะแนนที่ได้จะแสดงถึงเจตคติว่าเป็นไปในทางดีหรือไม่ดีทำให้คะแนนมีการกระจายน้อยส่งผลให้ค่าความเชื่อมั่นต่ำ แบบวัดที่สร้างตามแนวคิดของเทอร์สโตน มีค่าต่ำกว่าแบบวัดที่สร้างตามแนวคิดของออสกูด เนื่องจากแบบวัดของเทอร์สโตนมีวิธีการในการเลือกยุ่งยากกว่า ทำให้คะแนนมีการกระจายน้อย ค่าความเชื่อมั่นจึงต่ำกว่าแบบวัดของออสกูด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สมพงษ์ พันธรัตน์ (2547) ที่กล่าวว่า แบบวัดตามแนวทางของออสกูดเป็นการใช้วิธีกำหนดน้ำหนักสมมุติ (Arbitrary weighting) อาจเป็น 3, 5, 7 หรือ 9 ช่วงก็ได้ แต่ออสกูดเสนอแนะว่ามาตราแบบ 7 ช่วง เป็นแบบที่มีประสิทธิภาพในการวัดมากกว่า จึงสรุปได้ว่าการออกแบบแบบวัดการตระหนักรู้ ในงานวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมต่อการวัดด้านจิตพิสัยและถือว่ามีความสมบัติของการเป็นเครื่องมือวิจัยที่ดีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซ

เบอร์ก่อนการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เท่ากับ 5.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 และค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์เท่ากับ 6.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ อันเนื่องมาจากกิจกรรมการละครสร้างสรรค์ถือเป็นเครื่องมือทางศิลปะการแสดงที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สะท้อนความคิด จินตนาการ เรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้เข้าใจตนเองผ่านบทบาทสมมุติที่หลากหลายอย่างอิสระและรวมถึงการเข้าใจผู้อื่นๆ ไปพร้อมกันส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในของผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพรพรรณ ผิวผาย (2560) ที่ได้มีการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้เรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมที่ใช้ละครสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนเองของเด็กเร่ร่อนศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กซึ่งพบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 47.6 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำ และหลังเข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 85.23 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนตามแนวคิดการใช้ละครสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงจากภายในผ่านการแสดงบทบาทสมมุติในประเด็นปัญหาที่ออกแบบขึ้นในกิจกรรมละครสร้างสรรค์ และนอกจากนั้นค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์หลังการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ของกลุ่มทดลองเท่ากับ 6.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .346 และกลุ่มควบคุมมี



ค่าเฉลี่ยคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์หลังการทดลองเท่ากับ 4.98 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .388 เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเท่ากับ 1.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมละครสร้างสรรค์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนเกิดการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ได้เป็นอย่างดี อันเนื่องจากละครสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นได้ออกแบบตามองค์ประกอบการตระหนักรู้ในตนเองของโกลแมน โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะเริ่มจากการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง สามารถประเมินตนเองตามความเป็นจริงและสุดท้ายคือมั่นใจในตนเองต่อการทำในสิ่งที่ถูกต้องต่อพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธนกร สุขยิ่ง (2553) ที่ได้ใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยซึ่งผลจากการเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกล้าแสดงออกเพิ่มขึ้นสูงที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ละครสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนามนุษย์อันเนื่องจากละครสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่สามารถแสดงผ่านบทบาทสมมุติและสะท้อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในผ่านเครื่องมือวัดด้านจิตพิสัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่พัฒนาตามกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อส่งเสริมให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรม การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ สามารถนำไปทดลองใช้กับเยาวชนได้ หลากหลายมิติ หรือสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องตามบริบทสังคมของ เยาวชนนั้นๆ ได้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้นำกิจกรรม (นักการละครสร้างสรรค์)

1.2 ผู้นำกิจกรรมควรเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการใช้ละคร สร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ซึ่งในที่นี้มีการใช้ละคร สร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองต่อพฤติกรรม การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์อันเนื่องจากละครเป็นกิจกรรมการเรียนรู้แนว ทางเลือกและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ทดลองเป็นตัวละครหลากหลายรูปแบบอย่างอิสระเพื่อส่งเสริมให้เข้าใจตนเองและสังคมไปพร้อมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 15-18 ปี ควรมี การทดลองใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ต่อพฤติกรรมกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุที่สูงขึ้นไปเพื่อ หาแนวทางการพัฒนาสังคมในมิติที่แตกต่าง

2.2 จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา โควิด-19 จึงส่งผลให้เยาวชนในประเทศไทยต้องใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่เพื่อการ เรียนรู้มากขึ้น จึงส่งผลให้จำนวนหรือลักษณะพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบน โลกไซเบอร์มีจำนวนมากขึ้นและแตกต่างไปจากที่ผู้วิจัยได้เคยทำการศึกษา มา ก่อน ควรมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ให้สอดคล้อง ตามการเปลี่ยนแปลงในบริบทของสังคม หรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ละครสร้างสรรค์บนฐานวิถีชีวิตใหม่เพื่อให้เห็นกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่าง ตามแนวทางของศิลปะการแสดงเพื่อพัฒนาการเรียนรู้บนฐานวิถีชีวิตใหม่



เอกสารอ้างอิง

กัญณภัทร นิธิศรารากุลและคณะ. (2563). นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการออกเสียงตัวอักษรในภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2563) หน้า 45-55.

ชาญวิทย์ พรนภดล (2561). รวมพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่ปลอดภัยของเด็กไทย การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์.

[<https://today.line.me/th/pc/article>]. ไลน์ทูเดย์.

ณัฐรัชต์ สามะ และคณะ (2557). การรับรู้ของเยาวชนต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. 6 (1), 359-362.

ธนากร สุขยิ่ง. (2553). ผลของการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาวิยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นภาพรณ อาษาเพชร. (2560). วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 5(1), 100-106.

บัวขาว พนมชัยสว่าง. (2558). การเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ที่สร้างตามแนวคิดของเทอร์สโตน ลิเคอร์ และออสกูด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ ฯ: สุวีริยาสาสน.

บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์. (2561). ไทยอันดับ2 “เด็กรังแกกันในโรงเรียน”

พบเหยื่อปีละ 6 แสนคน. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2562 จาก

//www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id= 27485.

ปองกมล สุรัตน์. (2561). การรังแกผ่านโลกโซเชียลในมิติสังคมวัฒนธรรม:

กรณีศึกษาเยาวชนไทยเจนเอเรชั่น Z. ปริญญาานิพนธ์สาขาการวิจัย

พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2547). ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ:

พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.

พรชนก ดาวประดับ และกัลยกร วรกุลภูฐานันย์. (2561, กันยายน-

ธันวาคม). วารสารการสื่อสารและการจัดการ นิต้า. 4(3), 63-78.

พรพรรณ ผิวฉาย. (2560). กิจกรรมละครสร้างสรรค์พัฒนาทักษะชีวิตการ

ตระหนักรู้ในตนของเด็กเร่ร่อนศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติมูลนิธิ

สร้างสรรค์เด็ก. หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขา

ศิลปะการแสดงศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรณี ลีกิจวัฒน์. (2554). การวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุ

ศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์ (2561). รวมพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่ปลอดภัย

ของเด็กไทย การกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล.

[https://today.line.me/th/pc/article]. ไลน์ทูเดย์.

ไพศาล วรคำ. (2555). การวิจัยทางการศึกษา. มหาสารคาม : ตักสิลาการ

พิมพ์.

มูลนิธิยุวพัฒน์. (2562). การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม.

สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2562 จาก

www.yuvabadhanafoundation.org/th.



เรวัต เงินเย็น. (2558). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ปีที่ 8 ฉบับที่ 18 (ก.ย.-ธ.ค. 2558) หน้า 183-188.

ลิขิต ใจดี. (2562). ละครสร้างสรรค์: กระบวนการเรียนรู้ทางเลือกใหม่ที่สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของชาติ. ประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ ชีวทัศน์เชิงมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม. คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

วารุณี สอนอินทร์ และคณะ. (2558). ผลของโปรแกรมสร้างการตระหนักรู้และส่งเสริมความมีคุณค่าในตนเองต่อพฤติกรรมป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิงตอนต้น. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2558) หน้า 60-69.

ศราวุฒิ บุญรักษ. (2562). การศึกษากลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษธุรกิจของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค. 2562) หน้า 30-50.

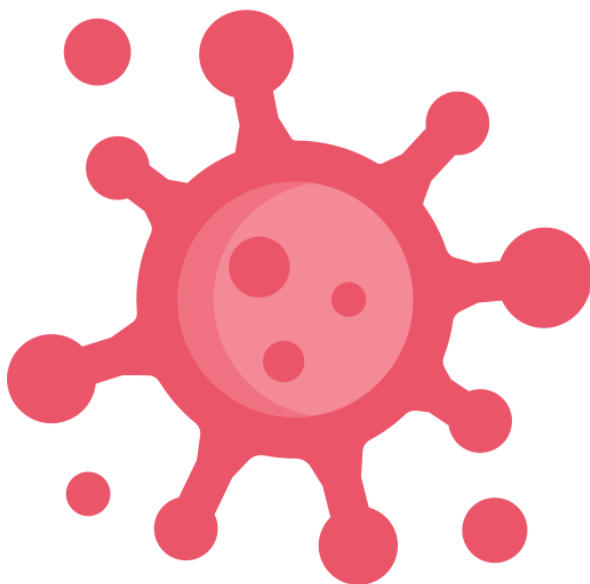
ศุภวรรณ ธนภาพรังสรรค์ และมาลีวัล เลิศสาครศิริ. (2559). ผลของการใช้รูปแบบการฝึกสมาธิโดยบูรณาการสติปัญญาฐาน 4 กับ เอสเคที 1 ต่อความสามารถทางสมอง ความตระหนักรู้ในตนเอง และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล. วารสารพยาบาลสงขลา นครินทร์. ปีที่ 36 ฉบับที่ 4 (ก.ย.-ธ.ค. 2559) หน้า 13-28.

สมพงษ์ พันธุ์รัตน์. (2547). การประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อการวิจัย ทางการศึกษา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Goleman, D. (1998). **Working with emotional intelligence**. New York: Bantam Books.

Shariff, S. (2008). **Cyber-Bullying: Issues and Solutions for the School, the Classroom and the Home**. Oxen, United Kingdom: Routledge.

Sritongsuk, K. (2020). **CREATIVE DRAMA FOR THE DEVELOPMENT OF PRIMARY-SCHOOL STUDENTS**. Fine Arts Journal: Srinakharinwirot University, 24(2), 127-138. Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/jfofa/article/view/240140>.



บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

องค์การไม่แสวงหาผลกำไร, การบริหารจัดการและการพัฒนา Non-Governmental Organizations, Management and Development

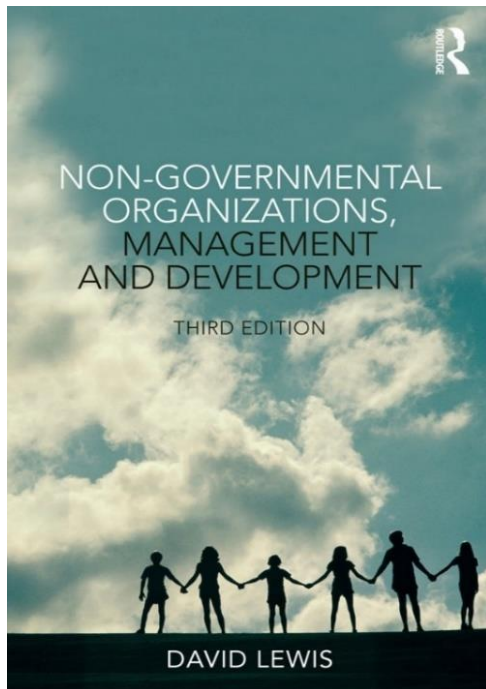
กิตติศักดิ์ อุตสาหการ* และ ณัฏฐา เกิดทรัพย์**

Kittisak Ootsahkarn* and Natta Kertsup**

E-mail: ootsaha@hotmail.com, natta.ke@pnru.ac.th

401

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564



* วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ สำนักการโยธากรุงเทพมหานคร

** อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร



บทคัดย่อ

องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร, การบริหารจัดการและการพัฒนา (Non-Governmental Organizations, Management and Development) เขียนโดย David Lewis หนังสือมีความยาว 332 หน้า จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Routledge .ในปี 2014 ได้อธิบายว่าองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรได้มีการพัฒนาตลอดเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นส่วนสำคัญของภาค “ประชาสังคม” โดยที่ผู้กำหนดนโยบายทั่วโลกให้ความสำคัญ หนังสือเล่มนี้เป็น การปรับปรุงครั้งที่สาม ซึ่งผู้เขียนได้จัดวางเนื้อหาใหม่เพื่อให้ครอบคลุมประเด็น สำคัญ ตั้งแต่แนวความคิดและแนวทางในการปฏิบัติที่ปรับเปลี่ยนไปของ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรตั้งแต่การดำเนินงานการพัฒนาการบริหารจัดการ การจัดการสาธารณะและทฤษฎีการจัดการ การสำรวจกิจกรรม ความสัมพันธ์ ขององค์กรทั้งภายในและภายนอกองค์กรขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ใน ฐานะที่ผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้มีเห็นว่าสิ่งที่น่าสนใจของหนังสือคือประเด็น บทบาทขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในด้านการเป็นหน่วยงานที่ช่วย สนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐในการพัฒนาสังคม รวมถึงแนวทางในการ บริหารจัดการภายในขององค์กร หนังสือเล่มนี้นอกจากจะนำเสนอแนวคิดและ แนวทางในการพัฒนาองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรแล้วยังช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ กรอบในการพัฒนาองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร รวมทั้งยังได้นำเสนอตัวอย่าง วิธีการเพื่ออธิบายกระบวนการในการดำเนินงานขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้อ่านที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานวิเคราะห์ และทำความเข้าใจองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรต่างๆ ที่มีบริบทแตกต่างกัน

คำสำคัญ : องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร, การบริหารจัดการ, การพัฒนา

Abstract

The author of the book “Non-Governmental Organizations, Management and Development”, David Lewis, explains how non-governmental organizations have evolved over the decades. It has now become an important component of “civil society” that policy makers around the world focus on. In this third edition, the authors have reorganized the material to cover key points since concepts and practices have shifted to non-governmental organizations as operators, development management, public management and management theory, a survey of the activities, relationships and internal structure of non-governmental organizations. As a reviewer of this book, interested in the role of non-governmental organizations being an agency that helps the government in social development including internal management of the organization. This book, in addition to presenting the concept and development of non-governmental organizations, helps to understand the framework for developing non-governmental organizations, an example was also presented to explain the non-governmental's operating process. It is therefore very useful for readers to analyze and understand other non-governmental organizations in different contexts.

Key words : Non-Governmental Organizations, Management, Development



บทนำ

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการพัฒนาขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ประกอบด้วยสามส่วน โดยส่วนแรกจะอธิบายแนวความคิดการจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในทศวรรษที่ผ่านมา และอธิบายกรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจการจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร โดยเน้นที่กิจกรรมและความสัมพันธ์ภายในขององค์กร มีทั้งหมด 4 บท ได้แก่ (1) บทนำ (2) กรอบการบริหารจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (3) อภิปรายความแตกต่างระหว่างการบริหารจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรธุรกิจ และองค์กรภาครัฐ (4) แนวคิดประวัติศาสตร์ และบริบทขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ส่วนที่สองนำเสนอทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา มีทั้งหมด 4 บท คือบทที่ (5) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและบริบทในการพัฒนา (6) บทบาทขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในการพัฒนา (7) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (8) วัฒนธรรมและองค์กร และในส่วนที่สามของหนังสือเล่มนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับแนวปฏิบัติของการบริหารจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรอย่างละเอียดมากขึ้น และปิดท้ายด้วยการนำเสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตของการจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร มีทั้งหมด 4 บท ได้แก่ บทที่ (9) การให้บริการ การสร้างนวัตกรรมหรือสนับสนุนให้บริการ และการประเมินผลการให้บริการ (10) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและการบริหารจัดการความสัมพันธ์ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรกับชุมชน ความสัมพันธ์กับองค์กรภาครัฐ และความสัมพันธ์กับภาคธุรกิจเอกชน (11) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและพลวัตของการบริหารจัดการภายในและในฐานะเป็นองค์กรส่วนที่สนับสนุนสิ่งที่องค์กรภาครัฐเข้าไม่ถึง และ (12) บทสรุป: การบริหารจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในอนาคต โดยแต่ละบทมีสาระสำคัญที่น่าสนใจดังนี้

เนื้อหา

บทที่ 1 บทนำ

ผู้เขียนเริ่มต้นบทนำด้วยการเขียนถึงเหตุผลของการเขียนหนังสือเล่มนี้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การไม่แสวงหาผลกำไร โดยได้อธิบายสั้นๆ เกี่ยวกับจุดเริ่มต้นขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรที่ก่อตั้งโดย เอ็กแลนทิน เจ็บ ในปี 1919 เป็นกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหราชอาณาจักรภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งสิ้นสุด ซึ่งเป็นองค์การไม่แสวงหาผลกำไร โดยส่วนใหญ่จะถือว่าองค์การไม่แสวงหาผลกำไรเป็นองค์การภาคส่วนที่สามถัดจากภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน ความยุติธรรมทางสังคม และมุ่งทำงานในประเทศกำลังพัฒนาเป็นหลัก ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาองค์การไม่แสวงหาผลกำไรได้เติบโตทั้งผลงานและจำนวน มีทั้งองค์กรขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หนังสือเล่มนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะทำความเข้าใจการจัดการขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรผ่านมุมมองขององค์การที่ทำงานในด้านการพัฒนา 3 มุมมอง ได้แก่ มุมมองแรกคือมุมมองการบริหารจัดการทั่วไปที่ถือว่า “การบริหารจัดการคือการบริหารจัดการ” และการพัฒนาองค์การไม่แสวงหาผลกำไรที่ควรเสริมสร้างและปรับปรุงการบริหารจัดการโดยการใช้แนวคิดทางธุรกิจ มุมมองที่สองคือมุมมองของการบริหารจัดการขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรที่ปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งมีข้อโต้แย้งว่าแม้การบริหารจัดการทั่วไปจะมีประโยชน์และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์การไม่แสวงหาผลกำไร แต่ก็ไม่สามารถนำมาใช้อย่างตรงไปตรงมาได้ จึงต้องปรับเปลี่ยนตามค่านิยม โครงสร้าง วัฒนธรรม และประเภทของงานขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร มุมมองที่สามชี้ให้เห็นว่าองค์การไม่แสวงหาผลกำไรต้องเผชิญกับความท้าทายที่แตกต่างจากองค์กรประเภทอื่นๆ การพัฒนาองค์การที่เหมาะสมจะต้องมีการทดลองและการวิจัยเพิ่มเติมในโลกความจริงที่ว่าองค์การเหล่านี้ดำเนินการอยู่ ด้วยการสร้างแนวคิด รูปแบบ และเครื่องมือใหม่ๆ ในการปฏิบัติ



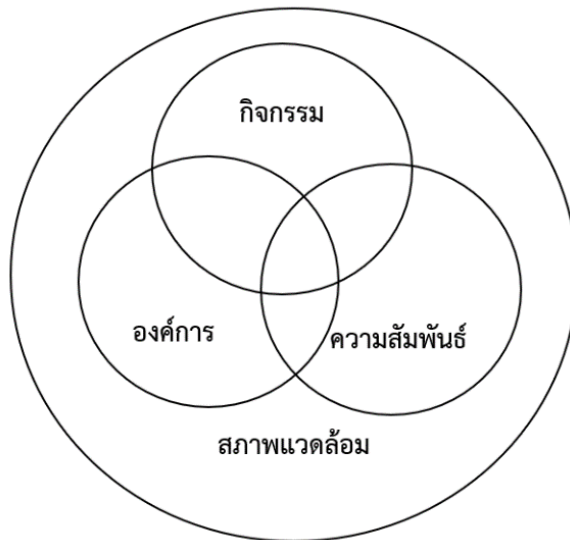
หนังสือไม่ได้นำเสนอวิธีการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไร เนื่องจากองค์การมีแนวทางและบริบทที่หลากหลาย แต่จะทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์การไม่แสวงหาผลกำไร ด้วยการอธิบายและการวิจัยเพิ่มเติม โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิจัยและนักศึกษาด้านการบริหารจัดการการพัฒนา นโยบายทางสังคม และการบริหารจัดการที่ไม่แสวงหาผลกำไร ทั้งในระดับบัณฑิตศึกษาหรือระดับปริญญาตรี รวมถึงผู้ที่สนใจในการบริหารจัดการองค์การพัฒนาองค์การและบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การไม่แสวงหาผลกำไร

บทที่ 2 กรอบการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไร

ผู้เขียนอธิบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อให้เข้าใจกรอบแนวคิดพื้นฐานการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไรใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การสำรวจความแพร่หลายขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและมีบทบาทมากขึ้นในด้านนโยบายสาธารณะ องค์การไม่แสวงหาผลกำไรจะเกี่ยวข้องกับงานในด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม หรือสิทธิมนุษยชน องค์การไม่แสวงหาผลกำไรเป็นองค์การทางเลือก 2) การสำรวจงานวิจัยและวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์การไม่แสวงหาผลกำไร ผู้เขียนพบว่าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไรมีไม่มากนัก เอกสารส่วนใหญ่จะเน้นที่บทบาทขององค์การในกระบวนการพัฒนาและศักยภาพขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อทำทายนโยบายและแนวปฏิบัติของรัฐที่มีอยู่ โดยเน้นที่ประเด็นการจัดการภายในและบริบทในด้านการพัฒนา 3) องค์การไม่แสวงหาผลกำไร กลุ่มสนับสนุนและกลุ่มวิจารณ์ และ 4) ความหลากหลายขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร ที่มีความหลากหลายอย่างมาก ตั้งแต่ด้านขนาด ความเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การได้รับทุนจากภายนอกหรือขับเคลื่อนโดยอาสาสมัคร ลักษณะการดำเนินการเพื่อการกุศลและการเสริมอำนาจ องค์การไม่แสวงหาผลกำไร

อาจรวมองค์ประกอบหลายอย่างเข้าด้วยกันในคราวเดียว องค์การไม่แสวงหาผลกำไรบางแห่งมั่งคั่ง

การสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไร สรุปได้ใน 3 ด้านหลัก 1) โครงสร้างและกระบวนการภายในองค์การ 2) กิจกรรมที่ดำเนินการตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ อาจอยู่ในรูปแบบของโครงการ กิจกรรมหรือบริการ และ 3) การจัดการความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ เช่น รัฐ ภาคเอกชน โดยแสดงเป็นวงกลมที่ทับซ้อนกันซึ่งแสดงความเกี่ยวข้องกันอย่างชัดเจน (ดังภาพที่ 1)



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด 4 ประเด็นหลักของความสัมพันธ์การบริหารจัดการ
องค์การไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs)
ที่มา : David Lewis (2014 : 61)

บทนี้ได้วางกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการ NGO เพื่อเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการตอบคำถามเกี่ยวกับวิธีการทำงานของ NGO และประสิทธิภาพของ NGO โดยการสำรวจความหลากหลายของกิจกรรม



องค์การการพัฒนาเอกชน รวมทั้งปัญหาการบริหารจัดการ NGO และนำมาสร้างกรอบแนวคิดพื้นฐานเพื่อตรวจสอบรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอภิปรายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ NGO 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการแบบเอกชนหรือเพื่อธุรกิจ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนา การบริหารจัดการเพื่อสาธารณะ และการบริหารจัดการประเทศโลกที่สามในสถานศึกษา สมาพันธ์องค์การทางศาสนา สหภาพแรงงาน สโมสรนันทนาการ โครงการช่วยเหลือตนเองในชุมชน และสมาคมสวัสดิการเพื่อการกุศล ซึ่งสามารถนำเสนอภาพแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้

บทที่ 3 อภิปรายการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไร

แนวคิดของการบริหารจัดการ เป็นสาขาการวิจัยที่มีแนวทางและกระบวนทัศน์ที่หลากหลาย อาจสรุปได้ 2 แนวทาง ดังนี้ แนวทางแรกคือ “แผนงาน” หรือ “การบริหารจัดการแบบวิทยาศาสตร์” ที่เน้นการควบคุมลำดับขั้น และวิธีการ ซึ่งเป็นแนวทางแบบ “บนลงล่าง” โดยกลุ่มนักพัฒนาที่ไม่สนใจความต้องการของคน แนวทางที่สองคือการบริหารจัดการที่ “เน้นคนเป็นศูนย์กลาง” หรือ “การบริหารจัดการแบบระบบเปิด” ซึ่งเป็นแนวทางตรงกันข้ามจะเน้นกระบวนการที่ยืดหยุ่น และการมีส่วนร่วม และให้ความสำคัญกับผู้คนและชุมชนการพัฒนาในแนวทางนี้อาศัยการร่วมมือกันระหว่างคนทำงานเพื่อการพัฒนาและคนในท้องถิ่น

การบริหารจัดการแบบธุรกิจ เป็นการศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้ศาสตร์ที่หลากหลาย โดยอาศัยแนวคิดหลักสองประการ ได้แก่ ประการแรกคือการศึกษาด้านการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้า ประการที่สองคือ แนวคิดการบริหารจัดการตามกระแสหลักและเน้นแนวคิดรูปแบบจำลองของตะวันตก ในขณะที่องค์การไม่แสวงหากำไรจะทำงานในประเทศโลกที่สามซึ่งอยู่ภายใต้วัฒนธรรมและบริบทที่ไม่ใช่ของตะวันตก จึงไม่สามารถนำแนวคิดการบริหารจัดการตามกระแสหลักมาใช้ได้

การบริหารจัดการสาธารณะ เป็นรัฐประศาสนศาสตร์อีกสาขาหนึ่งของการศึกษา โดยเน้นไปที่ลักษณะและการทำงานของระบบราชการ ความท้าทายของการกระจายอำนาจ ธรรมชาติของการดำเนินการ และการให้บริการสาธารณะ ไม่นานมานี้ รัฐประศาสนศาสตร์ถูกท้าทายจากกระแสเสรีนิยมใหม่ และได้แปรสภาพเป็นสาขา “การบริหารจัดการสาธารณะ” หรือที่รู้จักในช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 ว่าเป็น “การบริหารจัดการสาธารณะแบบใหม่” (NPM)

การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนา สนใจแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐควบคู่ไปกับองค์การภาคเอกชนและภาคที่สามในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา ในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พร้อมกับเร่งรัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยส่งเสริมให้อุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีระดับสูงร่วมกับการวิจัยและพัฒนา (กิตติศักดิ์ อุตสาหการ, 2561 : 85) จึงถือได้ว่าเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างจากการจัดการแบบธุรกิจ โดยมุ่งเน้นที่การบรรลุเป้าหมายทางสังคมภายนอกองค์การ มากกว่าเพียงแค่ตอบสนองวัตถุประสงค์ภายในขององค์การและการทำกำไร

การบริหารจัดการภาคที่สาม คือองค์การไม่แสวงหาผลกำไรมีสองด้านที่แตกต่างกัน นอกจากจะเป็นองค์การเพื่อการพัฒนาแล้ว องค์การไม่แสวงหาผลกำไรยังเป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่เรียกว่า “ภาคที่สาม” ซึ่งเป็นองค์การที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐ และไม่ใช่อุตสาหกรรมที่แสวงหาผลกำไร ภาคที่สามนี้ประกอบด้วยองค์การที่เกี่ยวกับ สถานศึกษา สมาพันธ์ องค์การทางศาสนา สหภาพแรงงาน สโมสรนันทนาการ โครงการช่วยเหลือตนเองในชุมชน และสมาคมสวัสดิการเพื่อการกุศล นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับภาคที่สามได้พัฒนาทฤษฎี แนวคิด และแบบจำลองใหม่เพื่อสะท้อนถึงความโดดเด่นด้านการบริหารจัดการในองค์การภาคที่สาม งานวิจัยขององค์การภาคที่สามนี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับบริบทของประเทศตะวันตกและองค์การที่



ทำงานด้านสวัสดิการและการบริการสังคมเป็นหลัก ในด้านกิจกรรมและบริบทของระดับองค์การ บรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละประเภทขององค์การ

บทนี้ได้เสนอการพัฒนาองค์การไม่แสวงหาผลกำไรต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันอย่างมากในแง่ของโครงสร้าง การปรับตัว และการดำเนินงาน จึงทำให้การจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไรเป็นหัวข้อที่ซับซ้อน และไม่มีวรรณกรรมที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงต้องสำรวจขอบเขตและสังเคราะห์แนวคิดจากการวิจัยและการปฏิบัติที่แตกต่างกันของการบริหารจัดการ ได้แก่ การบริหารจัดการแบบธุรกิจ การบริหารจัดการสาธารณะ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนา และการบริหารจัดการภาคที่สาม ซึ่งอาจสรุปได้ว่าองค์การไม่แสวงหาผลกำไรควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น ผ่านรูปแบบการบริหารจัดการและการให้ความสนใจหลักสำคัญขึ้นพื้นฐานของการบริหารจัดการกระแสหลัก และความเสี่ยงขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรในการมุ่งเน้นที่การบริหารจัดการทุกประเภทมากกว่าที่จะเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยคุณค่าและสมัครใจไปสู่แนวทางที่เป็นมืออาชีพมากขึ้น แต่มีความสำคัญน้อยกว่าในการปฏิบัติงานขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร

บทที่ 4 แนวคิด ประวัติศาสตร์ และบริบท

ข้อกำหนด ค่านิยม และสัญลักษณ์ องค์การไม่แสวงหาผลกำไรมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปหลากหลาย การจัดประเภทขององค์การจะช่วยให้เข้าใจบริบทขององค์การ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เฉพาะเจาะจง มีวิวัฒนาการของบทบาทขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรในกิจการระหว่างประเทศเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1775-1918 จนเข้มแข็งขึ้นในปี 1992 เป็นต้นมา ในปี 1900 มีสมาคมสันติภาพ 425 แห่งที่ทำงานอยู่ในส่วนต่างๆ ของโลก และมุ่งประเด็นเรื่องสิทธิแรงงานและการค้าเสรี ก่อให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์รูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของสิ่งที่เรียกว่าองค์การไม่แสวงหาผลกำไรในปัจจุบัน

แต่หลังปี ค.ศ.1935 การเกิดสงครามโลกครั้งที่สองมีส่วนทำให้องค์การไม่แสวงหาผลกำไรหยุดชะงัก และตั้งแต่ปี 1992 อิทธิพลขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรในระดับสากลได้เติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาทในการพัฒนาประเทศโลกที่สามอย่างมาก

องค์การไม่แสวงหาผลกำไรและประชาสังคม มีแนวความคิดของประชาสังคมได้นำกลับมาจากรากเหง้าของศตวรรษที่ 18 และถูกนำไปใช้กับการพัฒนา จากความพยายามของนักวิทยาศาสตร์ทางการเมืองและนักปรัชญาในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและพลเมือง แม้ว่าองค์การไม่แสวงหาผลกำไรจะได้รับความสนใจจากภาคประชาสังคมในแง่ของทรัพยากรและภูมิหลัง แต่ก็ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องสิทธิขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรที่จะพูดในนามตัวแทนของภาคประชาสังคม รวมทั้งภาคประชาสังคมโลก เป็นทฤษฎีภาคประชาสังคมทั่วโลกยังคงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการอภิปรายเชิงแนวคิดและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับองค์การไม่แสวงหาผลกำไร รวมถึงบทบาทขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรที่ดำเนินการร่วมกับองค์การและเครือข่ายประเภทอื่นๆ ในกิจกรรมระดับนานาชาติ จากภาคประชาสังคมสู่ “ภาคที่สาม” ซึ่งองค์การ “ภาคที่สาม” ก่อให้เกิดกรอบการวิเคราะห์ที่สามารถจัดหมวดหมู่องค์การไม่แสวงหาผลกำไรเป็นองค์การที่มีความแตกต่างทางแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจที่แสวงหาผลกำไร แนวปฏิบัติเหล่านี้ไม่ชัดเจนและมีความซับซ้อนกัน เป็นศูนย์กลางระหว่างรัฐ ธุรกิจ และภาคประชาสังคม เป็นระบบสวัสดิการแบบผสมผสานที่องค์การประเภทต่างๆ

บทนี้ได้ทบทวนคำจำกัดความและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การไม่แสวงหาผลกำไร รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องของภาคประชาสังคมและภาคส่วนที่สาม นอกจากนี้ยังได้นำเสนอภาพเกี่ยวกับประวัติขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรในระดับนานาชาติ รวมทั้งพิจารณาบริบทและอิทธิพลขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรในระดับภูมิภาคและระดับประเทศที่แตกต่างกันในส่วนต่างๆ ของโลก และความหลากหลายในวัฒนธรรมของ



องค์การไม่แสวงหาผลกำไร สุดท้ายกล่าวถึงบริบทของนโยบายที่กว้างขึ้นจากการเพิ่มขึ้นขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการพัฒนาที่ช่วยทำให้องค์การไม่แสวงหาผลกำไรมีความโดดเด่นมากขึ้น ซึ่งเป็นบริบทที่ต้องเข้าใจการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไร

บทที่ 5 องค์การไม่แสวงหาผลกำไรและบริบทในการพัฒนา

องค์การไม่แสวงหาผลกำไรด้านการพัฒนามุ่งพัฒนาในทั้งสองระดับ ทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค องค์การไม่แสวงหาผลกำไรส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการทำงานโดยตรงกับคน ในระดับจุลภาคโดยการจัดตั้งโครงการที่สามารถจัดหาสินค้าและบริการให้กับผู้คนที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วม ส่วนองค์การไม่แสวงหาผลกำไรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระดับมหภาค มุ่งสนับสนุนกฎระเบียบทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น กฎการค้าที่เป็นธรรมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ลักษณะสำคัญของการจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไร คือ ความสามารถขององค์การในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทของแนวคิด นโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

การเปลี่ยนแปลงการระดมทุนขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร มีวิธีการให้ความช่วยเหลือแบบใหม่ส่งผลกระทบต่อการระดมทุนขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร การเน้นการลดต้นทุนการทำธุรกรรมของผู้บริจาค หมายความว่าองค์การไม่แสวงหาผลกำไรจำเป็นต้องแข่งขันเพื่อชิงเงินทุน และปรับให้เข้ากับรูปแบบการระดมทุนใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ทุนแก่องค์การไม่แสวงหาผลกำไรขนาดเล็กจำนวนมาก มีความกังวลว่าเจ้าหน้าที่ของผู้บริจาคอาจต้องใช้เวลานานมากในการเบิกจ่ายและตรวจสอบ สิ่งนี้นำไปสู่การเติบโตของการประกวดราคาที่ผู้บริจาคทำสัญญากับหน่วยงานที่แสวงหาผลกำไรหรือไม่แสวงหาผลกำไรเพื่อจัดการโครงการ องค์การไม่แสวงหาผลกำไรต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เช่น การตรวจสอบ การกำกับดูแล

และการติดตาม เนื่องจากอาจแข่งขันกับบริษัทเอกชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม เอื้อผลประโยชน์ให้กับคนทุกระดับทั้งในภาครัฐและเอกชน ในเรื่องการเปิดเผย ตรวจสอบได้ (เกษม ภาระมัต และณัฐฐา เกิดทรัพย์, 2564 : 62)

บทนี้ให้ภาพรวมของบริบทการพัฒนา รวมทั้งแนวคิดของการพัฒนา และการเกิดขึ้นของระบบความช่วยเหลือระหว่างประเทศ จากมุมมองของการพัฒนาองค์การไม่แสวงหาผลกำไร แนวคิดขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรมีความหมายคล้ายคลึงกับการให้ความช่วยเหลือ แม้จะมีองค์การไม่แสวงหาผลกำไรจำนวนมากที่พึ่งพาความช่วยเหลือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศ แต่ก็ยังมีอีกหลายองค์การที่พยายามที่จะดำเนินการด้วยตนเองแทนที่จะพึ่งพาแรงงานของพนักงานหรือสมาชิกของตน โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชนท้องถิ่นหรือนานาชาติ หรือการใช้ตลาดเพื่อหารายได้อื่น ความสำคัญของความช่วยเหลือจากต่างประเทศและหน่วยงานพัฒนาอย่างเป็นทางการกำลังลดลงในโลกที่ทรัพยากรส่วนตัวไหลผ่านระหว่างบุคคล เช่น การเติบโตของการโอนเงินและความพยายามที่จะสร้างรูปแบบใหม่ขององค์การนอกอุตสาหกรรมความช่วยเหลือ เช่น ปรากฏการณ์ 'my NGO' กำลังเพิ่มขึ้น ในขณะที่ชนชั้นกลางเติบโตขึ้นในสังคมที่ยากจนก่อนหน้านี้สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันทางสังคมรูปแบบใหม่กับคนที่อาศัยอยู่ในความยากจน อย่างไรก็ตาม ระบบความช่วยเหลือยังคงมีความสำคัญต่อองค์การไม่แสวงหาผลกำไร ทั้งในฐานะแหล่งที่มาของเงินทุน และในฐานะที่เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อองค์การไม่แสวงหาผลกำไรด้านการพัฒนา

บทที่ 6 บทบาทขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรในการพัฒนา

บทบาทขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรในการพัฒนาสามารถสรุปได้สามบทบาทที่ทับซ้อนกัน ได้แก่ ผู้ปฏิบัติ ผู้กระตุ้น และหุ้นส่วน แต่ละองค์การอาจมีหลายบทบาทพร้อมกัน เนื่องจากองค์การไม่แสวงหาผลกำไรอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งสามกลุ่มพร้อมกัน หรืออาจเปลี่ยนการเน้นจากที่



หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเมื่อเวลาผ่านไป และเมื่อบริบทและโอกาสเปลี่ยนไป บทนี้ ได้พิจารณาองค์การไม่แสวงหาผลกำไรและบทบาทในการพัฒนา เพื่ออธิบาย บทบาทขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งได้แก่ การนำไปปฏิบัติ การกระตุ้น และการเป็นหุ้นส่วน และยังได้พิจารณามุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรในบทบาท บทบาทสามารถ เชื่อมโยงกลับไปยังกรอบแนวคิดของการจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไร เนื่องจากแต่ละองค์ประกอบของการจัดการ องค์การ กิจกรรม และ ความสัมพันธ์จะเกี่ยวข้องกับการรวมกันของบทบาท และด้วยความ หลากหลายของงานด้านการพัฒนาจึงจำเป็นต้องกำหนดแผนงานสำหรับการ ทำความเข้าใจหรือการจัดการ และกิจกรรมขององค์การไม่แสวงหาผลกำไร การจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไรต้องการการสังเคราะห์และการ แก้ปัญหาทำงาน ความหลากหลายนี้เป็นศูนย์กลางของความคิดสร้างสรรค์ ข้อมูลเชิงลึก และแนวทางที่องค์การพัฒนาเอกชนที่มีศักยภาพจะนำไปใช้ในการ พัฒนา

บทที่ 7 ทฤษฎีองค์การ ความคลุมเครือ และการบริหารจัดการของ องค์การไม่แสวงหาผลกำไร

การศึกษาองค์การเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจโครงสร้างและ กระบวนการที่สนับสนุนการตัดสินใจในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ และมีจุดเริ่มต้นจากตัวแบบเหตุผลที่พบในการ ทำงาน ทฤษฎีองค์การนำเสนอมุมมองเชิงทฤษฎีที่แตกต่างกันในองค์การ เช่น แนวคิดสมัยใหม่ การตีความเชิงสัญลักษณ์ และหลังสมัยใหม่ ซึ่งแต่ละ ส่วนสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่แตกต่างกันเกี่ยวกับวิถีการทำงานขององค์การ แบบจำลองและทฤษฎีเฉพาะ เช่น การพึ่งพาทรัพยากร และวงจรชีวิตของ องค์การ สามารถนำไปใช้อย่างเป็นประโยชน์กับการพัฒนาองค์การไม่ แสวงหาผลกำไรได้แม้ว่าแบบจำลองดังกล่าวได้รับการพัฒนาโดยการศึกษา องค์การประเภทอื่นๆ แม้ว่าทฤษฎีองค์การมีรากฐานมาจากภาคธุรกิจ แต่

แนวคิดหลายอย่างก็เกี่ยวข้องกับองค์การพัฒนาเอกชน ในระดับพื้นฐาน ทฤษฎีองค์การช่วยให้เราสามารถแยกองค์การออกเป็นส่วนๆ

บทนี้ได้สำรวจแนวคิดที่ว่าทั้งทฤษฎีองค์การและงานด้านมานุษยวิทยาสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์และอาจเสริมการบริหารจัดการ NGO มีงานวิจัยที่ค่อนข้างน้อยในหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ NGO ขณะที่การวิจัยเชิงประจักษ์มีความจำเป็นมากขึ้น เพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับวิธีการที่องค์การพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาสามารถสร้างและรักษาอิทธิพลในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีองค์การให้แนวทางที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์แง่มุมที่สำคัญของการบริหารจัดการ NGO ตั้งแต่การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงขององค์การไปจนถึงวงจรชีวิตขององค์การและความเป็นผู้นำ มานุษยวิทยาขององค์การเสนอมุมมองอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ NGO ซึ่งใช้ทั้งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดและแนวทางชาติพันธุ์วิทยาเพื่อทำความเข้าใจความเป็นจริงของผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์การและภายในการพัฒนา สุดท้ายได้สำรวจความคลุมเครือในลักษณะที่องค์การพัฒนาเอกชนจำเป็นต้องจัดการกับความหลากหลายของคุณค่าที่ซับซ้อน

บทที่ 8 วัฒนธรรมและองค์การ

การศึกษาการบริหารจัดการได้ยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในระดับโลกมีผลกระทบอย่างมากต่อการบริหารจัดการขององค์การทุกประเภท โลกาภิวัตน์ทำให้โลกมีขอบเขตน้อยลง การลดขอบเขตคือการข้ามพรมแดนของสมมติฐานด้านอวกาศ เวลา และวัฒนธรรม ซึ่งหมายความว่ามีการสร้างความสัมพันธ์ใหม่อย่างต่อเนื่องทั้งภายในและระหว่างองค์การ รวมถึงผลลัพธ์แบบผสมทั้งในระดับองค์การและในระดับความคิดและการปฏิบัติ องค์การภาคที่สามกำลังเผชิญกับความหลากหลายภายในมากขึ้น ในแง่ของทรัพยากรมนุษย์ และกำลังพัฒนาความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมและการเชื่อมโยงข้ามวัฒนธรรมใหม่ๆ ทั่วภูมิ



ทัศน์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่มีความสนใจโครงสร้างองค์การละเลย ประเด็นทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์การและค่านิยมของ องค์การได้ อย่างไรก็ตามมีความตระหนักเพิ่มมากขึ้นว่ากลยุทธ์ที่เป็นทางการ สำหรับการเปลี่ยนแปลงองค์การจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนโดยเน้นที่ วัฒนธรรมและค่านิยมในระดับบุคคลและระดับองค์การ

แนวคิดของวัฒนธรรมองค์การมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจ ปัญหาการบริหารจัดการ NGO ตั้งแต่การเรียนรู้ขององค์การไปจนถึงการ จัดการกระบวนการเปลี่ยนแปลง รูปแบบวัฒนธรรมองค์การออกเป็นสี่ รูปแบบ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมของอำนาจ มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้นำจาก ส่วนกลางจะมีอำนาจเหนือกว่าและเน้นที่ปัจเจกบุคคลเหนือบทบาทและ ขั้นตอนต่าง ๆ ได้ในบริษัทขนาดเล็กหรือสหภาพแรงงาน 2) วัฒนธรรมของ บทบาท มีอยู่ในองค์การส่วนใหญ่เป็นระบบราชการและมีความเชี่ยวชาญ ตามบทบาทเฉพาะมากกว่าบุคคล และองค์การดังกล่าวมีความปลอดภัยและ คาดการณ์ได้ เช่น สำนักงานสรรพากร 3) วัฒนธรรมของงาน แบ่งตาม ผลลัพธ์ตามผู้เชี่ยวชาญ ที่นี้้องค์การใช้วัฒนธรรมของทีมที่ค่อนข้างยืดหยุ่น เช่น ทีมที่ปรึกษา แต่แนวทางนี้จะจัดการได้ยากในทางปฏิบัติ 4) วัฒนธรรม ของบุคคล ซึ่งองค์การมีอยู่เพื่อประโยชน์ของคนในองค์การเป็นหลัก และไม่มี เป้าหมายเฉพาะ

บทนี้เราได้กล่าวถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับ วัฒนธรรมในวงกว้างภายใต้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการองค์การ ทั้งใน ระดับโลกและระดับท้องถิ่นที่ซับซ้อนมากขึ้น สมมติฐานด้านการบริหาร จัดการบางอย่างที่มีอยู่ในการฝึกอบรมของโรงเรียนธุรกิจตะวันตกกำลังอยู่ ภายใต้ความท้าทายมากขึ้น สิ่งนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับองค์การพัฒนาเอกชน เท่านั้น แต่ยังรวมถึงในโลกธุรกิจที่กว้างขึ้นด้วย มีการดำเนินงานโดยใช้ รูปแบบการจัดการแบบผสมผสานแบบใหม่มากขึ้น

บทที่ 9 การให้บริการ การสนับสนุน นวัตกรรม และการประเมินผล

การส่งมอบบริการ มีวิธีการหรือเป้าหมายเป็นงานพัฒนาขององค์การพัฒนาเอกชนมีบทบาทการให้บริการซึ่งมองเห็นได้โดยตรงและชัดเจนที่สุด องค์การพัฒนาเอกชนเป็นผู้จัดหาสินค้าและบริการซึ่งเป็นที่ต้องการ มีความจำเป็น บางครั้งองค์การพัฒนาเอกชนต้องให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคต และองค์การพัฒนาเอกชนอาจทำสัญญากับรัฐบาล เพื่อรับช่วงต่อการส่งมอบบริการที่รัฐเคยดำเนินการ ทำให้การให้บริการโดย NGOs เป็นประเด็นทางการเมืองอย่างหนึ่ง ภาคส่วนที่ NGOs ให้บริการส่วนใหญ่ ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา และการพัฒนาชนบท แม้ว่าตามปกติแล้ว การให้บริการของ NGO จะเกี่ยวข้องกับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่การบริการอาจอยู่ในรูปแบบของการฝึกอบรม การวิจัย หรือบริการแก้ไขข้อขัดแย้งให้กับส่วนอื่นๆ ของสังคม เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน หรืออื่นๆ หน่วยงานด้วย โดยมีการเคลื่อนไหวผ่านขั้นตอนการพัฒนา คือ การตระหนักถึงอำนาจ การพัฒนาทักษะ และความสามารถในการควบคุมที่มากขึ้น ใช้การควบคุมโดยไม่คุกคามสิทธิของผู้อื่น แล้วไปสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของผู้อื่นในชุมชน

NGO และกลุ่มสนับสนุน กลยุทธ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเป็นการสนับสนุนคือความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงอำนาจ ทรัพยากร และสร้างความคิดริเริ่ม การบริโภคร และกระจายทรัพยากรในระดับโลก เพื่อให้ประชาชนและองค์กรในพื้นที่ขาดการพัฒนามีโอกาสควบคุมการพัฒนาตนเองตามความเป็นจริงมากขึ้น การกระทำดังกล่าวอาจมีสองรูปแบบประการแรก การมีอิทธิพลต่อกระบวนการระดับโลก เช่น การค้าโลก หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตในหมู่ผู้สนับสนุนและองค์กรประกอบของพวกเขาเอง และประการที่สอง มีอิทธิพลต่อนโยบายหรือโครงการเฉพาะแบบแรกอาจค่อนข้างเปิดเผยและเผชิญหน้ากัน ดังนั้นจึงทำได้ค่อนข้างยาก ในขณะที่แบบหลังอาจน้อยกว่าและขึ้นอยู่กับ การพูดคุยและการให้ข้อมูล



นวัตกรรมและการบริหารจัดการ NGO มีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อ้างว่าเป็นคุณสมบัติพิเศษ หรือแม้กระทั่งเป็นข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งองค์การพัฒนาเอกชนถือว่าเหนือกว่าองค์การประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐ นวัตกรรมหลายเป็นศูนย์กลางที่ถูกอ้างว่าองค์การพัฒนาเอกชนสามารถจัดหาแนวทางทางเลือกในการพัฒนา ในขณะที่มีองค์การพัฒนาเอกชนบางแห่งที่ไม่มีนวัตกรรมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม อ้างว่าการเสนอวิธีแก้ปัญหาเป็นนวัตกรรมสำหรับปัญหา และเป็นเรื่องปกติที่หน่วยงานผู้บริจาคจะเน้นนวัตกรรมเป็นเกณฑ์สำคัญในการรับเงินทุน มีหลักฐานสนับสนุนว่าองค์การพัฒนาเอกชนสามารถพัฒนาแนวคิดและแนวทางทางเลือกได้

การประเมินผล เป็นแนวทางวัดประสิทธิภาพของโครงการพัฒนา ตั้งแต่เครื่องมือการวางแผนกระแสหลักของการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์แบบดั้งเดิมที่ภาครัฐและเอกชนใช้มายาวนาน ไปจนถึงแนวทางการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่ทันสมัยกว่าซึ่งพัฒนาขึ้นโดยองค์การสถาบันพัฒนา แต่ยังมีเนื้อหาที่น่าประหลาดใจอยู่สองประการของการประเมิน NGO ที่เห็นได้ชัดจากการอ่านวรรณกรรม ประการแรกคือการขาดความสนใจที่เกี่ยวข้องกับ NGO โดยทั่วไป ในการให้ความสำคัญของการประเมินผลในฐานะเครื่องมือสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพผ่านการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นใจในความรับผิดชอบ การประเมินมักถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ได้รับมอบหมายจากองค์การพัฒนาเอกชนโดยผู้ให้ทุนหรือหน่วยงานของรัฐ

บทนี้ได้ทบทวนกิจกรรมหลักที่ดำเนินการโดย NGO และสำรวจว่าสิ่งนี้ได้รับการบริหารจัดการอย่างไร จากงานวิจัยทั้งเกี่ยวกับ NGOs และการบริหารจัดการขององค์การ ตลอดจนงานจากสาขาอื่นๆ อันดับแรก เราได้สำรวจกิจกรรมหลักสองประการของการให้บริการและการสนับสนุน และสังเกตความสัมพันธ์ที่จำเป็นต้องได้รับการจัดการระหว่างกันในการหันมาใช้นวัตกรรม เราได้สำรวจความเป็นศูนย์กลางและบทบาท จากนั้นเรา

ตรวจสอบคำถามเกี่ยวกับการประเมิน พร้อมกับกลยุทธ์ "การขยายขนาด" ที่เสนอทางเลือกอื่นให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนในการปรับปรุงประสิทธิภาพ มีความสนใจคือความท้าทายองค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการกิจกรรมภายในสภาพแวดล้อมขององค์กรและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างซับซ้อน ซึ่งแรงกดดันจากผู้บริจาคและรัฐบาลสร้างสภาพแวดล้อมที่ยากลำบากซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาจะต้องดำเนินการ

บทที่ 10 องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและการจัดการความสัมพันธ์

การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของ NGO กรอบแนวคิดพื้นฐานที่นำเสนอในบทที่ 2 มีความจำเป็นต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับสภาพแวดล้อมขององค์กรเพิ่มเติม วิธีหนึ่งที่มีประโยชน์คือการใช้กรอบการจัดการเชิงกลยุทธ์และแนวคิดจากทฤษฎีองค์กรที่พัฒนาเพื่อแสดงเหตุการณ์การจัดการและกระบวนการภายในขอบเขตของการจัดตั้งองค์กรของ NGO แล้ว ยังจำเป็นต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมขององค์กรในวงกว้างและอิทธิพลของสภาพแวดล้อมซึ่งอยู่นอกเหนือขอบเขตการปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญสำหรับองค์กรพัฒนาเอกชน เพราะต่างจากองค์กรทางการค้าสามารถวัดความสำเร็จในแง่ของกิจกรรมและผลลัพธ์ เช่น การผลิต การขาย และผลกำไรแต่องค์กรพัฒนาเอกชนต้องรับรู้และประเมินการดำเนินการตามแผนภายในบริบทของมิติภายนอก สภาพแวดล้อมของ NGO เห็นได้เป็นสองมิติ ได้แก่ ปัจจัยที่อยู่ภายในขอบเขตการควบคุมของ NGO และปัจจัยของกระบวนการกำหนดสภาพแวดล้อมที่กว้างขึ้นซึ่งองค์กรควบคุมน้อยกว่า แนวคิดนี้สามารถแสดงได้โดยใช้วงกลมสามวงที่มีศูนย์กลาง (ดังภาพที่ 2) วงกลมแรกคือปัจจัยที่ NGO ควบคุมได้ เช่น การจัดบุคลากร การจัดงบประมาณ การวางแผนกิจกรรมเฉพาะ การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือการเลือกโครงสร้างองค์กร วงกลมที่สองห่อหุ้มองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลหรือเปลี่ยนแปลงได้โดยองค์กรพัฒนาเอกชน โดยกระบวนการโน้มน้าวใจ การล



อบปี การอุปถัมภ์ การเลืกร่วมกัน และความร่วมมือ ซึ่งรวมถึงองค์ประกอบต่างๆ ของนโยบายรัฐบาล กิจกรรมของผู้บริหารระหว่างประเทศ หรือวาระการประชุมสุดยอดของสหประชาชาติ วงกลมที่สามคือสภาพแวดล้อมภายนอกที่องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถชื่นชมในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น เช่น โครงสร้างทางการเมืองที่กว้างขึ้น ระบบเศรษฐกิจมหภาค สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี และมิติบริบทระหว่างประเทศ แต่ไม่ได้หมายความว่าแง่มุมของวงกลมที่สามไม่สามารถเปิดให้เปลี่ยนแปลงได้โดยองค์การพัฒนาเอกชนหรือโดยการเคลื่อนไหวที่องค์กรพัฒนาเอกชนอาจมีส่วนร่วม แต่แบบจำลองแสดงความคิดที่ว่าองค์การพัฒนาเอกชนจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ตามโอกาสและจำกัดหากต้องการให้มีประสิทธิภาพ วงกลมสุดท้ายนี้ยังสามารถสร้างความเข้าใจกระบวนการและความสัมพันธ์ที่องค์กรจำเป็นต้องศึกษาแต่ก็ไม่สามารถคาดเดาได้ง่าย แบบจำลองดังกล่าวช่วยให้ NGO สามารถพัฒนาแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดการซึ่งสามารถกำหนดลำดับความสำคัญและจัดสรรทรัพยากรได้ ในขณะที่ศึกษาภาพรวมที่ NGO ดำเนินการอยู่



ภาพที่ 2 กรอบเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์การพัฒนาเอกชน
ที่มา : David Lewis (2014 : 294)

NGO กับความสัมพันธ์ภาครัฐ มีทัศนคติของรัฐบาลต่อองค์การพัฒนาเอกชนแตกต่างกันไปในแต่ละสถานที่ มีตั้งแต่นโยบายที่เป็นมิตรซึ่งเน้นรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนไปจนถึงการเป็นปรปักษ์ซึ่งรัฐบาลเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการหรือยุบองค์การพัฒนาเอกชน องค์การพัฒนาเอกชนบางแห่งอาจให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ในขณะที่องค์กรอื่นอาจกลัวการร่วมมือรัฐบาลบางแห่งใช้ความจริงใจเพื่อนำ NGO ไปสู่การดำเนินการตามนโยบายรวมทั้งหรือเกี่ยวกับทางเลือกและทางเลือกของนโยบายในวงกว้างขึ้นภายในกรอบของความช่วยเหลือระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป องค์การพัฒนาเอกชนได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการปกครอง



ระหว่างประเทศที่ กระจายกระจายไปไกลกว่ารัฐชาติภายใต้กรอบการทำงานข้ามชาติที่เปลี่ยนแปลงไป กระแสความช่วยเหลือ การกำหนดนโยบาย และความสัมพันธ์ของสถาบัน สุดท้ายองค์การพัฒนาเอกชนอาจมีคือ การสนับสนุนนโยบาย ซึ่งองค์การทำหน้าที่เป็นกลุ่มกดดันเพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือแสดงทางเลือกแทนแนวทางของรัฐบาล

บทนี้ได้กล่าวถึงการจัดการความสัมพันธ์ที่องค์การพัฒนาเอกชนจำเป็นต้องรักษาไว้กับรัฐบาล ธุรกิจ และหน่วยงานด้านการพัฒนาอื่น ๆ ควบคู่ไปกับปฏิสัมพันธ์ของ NGO ในระดับชุมชน งานพัฒนาขององค์การพัฒนาเอกชนขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการจัดการปฏิสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมที่องค์การพัฒนาเอกชนดำเนินการอยู่มีความหลากหลายและมีความปั่นป่วนและไม่แน่นอนมากขึ้น กรอบการจัดการเชิงกลยุทธ์ให้วิธีที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เหล่านี้ กรอบการทำงานนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่องค์การพัฒนาเอกชนต้องสร้างสมดุลระหว่างการจัดการภายในกับการจัดการความสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมที่กว้างขึ้นของ NGO ความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของการรักษาความสัมพันธ์เครือข่ายระดับโลก และระดับท้องถิ่น และบทบาทที่เพิ่มขึ้นและความซับซ้อนของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญมากขึ้นสำหรับการจัดการกิจกรรมที่อยู่นอกเหนือขอบเขตที่เป็นทางการขององค์การ

บทที่ 11 องค์การไม่แสวงหาผลกำไรและพลวัตของการจัดการภายใน

ปัญหาการจัดการภายในองค์การภาคที่สาม ได้แก่ วัตถุประสงค์ขององค์การที่คลุมเครือ การติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสมดุลระหว่างความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์การ โครงสร้างการจัดการที่ซับซ้อนจากศูนย์กลางของแนวคิดความสมัครใจ ซึ่งทำได้ยากและความจำเป็นในการรักษาค่านิยมขององค์การเมื่อเวลาผ่านไป รวมถึงประสิทธิภาพขององค์การ องค์การพัฒนาเอกชนซึ่ง

อยู่ในสาขาวิชาการจัดการภาคที่สาม ก็มีลักษณะที่ตึงเครียดและความคลุมเครือมานาน ระหว่างผู้ที่สนใจการจัดการตามหลักการกับผู้ที่เชื่อว่าผู้จัดการมีความสำคัญ รวมทั้งผู้ที่นำหลักการจากภายนอกมาใช้กับผู้ที่เห็นว่าต้องการพัฒนารูปแบบและเครื่องมือที่โดดเด่นภายในภาคส่วน การจัดการภายในส่วนกลางจึงจำเป็นต้องทำให้องค์การเป็นมืออาชีพซึ่งผู้จัดการอาวุโสมองว่ามีส่วนร่วมและให้คำปรึกษามากเกินไป ในขณะที่ต้องรักษาความน่าเชื่อถือหมายถึงการพยายามปฏิรูประบบการจัดการภายในและวัฒนธรรมขององค์กรในลักษณะที่ผู้นำมีสิทธิ์ที่จะนำและผู้จัดการมีสิทธิ์ในการจัดการ และทุกคนไม่สามารถมีส่วนร่วมในทุกสิ่งได้ การปฏิรูปได้รวมเอาแนวคิดที่ว่าไม่ใช่ประชาธิปไตยแต่เป็นองค์การ และความจำเป็นในการสร้างวัฒนธรรมใหม่ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าผู้จัดการต้องกำกับ ต้องปรึกษา ต้องร่วมสร้าง หรือต้องตัดสินใจ ผู้จัดการภาคส่วนที่สามต่างจากภาครัฐและเอกชน ภาคส่วนที่สามจะกำหนดวัตถุประสงค์ในแนวทางทั่วไปหรือการเป็นแรงผลักดันโดยไม่ได้กำหนดเป้าหมายที่เป็นทางการ การตั้งเป้าหมายกลายเป็นเรื่องการเมืองอย่างมากจากแรงกดดันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภายนอก ทำให้เกิดความสับสนระหว่างวิธีการและจุดสิ้นสุด ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่จะใช้เครื่องมือในการวางแผนการจัดการอย่างมีเหตุผลตามรูปแบบระบบราชการของ Weberian ที่มีบทบาทและลำดับชั้นที่มั่นคง องค์กรภาคที่สามยังมีแนวโน้มที่จะแสดงช่องว่างที่ค่อนข้างกว้างระหว่างสิ่งที่กำลังทำกับเป้าหมายที่ไม่เป็นทางการซึ่งกำลังดำเนินการในระดับวันต่อวันซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่นักทฤษฎีองค์กร เรียกว่าเป้าหมายที่เป็นทางการและเป้าหมายของการปฏิบัติ

บทนี้มีการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการภายในขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยเน้นที่แง่มุมของทั้งภาคที่สามและเอกสารการจัดการที่กว้างขึ้น ซึ่งมองว่ามีการเขียนเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับการจัดการภายในขององค์กรพัฒนาเอกชน เริ่มต้นจากรรรณคดีภาคที่สามที่กว้างขึ้น ความเป็นไปได้ที่จะระบุชุดของปัญหาการจัดการที่โดดเด่นซึ่งนำไปให้กับ



องค์การภาคที่สาม เช่น ความเป็นผู้นำ ธรรมาภิบาล และอาสาสมัคร อย่างไรก็ตาม องค์การพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนามีความแตกต่างที่สำคัญในแง่ของบริบทและแนวทาง และสุดท้ายการได้รับสิทธิในการจัดการภายในไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่องค์การพัฒนาเอกชนจะประสบความสำเร็จในการทำงาน สิ่งที่น่าเน้นนอกเหนือจากนี้คือทั้งผู้ปฏิบัติงานและนักวิจัยจำเป็นต้องทำการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจภูมิทัศน์องค์การภายในของการบริหารจัดการ NGO มากขึ้น

บทที่ 12 บทสรุป การบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไรและอนาคต

การเกิดขึ้นของการบริหารจัดการ NGO ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 เกิดการขยายตัวของ NGO ด้านการพัฒนาที่นำโดยผู้บริจาค ทำให้องค์การพัฒนาเอกชนมีทรัพยากรเพิ่มขึ้น และกลายเป็นหัวข้อถกเถียง องค์การพัฒนาเอกชนหลายๆ แห่งถือว่าการพึ่งพาความมั่งคั่ง ความปรารถนาดี และค่านิยมที่ดีเป็นกุญแจสำคัญในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และไม่ไว้วางใจในแนวคิดของการจัดการ แต่คนอื่นเห็นว่ายังไม่เพียงพอ จึงโต้แย้งว่าองค์การพัฒนาเอกชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการมากกว่าที่จะต้องการปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน สร้างชื่อเสียงที่มั่นคงยิ่งขึ้น และให้เหตุผลกับทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นที่พวกเขาได้รับ เพื่อตอบสนองต่อข้อสงสัยของการจัดการโดยองค์การพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนา

แบบจำลององค์ประกอบซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 1 แสดงความหลากหลายขององค์การพัฒนาเอกชน และความจริงที่ว่าบริบทการดำเนินงานขององค์การมีความสำคัญต่อโอกาสและข้อจำกัดที่องค์การเผชิญอยู่ในการจัดการ และความไม่แน่นอนนี้บ่งบอกถึงสภาพแวดล้อม รวมทั้งบริบทของสถาบัน ระดับความมั่นคงทางการเมือง ทรัพยากรที่มีอยู่ และบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทั้งภายในและนอกขอบเขตขององค์การ การบริหารจัดการ NGO เป็นการผสมผสานจากการปรับปรุงและสังเคราะห์

เฉพาะองค์การ งานและบริบทเชื่อมแนวคิดและการปฏิบัติจากสี่ด้านที่แตกต่างกันของการจัดการ

ตารางที่ 1 กรอบองค์ประกอบสำหรับการทำความเข้าใจการบริหารจัดการ NGO

	ลักษณะเฉพาะของ บริบท	ลักษณะเฉพาะของ องค์การ
องค์การทั่วไป	ส ภา พ แ ว ด ลั อ ม (วัฒนธรรม บริบท สถาบัน)	การจัดการทั่วไป (ส่วน ใหญ่มาจากโลกธุรกิจ เพื่อผลกำไร)
องค์การไม่แสวงหา กำไรด้านการพัฒนา	การจัดการการพัฒนา (โครงการและกิจกรรม ในประเทศด้อยพัฒนา)	การจัดการภาคที่สาม (ส่วนใหญ่เป็นภาคสมัคร ใจ/ไม่แสวงหาผลกำไร จากประเทศพัฒนาแล้ว) การจัดการภาครัฐ (จาก รัฐบาลในประเทศที่ พัฒนาแล้วและประเทศ ด้อยพัฒนา)

จากตารางที่ 1 แบบจำลององค์ประกอบของการบริหารจัดการ NGO มาจากสี่ด้านของการจัดการ ได้แก่ ธุรกิจ สาธารณะ การพัฒนา และ ภาคที่สาม ประการแรก การจัดการทั่วไป มีความสำคัญ เนื่องจากการพัฒนา NGO จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับหลักการจัดการที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นอย่างดี ภาคเอกชนยังถูกมองว่าเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาระหว่างประเทศ ทำให้ องค์การพัฒนาเอกชนจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการนำแนวคิดและแนวทาง บางอย่างไปใช้ ประการที่สอง ต้องคำนึงถึงหลักการที่เกี่ยวข้องจากการ จัดการภาครัฐ รวมถึงความจำเป็นในการให้อำนาจแก่ผู้ใช้บริการ การ



ปรับปรุงระดับการมีส่วนร่วมของสาธารณะในการตัดสินใจระดับท้องถิ่น หรือ การประกันว่าการกำหนดนโยบายสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันภายในองค์กร การท้าทายการเลือกปฏิบัติ การจัดการสาธารณะอาจมีความเกี่ยวข้องเป็นพิเศษกับองค์การพัฒนาเอกชนที่มีส่วนร่วมในการทำสัญญาและการให้บริการสาธารณะ ประการที่สาม การจัดการการพัฒนาเป็นความพยายามที่จะบรรลุความเหมาะสมระหว่างผลลัพธ์ของกิจกรรมที่ดำเนินการและลักษณะการทำงาน สิ่งนี้กลายเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการพัฒนา NGO ที่ต้องการสร้างค่านิยมที่โดดเด่นในงาน และลดช่องว่างระหว่างค่านิยมที่ถูกยึดถือกับวิธีการดำเนินงาน สุดท้ายแนวคิดการจัดการภาคที่สามอาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา NGO เนื่องจากองค์การภาคที่สาม ซึ่ง NGO เป็นกลุ่มย่อยเผชิญกับความท้าทายที่โดดเด่นของโครงสร้างและบริบทที่ไปไกลกว่านั้น หรือไม่เหมาะสมที่จะใช้การจัดการทั่วไป ตัวอย่างเช่น มีทฤษฎีการจัดการกระแสหลักเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่จะจัดเตรียม NGO ให้เหมาะสมสำหรับงานที่ยากลำบากในการจัดการความต้องการของหน่วยงานด้านเงินทุนที่แตกต่างกัน หรือสร้างสมดุลความรับผิดชอบพร้อมๆ กับองค์การปกครองที่เป็นทางการและพื้นที่ห่างไกลและยากจน

การบริหารจัดการ NGO เป็นการสังเคราะห์และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การบริหารจัดการ NGO ถือเป็นการสังเคราะห์สาขาอื่นๆ ต้นกำเนิดของแนวความคิด ความคิด และแนวทางที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ NGO นั้นอยู่นอกเหนือประสบการณ์ของการพัฒนา NGO ในโลกของธุรกิจหรือองค์กรของรัฐ หรือในกลุ่มที่ไม่แสวงหากำไรหรือภาคสมัครใจของประเทศอุตสาหกรรม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ต้นกำเนิดของแนวคิดที่ถูกเลือกซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ NGO

ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาคที่สาม
ความรับผิดชอบ	การวางแผนเชิงกลยุทธ์	การจัดการอาสาสมัคร
การเสริมอำนาจ	การจัดการตาม วัตถุประสงค์	การจัดการระดมทุน
สร้างขีดความสามารถ	การตรวจสอบทาง สังคม	ธรรมาภิบาลและ โครงสร้างการปกครอง
การมีส่วนร่วม	การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	การประเมินผลแบบมี ส่วนร่วม
โอกาสที่เท่าเทียมกัน	การเรียนรู้ขององค์การ	การสนับสนุน

ในทุกองค์การและบริบทที่พวกเขาดำเนินงานกำลังมีความซับซ้อนมากขึ้น การดำเนินงานเป็นประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้จัดการจำเป็นต้องย้ายไปยังดินแดนใหม่อยู่เสมอจากการทดลองและการเรียนรู้จากประสบการณ์

บทสรุป

บทวิจารณ์หนังสือของผู้อ่าน

หนังสือเล่มนี้นำเสนอการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไรเบื้องต้นได้อย่างครอบคลุมและอ่านเข้าใจได้ง่าย ผู้เขียนนำเสนอภาพรวมของแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไรอย่างเป็นระบบ และอธิบายมุมมองต่อแนวคิดที่หลากหลายได้อย่างครบถ้วน หนังสือเล่มนี้มีตัวอย่างเชิงปฏิบัติแทรกอยู่ค่อนข้างมาก ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจทำความเข้าใจ การบริหารจัดการองค์การไม่แสวงหาผลกำไรได้ดี และยังอธิบายประเด็นสำคัญได้อย่างชัดเจน โดยการวิเคราะห์ทาง



ทฤษฎีการพัฒนา มานุษยวิทยา ทฤษฎีองค์กร และการศึกษาด้านการจัดการเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์ที่สำคัญอันก่อให้เกิดการพัฒนางานและการบริหารจัดการขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจการทำงานและการบริหารจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรก็ตามขอบเขตของหนังสือที่กว้างเกินไป ทำให้ผู้เขียนไม่อาจลงลึกในรายละเอียดของวิธีการทำงานและการบริหารจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร

ผู้อ่านจึงเห็นว่าหนังสือ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร การบริหารจัดการและการพัฒนา เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาที่เริ่มค้นคว้าและศึกษาองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร รวมทั้งเป็นคู่มืออ้างอิงสำหรับผู้ที่เคยกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ อุตสาหการ. (2561). ศึกษาเชิงวิพากษ์การนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษานโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2(2), 80-96.
- เกษม การะมัด และณัฐฐา เกิดทรัพย์. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนภายใต้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 5(1), 57-82.

David, L. (2014). *Non-Governmental Organizations, Management and Development*. Third Edition. New York: Routledge.

แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการ และบทพิจารณาหนังสือ (Book Review) จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวิทยาการโดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และบทพิจารณาหนังสือ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ตัดทอนจากผลงานวิจัยของผู้อื่น ไม่มีการคัดลอกหรือชักนำให้เข้าใจผิดในผลงานหรือผลการศึกษา เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิจัย
2. บทความวิชาการ
3. บทพิจารณาหนังสือ

2. รูปแบบการเขียนบทความ

- 2.1 ชื่อเรื่อง
- 2.2 ผู้แต่ง
- 2.3 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.4 บทนำ
- 2.5 เนื้อหา
- 2.6 บทสรุป



2.7 เอกสารอ้างอิง

2.8 ประวัติการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการและสังกัด

3. การเตรียมต้นฉบับ

1. ให้ระบุชื่อผู้เขียน ยศหรือตำแหน่ง ที่อยู่หรือที่ทำงานที่สามารถติดต่อได้ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ อีเมลและโทรสารที่สามารถติดต่อได้

2. พิมพ์โดยโปรแกรม Microsoft Word for Windows

3. ใช้อักษรแบบ TH SarabunPSK ขนาด 16 โดยใช้กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวเท่านั้น

4. ระยะห่างระหว่างบรรทัดให้ใช้ single space ความยาวของบทความไม่น้อยกว่า 15 หน้าแต่ไม่เกิน 20 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง

5. ใช้ระบบอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

6. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร

- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร

- ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1.5" หรือ 3.81 เซนติเมตร

- ระยะขอบขวา (Right margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร

4. การส่งต้นฉบับบทความเพื่อตีพิมพ์

1. ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1.1. ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

1.2. ไฟล์ข้อมูลส่งมาที่ E-mail: husojournalpnu@gmail.com

1.3. แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ ส่งมายังบรรณาธิการ

วารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เลขที่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

5. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่อง 1) ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอก

แหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจจะบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างอิงก็ได้หากต้องการ 2) ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ เอกสารอ้างอิง สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ Reference สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) กรณีรายการเอกสารอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษต่อท้ายรายการอ้างอิงภาษาไทยเดิม ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: ผู้จัดพิมพ์.

พรพิมล ตรีโชติ. (2542). **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Huntington, S. (2003). **The Clash of Civilization and the Remaking of World Order**. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ลำดับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย

สมบัติ จันทรวงศ์. (2557). คณาธิปไตยหรือประชาธิปไตยในอาเซียน: มุมมองของ Alexis de Tocqueville. **วารสารเอเชียพิจาร ฉบับปฐมฤกษ์**, 1(1), 23-63.

Chanrochanakit, P. (2011), Deforming thai Politics As Read through Thai Contemporary Art. **Third Text**, 25(4), 419-429.

3. นิตยสารหรือนั่งสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (วัน เดือน ปีที่พิมพ์เผยแพร่). ชื่อบทความ. ชื่อบทความ. **ชื่อนิตยสาร/หนังสือพิมพ์**,ปีที่, หน้า.

มูฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง. (31 พฤษภาคม 2554) จะเอาอย่างไรกับภาคใต้?. **มติชน**, 35, หน้า 15.



4. บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง, (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่อง.สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี ที่สืบค้น, สืบค้นจาก
ชื่อเว็บไซต์

สมชาย ภาณุสวัสดิ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่าง AEC และประชาคมสังคมและ
วัฒนธรรมอาเซียน. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557, จาก ฐานเศรษฐกิจ.

*** หมายเหตุ ต้นฉบับบทความที่นำส่งจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์และคำแนะนำการ
เขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับพิจารณาดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร
HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย

.....

ภาษาอังกฤษ

.....

ประเภทบทความ

.....

ชื่อ-สกุล ผู้แต่ง

ภาษาไทย

.....

ภาษาอังกฤษ

.....

หน่วยงาน

(สังกัด).....

ที่อยู่.....

E-mail..... โทรศัพท์.....

คำยืนยันของผู้แต่ง

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า บทความนี้ไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและยินดีให้ กองบรรณาธิการวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences เลือกสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาต้นฉบับของข้าพเจ้าโดยอิสระและยินยอมให้กองบรรณาธิการฯ สามารถตรวจแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามสมควรและยินยอมว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารนี้ถือเป็นลิขสิทธิ์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ลงชื่อ.....

วันที่.....



ส่งมายัง

บรรณาธิการวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
เลขที่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220
E-mail:husojournalpnru@gmail.com



คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Science
วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร